

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia [...] r.
SEC(2009) 712/2

DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI

towarzyszący dokumentowi

**KOMUNIKAT KOMISJI EUROPEJSKIEJ
DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU
EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW**

dotyczący

Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

PLAN DZIAŁANIA

{COM(2009) 248}
{SEC(2009) 702}
{SEC(2009) 703}

WERSJA z lutego 2013 r.

PLAN DZIAŁANIA

dotyczący

Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

Zintegrowane ramy, które umożliwiają Unii Europejskiej i państwom członkowskim określenie potrzeb i dostosowanie ich do dostępnych zasobów poprzez koordynację odpowiednich działań politycznych, zapewniając w ten sposób regionowi Morza Bałtyckiego osiągnięcie zrównoważonego środowiska i optymalny rozwój gospodarczo-społeczny.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	8
ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ.....	12
Funkcje i obowiązki głównych zainteresowanych stron EUSBSR.....	12
Aktualizacja planu działania	19
Projekty przewodnie: funkcje i proces oznaczania	20
KWESTIE DOTYCZĄCE FINANSOWANIA	23
DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE DOTYCZĄCE EUSBSR – POROZMAWIAJMY O WYNIKACH.....	26
CELE I CELE CZĄSTKOWE STRATEGII.....	28
Ocalenie morza.....	28
Cel cząstkowy: Czystość wód w morzu	31
Cel cząstkowy: Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	32
Cel cząstkowy: Ekologiczny i bezpieczny transport morski	34
Cel cząstkowy: Poprawa współpracy	34
Rozwój połączeń w regionie	39
Cel cząstkowy: Dobre warunki transportowe.....	40
Cel cząstkowy: Wiarygodne rynki energii	41
Cel cząstkowy: Łączenie ludzi w regionie	42
Cel cząstkowy: Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości transgranicznej.....	43
Zwiększenie dobrobytu	46
Cel cząstkowy: EUSBSR jako ważny instrument pogłębiania i realizacji jednolitego rynku	47
Cel cząstkowy: Wkład EUSBSR we wdrażanie strategii „Europa 2020”	48
Cel cząstkowy: Poprawa konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego na rynku globalnym.....	51
Cel cząstkowy: Przystosowanie się do zmiany klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem.....	53
ZAGADNIENIA PRIORYTETOWE.....	60
ZP Rolnictwo – Wzmocnienie trwałego rozwoju rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa.....	60
ZP Różnorodność biologiczna – Zachowanie naturalnych stref oraz różnorodności biologicznej, w tym również łowisk	72
ZP Przestępczość – Zwalczanie przestępczości transgranicznej.....	78
ZP Kultura – Rozwój i promowanie wspólnej kultury i tożsamości kulturowej	86
ZP Edukacja – Rozwój innowacyjnej edukacji i młodzieży	94
ZP Energia – Poprawa dostępu do rynków energii, ich efektywności i bezpieczeństwa.....	103
ZP Zagrożenia – Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych	111
ZP Zdrowie – Poprawa i promowanie zdrowia ludzkiego, z uwzględnieniem aspektów społecznych tej kwestii	117

ZP Innowacje – Wykorzystanie pełnego potencjału regionu w dziedzinie badań naukowych i innowacji.....	123
ZP Rynek wewnętrzny – Usunięcie utrudnień dla rynku wewnętrznego.....	129
ZP Substancje Biogenne – Zmniejszenie ilości substancji biogennej napływających do morza do dopuszczalnych poziomów	136
ZP Bezpieczeństwo – Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu.....	143
ZP Zabezpieczenie – Ochrona przed sytuacjami kryzysowymi i wypadkami na lądzie.....	152
ZP Żegluga – Stworzenie wzorcowych warunków ekologicznej żeglugi w regionie.....	158
ZP MŚP – Promowanie przedsiębiorczości i zwiększanie wzrostu MŚP	166
ZP Turystyka – Wzmacnianie spójności makroregionu za pomocą turystyki	172
ZP Transport – Ulepszenie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych	178
DZIAŁANIA HORYZONTALNE.....	185
DH „Zaangażowanie” – Wzmocnienie wielopoziomowego sprawowania rządów, w tym zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich.....	185
DH „Kraje sąsiadujące” – Zacieśnienie współpracy z krajami sąsiadującymi w celu sprostania wspólnym wyzwaniom w regionie Morza Bałtyckiego	191
DH „Promowanie” – Zintensyfikowanie wspólnych działań promocyjnych oraz działań służących budowaniu tożsamości regionalnej	201
DH „Planowanie przestrzenne” – Zachęcenie do stosowania planowania przestrzennego obszarów morskich i lądowych we wszystkich państwach członkowskich położonych nad Morzem Bałtyckim i stworzenie wspólnego podejścia do współpracy transgranicznej	206
DH „Zrównoważony rozwój i biogospodarka”.....	211
ZALĄCZNIK I: ZAKOŃCZONE PROJEKTY PRZEWODNIE	227
ZALĄCZNIK II: TABELA PRZEDSTAWIAJĄCA SPOSÓB REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW W RAMACH ZAGADNIEŃ PRIORYTETOWYCH I DZIAŁAŃ HORYZONTALNYCH	235

SKRÓTY

7PR	Siódmy program ramowy Unii Europejskiej w zakresie badań
AIS	system automatycznej identyfikacji
B7	Wyspy Bałtyku
BaltMet	Sieć Metropolii Bałtyckich
BASREC	Inicjatywa współpracy energetycznej w Regionie Morza Bałtyckiego
BEMIP	plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich
BIZ	bezpośrednie inwestycje zagraniczne
BOCTA	ocena zagrożenia przestępczością zorganizowaną w regionie Morza Bałtyckiego
BSAP	bałtycki plan działań HELCOM
BSLF	Forum Pracy Morza Bałtyckiego
BSR	region Morza Bałtyckiego
BSRAC	Regionalny Komitet Doradczy ds. Morza Bałtyckiego
BSRBCC	Współpraca Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego
BSSSC	Współpraca Subregionalna Państw Morza Bałtyckiego
BSTF	Forum Turystyczne Państw Bałtyckich
BSTF OPC	Grupa Zadaniowa ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego
BTO 2030	Perspektywy transportu bałtyckiego 2030
CEF	instrument „Łącząc Europę”
CISE	wspólny mechanizm wymiany informacji
CLLD	rozwój kierowany przez lokalną społeczność
COSME	Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw
DG ds. Energii	Dyrekcja Generalna ds. Energii
DG MARE	Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa
DG REGIO	Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej
DG ENTR	Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu
DG ENV	Dyrekcja Generalna ds. Środowiska
DH	działania horyzontalne
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EGCC	Grupa Ekspercka ds. Współpracy na rzecz Dzieci Zagrożonych
EPB	europejska przestrzeń badawcza

ESK	Europejskie Stolice Kultury
EUSBSR	Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
FS	Fundusz Spójności
GES	dobry stan ekologiczny
GT	pojemność brutto
GWS	grupa wysokiego szczebla
HELCOM	komisja helsińska
HIV/AIDS	ludzki wirus niedoboru odporności/zespół nabytego niedoboru odporności
IALA	Międzynarodowe Stowarzyszenie Służb Oznakowania Nawigacyjnego
ICES	Międzynarodowa Rada Badań Morza
ICT	technologie informacyjno-komunikacyjne
ICZM	zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną
IDU	osoby przyjmujące narkotyki drogą iniekcji
IMO	Międzynarodowa Organizacja Morska
ISUM	zintegrowane zarządzanie wykorzystaniem morza
ITS	inteligentne systemy transportowe
JASPERS	wspólna inicjatywa wsparcia projektów w regionach europejskich
KPK	krajowy punkt kontaktowy (krajowe punkty kontaktowe)
KZP	koordynatorzy zagadnień priorytetowych
LDH	liderzy działań horyzontalnych
LNG	skroplony gaz ziemny
LORC	Centrum Morskich Odnawialnych Źródeł Energii Lindoe (<i>Lindoe Offshore Renewables Centre</i>)
LRIT	system dalekiego zasięgu do identyfikacji i śledzenia statków
MLG	wielopoziomowe sprawowanie rządów
MSFD	dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej
MSY	maksymalny podtrzymywalny połów
MŚP	małe i średnie przedsiębiorstwa
NBI	Nordycki Bank Inwestycyjny
NCC	krajowe ośrodki koordynacji
NCM	Nordycka Rada Ministrów
NDEP	partnerstwo na rzecz środowiska w ramach wymiaru północnego
NDPC	partnerstwo na rzecz kultury w ramach wymiaru północnego
NDPHS	partnerstwo na rzecz zdrowia i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego
NDPTL	partnerstwo na rzecz transportu i logistyki w ramach wymiaru północnego
NECA	obszary kontroli emisji tlenu azotu (NO _x)
NGO	organizacja pozarządowa
OOŚ	oceny oddziaływania na środowisko
OZE	odnawialne źródło energii

PCB	polichlorowane bifenyle
PKB	produkt krajowy brutto
PPOM	planowanie przestrzenne obszarów morskich
PSSA	szczególnie wrażliwy obszar morski
PWI	prawa własności intelektualnej
RPMB	Rada Państw Morza Bałtyckiego
RPMB TF-THB	Grupa Zadaniowa RPMB ds. Zwalczenia Handlu Ludźmi
SALAR	Szwedzkie Stowarzyszenie Władz Lokalnych i Regionalnych
SCAR	Komitet ds. Badań Naukowych w dziedzinie Rolnictwa
SEBA	Obszar południowo-wschodniego Bałtyku
SECA	obszar kontroli emisji tlenku siarki (SO _x)
SELEC	Centrum Organów Ścigania Europy Południowo-Wschodniej
SFM	zrównoważona gospodarka leśna
SOGC	grupa wyższych urzędników ds. kultury RPMB
TEN-E	transeuropejska sieć energetyczna
TEN-T	transeuropejska sieć transportowa
TZO	trwale zanieczyszczenia organiczne
UBC	Związek Miast Bałtyckich
UE	Unia Europejska
VASAB	wizje i strategie wokół Morza Bałtyckiego
VET	kształcenie i szkolenie zawodowe
VTS	Służba kontroli ruchu statków
w.s.e.	wyłączna strefa ekonomiczna
WCO	Światowa Organizacja Celna
WFD	ramowa dyrektywa wodna
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
WPRyb	wspólna polityka rybołówstwa
ZGR	zasoby genowe roślin
ZP	zagadnienie priorytetowe

WPROWADZENIE

W grudniu 2007 r. Rada Europejska przedstawiła konkluzje prezydencji oraz zwróciła się do Komisji Europejskiej z wnioskiem o przedstawienie strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego najpóźniej do czerwca 2009 r.¹. Wcześniej Parlament Europejski wezwał do opracowania strategii służącej rozwiązaniu naglących problemów środowiskowych wynikających z coraz bardziej widocznego zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego. Dnia 10 czerwca 2009 r. Komisja przedstawiła komunikat dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego (EUSBSR)² oraz szczegółowy plan działania opracowany po intensywnych konsultacjach państw członkowskich i zainteresowanych stron. Rada Europejska zatwierdziła to podejście – pierwszą makroregionalną strategię UE – w październiku 2009 r.³.

Od wdrożenia EUSBSR minęły właśnie trzy lata. Opierając się na zdobytych do tej pory doświadczeniach, w dniu 23 marca 2012 r.⁴ Komisja przedstawiła komunikat, w którym sprecyzowała trzy ogólne cele przedmiotowej strategii: „Ocalenie morza”, „Rozwój połączeń w regionie” oraz „Zwiększenie dobrobytu”. Ponadto komunikat zawiera konkretne propozycje dotyczące określenia mierzalnych wskaźników i poziomów docelowych w odniesieniu do każdego celu, aby ułatwić monitorowanie, ocenę, komunikację oraz, co najważniejsze, osiągnięcie wyników. Dnia 26 czerwca 2012 r. Rada do Spraw Ogólnych przyjęła wspomniany komunikat⁵ oraz zwróciła uwagę na wykaz wskaźników i poziomów docelowych zaproponowanych wiosną 2012 r. przez grupę zadaniową przedstawicieli państw członkowskich i Komisji.

Niniejszy dokument jest planem działania dotyczącym EUSBSR, zaktualizowanym, aby uwzględnić nowe cele, wskaźniki i poziomy docelowe, które są w pełni zgodne z celami strategii „Europa 2020” oraz przyczyniają się do ich realizacji. Wprowadza się w nim zarządzanie EUSBSR zgodnie z wytycznymi dotyczącymi funkcji i obowiązków głównych podmiotów wdrażających, które również zostało zatwierdzone przez Radę do Spraw Ogólnych dnia 26 czerwca 2012 r. Przedstawiono w nim ponadto prace zorganizowane według zagadnień priorytetowych i działań horyzontalnych. Plan działania może być przedmiotem regularnych aktualizacji z uwzględnieniem zmian zachodzących w regionie Morza Bałtyckiego i sytuacji w nim panującej po osiągnięciu porozumienia między

¹ Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 14 grudnia 2007 r., pkt 59: „Nie naruszając zintegrowanej polityki morskiej, Rada Europejska wzywa Komisję do przedstawienia nie później niż w czerwcu 2009 roku strategii UE dotyczącej regionu Morza Bałtyckiego. Strategia ta powinna pomóc między innymi w sprostaniu pilnym wyzwaniom środowiskowym związanym z Morzem Bałtyckim. Ramy wymiaru północnego stanowią fundament zewnętrznych aspektów współpracy w regionie Morza Bałtyckiego.

² http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_pl.pdf

³ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/09/st15/st15265.pl09.pdf>

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0128:FIN:PL:PDF>

koordynatorami ds. zagadnień priorytetowych, liderami działań horyzontalnych, państwami członkowskimi i Komisją Europejską.

Chociaż przedmiotowa strategia jest strategią Unii Europejskiej (UE), oczywiste jest, że wieloma kwestiami można zająć się jedynie w ramach konstruktywnej współpracy z naszymi zewnętrznymi partnerami w regionie, a szczególnie z Rosją. Strategia nie może jednak dyktować działań stronom trzecim. Wskazano w niej natomiast kwestie, w zakresie których współpraca jest pożądana, oraz zaproponowano platformy służące dyskusji i współpracy. Jak zauważyła Rada Europejska w swoich konkluzjach, wymiar północny, wspólna polityka UE, Rosji, Norwegii i Islandii stanowią fundament tych zewnętrznych aspektów strategii. Użyteczne są także inne fora, takie jak wspólne przestrzenie UE–Rosja⁶ oraz organy międzynarodowe, na przykład Rada Państw Morza Bałtyckiego (RPMB), Nordycka Rada Ministrów czy komisja helsińska (HELCOM). Współpraca ta pozostaje bez uszczerbku dla mechanizmów decyzyjnych wymienionych odpowiednich organów.

Kluczowym czynnikiem sukcesu przedmiotowej strategii jest zintegrowane i skoordynowane zarządzanie regionem Morza Bałtyckiego pomiędzy sektorami społeczeństwa, jak również pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi w odpowiednich państwach⁷. Bez tej integracji trudno będzie zrealizować określone poziomy docelowe. W tym względzie sama strategia jest szczególnie ważna, ponieważ zapewnia jedyny kontekst odnoszący się do wszystkich obszarów polityki istotnych z punktu widzenia zdrowia i dobrobytu regionu. Jej ogólny sukces będzie zależał od tego, jak duży będzie stopień przypisanego jej znaczenia i poświęconej jej uwagi ze strony najwyższego szczebla politycznego.

Pomyślnie wdrożenie strategii wymaga także uwzględnienia aspektu płci w systemie zarządzania i planie działania. Równość mężczyzn i kobiet jest kluczową wartością Unii Europejskiej. Jednocześnie równość płci może być atutem ekonomicznym i gospodarczym. Realizacja celów EUSBSR wymaga pełnego wykorzystania wkładu i talentów zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Niniejszy plan działania obejmuje w szczególności 17 *zagadnień priorytetowych* oraz 5 *działań horyzontalnych* stanowiących główne obszary, w których EUSBSR może przyczynić się do wprowadzania udoskonaleń poprzez rozwiązywanie najważniejszych problemów lub poprzez wykorzystanie kluczowych szans. W większości przypadków jedno państwo członkowskie koordynuje

⁵ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/genaff/131228.pdf

⁶ Wspólny zestaw planów działania UE i Rosji. Istnieją 4 wspólne przestrzenie: wspólna przestrzeń gospodarcza, wspólna przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, wspólna przestrzeń bezpieczeństwa zewnętrznego, wspólna przestrzeń badań i edukacji, obejmująca również aspekty kulturalne.

⁷ W celu zapoznania się bardziej szczegółowo z dyskusją na temat roli zintegrowanego zarządzania w regionie Morza Bałtyckiego, zob. Program na rzecz Ochrony Ekoregionu Bałtyckiego WWF, *Counter Currents: Scenarios for the Baltic Sea 2030*, WWF 2012.

dane zagadnienie priorytetowe lub działanie horyzontalne oraz prowadzi prace w zakresie wdrażania, pozostając w bliskim kontakcie z Komisją i wszystkimi zainteresowanymi stronami, tj. innymi państwami członkowskimi, władzami regionalnymi i lokalnymi, organami międzyrządowymi i pozarządowymi. Możliwy jest także wybór innych organów koordynujących dany obszar lub działanie. Organy takie muszą zapewnić zgodność planu działania ze wszystkimi strategiami UE, w szczególności ze strategią „Europa 2020”, jak również ze zintegrowaną polityką morską, w tym z jej celem dotyczącym „niebieskiego” wzrostu oraz z celem dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej (MSFD) w zakresie osiągnięcia dobrego stanu środowiska do 2020 r.

Zagadnienia priorytetowe są organizowane według trzech *celów* ogólnych strategii oraz jednej sekcji horyzontalnej. Rozróżnienie to służy ułatwieniu analizy, jednak każdy cel obejmuje szeroki zakres polityk i wpływa na inne cele: są one wzajemnie powiązane i współzależne. Każde zagadnienie priorytetowe i działanie horyzontalne rozpoczyna się od *prezentacji zagadnienia*, w której znajdują się informacje kontekstowe na dany temat. Następnie określone są *wskaźniki i poziomy docelowe* w odniesieniu do danego obszaru.

Przykładowo odpowiednie uwzględnienie kwestii zmiany klimatu obejmuje przekrojowe, horyzontalne ustalenia w zakresie realizacji celów, celów częściowych, zagadnień priorytetowych, działań horyzontalnych i projektów przewodnich niniejszego planu działania.

Osiągnięciu wyników służą szczegółowe *działania i projekty przewodnie*. Działania są najważniejszymi krokami niezbędnymi do osiągnięcia uzgodnionych wskaźników i poziomów docelowych odnoszących się do danego konkretnego obszaru, natomiast projekty przewodnie opisują szczegółowo, w jaki sposób osiągnąć pożądaný rezultat (lub jego część). Co istotne, dla wszystkich projektów przewodnich powinien zostać wyznaczony główny partner oraz termin realizacji. W niektórych przypadkach działania lub projekty przewodnie mogą wymagać zmiany kierunku polityki lub (rzadko) prawodawstwa krajowego państw członkowskich regionu Morza Bałtyckiego. W innych z kolei wymagają funduszy, które można zapewnić w ramach finansowania prywatnego lub publicznego (z funduszy UE, krajowych, regionalnych lub lokalnych). Wszystkie działania i projekty należy postrzegać jako pozostające bez uszczerbku dla istniejących wyłącznych kompetencji Wspólnoty.

W szeregu przypadków celem działań i projektów przewodnich jest podkreślenie obszarów działań realizowanych w systemie UE lub zgodnie z innymi ramami międzynarodowymi, które jednak, aby mogły zostać pomyślnie wdrożone, wymagają większej koordynacji w regionie Morza Bałtyckiego oraz spójnych strategii finansowania. Niniejsza strategia stanowi ku temu wyjątkową okazję. Prace nad planem działania powinny być ściśle skoordynowane z wszelkimi pojawiającymi się zmianami (zwłaszcza z nowymi przepisami), w tym na szczeblu UE, w celu zapewnienia spójności i efektywności.

Utrzymujące się skutki kryzysu gospodarczego mają wpływ na kontekst, w którym należy wdrożyć niniejszy plan działania. Tworzy to mniej korzystny klimat dla inwestycji, co ma wpływ zarówno na sektory publiczne, jak i przedsiębiorstwa prywatne. W takiej sytuacji tym bardziej istotne jest, aby strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego umożliwiała partnerom w regionie przyjęcie dłuższej perspektywy i zrozumienie, że kiedy obecny kryzys minie, najlepiej przygotowane regiony będą miały największe szanse na wykorzystanie nowych szans i innowacji.

W sierpniu 2012 r. opublikowane zostało sprawozdanie „Pod prąd: Scenariusze dla Morza Bałtyckiego w 2030 r.” (*Counter Currents: Scenarios for the Baltic Sea 2030*) będące wynikiem szeroko zakrojonych konsultacji z udziałem licznych zainteresowanych stron, w których uczestniczyło kilku członków Komisji Europejskiej i przedstawicieli państw członkowskich UE. W sprawozdaniu tym przedstawiono przydatny kontekst, w jakim należy uwzględnić wspomnianą długookresową perspektywę dotyczącą tego, jak zobowiązania podejmowane dzisiaj wpłyną na przyszłość Morza Bałtyckiego (w perspektywie 10–20 lat).

ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ

Funkcje i obowiązki głównych zainteresowanych stron EUSBSR

Stosownie do zaleceń Komisji przedstawionych w sprawozdaniu opublikowanym dnia 22 czerwca 2011 r., w komunikacie z dnia 23 marca 2012 r. oraz w konkluzjach Rady przyjętych dnia 26 października 2009 r., dnia 15 listopada 2011 r. oraz dnia 26 czerwca 2012 r., a także w wyniku prac przeprowadzonych przez grupę zadaniową ustanowioną w czerwcu 2011 r., określono przedstawione poniżej funkcje i obowiązki głównych zainteresowanych stron strategii. Istnieje powszechna zgoda, że powinny one obejmować minimalny zakres działań, jakie powinna podejmować każda zainteresowana strona. Chociaż nie wspomniano o tym poniżej, istotne jest, aby w stosownych przypadkach zaangażowane zostały zainteresowane strony na szczeblu lokalnym i regionalnym.

Komisja Europejska wypełnia m.in. następujące zadania:

1. odgrywa wiodącą rolę w strategicznej koordynacji kluczowych etapów wdrażania EUSBSR;
2. uwzględnia EUSBSR w odpowiednich inicjatywach politycznych oraz w planowaniu programów;
3. promuje i ułatwia udział zainteresowanych stron na wszystkich szczeblach całego makroregionu oraz wspiera je we wdrażaniu EUSBSR;
4. wspiera dialog i współpracę z zainteresowanymi stronami z innych zainteresowanych państw regionu Morza Bałtyckiego;
5. ułatwia wdrażanie EUSBSR we współpracy z państwami członkowskimi (tj. z krajowymi punktami kontaktowymi, odpowiednimi ministerstwami, organami kierującymi wdrażaniem programów/instrumentów finansowych, koordynatorami zagadnień priorytetowych, liderami działań horyzontalnych) poprzez następujące działania:
 - a. ściśle dostosowanie polityki i strategii unijnych, krajowych i regionalnych do EUSBSR;
 - b. wspieranie dostosowywania programów/instrumentów finansowych do celów EUSBSR;
 - c. identyfikowanie i rozwiązywanie problemów stojących na przeszkodzie skutecznego wdrażania EUSBSR;
 - d. rozpowszechnianie informacji, najlepszych praktyk i doświadczeń związanych z wdrażaniem EUSBSR;
 - e. zapewnianie odpowiedniego wewnętrznego potencjału do wdrażania EUSBSR;
6. regularnie konsultuje się z państwami członkowskimi, między innymi za pośrednictwem grupy wysokiego szczebla;
7. przeprowadza oceny i przedstawia sprawozdania na temat postępów poczynionych w zakresie wdrażania EUSBSR oraz osiągniętych wyników;

8. w stosownych przypadkach i w porozumieniu z koordynatorami zagadnień priorytetowych, liderami działań horyzontalnych oraz krajowymi punktami kontaktowymi dokonuje przeglądu i aktualizacji EUSBSR i planu działania; zabiega o zatwierdzenie proponowanych zmian przez Radę lub odpowiednio przez grupę wysokiego szczebla.

Grupa wysokiego szczebla wypełnia m.in. następujące zadania:

1. doradza Komisji Europejskiej na temat EUSBSR i jej wdrażania;
2. przedstawia opinie na temat przeglądu i aktualizacji EUSBSR i planu działania;
3. przedstawia propozycje działań, które mają być podejmowane przez Komisję Europejską i państwa członkowskie w celu poprawy wdrażania EUSBSR poprzez:
 - a. wnoszenie wkładu we wdrażanie konkluzji Rady dotyczących przeglądu EUSBSR;
 - b. identyfikowanie i rozwiązywanie problemów stojących na przeszkodzie skutecznego wdrażania EUSBSR;
 - c. proponowanie działań mających na celu promowanie makroregionalnego podejścia w opracowywaniu nowych polityk oraz dostosowywania programów/instrumentów finansowych.

Państwo członkowskie⁸ wypełnia m.in. następujące zadania:

1. zapewnia wdrażanie EUSBSR i własne zaangażowanie polityczne w jej realizację poprzez:
 - a. dalsze intensyfikowanie działań w celu zwiększania istniejącego wsparcia politycznego w zakresie wdrażania EUSBSR na wszystkich szczeblach (UE, krajowym, regionalnym i lokalnym), szczególnie poprzez ustanowienie EUSBSR punktem odniesienia dla wszystkich odpowiednich forów;
 - b. uznanie potrzeby włączania EUSBSR w stosowny sposób i w stosownym czasie do porządku obrad Rady w jej różnych składach w celu promowania skutecznego udziału odpowiednich polityk UE we wdrażaniu EUSBSR oraz bliższych powiązań z tymi politykami;
2. zapewnia zgodność planów strategicznych, istniejącej polityk, programów i instrumentów finansowych na szczeblu krajowym i regionalnym z EUSBSR poprzez:
 - a. koordynację i integrację odpowiednich polityk z EUSBSR;
 - b. zachęcanie odpowiednich ministerstw i innych odpowiednich władz do uruchamiania programów/instrumentów finansowych, aby wspierać wdrażanie EUSBSR;

⁸ Przez państwo członkowskie rozumie się krajową administrację. Zaleca się, aby koordynacją polityki krajowej kierowała kancelaria prezesa rady ministrów lub ministerstwo spraw zagranicznych, aby zapewnić spójny rozwój i realizację EUSBSR wśród zaangażowanych instytucji.

3. wspiera rolę krajowego punktu kontaktowego w krajowej koordynacji EUSBSR oraz koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych i lidera lub liderów działań horyzontalnych w tematycznym i transnarodowym wdrażaniu EUSBSR poprzez:
 - a. wyznaczenie krajowego punktu kontaktowego i wspieranie go w wypełnianiu przypisanych mu zadań;
 - b. ustanowienie krajowego organu koordynacyjnego w celu poprawy skuteczności, synergii oraz zrównoważonego charakteru osiągniętych rezultatów;
 - c. przyjęcie odpowiedzialności za koordynację odpowiedniego zagadnienia priorytetowego lub odpowiednich zagadnień priorytetowych;
 - d. wyznaczenie koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych oraz lidera lub liderów działań horyzontalnych, a także zapewnienie odpowiedniego wewnętrznego potencjału do odgrywania tej roli;
 - e. wyznaczenie punktów koordynacji zagadnień priorytetowych i punktów koordynacji działań horyzontalnych⁹;
 - f. utrzymanie odpowiedniego wewnętrznego potencjału do wdrażania EUSBSR.

Krajowy punkt kontaktowy wypełnia m.in. następujące działania:

1. zabiega o wsparcie i zaangażowanie polityczne w zakresie wdrażania EUSBSR we własnym państwie;
2. współpracuje z innymi krajowymi punktami kontaktowymi EUSBSR w celu zapewnienia spójności i wymiany najlepszych praktyk;
3. zapewnia ogólną koordynację wdrażania EUSBSR i wsparcie w tym zakresie we własnym państwie poprzez:
 - a. dostarczanie informacji instytucjom krajowym i konsultowanie się z nimi w zakresie EUSBSR oraz zabieganie o ich zaangażowanie;
 - b. ułatwianie udziału innych odpowiednich zainteresowanych stron;
 - c. prowadzenie trwałego dialogu politycznego oraz współpracowanie z krajowym organem koordynacyjnym w celu uruchomienia działań operacyjnych;
 - d. zachęcanie do prowadzenia dialogu obejmującego odpowiednie programy/instrumenty finansowe oraz zainteresowane strony na szczeblu krajowym w celu dostosowania zasobów;
 - e. określenie punktów koordynacji zagadnień priorytetowych/punktów koordynacji działań horyzontalnych;

⁹ Państwa członkowskie wyznaczają punkty koordynacji zagadnienia priorytetowego (odpowiednie ministerstwa, agencje, inne instytucje krajowe/regionalne) w odniesieniu do każdego zagadnienia priorytetowego EUSBSR. Zob. zadania punktów koordynacji zagadnienia priorytetowego.

4. opracowuje i przedstawia krajowe stanowiska dotyczące EUSBSR i planu działania;
5. uczestniczy w przeglądach i aktualizacjach EUSBSR i planu działania przeprowadzanych w ścisłej współpracy z Komisją Europejską, koordynatorami zagadnień priorytetowych oraz liderami działań horyzontalnych;
6. wspiera koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych oraz lidera lub liderów działań horyzontalnych we wdrażaniu EUSBSR;
7. monitoruje oraz na wniosek Komisji Europejskiej przedstawia sprawozdania na temat działań koordynacyjnych prowadzonych w ramach wdrażania EUSBSR;
8. wspiera udział odpowiednich zainteresowanych stron z całego makroregionu we wdrażaniu EUSBSR;
9. prowadzi działania promujące wyeksponowanie EUSBSR.

Punkt koordynacji zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych wypełnia m.in. następujące zadania:

Punkty koordynacji zagadnień priorytetowych pełnią funkcję łączników na szczeblu krajowym we wszystkich kwestiach dotyczących odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/działań horyzontalnych w państwach regionu Morza Bałtyckiego, które nie są koordynatorem danego zagadnienia priorytetowego ani liderem działań horyzontalnych¹⁰.

1. pełni funkcję punktu koordynacji w odniesieniu do zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych we własnym państwie poprzez:
 - a. udział w krajowej koordynacji dotyczącej EUSBSR;
 - b. dostarczanie na wniosek informacji na temat zagadnienia priorytetowego/działań horyzontalnych władzom lub opinii publicznej;
 - c. identyfikację odpowiednich osób odpowiedzialnych za kontakty we własnym państwie w zakresie czynności oraz projektów przewodnich dotyczących zagadnienia priorytetowego/działań horyzontalnych;
 - d. wspomaganie koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych/liderów działań horyzontalnych w celu zapewnienia informacji i wyeksponowania zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych;
 - e. zapewnienie informowania odpowiednich zainteresowanych stron o decyzjach dotyczących zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego;
2. utrzymuje regularne kontakty z koordynatorem lub koordynatorami zagadnień priorytetowych/liderami działań horyzontalnych w celu:

¹⁰ Jeżeli w danym państwie członkowskim wyznaczony został koordynator zagadnienia priorytetowego/lider działania horyzontalnego w odniesieniu do określonego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego, nie jest wymagane wyznaczanie punktu koordynacji zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego.

- a. wniesienia wkładu w dyskusje na temat polityki w zakresie odpowiednich zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych;
- b. zapewnienia udziału w odpowiednich działaniach, np. komitetach sterujących, posiedzeniach i konferencjach, dotyczących zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych; oraz zapewnienie trwałego znaczenia UE w odniesieniu do zagadnień/działań niepodlegających wyłącznej koordynacji państw członkowskich;
- c. dostarczania informacji na temat działań i projektów we własnym państwie mających znaczenie dla zagadnienia priorytetowego/działań horyzontalnych;
- d. przedstawiania stanowisk w sprawie zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych; oraz zapewnienie ich konsolidacji na szczeblu krajowym wśród odpowiednich władz i zainteresowanych stron.

Koordinator zagadnień priorytetowych wypełnia m.in. następujące zadania:

Ułatwia zaangażowanie odpowiednich zainteresowanych stron z całego makroregionu i współpracę z nimi, a także prowadzi z nimi¹¹ bliską współpracę obejmującą:

1. wdrażanie i prowadzenie działań następczych w związku z zagadnieniem priorytetowym w odniesieniu do zdefiniowanych poziomów docelowych i wskaźników. W stosownych przypadkach dokonuje przeglądów zdefiniowanych wskaźników i poziomów docelowych;
2. regularne przeglądy znaczenia zagadnień priorytetowych określonych w planie działania. Przedstawianie Komisji Europejskiej propozycji niezbędnych aktualizacji obejmujących dodawanie, modyfikację lub rezygnację z działań i projektów przewodnich;
3. ułatwianie prowadzenia rozmów politycznych w regionie Morza Bałtyckiego na temat odpowiedniego zagadnienia priorytetowego;
4. ułatwianie opracowywania i realizacji działań i projektów przewodnich zdefiniowanych w ramach zagadnienia priorytetowego;
5. przekazywanie odpowiednich wyników i zaleceń dotyczących trwających i ukończonych projektów przewodnich na szczeblu politycznym;
6. zapewnianie działań informacyjnych i wyeksponowania zagadnienia priorytetowego;
7. prowadzenie dialogu z organami kierującymi wdrażaniem programów/instrumentów finansowych w zakresie dostosowania finansowania na realizację zagadnień priorytetowych i projektów przewodnich;

¹¹ W tym celu należy ustanowić komitet sterujący/grupę koordynującą, którym przewodniczy koordynator lub koordynatorzy zagadnienia priorytetowego. W stosownym przypadku wspomniana grupa powinna składać się z przedstawicieli wszystkich państw członkowskich i innych państw regionu Morza Bałtyckiego, a także ekspertów z danej dziedziny. W sprawach dotyczących regulaminu komitetu sterującego decyzje podejmuje członkowie grupy. Posiedzenia grupy powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku i zapewniać wsparcie dla koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych w zakresie realizacji wspomnianych zadań.

8. utrzymywanie kontaktów i współpracę z innymi koordynatorami zagadnień priorytetowych i liderami działań horyzontalnych w celu zapewnienia spójności i uniknięcia dublowania pracy w zakresie wdrażania EUSBSR;
9. monitorowanie postępów poczynionych w zakresie zagadnień priorytetowych i przedstawianie sprawozdań na ten temat.

Lider działań horyzontalnych wypełnia m.in. następujące zadania:

Ułatwia zaangażowanie odpowiednich zainteresowanych stron z całego makroregionu i współpracę z nimi, a także prowadzi z nimi bliską współpracę obejmującą¹²:

1. wdrażanie i prowadzenie działań następczych w związku z działaniami horyzontalnymi w odniesieniu do zdefiniowanych poziomów docelowych i wskaźników. W stosownych przypadkach dokonuje przeglądów zdefiniowanych wskaźników i poziomów docelowych;
2. regularne przeglądy znaczenia działań horyzontalnych określonych w planie działania. Przedstawianie Komisji Europejskiej propozycji niezbędnych aktualizacji działań horyzontalnych;
3. ułatwianie prowadzenia rozmów politycznych w regionie Morza Bałtyckiego na temat odpowiedniego działania horyzontalnego;
4. ułatwianie opracowywania i realizacji odpowiedniego działania horyzontalnego;
5. w stosownych przypadkach przekazywanie odpowiednich wyników i zaleceń dotyczących działania horyzontalnego na szczeblu politycznym;
6. zapewnianie działań informacyjnych oraz wyeksponowania działania horyzontalnego;
7. prowadzenie dialogu z organami kierującymi wdrażaniem programów/instrumentów finansowych w zakresie dostosowania finansowania na realizację działania horyzontalnego;
8. utrzymywanie kontaktów i współpracę z koordynatorami zagadnień priorytetowych i innymi liderami działań horyzontalnych w celu zapewnienia spójności i uniknięcia dublowania pracy w zakresie wdrażania EUSBSR;
9. monitorowanie postępów poczynionych w zakresie działania horyzontalnego i przedstawianie sprawozdań na ten temat.

Lider projektów przewodnich wypełnia m.in. następujące zadania:

¹² W tym celu należy ustanowić komitet sterujący/grupę koordynującą, którym przewodniczy lider lub liderzy działań horyzontalnych. W stosownym przypadku wspomniana grupa powinna składać się z przedstawicieli wszystkich państw członkowskich i innych państw regionu Morza Bałtyckiego, a także ekspertów z danej dziedziny. W sprawach dotyczących regulaminu komitetu sterującego decyzje podejmuje członkowie grupy. Posiedzenia grupy powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku i zapewniać wsparcie dla lidera lub liderów działań horyzontalnych w zakresie realizacji wspomnianych zadań.

1. zapewnia realizację projektu przewodniego;
2. utrzymuje regularne kontakty z odpowiednim koordynatorem lub koordynatorami zagadnień priorytetowych/liderem lub liderami działań horyzontalnych, w tym:
 - a. aktywnie uczestniczy w pracach dotyczących odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego, np. w stosownych posiedzeniach i konferencjach;
 - b. regularnie monitoruje postępy w zakresie projektów przewodnich i przedstawia sprawozdania na ten temat koordynatorowi lub koordynatorom zagadnień priorytetowych/liderowi lub liderom działań horyzontalnych;
3. promuje wyniki projektów przewodnich i zapewnia ich zrównoważony charakter. Wspiera koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych/lidera lub liderów działań horyzontalnych w przekazywaniu odpowiednich wyników projektów przewodnich oraz zaleceń podczas rozmów politycznych i opracowywania polityki w regionie Morza Bałtyckiego;
4. nawiązuje i utrzymuje współpracę w zakresie innych odpowiednich projektów przewodnich dotyczących EUSBSR w celu zapewnienia spójności, wymiany informacji oraz uniknięcia dublowania pracy;
5. zapewnia działania informacyjne oraz wyeksponowanie projektów przewodnich, jak również ich wyników.

Organ kierujący wdrażaniem programu/instrumentu finansowego¹³ wypełnia m.in. następujące zadania:

Organy kierujące wdrażaniem programów/instrumentów finansowych zachęca się na wszystkich etapach cyklu programu do bliskiej współpracy z krajowymi punktami kontaktowymi, koordynatorami zagadnień priorytetowych, punktami koordynacji zagadnień priorytetowych, liderami działań horyzontalnych, punktami koordynacji działań horyzontalnych oraz odpowiednimi ministerstwami w państwach członkowskich w zakresie wdrażania EUSBSR.

W ramach wdrażania programów/instrumentów finansowych:

1. wnosi wkład w makroregionalną koordynację i współpracę w zakresie krajowych i regionalnych strategii rozwojowych (terytorialnych i tematycznych) poprzez zapewnienie dostosowania celów programów/instrumentów finansowych do celów EUSBSR, aby jak najskuteczniej poprawiać spójność i synergę oraz wykorzystanie dostępnych zasobów;

¹³ Organem kierującym wdrażaniem programu/instrumentu finansowego jest instytucja lub organ (na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym lub lokalnym) odpowiedzialne za zarządzanie odpowiednim programem lub instrumentem finansowym lub za jego wdrażanie.

2. uwzględnia w sposób pozytywny tworzenie środków służących wspieraniu projektów, które przyczyniają się do realizacji celów EUSBSR;
3. promuje, wspiera i finansuje realizację wspólnych i koordynowanych projektów, aby osiągnąć cele EUSBSR;
4. uczestniczy w trwałym dialogu z głównymi zainteresowanymi stronami EUSBSR i wnosi wkład w ten dialog, aby identyfikować obszary wspólnego zainteresowania i wspólnych celów, takich jak strategia „Europa 2020”, oraz prowadzić współpracę w tym zakresie;
5. upowszechnia informacje wśród potencjalnych wnioskodawców projektów na temat szans oferowanych w ramach programu/instrumentu finansowego w celu wdrożenia EUSBSR (zob. pkt 2).

W ramach etapu sprawozdawczego programu/instrumentu finansowego:

6. wskazuje konkretne projekty realizowane w ramach działań/środków/priorytetów programu, które przyczyniają się do realizacji celów EUSBSR, oraz przedstawia sprawozdania na ich temat.

Aktualizacja planu działania

Plan działania dotyczący EUSBSR przyjęty przez Komisję w czerwcu 2009 r., do którego Rada odniosła się w październiku 2009 r., został szczegółowo omówiony z państwami członkowskimi, zainteresowanymi stronami oraz odpowiednimi służbami Komisji. Wszelkich zmian należy zatem dokonywać z ostrożnością.

Proces zarządzania

Zastosowanie mają następujące trzy ogólne kryteria:

1. wnioski w sprawie aktualizacji powinny być koordynowane przez odpowiedniego koordynatora lub koordynatorów zagadnień priorytetowych oraz lidera lub liderów działań horyzontalnych i uzgodnione z krajowymi punktami kontaktowymi; należy o nich również poinformować Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej;
2. wnioski w sprawie aktualizacji muszą być zgodne z politykami Wspólnoty;
3. w stosownych przypadkach decyzje w sprawie wszelkich aktualizacji i korekt podejmuje Komisja po konsultacji z grupą wysokiego szczebla złożoną z urzędników państw członkowskich.

Komisja opracowała „typologię aktualizacji planu działania”, która ma służyć jako ogólna zasada podczas oceny wniosków w sprawie aktualizacji.

W ramach wspomnianej typologii rozróżnia się zasadniczo następujące aktualizacje:

- A. aktualizacje do celów wyjaśnienia, korekty lub „uzupełnienia braków”;
- B. aktualizacje zawierające propozycje uwzględnienia nowego obszaru lub wymagane ze względu na zmianę okoliczności; oraz

C. aktualizacje zawierające propozycje przesunięcia projektów przewodnich, ich istotnej zmiany lub likwidacji. O ile wnioski w sprawie przesuwania projektów są zwykle zatwierdzane, o tyle pozostałe dwa rodzaje będą poddawane ocenie w poszczególnych przypadkach.

	Rodzaj aktualizacji planu działania	Podejście Komisji
1	Uzupełnienie braków	Do zatwierdzenia
2	Wyjaśnienia, korekty	Do zatwierdzenia
3	Negocjowana zmiana	Do zatwierdzenia
4	Zmiana okoliczności	Zasadniczo do zatwierdzenia
5	Likwidacja projektu przewodniego	Ocena w poszczególnych przypadkach
6	Modyfikacja projektu przewodniego	Ocena w poszczególnych przypadkach
7	Zmiana merytoryczna	Ocena w poszczególnych przypadkach
8	Dodanie projektu przewodniego	Ocena w poszczególnych przypadkach
9	Dodanie projektu przewodniego nieobejmującego nowego obszaru lub o znaczeniu innym niż makroregionalne	Zasadniczo niezatwierdzone

Poniższa sekcja zawiera szczegółowy opis procesu powstawania projektu przewodniego.

Projekty przewodnie: funkcje i proces oznaczania

Działania dotyczące EUSBSR są realizowane w ramach projektów przewodnich. Projekty przewodnie mają na celu zaprezentowanie postępów we wdrażaniu EUSBSR i mogą służyć jako pilotażowe przykłady pożądaných działań.

Projekt przewodni jest często wynikiem rozmów politycznych dotyczących zagadnienia priorytetowego/działań horyzontalnych.

Projekt przewodni wspiera cele wyrażone w zagadnieniu priorytetowym w określonym obszarze działań.

Projekt przewodni może przykładowo służyć opracowaniu kluczowych rozwiązań, nowych metodyk, praktyk lub nowych form współpracy. Projekty przewodnie mogą także dotyczyć kluczowych inwestycji o znaczeniu regionalnym.

Po zatwierdzeniu projekt przewodni jest umieszczany w wykazie w planie działania.

Pod względem struktury projekt przewodni jest:

- pojedynczym projektem; albo
- zbiorem (grupą) projektów funkcjonujących w tej samej dziedzinie. Zbiór projektów może obejmować projekty pojedyncze, projekty przewodnie i projekty połączone, nawet jeżeli są one realizowane w różnych dziedzinach (obszarach lub tematach).

Oznaczenie projektu przewodniego można nadać projektowi, który spełnia następujące kryteria:

1. projekt przewodni musi spełniać następujące kluczowe kryteria:
 - a. jego skutki mają makroregionalny charakter;
 - b. przyczynia się on do realizacji celów, wskaźników i poziomów docelowych EUSBSR;
 - c. jest związany z realizacją co najmniej jednego działania dotyczącego odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/odpowiednich działań horyzontalnych;
2. ogólnie oczekuje się także, iż projekt przewodni będzie spełniać następujące kryteria:
 - a. charakteryzuje go wyraźny wymiar transnarodowy (współpraca pomiędzy co najmniej trzema państwami regionu Morza Bałtyckiego lub wpływ na co najmniej trzy takie państwa, w tym co najmniej dwa państwa członkowskie UE regionu Morza Bałtyckiego w przypadku udziału innego państwa regionu Morza Bałtyckiego (Rosja i Norwegia))¹⁴;
 - b. jest gotowy do realizacji:
 - i. może zostać zrealizowany w realistycznych ramach czasowych;
 - ii. ma przejrzysty plan finansowy i plan działania, który przykładowo obejmuje odłożenie zasobów na udział w odpowiednich działaniach dotyczących odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego oraz EUSBSR;
 - iii. zostało ustanowione partnerstwo oraz został określony lider projektu przewodniego.

Koordinator lub koordynatorzy zagadnień priorytetowych/liderzy działań horyzontalnych mogą decydować o ustanowieniu szczególnych kryteriów w ramach ich odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego po konsultacji z krajowymi punktami kontaktowymi oraz Dyрекcją Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG REGIO).

Procedura powstawania projektu przewodniego

W przypadku projektów aspirujących do uzyskania oznaczenia projektu przewodniego w ramach EUSBSR należy podjąć następujące kroki:

¹⁴ W wyjątkowych okolicznościach można rozpatrzyć projekty obejmujące mniej niż trzy państwa.

1. określić, jakiemu zagadnieniu priorytetowemu/działaniu horyzontalnemu w ramach EUSBSR odpowiada proponowany projekt przewodni;
2. nawiązać kontakt z koordynatorem lub koordynatorami w sprawie odpowiedniego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego;
3. aby dokonać oceny proponowanego projektu przewodniego, koordynator zagadnienia priorytetowego/lider działania horyzontalnego może zaprosić lidera proponowanego projektu do udziału w spotkaniu dotyczącym zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego;
4. jeżeli wniosek w sprawie projektu uzyska poparcie, po konsultacjach z głównymi zainteresowanymi stronami (krajowe punkty kontaktowe, komitet sterujący lub krajowe punkty koordynacji) koordynator zagadnienia priorytetowego/lider działania horyzontalnego kieruje zalecenie w sprawie danego projektu do DG REGIO;
5. DG REGIO rozpatruje wniosek, a następnie kieruje zalecenie w jego sprawie do grupy wysokiego szczebla;
6. grupa wysokiego szczebla wydaje zgodę na włączenie projektów przewodnich do planu działania.

Dany projekt można uwzględnić w wykazie projektów przewodnich wyłącznie w ramach jednego zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego. Jeżeli projekt wnosi wkład w szereg zagadnień priorytetowych/działań horyzontalnych, może być on realizowany w połączeniu z innymi odpowiednimi zagadnieniami priorytetowymi/działaniami horyzontalnymi.

Projekt przewodni nie wiąże się z wyłącznym prawem do podejmowania działań w zakresie zagadnienia priorytetowego/działania horyzontalnego, w ramach którego jest uwzględniany. Koordynator lub koordynatorzy zagadnienia priorytetowego/lider lub liderzy działań horyzontalnych mogą w dowolnym czasie zatwierdzić więcej projektów przewodnich w tej samej dziedzinie.

Ponadto, realizując projekt przewodni, lider takiego projektu wypełnia zadania lidera projektu przewodniego względem EUSBSR zgodnie z zadaniami liderów projektów przewodnich określonymi powyżej.

KWESTIE DOTYCZĄCE FINANSOWANIA

EUSBSR nie dysponuje własnymi funduszami. Zgodnie z konkluzjami Rady w sprawie EUSBSR przyjętymi dnia 26 października 2009 r. strategia „jest neutralna pod względem finansowym i opiera się na skoordynowanym podejściu, efektach synergii i skuteczniejszym wykorzystaniu istniejących instrumentów i funduszy UE oraz innych istniejących zasobów i instrumentów finansowych”. Zgodnie z komunikatem Komisji (czerwiec 2009 r.) głównymi źródłami finansowania strategii są Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Rybacki. W badaniu pt. „Analiza potrzeby zapewnienia instrumentów finansowych w strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego” („Analysis of needs for financial instruments in the EU Strategy for the Baltic Sea Region”) przeprowadzonym przez SWECO w październiku 2011 r. potwierdzono, że „realizacja większości projektów jest w znacznym stopniu uzależniona od funduszy strukturalnych UE. Szczególnie powszechne zastosowanie mają programy realizowane w ramach Europejskiej współpracy terytorialnej”. Działania i projekty realizowane w ramach strategii i jej planu działania można finansować z wielu innych źródeł (siódmy program ramowy, Wspólny Program Badawczo-Rozwojowy na rzecz Morza Bałtyckiego BONUS¹⁵, program LIFE, programy Edukacja i Kultura itd.), jak również ze źródeł krajowych, regionalnych i prywatnych. W przyszłości działania i projekty realizowane w sektorze transportu, energii i ICT również mogą kwalifikować się do finansowania w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (CEF). Ponadto niektóre projekty (szczególnie te najważniejsze) mogą korzystać ze wsparcia międzynarodowych instytucji finansowych, takich jak Europejski Bank Inwestycyjny czy Nordycki Bank Inwestycyjny. W tym względzie istotną rolę odgrywa także inicjatywa JASPERS, szczególnie w sektorze transportu, energii i środowiska, w tym w zakresie projektów transgranicznych. W związku z tym EUSBSR utożsamia nową koncepcję współpracy makroregionalnej opartej na skutecznym i bardziej skoordynowanym wykorzystaniu istniejących źródeł finansowania oraz promowaniu synergii i komplementarności.

Szczegółowy przegląd możliwych źródeł finansowania można znaleźć pod następującym adresem: <http://www.balticsea-region-strategy.eu/pages/funding-sources>.

W celu ułatwienia wdrażania EUSBSR z inicjatywy Parlamentu Europejskiego z budżetu UE na 2011 r. przeznaczono kwotę 2,5 mln EUR na działania mające na celu wsparcie prac prowadzonych przez koordynatorów zagadnień priorytetowych, liderów działań horyzontalnych i liderów projektów przewodnich oraz w celu podniesienia świadomości na temat przedmiotowej strategii. Taka sama kwota (2,5 mln EUR) została uwzględniona przez Parlament Europejski w budżecie UE na 2012 r., aby

¹⁵ BONUS 2010–2016. Wspólny Program Badawczo-Rozwojowy na rzecz Morza Bałtyckiego. http://www.bonusportal.org/bonus_2010-2016.

wesprzeć wdrażanie strategii. Wspomniana pomoc finansowa obejmuje wsparcie mające na celu promowanie inicjatywy dotyczącej kapitału załączkowego. W związku z tym od początku 2013 r. uruchomiony zostanie *instrument kapitału załączkowego* w ramach EUSBSR. Instrument ten koncentruje się na etapie przygotowawczym wniosków projektowych, które przyczyniają się do realizacji celów strategii. Po pierwsze, etap przygotowawczy umożliwi współdziałanie w ramach sieci, którego celem jest budowa partnerstw strategicznych i wymiana z odpowiednimi koordynatorami zagadnień priorytetowych planu działania EUSBSR. Po drugie, kapitał załączkowy obejmuje planowanie działań projektowych „głównego etapu” oraz budżetu, jak również badanie możliwych przyszłych źródeł finansowania. Za zarządzanie kapitałem załączkowym będzie odpowiedzialny InvestitionsBank Schleswig-Holstein, który jest również instytucją zarządzającą programem dla regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007–2013.

Dostosowanie finansowania

Biorąc pod uwagę znaczenie EUSBSR dla zrównoważonego wzrostu i rozwoju regionu Morza Bałtyckiego, jej wkład w realizację celów strategii „Europa 2020” oraz fakt, iż EUSBSR opiera się na skutecznym wykorzystaniu istniejących źródeł finansowania, niezbędne jest dostosowanie krajowych, regionalnych i unijnych polityk oraz zasobów finansowych do celów strategii. Komisja zaleciła dostosowanie polityki spójności i innych źródeł finansowania w regionie do celów strategii w pierwszym sprawozdaniu z postępu prac dotyczących realizacji strategii (czerwiec 2011 r.). Następnie w komunikacie z marca 2012 r. Komisja ponownie podkreśliła znaczenie dostosowania odpowiednich istniejących i przyszłych źródeł finansowania do celów EUSBSR, dążąc do zmaksymalizowania wpływu strategii, co zostało też potwierdzone w konkluzjach Rady przedstawionych w listopadzie 2011 r. i czerwcu 2012 r.

Podjęte zostały ważne kroki celem wsparcia makroregionalnego podejścia w ramach finansowych na lata 2014–2020. Zgodnie z wnioskami ustawodawczymi dotyczącymi polityki spójności w latach 2014–2020, przedłożonymi przez Komisję dnia 6 października 2011 r. państwa członkowskie mają obowiązek przedstawić swoje podejście do strategii makroregionalnych oraz priorytety i cele, jak również sposób ich uwzględniania podczas przygotowywania umów partnerskich i programów operacyjnych. Dostosowanie finansowania nie powinno jednak ograniczać się wyłącznie do programów realizowanych w ramach polityki spójności. Strategia może przynieść istotne i widoczne rezultaty tylko wówczas, gdy zostanie w kompleksowy sposób połączona ze *wszystkimi* dostępnymi źródłami finansowania. W związku z tym państwa członkowskie i organy kierujące realizacją programów zachęca się do dostosowania wszystkich odpowiednich krajowych, regionalnych i unijnych źródeł finansowania z celami EUSBSR.

Istnieje wiele sposobów na dostosowanie programów do EUSBSR, a wybór jednego z nich pozostawiany jest państwu członkowskiemu. Przykładowo we wspólnych ramach strategicznych, w których zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia pomyślnego uruchomienia finansowania UE na rzecz strategii makroregionalnych zgodnie ze zidentyfikowanymi przez państwa członkowskie potrzebami obszaru objętego programem, przewiduje się, że dostosowanie to jest możliwe m.in. poprzez priorytetowe traktowanie działań wynikających z tych strategii dzięki organizacji konkretnych zaproszeń w ich zakresie lub priorytetowe traktowanie tych działań w procesie wyboru dzięki określeniu działań, które można finansować wspólnie w ramach różnych programów. Stanowiska krajowe przyjęte przez Komisję zawierają wytyczne dla państw członkowskich dotyczące sposobu włączania strategii makroregionalnych oraz strategii dotyczących basenu morskiego do umów partnerskich. Dostosowanie można przeprowadzić w szczególności poprzez: 1) ustanowienie osi priorytetowej dla rozwoju współpracy międzyregionalnej i transnarodowej (horyzontalnej lub wertykalnej); 2) zidentyfikowanie potencjalnych projektów dotyczących współpracy (pomysłów projektu) oraz partnerów projektu w umowie partnerskiej lub programach operacyjnych; 3) wprowadzenie kryterium wyboru projektu, które zapewnia pierwszeństwo projektom przewodnim wymienionym w planie działania dotyczącym EUSBSR lub innym projektom o wyraźnym wpływie makroregionalnym, które przyczyniają się do realizacji poziomów docelowych i celów oraz do realizacji co najmniej jednego działania określonego w planie działania; 4) przeznaczenie konkretnej kwoty finansowania na działania/projekty zgodne ze strategią; 5) włączenie osobnego akapitu zawierającego opis tego, w jaki sposób cele i priorytety EUSBSR zostaną odzwierciedlone podczas realizacji programów oraz ich powiązań.

DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE DOTYCZĄCE EUSBSR – POROZMAWIAJMY O WYNIKACH

Ponieważ EUSBSR jest pierwszą makroregionalną strategią w Europie, istnieje znaczna potrzeba prowadzenia działań komunikacyjnych w zakresie osiągnięć na wszystkich szczeblach, docierając do wszystkich możliwych grup docelowych. Podstawową odpowiedzialność ponoszą wdrażające zainteresowane strony, co wynika z zarządzania EUSBSR, w ramach którego podkreśla się, iż upowszechnianie, informowanie i komunikowanie są zadaniem realizowanym przez wszystkie strony.

Kwestią kluczową jest informowanie np. polityków, podatników, organizacji pozarządowych o wartości dodanej przedmiotowej strategii. Oznacza to, iż należy jasno określić cele ogólne oraz wyjaśnić, że zastosowane wskaźniki mogą odzwierciedlać zmianę. W takiej sytuacji wskazane jest także informowanie o sukcesach EUSBSR.

Wspomniane trzy cele EUSBSR – „ocalenie morza”, „rozwój połączeń w regionie” oraz „zwiększenie dobrobytu” – stanowią cenną pomoc w tym zakresie oraz są pozytywnym przesłaniem, które może znaleźć zastosowanie zarówno w kontekście światowym, jak i regionalnym. Powinien jednak istnieć bezpośredni związek i połączenie z każdym pojedynczym zagadnieniem priorytetowym, działaniem horyzontalnym, projektem przewodnim i działaniem, które będą wyrażane w odpowiednich i przejrzystych przesłaniach pokazujących, że przedmiotowa strategia faktycznie przynosi rezultaty oraz przyczynia się do realizacji wspomnianych trzech głównych celów.

Przesłania należy dostosować do indywidualnych potrzeb odbiorców docelowych. Należy je przekazywać w nieskomplikowany sposób, używając jasnego języka. Każdy podmiot i zainteresowana strona muszą mieć własny plan dotyczący działań informacyjnych i wybrać możliwie najlepszy kanał dotarcia do odbiorców docelowych.

Aby zapewnić przekazanie informacji, niezbędna jest komunikacja. Nawet jeżeli projekty odniosą sukces, a wdrożenie EUSBSR pociągnie za sobą ważne zmiany, brak szeroko zakrojonych działań informacyjnych będzie oznaczać niepowodzenie.

Wszystkie kluczowe zainteresowane strony są odpowiedzialne za zadania w zakresie działań informacyjnych, a Komisja i państwa członkowskie monitorują ten proces z zachowaniem pełnej zgodności z decyzją Rady do Spraw Ogólnych z dnia 15 listopada 2011 r.¹⁶.

¹⁶ Konkluzje Rady w sprawie w przeglądu strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego z dnia 15 listopada 2011 r.
http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/baltic/pdf/council_conclusions_eusbsr_15112011.pdf.

CELE I CELE CZĄSTKOWE STRATEGII

Ocalenie morza

Region Morza Bałtyckiego i jego obszar przejściowy do Morza Północnego są nadal jednymi z najbardziej zanieczyszczonych na świecie. Jego zły stan zagraża jakości życia 80 mln mieszkańców żyjących w tym regionie. Problemy, z jakimi mamy do czynienia w przypadku morza, w tym zakwity glonów, martwe strefy na dnie, zanieczyszczenie powietrza, odpady morskie i hałas oraz negatywne skutki środowiskowe przełowienia i dużego ruchu żeglugowego dotyczą wszystkich państw przybrzeżnych i wymagają podjęcia bardziej skoordynowanych działań. Ogólnym celem strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego (EUSBSR) w ramach celu „Ocalenie morza” jest osiągnięcie dobrego stanu środowiska do 2020 r. zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej oraz właściwego stanu ochrony w myśl dyrektywy siedliskowej zgodnie z unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej z uwzględnieniem powiązanych z nią poziomów docelowych do 2021 r., jak wymaga tego bałtycki plan działań HELCOM. Osiągnięcie celu „Ocalenie morza” jest również konieczne, aby zrealizować dwa inne cele priorytetowe tj. „Rozwój połączeń w regionie” i „Zwiększenie dobrobytu”.

W zrealizowaniu tych planów pomocna jest strategia, która służy osiągnięciu trwałych celów określonych w strategii „Europa 2020” i jej inicjatywie przewodniej dotyczącej efektywnej gospodarki zasobami oraz w zaproponowanym siódmym unijnym programie działań w zakresie środowiska naturalnego. Strategia ma również na celu przyczynienie się do skuteczniejszego wdrożenia odpowiednich przepisów dotyczących ochrony środowiska w UE, np. w zakresie środowiska morskiego, azotanów pochodzenia rolniczego, różnorodności biologicznej, siedlisk, rybołówstwa i eutrofizacji, jak również uwzględnienie kwestii środowiska naturalnego i klimatu we wszystkich odnośnych obszarach polityki, w tym w dziedzinie energii, transportu, rolnictwa, rybołówstwa (zarówno dzikiego, jak i akwakultury) i polityki przemysłowej. Znaczna część źródeł zanieczyszczeń i substancji biogennych jest pochodzenia lądowego. Zgodnie z ramową dyrektywą wodną, aby ocalić morze, konieczne jest podjęcie współpracy w zakresie poprawy jakości wody w rzekach, jeziorach i wodach przybrzeżnych oraz skuteczne zarządzanie dorzeczem. Emisje gazów i emisje z żeglugi morskiej również mają istotne znaczenie dla Morza Bałtyckiego i należy je uwzględnić.

Warunki i inicjatywy lokalne tworzą naturalne tło dla działań podejmowanych w ramach przedmiotowej strategii w zakresie ocalenia morza. Na przykład uznanie Morza Bałtyckiego za szczególnie wrażliwy obszar morski przez Międzynarodową Organizację Morską (IMO) w 2005 r. i za obszar kontroli emisji tlenku siarki (obszar SECA) powinno ułatwić prowadzenie skutecznego działania opartego na współpracy na rzecz zwiększenia zrównoważonego charakteru poszczególnych rodzajów działalności morskiej, takich jak żegluga, która nadal w zasadniczy sposób przyczynia się do gospodarczego dobrobytu regionu. Ponadto wdrożenie opartego na polityce, w pełni zintegrowanego wspólnego

programu badawczego – Wspólnego Programu Badawczo-Rozwojowego na rzecz Morza Bałtyckiego BONUS – zwiększa skuteczność i efektywność programów badań środowiskowych w regionie, zapewniając konkretne wyniki naukowe w celu ułatwienia podejścia w zakresie zarządzania opartego na ekosystemach do korzystania z naturalnych zasobów regionu (i ich ochrony).

Wiele działań i projektów w zakresie celu „Ocalenie morza” jest realizowanych razem z Rosją i Białorusią w ramach partnerstwa na rzecz środowiska w ramach wymiaru północnego (NDEP), za pośrednictwem HELCOM i Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) oraz w ramach nowych inicjatyw, takich jak południowo-wschodni obszar Morza Bałtyckiego i tzw. proces Turku. Poprzez szereg projektów dotyczących np. wody, ścieków, stałych odpadów i efektywności energetycznej ramy te są pomocne w osiągnięciu rzeczywistych korzyści na rzecz środowiska w obszarze rozciągającym się od Morza Bałtyckiego do Euroarktycznego Regionu Morza Barentsa.

Osiągnięcie celu „Ocalenie morza” pozwoli również zwiększyć trwałość towarów i usług, które opierają się na zdrowym ekosystemie morskim, w tym na ochronie zdrowia środowiska morskiego i przybrzeżnego. Przyczyni się to do zrównoważonego wzrostu gospodarczego i wzrostu zatrudnienia w sektorach morskich oraz poprawi samopoczucie i zdrowie osób mieszkających w regionie zgodnie z ogólnymi celami zintegrowanej polityki morskiej i dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej. Ponadto dzięki rozwiązaniu problemów środowiskowych powstaną nowe możliwości biznesowe.

Działania w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu mają istotne znaczenie pod względem osiągnięcia zbioru poziomów docelowych zarówno dla celu cząstkowego „Czystość wód w morzu”, jak i „Bogata i zdrowa dzika fauna i flora”. Dzięki rozwojowi projektów współpracy w ramach EUSBSR region ma obecnie większe możliwości w zakresie stosowania środków rolno-środowiskowych. W ramach współpracy między sektorem rolnictwa a sektorem środowiska naturalnego podniesiono kilka ważnych kwestii przekrojowych dotyczących interakcji między rolnictwem a środowiskiem oraz ukazano możliwości wynikające ze skupienia się na działaniach przynoszących wiele korzyści. Należy uwzględnić i wspierać rolę rolnictwa nie tylko w zmniejszaniu ilości substancji biogennych napływających do morza, ale również w zapewnianiu rozwiązań w zakresie zarządzania ekosystemem i przystosowania się do zmiany klimatu.

	ZP Subst. biog.	ZP Zagrożenia	ZP Różn. biol.	ZP Rolnictwo	ZP Żegluga	ZP Bezp.	ZP Transport	ZP Energia	ZP Przeszcz.	ZP Rynek	DH Plan. przestrz.	DH Zrówn. rozwój
Cel 1: Ocalenie morza												
Czystość wód w morzu	✓	✓	✓	✓	✓							✓
Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	✓	✓	✓	✓	✓						✓	✓
Ekologiczny i bezpieczny transport morski	✓	✓			✓	✓	✓			✓		
Poprawa współpracy	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓

✓ Ciemny znak wyboru – ZP lub DH dotyczy przede wszystkim tego celu częściowego

✓ Jasny znak wyboru – ZP odnosi się również do tych celów częściowych, ale nie w sposób bezpośredni

Wiarygodne i kompatybilne dane dotyczące środowiska morskiego są niezbędne, aby osiągnąć cele strategii, w szczególności te związane z planowaniem przestrzennym obszarów morskich, zmianą klimatu i wdrażaniem dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej. Dane dotyczące środowiska morskiego – z dziedziny geologii, fizyki, chemii i biologii – zgromadzone głównie przez instytucje publiczne nadal są niekompletne, ich jakość jest niepewna i trudno je złożyć w spójny obraz całego basenu Morza Bałtyckiego. Komisja Europejska uruchomiła europejską sieć informacji i obserwacji środowiska morskiego (EMODNET), aby 1) zwiększyć wydajność wszystkich podmiotów, które w swojej pracy wykorzystują dane dotyczące środowiska morskiego – przemysłu, organów publicznych i instytucji badawczych; 2) stymulować innowacje i wzrost gospodarczy; oraz 3) zmniejszyć niepewności związane z dawnymi, obecnymi i przyszłymi zachowaniami morza. Pierwszy etap przygotowawczy został zakończony. Portale dostarczają obecnie produkty uzyskane z danych i mapy obrazujące osady i siedliska na całych obszarach basenów morskich. W maju 2012 r. wezwano do rozpoczęcia drugiego etapu EMODNET, w ramach którego do końca 2014 r. udostępniane będą dane dotyczące dna morskiego i jego mapy oraz informacje na temat stanu słupa wody w odniesieniu do wszystkich europejskich basenów morskich. Organizacje Morza Bałtyckiego w pełni uczestniczą w tym przedsięwzięciu. Podejmowane są również starania mające na celu zidentyfikowanie luk i powielanych działań w zakresie monitorowania Morza Północnego i Śródziemnego. W oparciu o doświadczenie zdobyte w tym obszarze można będzie podjąć podobne starania w odniesieniu do Morza Bałtyckiego, gdy tylko uruchomiony zostanie zaproponowany przez Komisję Europejską Fundusz Morski i Rybacki.

Cel cząstkowy: Czystość wód w morzu

Eutrofizacja¹⁷ stanowi istotny problem dla Morza Bałtyckiego i jezior jego regionu. Jest ona spowodowana nadmiernym napływem substancji biogennych, zwłaszcza związków azotu i fosforu, które pochodzą głównie z niewłaściwie oczyszczanych ścieków, spływów wody z gospodarstw rolnych i wymywania, a także z emisji gazów pochodzących z ruchu drogowego i morskiego oraz z procesów spalania. Ładunek substancji biogennych zwiększa produkcję podstawową morza, powodując toksyczne zakwity glonów, niedobór tlenu i inne szkodliwe skutki, które mogą doprowadzić do zmian w całym ekosystemie. Ze względu na fakt, że Morze Bałtyckie jest płytkie i częściowo zamknięte oraz charakteryzuje się powolnym cyklem wymiany wód, substancje biogenne napływające do morza mają długotrwały wpływ na stan całego morza. W związku z tym substancje te wpływają na wszystkie państwa na obszarze zlewni, dlatego też żadne państwo lub podregion nie może samodzielnie rozwiązać tego problemu. Kluczowe znaczenie ma ścisła współpraca z HELCOM i w ramach partnerstwa na rzecz

¹⁷ Eutrofizację definiuje się tu jako nadmiar substancji biogennych w wodzie, w szczególności związków azotu lub fosforu, powodujący przyspieszony wzrost glonów i innych form życia roślinnego, co jest przyczyną niepożądanych zakłóceń równowagi wśród organizmów żyjących w wodzie oraz jakości danych wód.

środowiska w ramach wymiaru północnego. Silne wsparcie ze strony najwyższego szczebla politycznego jest istotne dla osiągnięcia sukcesu w realizacji tych wspólnych prac.

W celu zapewnienia czystości wód należy podjąć wszelkie starania, które pozwolą osiągnąć w 2013 r. poziomy docelowe i wskaźniki ustanowione w dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej, ramowej dyrektywie wodnej, dyrektywie azotanowej, dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych i w zaktualizowanym bałtyckim planie działań HELCOM. Główne obszary współpracy obejmują zmniejszenie ilości substancji biogennych napływających do morza z oczyszczalni ścieków komunalnych, osiedli wiejskich i statków oraz stosowanie zrównoważonych praktyk rolniczych na całym obszarze zlewni, ze szczególnym uwzględnieniem zmniejszenia ilości nawozów. Konieczne jest pełne wdrożenie wszystkich odpowiednich przepisów UE, wraz z międzysektorowym dialogiem ukierunkowanym na określoną politykę – np. w celu promowania dostosowania tych polityk, które mają wpływ na Morze Bałtyckie (m.in. wspólnej polityki rolnej). Ponadto należy wprowadzić rozwiązania techniczne wykraczające poza wymogi UE w zakresie zwiększonego usuwania fosforu w trakcie procesu oczyszczania ścieków zgodnie z zaleceniami HELCOM 28E/5 i 28E/6; rozwiązania te należy promować i stosować.

Oprócz pełnego wdrożenia dyrektywy azotanowej i przyjęcia wzmoczonych działań zgodnie z jej art. 5 ust. 5 możliwe jest korzystanie z dodatkowych środków na rozwój obszarów wiejskich w celu wykroczenia poza ten poziom bazowy oraz ograniczenia ilości wprowadzanych i wymywanych substancji biogennych, lepszego wykorzystania substancji biogennych i zwiększenia zdolności składowania w regionie; należy przestrzegać także zaleceń HELCOM w zakresie gospodarowania nawozami naturalnymi w rolnictwie (28E/4). Zachęty do działań rolno-środowiskowych należy w skuteczny sposób przydzielać w odniesieniu do najbardziej zanieczyszczonych obszarów, przy czym należy finansować jedynie te działania, które znacznie wykraczają poza poziom bazowy, a ponadto należy zwracać większą uwagę na recykling substancji biogennych. Prace prowadzone przez Komisję Europejską w zakresie zrównoważonego wykorzystania fosforu są ściśle powiązane z powyższymi kwestiami.

Należy korzystać ze zrównoważonych ram badawczych ustanowionych za pomocą programu BONUS w celu wsparcia tych starań.

Cel cząstkowy: Bogata i zdrowa dzika fauna i flora

Region Morza Bałtyckiego cechuje się wyjątkowym ekosystemem. Charakteryzuje się niemal słodką wodą i pokrywą lodową utrzymującą się do sześciu miesięcy na północy oraz bardziej zasolonymi wodami w obszarze Kattegat. W tych wodach słonawych są w stanie przeżyć tylko określone gatunki, a niewielka liczba makrogatunków sprawia, że ekosystem morza jest szczególnie wrażliwy na zmiany

jego składu fizycznego i chemicznego, co może wpłynąć na równowagę całej sieci pokarmowej. Ekosystemy te są szczególnie wrażliwe na zmianę klimatu.

Istnieją liczne zagrożenia dla różnorodności biologicznej mórz. Jednym z największych zagrożeń jest eutrofizacja (zob. cel cząstkowy „Czystość wód w morzu”), która powoduje niską zawartość tlenu w wodzie w dolnej części morza i tworzy ubogie gatunkowo obszary z niską zawartością biomasy bentosu. Kolejne zagrożenie wynika z przybywania, np. poprzez wody balastowe, obcych gatunków inwazyjnych (np. wioślarek i żebroplawów), które konkurują z rodzimymi gatunkami i niekiedy powodują zmiany w ekosystemie.

Kolejnym zagrożeniem są substancje niebezpieczne wpływające na wzrost, reprodukcję i odporność ryb, ssaków morskich i ptaków morskich. Substancje te obejmują zanieczyszczenia organiczne i nieorganiczne oraz metale ciężkie emitowane ze źródeł lądowych oraz zrzuconej amunicji chemicznej i konwencjonalnej. W morzu znajdują się również pozostałości produktów leczniczych.

Rybołówstwo ma bezpośredni wpływ na stan zasobów, co z kolei wpływa na struktury sieci pokarmowej. W Morzu Bałtyckim występuje mała liczba zasobów ryb eksploatowanych do celów handlowych i w przeważającej mierze jednogatunkowe łowiska, z których około 90 % znajduje się na terytorium Unii, przy obecności tylko jednego partnera zewnętrznego. Biorąc pod uwagę te cechy Morze Bałtyckie może stać się zlewnią, w przypadku której, aby wyeliminować odrzuty, należy wzmocnić podejście ekosystemowe do rybołówstwa, jak również podjąć inne określone działania takie jak zwiększenie selektywności narzędzi połowowych. Współpraca regionalna w obszarze Morza Bałtyckiego może pomóc w osiągnięciu tego celu.

Działania mają na celu zarówno zminimalizowanie negatywnych skutków działalności człowieka, która powoduje zanieczyszczenia, jak i zapobieganie szkodom, np. poprzez ustanowienie spójnej pod względem ochrony środowiska sieci dobrze zarządzanych chronionych obszarów morskich w formie jednego narzędzia w ramach szerszego podejścia w zakresie zintegrowanego zarządzania wykorzystaniem morza do planowania przestrzennego obszarów morskich i zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną (ICZM). Oprócz tych zagrożeń inne nadchodzące trendy i niepewności¹⁸, które zidentyfikowano jako potencjalnie szkodliwe dla dzikiej fauny i flory regionu Morza Bałtyckiego i różnorodności biologicznej w chwili obecnej lub w przyszłości, obejmują zwiększony rozwój infrastruktury (m.in. portów, rurociągów, kabli zasilania itd.) i zintensyfikowane działania w strefie

¹⁸ WWF (2012). „Counter Currents: Scenarios for the Baltic Sea 2030”.

przybrzeżnej (w tym w miastach, obiektach turystycznych, strukturach ochrony wybrzeża, systemach dostaw energii, gospodarstwach rybackich).

Program BONUS może być użytecznym źródłem informacji naukowych, służących ograniczeniu negatywnych skutków np. połowów i zapobieganiu wprowadzaniu nowych obcych gatunków przez statki. Przedmiotowy cel cząstkowy wspiera sekcję bałtyckiego planu działań HELCOM poświęconą różnorodności biologicznej i ochronie przyrody oraz sekcje szczegółowe poświęcone ruchowi morskemu. Wdrażanie i rozwój odpowiedniej polityki i instrumentów UE, w tym unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej do 2020 r., wspólnej polityki rybołówstwa i dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej stanowią ważne aspekty działań ukierunkowanych na zapewnienie bogatej i zdrowej dzikiej fauny i flory, powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji ekosystemów do 2020 r. oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu.

Cel cząstkowy: Ekologiczny i bezpieczny transport morski

Ze względu na fakt, że transport morski na Morzu Bałtyckim stale rośnie, ekologiczny i bezpieczny transport nabiera coraz większego znaczenia dla całego obszaru – zarówno morskiego, jak i lądowego. W ramach EUSBSR odniesiono się do tej kwestii w sposób całościowy, uwzględniając różne aspekty takie jak:

- ograniczenie oddziaływania na środowisko zanieczyszczeń emitowanych przez statek do powietrza, a tym samym zmaksymalizowanie możliwości wprowadzania innowacji w przemyśle stoczniowym i wyposażeniu statków, oraz zmniejszenie nielegalnego i przypadkowego uwalniania oleju, odprowadzania nieoczyszczonych ścieków, substancji niebezpiecznych, wprowadzania obcych organizmów za pośrednictwem wód balastowych i obrośniętych kadłubów statków, a także przeprowadzanie wspólnych ocen ryzyka;
- wzmocnienie i zintegrowanie systemu nadzoru morskiego który stanowi strategiczne narzędzie zaproponowane w kontekście zintegrowanej polityki morskiej i ma na celu zapobieganie wypadkom morskim;
- wzmocnienie kapitału ludzkiego: zapewnienie właściwego szkolenia, ustanowienie wspólnych norm i zwiększenie zatrudnienia w sektorze morskim;
- wzmocnienie gotowości i zdolności do reagowania w przypadku poważnych sytuacji kryzysowych na morzu i lądzie na poziomie makroregionalnym: poprawa współpracy i koordynacji między różnymi podmiotami (agencje bezpieczeństwa morskiego, agencje bezpieczeństwa, agencje nadzoru i reagowania w przypadku katastrof).

Cel cząstkowy: Poprawa współpracy

Ze względu na pilną potrzebę sprostania wspólnym wyzwaniom środowiskowym, z jakimi należy się zmierzyć w odniesieniu do Morza Bałtyckiego, niezbędna jest ściślejsza współpraca wszystkich państw

nadbrzeżnych. W istocie ma to decydujące znaczenie dla osiągnięcia takich celów, jak czystość wód, bogata i zdrowa dzika fauna i flora oraz ekologiczny i bezpieczny transport morski.

Należy uwzględnić szereg przeszkód. Na przykład w różnych państwach różne administracje zajmują się określonymi obszarami polityki wymagającymi ściślejszej współpracy, w wyniku czego porozumienie się ponad granicami i sektorami stanowi wyzwanie. Przykładowo, jeżeli chodzi o reagowanie w sytuacji wypadków na morzu, w jednym państwie przypadki te mogą być rozpatrywane przez ministerstwo spraw wewnętrznych, w drugim przez ministerstwo obrony narodowej, a w kolejnym przez ministerstwo środowiska. Strategia służy promowaniu makroregionalnego dialogu międzysektorowego, w oparciu o pracę na miejscu za pośrednictwem HELCOM i projektów współpracy, przykładowo dzięki usprawnianiu pracy krajowych punktów koordynacji (zob. rozdział strategii dotyczący zarządzania: opis funkcji i obowiązków) i integracyjnych grup koordynujących. Istotne znaczenie ma współpraca i wymiana dobrych praktyk w kwestii kształcenia w zakresie ekologii oraz łagodzenia zmiany klimatu. W dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej wzywa się również regiony morskie takie jak region Morza Bałtyckiego do współpracy na rzecz osiągnięcia do 2020 r. celu, jakim jest dobry stan środowiska morskiego.

Dzięki lepszej współpracy w ramach strategii możliwe będzie przyspieszenie realizacji bałtyckiego planu działań HELCOM i wprowadzenie transgranicznych planów przestrzennych obszarów morskich, w których stosuje się podejście oparte na ekosystemie w odniesieniu do całego regionu. Korzyści ekologiczne, gospodarcze i społeczne wynikające z planowania przestrzennego obszarów morskich są obecnie dobrze udokumentowane i w zasadzie niepodważalne. Kilka państw Morza Bałtyckiego wdrożyło już system planowania przestrzennego obszarów morskich na szczeblu krajowym, zaś pozostałe są w trakcie jego wdrażania. W celu uzyskania w pełni funkcjonującego systemu planowania na szczeblu regionalnym (Morza Bałtyckiego) istotne jest, aby we wszystkich państwach nadbrzeżnych istniały krajowe działania w zakresie planowania oraz aby państwa te pracowały wspólnie nad kluczowymi zagadnieniami transnarodowymi. Grupa robocza HELCOM-VASAB w ramach swojego planu działania pokieruje pracami na rzecz osiągnięcia celu strategii, jakim jest wdrożenie planowania przestrzennego obszarów morskich we wszystkich państwach nadbrzeżnych do 2020 r. W przeciwnym razie współpraca transgraniczna w zakresie kwestii transgranicznych nie zostanie w pełni osiągnięta. W związku z tym konieczne jest jak najszybsze wprowadzenie systemów krajowych i uruchomienie systemów/działań pilotażowych. Przyszły instrument polityki w zakresie planowania przestrzennego obszarów morskich i ICZM, opracowany przez Komisję Europejską, który zostanie przyjęty przez Radę Europejską i Parlament Europejski, ustanowi ramy dla przyszłych inicjatyw w tym zakresie. W celu zapewnienia skuteczności każdego z tych instrumentów konieczne jest, aby zostały one wprowadzone i wspierane na najwyższym szczeblu politycznym w każdym państwie uczestniczącym.

Poziomy docelowe i wskaźniki dla celu „Ocalenie morza”

Cele cząstkowe	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Czystość wód w morzu	Stan środowiska, w tym poziom wprowadzonych substancji biogennych – zgodnie ze wskaźnikami opracowanymi w HELCOM do 2013 r. i na podstawie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.	Sytuacja w 2010 r.	Wskaźniki zatwierdzone w 2013 r. w HELCOM. Dobry stan środowiska do 2021 r.	HELCOM, dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej.
Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	Stan różnorodności biologicznej i zdrowia ekosystemu (w tym zasobów rybnych) oraz ilość substancji niebezpiecznych – zgodnie z wskaźnikami opracowanymi w HELCOM do 2013 r. i na podstawie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.	Zintegrowane wskaźniki w zakresie dobrego stanu środowiska	Wskaźniki zatwierdzone w 2013 r. Dobry stan środowiska do 2021 r.	Dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej, HELCOM.
Ekologiczny i bezpieczny transport morski	Liczba wypadków spowodowanych przez statki.	Średnia roczna liczba wypadków morskich* w latach 2008–2010: 3 017 na 10 000 statków.	Tendencja spadkowa.	HELCOM <i>* zgodnie z definicją wypadków morskich statki opracowaną przez HELCOM „zgłaszane są wszystkie zgłoszone wypadki (w tym m.in. osadzenie na mieliźnie, zderzenie z innym statkiem i innego rodzaju kolizje lub kontakt z obiektem stałym (instalacją morską, wrakiem itp.), zepsutym statkiem (np. na skutek awarii maszyny lub struktury), pożar, wybuch itd.), do których doszło na wodach terytorialnych lub w wyłącznej strefie ekonomicznej Umawiającej się strony i w których uczestniczyły zbiornikowce o pojemności ponad 150 GT lub inne statki o pojemności powyżej 400 GT, niezależnie od tego czy doszło do zanieczyszczenia”.</i>
	Nielegalne zrzuty.	Sytuacja w 2011 r.	Wyeliminowanie nielegalnych zrzutów do 2021 r.	HELCOM. 37

Poprawa współpracy	Bałtycki plan działań HELCOM.	2007 r. (przyjęcie bałtyckiego planu działania).	Ocena w 2013 r. Pełne wdrożenie bałtyckiego planu działań do 2021 r.	HELCOM.
	Opracowanie i stosowanie transgranicznego planowania przestrzennego obszarów morskich uwzględniającego kwestie ekosystemowe.	Brak w 2011 r.	Plany pilotażowe w 2013 r. Opracowanie i stosowanie w całym regionie w 2020 r.	Komisja Europejska, DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa, DG ds. Środowiska, ministerstwa krajowe, grupa robocza HELCOM-VASAB ds. planowania przestrzennego obszarów morskich, sprawozdania dotyczące programów europejskiej współpracy terytorialnej, w stosownych przypadkach: plan dotyczący Zatoki Botnickiej, projekty BaltSeaPlan.

Rozwój połączeń w regionie

Geografia regionu Morza Bałtyckiego, bardzo duże odległości, jak na warunki europejskie (w szczególności do północnych, bardzo oddalonych obszarów), rozległość morza, które łączy, ale także dzieli podregiony, rozległe granice zewnętrzne – wszystkie te czynniki stanowią szczególne wyzwanie dla dostępności komunikacyjnej i fizycznej w regionie. W szczególności kontekst historyczny i geograficzny państw członkowskich ze wschodniej części regionu Morza Bałtyckiego, przy ich wewnętrznych sieciach współpracy zorientowanych w dużej mierze na osi Wschód-Zachód, sprawia że wyjątkowo ważne są znaczne inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną, transportową i energetyczną. Takie braki nie tylko generują wysokie koszty i nie sprzyjają efektywnemu wykorzystaniu energii, ale również utrudniają funkcjonowanie rynku wewnętrznego oraz osiągnięcie spójności terytorialnej.

Ponadto duża rozległość i różnorodność regionu sprawia, że jest on szczególnie atrakcyjny dla turystów i mieszkańców. Wielorakość języków i kultur, które przetrwały przez wieki różnego rodzaju wzajemnych oddziaływań, zakres dziedzictwa miejskiego, krajobrazy lądowe, morskie i dostępne charakterystyczne obiekty kultury stanowią ogromny potencjał do stworzenia regionu, który będzie przyciągał turystów z kraju i zagranicy. Zagadnienia priorytetowe przedstawione w niniejszej sekcji stanowią w związku z tym próbę przeciwdziałania zagrożeniom i podjęcia wyzwań przy jednoczesnym wykorzystaniu i wzmocnieniu szans regionu. W ramach zagadnień priorytetowych przyczyniających się do realizacji celu strategii – „rozwoju połączeń w regionie” – można wykorzystywać odnowione ramy strategii do oferowania inteligentnych, zrównoważonych i sprzyjających włączeniu społecznemu rozwiązań terytorialnych oraz pomagać w rozwoju zarówno fizycznych, jak i kulturowych połączeń w regionie.

Do głównych priorytetów realizowanych w ramach tego celu należą: 1) ulepszenie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych; 2) poprawa dostępu do rynków energii, ich wydajności i bezpieczeństwa; 3) łączenie ludzi w regionie.

	ZP Różn. biol.	ZP Żegluga	ZP Bezp.	ZP Transport	ZP Energia	ZP Turystyka	ZP Kultura	ZP Przestępcz.	ZP Rynek	ZP Innowacje	ZP MŚP	DH Plan. przestrz.	DH Kraje sąsiedzkie	DH Zaangaż.
Cel 2: Rozwój połączeń w regionie														
Dobre warunki transportowe		✓	✓	✓						✓	✓			
Wiarygodne rynki energii					✓					✓	✓	✓		
Łączenie ludzi w regionie	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓	
Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości i nielegalnego handlu transgranicznego			✓					✓						✓

✓ Ciemny znak wyboru – ZP lub DH dotyczy przede wszystkim tego celu częściowego

✓ Jasny znak wyboru – ZP odnosi się również do tych celów częściowych, ale nie w sposób bezpośredni

Cel częściowy: Dobre warunki transportowe

W regionie Morza Bałtyckiego transport odgrywa szczególnie istotną rolę ze względu na bardzo duże odległości (wewnątrz regionu, w stosunku do pozostałej części Europy oraz do reszty świata) oraz często trudne warunki transportowe (lasy, jeziora, śnieg i lód zimą, itd.). Region ten, położony na uboczu gospodarczego centrum Europy, jest w znacznym stopniu zależny od zagranicznego handlu towarami, a do osiągnięcia wzrostu gospodarczego wymaga sprawnie funkcjonującej infrastruktury transportowej.

Ze względu na fakt, że region składa się z wielu stosunkowo małych państw, działania krajowe są niewystarczające i nawet współpraca dwustronna nie zapewnia niezbędnych rozwiązań. Aby pokonać problem wąskich gardeł w transporcie konieczna jest szersza współpraca regionalna. Realizacja wielu z planowanych dużych projektów infrastrukturalnych jest możliwa jedynie, jeżeli rozważa się ją z perspektywy makroregionalnej. Regionalne struktury współpracy muszą odzwierciedlać te korzyści, aby zyskać pewność, że poczynione inwestycje w infrastrukturę są wystarczające.

Ponadto ekosystem Morza Bałtyckiego jest wrażliwy, w związku z czym zagadnienia związane z ochroną środowiska mają bardzo duże znaczenie w rozwoju infrastruktury transportowej. Uznanie Morza Bałtyckiego za szczególnie wrażliwy obszar morski (PSSA) przez Międzynarodową Organizację

Morską (IMO) umożliwiła opracowanie konkretnych i szczegółowych środków dla Morza Bałtyckiego w celu zapewnienia zrównoważonego charakteru transportu morskiego.

Największym wyzwaniem w zakresie rozwoju transportu w regionie Morza Bałtyckiego jest kompensacja oddalenia poprzez poprawę połączeń w regionie oraz połączeń z pozostałą częścią UE. Ważne jest, aby tego typu działania nie zagroziły pracom prowadzonym w ramach pierwszego celu strategii – „ocalenie morza”. Połączenia Wschód-Zachód są niezbędne, by przezwyciężyć braki infrastrukturalne na wschodnim i południowo-wschodnim wybrzeżu Morza Bałtyckiego. Ze względu na znaczne oddalenie północnej części konieczne jest zapewnienie sprawnego transportu. Niezbędne są lepsze połączenia z Rosją i innymi krajami sąsiadującymi. Należy również rozwijać połączenia z Azją, a także regionem Morza Czarnego i Morza Śródziemnego. Dzięki temu potencjał regionu jako bramy UE do Azji może ulec zwiększeniu.

Warunki geograficzne w regionie Morza Bałtyckiego są powodem szczególnych wyzwań w dziedzinie transportu. Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych, zwiększenie wydajności i zminimalizowanie wpływu systemów transportowych na środowisko oraz zwiększenie odporności infrastruktury na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka (w tym powiązany rozwój obszarów przybrzeżnych i ich infrastruktura) powinny przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego oraz zwiększyć jego dostępność i atrakcyjność. Połączenia do społeczności żyjących na wyspach oraz w odległych regionach stanowią szczególnie istotne zagadnienie.

Cel cząstkowy: Wiarygodne rynki energii

Pomimo wspólnych celów UE w dziedzinie energii, potwierdzonych w konkluzjach Rady Europejskiej z 2011 r. i 2012 r. (w których Rada wzywa do ukończenia „wewnętrznego rynku energii do 2014 r.” i stwierdza, że „żadne z państw członkowskich UE nie powinno po 2015 r. pozostawać poza systemem europejskich sieci”) trzy państwa bałtyckie (Estonia, Łotwa i Litwa) nie są jeszcze właściwie zintegrowane z większymi sieciami energetycznymi z pozostałych części UE. Obecnie jedyne połączenie energetyczne istnieje między Finlandią i Estonią (Estlink). Jednak planowane drugie połączenie między Finlandią i Estonią – Estlink 2 – poprawi łączność między tymi państwami. Oczekuje się, że kabel łączący Szwecję i Litwę (NordBalt) oraz nowe połączenie między Litwą i Polską (LitPol Link I) poprawią łączność z nordyckim rynkiem energii elektrycznej i rynkami państw Europy kontynentalnej do końca 2015 r. Decyzje w sprawie wzajemnych połączeń gazowych i utworzenia regionalnego terminalu LNG jeszcze nie zapadły. Utrudnia to właściwą integrację gazową lub opracowanie innych sposobów dywersyfikacji dostaw gazu w państwach bałtyckich (choć budowany obecnie terminal LNG na Litwie zacznie funkcjonować do końca 2014 r., aby zaspokoić przynajmniej część jej zapotrzebowania na gaz). W rezultacie państwa bałtyckie są praktycznie odizolowane pod

względem dostaw gazu, dlatego też określa się je mianem „wysp energetycznych” w UE. Dalsze działania ukierunkowane na stworzenie w pełni połączonego i zintegrowanego regionalnego rynku energii powinny nadal stanowić cel wszystkich państw objętych EUSBSR.

Rozwój i integracja rynków energii jest zatem kluczowym celem mającym na celu:

- 1) zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii, szczególnie na wschodzie regionu Morza Bałtyckiego;
- 2) ułatwienie dywersyfikacji źródeł energii;
- 3) przyczynienie się do wzrostu gospodarczego poprzez poprawę konkurencyjności regionu i zachęcenie do inwestowania w energię ze źródeł odnawialnych;
- 4) przyczynienie się do ogólnego zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych dzięki efektywniejszej dystrybucji energii, zwiększone wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i działaniu na rzecz zmniejszenia zapotrzebowania na energię. Ponadto należy zwrócić uwagę na zapewnienie odporności infrastruktury na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka. EUSBSR, promująca współpracę regionalną między państwami członkowskimi UE, zdecydowanie przyczyniłaby się do realizacji wspólnych celów UE w sektorze energii, tworząc zintegrowany rynek energii.

Prace w tej dziedzinie ułatwiłoby terminowe wdrożenie planu działania w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP), rozszerzenie modelu nordyckiego rynku energii elektrycznej na trzy państwa bałtyckie, a także przedstawienie skoordynowanych rozwiązań w zakresie połączeń dla przybrzeżnych farm wiatrowych i innych opcji mających na celu zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, monitorowanych w ramach EUSBSR. Jak w przypadku wszystkich zaproponowanych inwestycji, powinno to nastąpić w ramach podejścia w zakresie zintegrowanego zarządzania wykorzystaniem morza, w tym z wykorzystaniem ocen oddziaływania na środowisko (OOS) w celu zapewnienia równowagi między potencjalnymi kosztami a korzyściami.

Cel cząstkowy: Łączenie ludzi w regionie

Cele strategii zostaną osiągnięte dzięki poprawie współpracy między zaangażowanymi podmiotami. W związku z tym w przypadku niemal wszystkich priorytetów i działań horyzontalnych jednym ze skutków strategii będzie lepsze połączenie ludzi w regionie, czy to poprzez utworzenie nowych sieci i nowych platform współpracy, czy też przez wzmocnienie istniejących już sieci i platform. Połączenie regionu obejmuje również lepszy dostęp do sieci łączności i internetu, które stanowią podstawę sprawnego przepływu informacji oraz prowadzenia bliższej i natychmiastowej współpracy i wymiany informacji.

W tym względzie z przygotowywanych programów, organizacji współpracy lub koordynacji i wszystkich instrumentów dostępnych do celów prowadzenia działalności, działań i projektów strategii należy korzystać w taki sposób, aby stworzyć u wszystkich zaangażowanych osób powszechne poczucie odpowiedzialności za przedmiotową strategię.

W zależności od danych priorytetów i działań horyzontalnych, tego rodzaju połączenia mogą mieć charakter fizyczny, np. poprzez dostęp do sieci łączności, charakter kulturalny, intelektualny lub gospodarczy.

Cel cząstkowy: Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości transgranicznej

Powszechnie uznaje się, że bez poczucia bezpieczeństwa i zaufania niezwykle trudno, o ile jest to w ogóle możliwe, osiągnąć rozwój wszelkiego rodzaju. Strategia obejmuje zatem działania, które odnoszą się do szczególnych wyzwań, z jakimi mierzy się region w tej dziedzinie. Region Morza Bałtyckiego charakteryzuje się długimi zewnętrznymi granicami UE, które ze względu na warunki geograficzne, są łatwe do przekroczenia. W związku z tym na wielu państwach członkowskich spoczywa obowiązek podjęcia działań w celu ochrony bezpieczeństwa Unii jako całości.

Należy wyszczególnić kilka powiązanych działań. Działania w zakresie zwalczania przestępczości transgranicznej mają na celu skupienie współpracy regionalnej na ocenie i zapobieganiu, wzmocnieniu granic zewnętrznych i dalszym rozwoju długoterminowej współpracy między państwami członkowskimi w zakresie egzekwowania prawa.

Grupa Zadaniowa ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego (BSTF OPC) jest jedyną platformą, w ramach której współpracują wszystkie państwa członkowskie UE z regionu, jak również Islandia, Norwegia, Rosja, Komisja Europejska, Europol i Interpol. Decyzje w sprawie mandatu BSTF OPC podejmują szefowie rządów państw bałtyckich.

Poziomy docelowe i wskaźniki w odniesieniu do celu „tworzenie połączeń w regionie”

Cele cząstkowe	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Dobre warunki transportowe	Połączenia wewnętrzne i zewnętrzne w regionie, w tym czas podróży.	Liczba elementów sieci bazowej i kompleksowej TEN-T w spełniających kryteria określone w rozporządzeniu w sprawie TEN-T.	Zakończenie prac nad siecią bazową i kompleksową TEN-T w regionie Morza Bałtyckiego zgodnie z instrumentem „Łącząc Europę” i harmonogramem TEN-T oraz ich połączeniami z Rosją i Białorusią, jak określono w ramach partnerstwa na rzecz transportu i logistyki w ramach wymiaru północnego i z udziałem regionalnej sieci transportowej Partnerstwa Wschodniego.	Sprawozdania z realizacji TEN-T. Portal TENtec.
Wiarygodne rynki energii	Stan warunków rynkowych i połączeń międzysystemowych na rynkach energii między państwami bałtyckimi i pozostałymi państwami UE.	Plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich i jego harmonogram.	Pełne i zrównoważone pod względem ekologicznym połączenie rynków gazu i energii elektrycznej zgodnie z harmonogramem BEMIP.	BEMIP. Ministerstwa krajowe.
Łączenie ludzi w regionie	Liczba organizacji i uczestników w programach wymiany i współpracy kulturalnej, edukacyjnej i naukowej.	Liczba organizacji uczestniczących w <i>programie ramowym, programie kulturalnym, „Młodzież w działaniu” i programach działań „Marie Curie”</i> w 2009 r. = 43 452. Liczba uczestników programu „Uczenie się przez całe życie” w 2009 r. = 148 117. Razem w 2009 r. = 191 569.	Zwiększenie liczby uczestników (osób lub organizacji) takich programów o 20 % do 2020 r. = 229 000.	Dane Komisji. W stosownych przypadkach sprawozdania dotyczące programów Europejskiej współpracy terytorialnej.

Zwiększenie dobrobytu

W regionie Morza Bałtyckiego (BSR) znajdują się państwa odnoszące największe sukcesy gospodarcze i posiadające najbardziej innowacyjne gospodarki na świecie, a także regiony, które szybko nadrabiają zaległości w stosunku do średniej europejskiej.

BSR jest dominującym obszarem handlu zagranicznego dla państw o mniejszych gospodarkach, takich jak Estonia i Litwa (udział handlu w BSR w handlu ogółem wynosi ponad 50 %). W przypadku trzech krajów nordyckich udział w handlu w BSR mieści się w przedziale od 37 % dla Szwecji do 44 % dla Danii. Liczby te przedstawiają się podobnie w przypadku Polski, w której udział handlu w BSR w handlu ogółem wynosi 35 %. Jedynie w Niemczech udział handlu w BSR jest znacznie niższy z uwagi na wolumen niemieckiej wymiany handlowej. Co ciekawe, trzy kraje uczestniczące w największym stopniu w handlu w BSR (Niemcy, Polska, Szwecja) mają mniejszy udział w handlu z tym regionem w porównaniu z ich handlem ogółem.

Aby zwiększyć dobrobyt BSR, działania prowadzone w ramach EUSBSR obejmują promowanie przedsiębiorczości, innowacji, handlu i rozwoju opartego na technologiach. Takie działania zwiększą możliwości przedsiębiorstw i usprawnią rynek wewnętrzny w praktyce, nie wyczerpując zasobów ani ekosystemów, na których się opierają.

Konkurencyjność regionu jest również ściśle związana z wysokim poziomem kształcenia. Aby utrzymać i zwiększyć konkurencyjność regionu, konieczne jest zwiększenie współpracy między instytucjami kształcenia na wszystkich poziomach, a także zwiększenie mobilności uczniów, studentów i nauczycieli w regionie. Jednocześnie istotne znaczenie ma poprawa współpracy między instytucjami kształcenia i przedsiębiorstwami. W celu zachowania konkurencyjnej pozycji przedsiębiorstwa w regionie muszą być w stanie zapewnić wysokiej jakości produkty i usługi, które wymagają kształcenia bardziej zorientowanego na przedsiębiorczość, a tym samym wzmocnionej wymiany informacji między tymi dwoma sektorami. Wysoka jakość kształcenia wymaga również wykorzystania możliwości uczenia się uzyskanych dzięki stosowaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Zapewnienie równego udziału kobiet i mężczyzn w przedsiębiorczości, innowacjach, handlu, kształceniu i rynku pracy ogółem ma istotne znaczenie dla pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich w celu pobudzenia wzrostu gospodarczego i dobrobytu.

W regionie Morza Bałtyckiego istnieje duży potencjał w zakresie realizacji strategii „Europa 2020”, w tym pod względem zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Strategia ta nie tylko zwiększy dobrobyt na poziomie regionalnym, ale przyczyni się również do jego zwiększenia w całej UE. Duże znaczenie ma również wymiar społeczny

EUSBSR. Zwiększony dobrobyt wymaga dobrze funkcjonującego rynku pracy, który promuje mobilność geograficzną i zawodową.

Do prawdziwie horyzontalnych działań należą oprócz zrównoważonego wzrostu i efektywnej gospodarki zasobami, również zapobieganie ryzyku i zarządzanie nim, a także przystosowanie się do zmiany klimatu i łagodzenie jej skutków, zaś strategia łagodzenia jest ściśle powiązana z dobrobytem i konkurencyjnością regionu. Działania w zakresie przystosowania, zapobiegania ryzyku i zarządzania nim są niezbędne, aby sprostać wyzwaniom związanym ze zmianą klimatu i budować odporność regionu na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka. Nieprzeprowadzenie tych działań na tym etapie może w sposób katastrofalny wpłynąć na gospodarkę w przyszłości, ale może też mieć negatywne skutki w odniesieniu do rozwoju regionu pod względem środowiskowym i społecznym, którym można by zapobiec, gdyby działania w zakresie zapobiegania katastrofom i zarządzania nimi prowadzono w skuteczniejszy sposób. Działania łagodzące również pozytywnie wpłyną na dobrobyt, w szczególności działania ukierunkowane na wprowadzenie w przyszłości energooszczędnych, ekologicznych paliw przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy i zapobiegania marnotrawstwu zasobów i pieniędzy.

	ZP Subst. biogenne	ZP Zagrożenia	ZP Różn. biol.	ZP Rolnictwo	ZP Żegluga	ZP Bezpiecz.	ZP Zabezp.	ZP Transport	ZP Energia	ZP Turystyka	ZP Kultura	ZP Przestępcz.	ZP Rynek	ZP Innowacje	ZP MŚP	ZP Zdrowie	ZP Kształcenie	DH Plan. przestrz.	DH Zrówn. rozwój	DH Zaangaż.
Cel 3: Zwiększenie dobrobytu																				
Jednolity rynek				✓				✓	✓				✓						✓	
Strategia „Europa 2020”	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Konkurencyjność na rynku globalnym				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Zmiana klimatu	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓					✓	✓			✓	✓	✓

✓ Ciemny znak wyboru – ZP lub DH dotyczy przede wszystkim tego celu cząstkowego
 ✓ Jasny znak wyboru – ZP odnosi się również do tych celów cząstkowych, ale nie w sposób bezpośredni

Cel cząstkowy: EUSBSR jako ważny instrument pogłębiania i realizacji jednolitego rynku

W regionie Morza Bałtyckiego wciąż występują przeszkody prawne i administracyjne, które negatywnie wpływają na handel towarami i usługami między państwami członkowskimi i krajami sąsiadującymi.

Rynki w BSR, z wyjątkiem rynku niemieckiego, są względnie małe i w związku z tym w celu utrzymania konkurencyjności w znacznej mierze zależne od handlu w regionie. Aby zwiększyć dobrobyt regionu, konieczne jest zatem pełne wdrożenie rynku wewnętrznego i zmniejszenie nieuzasadnionych barier w handlu po stronie krajów sąsiadujących.

BSR jest dominującym obszarem handlu zagranicznego dla wszystkich zainteresowanych państw z wyjątkiem Niemiec. Poziom handlu między państwami rośnie, jednak wolniej niż oczekiwano, co świadczy o tym, że integracja rynków nie postępuje tak szybko, jak oczekiwano. Optymalne korzystanie z rynku wewnętrznego i skuteczne rozszerzanie działalności na kraje sąsiadujące okazało się szczególnie trudne dla MŚP. Hamuje to w szczególności te MŚP, które się rozwijają, a tym samym potrzebują większych „rynków krajowych”, aby były w stanie rozszerzać działalność.

W celu rozwijania dobrych stosunków handlowych z państwami trzecimi ważne jest zmniejszenie administracyjnych, pozataryfowych barier w handlu i transgranicznym przepływie towarów, w szczególności między UE i Rosją. Wymaga to poprawy procedur celnych i infrastruktury celnej. Ponadto ważne jest wzmocnienie międzynarodowej współpracy podatkowej, poprawa warunków handlu i inwestycji oraz wzmocnienie starań w zwalczaniu transgranicznych oszustw podatkowych i uchylania się od opodatkowania.

Jeżeli region ma utrzymać i poprawić swoją pozycję regionu rozwijającego się gospodarczo, potrzebna jest lepsza integracja. Z konsultacji i analiz przeprowadzonych w celu przygotowania przeglądu jednolitego rynku w 2010 r. wynika, że w wielu obszarach i sektorach jednolitego rynku ramy prawne nie funkcjonują jeszcze tak dobrze, jak powinny. Wzmocnienie związków handlowych w regionie przez zmniejszenie nieuzasadnionych barier jest opłacalnym sposobem ożywienia gospodarki. Dla regionu ważne jest także pełne wdrożenie zaleceń zawartych w *Small Business Act* i zmniejszenie w ten sposób obciążeń administracyjnych po stronie mniejszych przedsiębiorstw.

Cel cząstkowy: Wkład EUSBSR we wdrażanie strategii „Europa 2020”

EUSBSR powinna być nieodłączną częścią strategii „Europa 2020” i bieżących zmian politycznych w UE. Mając to na uwadze, ponownie skupiono się na celach strategii „Europa 2020” na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. W ramach zaproszenia do koncentracji tematycznej zgodnie z celami zwiększenia dobrobytu w BSR powstał nowy ukierunkowany kontekst dla wdrażanych polityk. W inicjatywie przewodniej strategii „Europa 2020” „Plan działania na rzecz zasobooszczędnej Europy” zasoby morskie uznaje się za kluczowe elementy kapitału naturalnego, które zapewniają możliwości gospodarcze dla wielu sektorów, takich jak wydobywanie kopalin, przemysł farmaceutyczny, biotechnologia i sektor energetyczny. Realizacja tej inicjatywy w sposób zrównoważony ma zasadnicze znaczenie dla środowiska morskiego

pod względem dalszego zapewniania kluczowych funkcji ekosystemu takich jak naturalne funkcje regulacyjne, które mają swój udział w przeciwdziałaniu zmianie klimatu i spowalniają erozję obszarów przybrzeżnych. Sektory morskie (jak podkreślono w komunikacie Komisji „Niebieski wzrost”)¹⁹ stwarzają szanse dla zrównoważonego wzrostu, konkurencyjności i zatrudnienia, które powinny stanowić przedmiot dalszych badań w celu wykorzystania potencjału przedmiotowego regionu. Promowanie priorytetu horyzontalnego w zakresie rozwoju obszarów wiejskich „wspieranie transferu wiedzy i innowacji” na szczeblu całego makroregionu może przynieść wartość dodaną UE.

Współpraca w ramach BSR wzmacnia również inne polityki UE dotyczące m.in. zmiany klimatu, efektywnej gospodarki zasobami lub nowego podejścia do europejskich badań naukowych i innowacji, programu „Horyzont 2020”. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że EUSBSR stanowi dodatkowy element praktyczny skłaniający do współpracy i ułatwiający postęp.

Pogłębienie dialogu pomiędzy Komisją, zainteresowanymi państwami członkowskimi, stowarzyszeniami izb handlowych oraz konfederacją przemysłu ułatwi koncentrację strategii na zapewnieniu zintegrowanej polityki przemysłowej w erze globalizacji. Może to mieć duże znaczenie dla regionu. Zgodnie z inicjatywą przewodnią „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” w ramach strategii „Europa 2020” oraz z programem *Small Business Act* przedmiotowa strategia wspiera MŚP poprzez poprawę dostępu do finansowania, stworzenie korzystniejszego otoczenia regulacyjnego i ogólnie pomoc w dostosowaniu się do wyzwań stawianych przez globalizację. Niezbędne jest położenie nacisku na wsparcie kluczowych sektorów, takich jak technologie środowiskowe – w tej dziedzinie region ma dobre wyniki, jednak potrzebne są ściślejsze powiązania między kształtowaniem polityki a rozwojem rynku.

Zgodnie z inicjatywą przewodnią „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” w ramach strategii „Europa 2020”, w celu wdrożenia tego podejścia należy podjąć starania na szczeblu regionalnym, np. zużywanie mniejszej ilości surowców oraz ograniczenie ilości odpadów niepodlegających recyklingowi i wykorzystanie odpadów z jednego procesu jako surowca w innym procesie przemysłowym. Wszystkie dotacje, w tym na rybołówstwo, które mogą mieć szkodliwy wpływ na środowisko, należy stopniowo wycofywać.

Zgodnie z inicjatywą przewodnią „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” w ramach strategii „Europa 2020” pogłębienie dialogu społecznego między związkami zawodowymi, pracodawcami i rządami dotyczącego przyszłych wyzwań stojących przed rynkiem pracy, np. wyzwań

¹⁹ Komunikat Komisji „Niebieski wzrost – szanse dla zrównoważonego wzrostu w sektorach morskich” z dnia 13 września 2012 r. (COM(2012) 494 final).

związanych ze zmianami demograficznymi, stanowi ważny krok w kierunku zwiększenia wydajności pracy i zmniejszenia różnic strukturalnych w regionie. Zmiany struktur demograficznych wskazują również na konieczność stałego uwzględniania makroregionalnego wymiaru włączenia społecznego i zdrowia publicznego.

Wspieranie Unii Innowacji w całym regionie Morza Bałtyckiego wymaga podjęcia wspólnych wysiłków w celu dostosowania dostępnych zasobów w drodze podejścia programowego. Dla osiągnięcia celu strategii „Europa 2020” dotyczącego ogólnych wydatków na badania i rozwój konieczne jest przeznaczenie większych środków na badania i innowacje. Państwa członkowskie, których to dotyczy, powinny rozwijać i pogłębiać współpracę w celu przygotowania regionu na zmierzenie się z kluczowymi wyzwaniami przyszłości w takich dziedzinach jak: efektywna gospodarka zasobami i ochrona środowiska, zdrowie, energia, innowacyjne i zrównoważone wykorzystanie zasobów morskich, zrównoważony transport oraz przedsiębiorstwa i usługi cyfrowe. Istotne znaczenie dla regionu mogą mieć niektóre partnerstwa innowacyjne, np. partnerstwo innowacyjne w zakresie wody, partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa oraz partnerstwo innowacyjne w dziedzinie surowców. Należy w pełni wykorzystać możliwości stwarzane przez nowe ramy programu „Horyzont 2020”.

Proces strategiczny należy zdefiniować w celu zidentyfikowania synergii, tworząc krytyczną masę kompetencji w kluczowych obszarach, oraz w celu stworzenia synergii między inicjatywami na rzecz regionu ukierunkowanymi na poprawę jego zdolności innowacyjnych w kluczowych obszarach rynku. Należy tego dokonać zarówno na szczeblu politycznym, jak i na szczeblu przedsiębiorstw, co pozwoli na osiągnięcie lepszej mobilności, większej spójności regionalnej i zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Regiony muszą przyciągać innowacyjne przedsiębiorstwa i tworzyć skuteczne usługi wsparcia innowacji w celu zwiększenia zdolności innowacyjnych w dłuższej perspektywie. Takie całościowe podejście będzie zależeć w dużej mierze od skutecznego partnerstwa instytucji rządowych (zarówno krajowych, jak i regionalnych) oraz przedsiębiorstw, przemysłu i grup społeczeństwa obywatelskiego, które w niektórych przypadkach będą odgrywać wiodącą rolę we wdrażaniu koncepcji ujętych w strategii „Europa 2020”.

Jednolity rynek cyfrowy ma ogromne znaczenie dla gospodarki w BSR i jego globalnej pozycji jako regionu innowacyjnego. Jako lider w wielu dziedzinach gospodarki cyfrowej region może odnieść znaczne korzyści z inicjatywy przewodniej „Europejska agenda cyfrowa” strategii „Europa 2020” oraz działań w ramach Aktu o jednolitym rynku ukierunkowanych na tworzenie wzrostu i zatrudnienia w Europie. W regionie możliwe jest osiągnięcie praktycznych rezultatów poprzez zidentyfikowanie i usunięcie barier w rozwoju gospodarki cyfrowej, w tym barier w handlu elektronicznym (e-handlu). Należy wspierać i umożliwić wszelkie starania w kierunku uwolnienia potencjału wzrostu i innowacji w

zakresie usług i treści cyfrowych poprzez szybkie niezawodne sieci łączności, które stanowią warunek konieczny dla osiągnięcia rozwoju opartego na technologiach cyfrowych. W rezultacie dla członków BSR decydujące znaczenie ma wdrożenie krajowych planów dotyczących usług szerokopasmowych, które przyczyniają się do realizacji celów związanych z tymi usługami, ustanowionych w inicjatywie przewodniej „Europejska agenda cyfrowa”.

Cel cząstkowy: Poprawa konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego na rynku globalnym

Wynikiem procesu globalizacji jest zwiększona konkurencja i współpraca między państwami i regionami w zakresie inwestycji w produkcję, wiedzę i innowacje. Na szczeblu przedsiębiorstw, jeżeli mają one zajmować konkurencyjną pozycję na rynku światowym, decydującym czynnikiem jest rozwój produktów i usług opartych na wiedzy naukowej. Na szczeblu politycznym państwa, a w szczególności regiony, muszą opracować skuteczne strategie i systemy innowacyjne w celu zwiększenia dynamiki przedsiębiorczości i wzmocnienia powiązań między instytucjami naukowymi najwyższego szczebla, prywatnymi inwestorami, inkubatorami i powiązanymi usługami dla przedsiębiorstw. Dokonanie tego w całym regionie Morza Bałtyckiego stanowi szczególne wyzwanie, ale jest konieczne, jeżeli region ma prosperować.

Jeżeli BSR ma stać się tętniącym życiem środowiskiem innowacyjnym składające się ze stosunkowo małych państw i rynków, decydujące znaczenie ma zwiększenie współpracy w kluczowych obszarach gospodarczych. Należy to uwzględnić w sposobie funkcjonowania i koordynowania strategii względem pozostałych unijnych i krajowych inicjatyw politycznych oraz w inicjatywach przedsiębiorstw prowadzonych w celu zwiększenia globalnej konkurencyjności regionu.

Bariery o charakterze instytucjonalnym ograniczają w znacznym stopniu działalność MŚP w BSR. W związku z tym, jeżeli rozwój regionu ma się opierać na tych przedsiębiorstwach, konieczne jest jak najszybsze usunięcie czynników utrudniających ich funkcjonowanie. Najważniejszym priorytetem jest opracowanie instytucjonalnych ram określających spójne zasady funkcjonowania przedsiębiorczości (w praktyce zasady te są często zbyt restrykcyjne lub złożone). Jakość ram instytucjonalnych i prawnych, w których przedsiębiorstwa regionu Morza Bałtyckiego prowadzą działalność, różni się w znacznym stopniu w poszczególnych państwach.

W BSR należy wzmocnić ogólne warunki rozwoju, w szczególności na obszarach wiejskich, które często pozostają w tyle w porównaniu do obszarów miejskich. W celu zwiększenia konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa, należy traktować priorytetowo również zachęcanie do dywersyfikacji, aby poprawić jakość życia na obszarach wiejskich. Należy przeznaczyć większe i lepsze wsparcie na rzecz przedsiębiorczości i rozwoju MŚP, zwłaszcza na rzecz rozwoju sieci MŚP na szczeblu lokalnym/regionalnym, oraz wzmocnić współpracę między instytucjami wspierającymi działalność

przedsiębiorstw. Poziom wymiany handlowej i inwestycji w regionie można zwiększyć dzięki lepszej współpracy między podmiotami zajmującymi się handlem i inwestycjami oraz przez opracowanie środków wsparcia ukierunkowanych na dalsze zwiększanie integracji gospodarczej. Te same zasady mają zastosowanie do sektora usług. Turystyka ma znaczny wkład w rozwój gospodarki regionu Morza Bałtyckiego. W 2011 r. 66 mln turystów zagranicznych odwiedziło ten region, co oznacza 7 % udział turystyki w rynku światowym i wzrost o 7,1 %. Wpływ na rozwój konkurencyjnej i zrównoważonej w skali globalnej turystyki ma nie tylko dostępność regionu i zrównoważone korzystanie z dziedzictwa kulturowego i naturalnego, ale również ścisła współpraca z sektorem ICT i sektorem zdrowia. Ponadto kryzys może wpłynąć na zmianę kierunku działań przedsiębiorstw zmierzających do wykorzystania nowych możliwości gospodarczych w ramach „zielonych przedsiębiorstw”, w tym możliwości oferowanych sektorom morskim. Aby zabezpieczyć dobrobyt BSR w długiej perspektywie, na wszystkich poziomach kształcenia należy wprowadzić nauczanie przedsiębiorczości.

Osiągnięcie dużej wydajności, wysokiego poziomu innowacyjności i zrównoważonego wzrostu gospodarczego w BSR wymaga również większego włączenia społecznego i integracji na rynku pracy. Konkurencyjność przedsiębiorstw regionu zależy od istotnych czynników, takich jak wysoki poziom zatrudnienia, miejsca pracy wysokiej jakości oraz niski poziom wykluczenia społecznego.

ICT, a dokładniej usługi, treści i aplikacje cyfrowe, zmieniają łańcuchy wartości we wszystkich sektorach gospodarki, wspierają innowacje i powodują znaczne zwiększenie konkurencyjności i wydajności. Ta siła napędowa wzrostu w dużej mierze zależy od wszechobecnego dostępu do szybkiej i niezawodnej sieci łączności. W związku z tym realizacja „Europejskiej agendy cyfrowej” oraz jej celów i środków w zakresie szybkiego i ultraszybkiego internetu będzie stanowiła kluczowy czynnik dla BSR.

Przedsiębiorstwa z siedzibą w BSR mają znaczny udział w rynku globalnym w przypadku żeglugi, zaś sektor morski, który świadczy usługi na rzecz przedsiębiorstw żeglugi, odgrywa ważną rolę w regionie w zakresie zatrudnienia i innowacji. Aby poprawić lub utrzymać to stanowisko, należy położyć większy nacisk na potencjał wzrostu, zrównoważoność i przedsiębiorczość w sektorze morskim w państwach regionu Morza Bałtyckiego. Ponadto wiedzę fachową z tradycyjnych przemysłów morskich można wykorzystać w odniesieniu do nowo powstających sektorów morskich.

Za czynnik strategiczny przyczyniający się do rozwoju BSR w szeregu aspektów można uznać kulturę: jako czynnik wpływający na rozwój regionu i czynnik wpływający na rozwój i budowanie tożsamości społeczeństwa zarówno na szczeblu krajowym, jak i transnarodowym. Kultura i przemysły kreatywne generują PKB i pomagają zwiększyć dobrobyt, a zatem pełnią rolę czynników potęgujących rozwój.

Dzięki inwestycjom w kulturę i przemysły kreatywne rośnie zatrudnienie, w szczególności w sektorze MŚP. Wzrost zatrudnienia skutkuje wyższymi dochodami gospodarstw domowych, co z kolei przekłada się na wzrost popytu. Kultura i przemysły kreatywne mają zatem pozytywny wpływ na zrównoważony wzrost gospodarczy.

Działanie horyzontalne na rzecz promowania tożsamości regionalnej ma na celu wspieranie współpracy, aby wspólnie promować region na rynku wewnętrznym i na rynkach światowych.

Powiązanie obszarów turystyki, kultury i działań na rzecz tożsamości regionalnej zachęci partnerów działających w tych obszarach do lepszej współpracy zmierzającej do uczynienia BSR wystarczająco jednorodnym, aby na swoim terytorium, jak i poza nim uznawany był za region rozpoznawalny, w ramach ogólnego celu polegającego na zwiększeniu jego konkurencyjności.

Cel cząstkowy: Przystosowanie się do zmiany klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem

Wszystkie państwa BSR uznaje się za podatne na zmianę klimatu, która może wpłynąć na bezpieczeństwo ludzi, środowisko i konkurencyjność. Region ten dysponuje szerokim doświadczeniem w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. Można zatem dużo zyskać na wymianie doświadczeń i współpracy przy konkretnych projektach. Morze Bałtyckie jest szczególnym ekoregionem, zatem można się spodziewać, iż wpływ zmiany klimatu również będzie szczególny. Ważne jest w związku z tym, aby podmioty lokalne, krajowe i transnarodowe współpracowały ze sobą przy przystosowywaniu się do zmiany klimatu i jej łagodzeniu, jak również przy zapobieganiu ryzyku i zarządzaniu nim, m.in. dzieląc się „najlepszymi praktykami”, które okazały się zrównoważone pod względem gospodarczym, społecznym i środowiskowym. Dzielenie się doświadczeniem oraz, jeżeli jest to możliwe i przydatne, łączenie zasobów, ma również istotny wpływ na wzmocnienie współpracy.

Może to dotyczyć kwestii „miękkich” (np. zmiany strategii planowania terytorialnego i planów zarządzania ryzykiem, oceny ryzyka, oceny zdolności zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi) oraz strukturalnych działań inżynierskich z zakresu zapobiegania ryzyku i zarządzania nim (np. ochrony przeciwpowodziowej, odbudowy budynków).

Skutki zmiany klimatu dla ekosystemu regionu Morza Bałtyckiego mogą być szczególnie poważne z uwagi na jego lokalizację, panujący w nim zimny klimat i podatność środowiska naturalnego. Można się spodziewać zasadniczych zmian w hydrologii i biologii regionu. Niektóre sektory, takie jak rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, turystyka i infrastruktura krytyczna są wyjątkowo narażone. Szczególną uwagę należy zwrócić na planowanie przestrzenne miast i zwiększoną eutrofizację. Rozwój makroregionalnej strategii adaptacyjnej wzmocni wysiłki ukierunkowane na zrozumienie, uwzględnienie i

przewycięzenie problemu, jakim jest regionalny wpływ zmiany klimatu w regionie o dość jednolitych warunkach geograficznych i klimatycznych.

Chociaż trudno jest dokładnie przewidzieć możliwe skutki zmiany klimatu, oczywiste jest, że Morze Bałtyckie nagrzewa się szybciej niż jakiegokolwiek inne morze na świecie. Średnie temperatury powietrza wzrosną, a struktury i poziom opadów atmosferycznych ulegną zmianie w wielu częściach regionu. Doprowadzi to do zwiększenia spływu wody i w rezultacie do wzrostu ilości substancji biogennej napływających do morza. Z perspektywy przystosowania istotny jest również wzrost występowania zjawisk ekstremalnych, takich jak powódzie i susze. Fakt ten będzie miał znaczny wpływ na zarządzanie katastrofami i planowanie długoterminowe w BSR. W strategiach makroregionalnych należy również uwzględnić transgraniczne skutki uboczne określonych katastrof (w tym trzęsień ziemi, awarii przemysłowych i innych zagrożeń niezwiązanych z klimatem) i promować wzmocnioną współpracę w zakresie zapobiegania i gotowości do przeciwdziałania ryzyku oraz reagowania na ryzyko w trakcie zarządzania wspólnymi czynnikami ryzyka. Promowanie szerokiego zastosowania drewna np. w budownictwie, o ile zarządzane w sposób zrównoważony, jest przyjazne klimatowi i przyczynia się do wprowadzania społeczeństwa na drogę zrównoważonego rozwoju.

Zrozumienie i rozwój niezbędnych elementów reagowania na zmianę klimatu i siły geofizyczne w regionie powinny być nadal rozwijane za pośrednictwem ram naukowych takich jak program BONUS.

Poziomy docelowe i wskaźniki w odniesieniu do celu „zwiększenie dobrobytu”

Cele cząstkowe	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
EUSBSR jako główny instrument pogłębiania i realizacji jednolitego rynku	Wolumen handlu towarami wewnątrz regionu.	Trzyletnia średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 416,9 mld EUR.	Doprowadzenie do wzrostu handlu towarami wewnątrz regionu w regionie państw Morza Bałtyckiego o 15 % do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu udostępniane z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2). <i>(Dane dotyczące handlu towarami przygotowano w oparciu o informacje na temat przywozu i wywozu towarów wyłącznie między państwami Morza Bałtyckiego, poziom bazowy stanowi średnia sumy z lat 2007–2009).</i>
	Wolumen usług transgranicznych.	Trzyletnia średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 43 473,1 mld EUR.	Doprowadzenie do wzrostu handlu usługami wewnątrz regionu w regionie państw Morza Bałtyckiego o 15 % do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2). <i>(Dane dotyczące handlu usługami przygotowano w oparciu o informacje na temat przywozu + wywozu usług wyłącznie między państwami bałtyckimi morza Bałtyckiego).</i>
Wkład EUSBSR we wdrażanie strategii „Europa 2020”	Wskaźnik zatrudnienia (osoby w wieku od 20 do 64 lat) jako odsetek ogółu populacji regionu	Średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 70 % osób w wieku od 20 do 64 lat.	Doprowadzenie do wzrostu średniej dla regionu państw Morza Bałtyckiego do 2020 r. = 75 % osób w wieku od 20 do 64 lat.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2).

	państw Morza Bałtyckiego.			
	Wskaźnik zatrudnienia (osoby w wieku od 20 do 64 lat) jako odsetek ogółu populacji państw Morza Bałtyckiego.	Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najlepsze wyniki w 2010 r. = 79,53 % . Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najgorsze wyniki w 2010 r. = 61,21 % .	Pozytywny wpływ na zmniejszenie różnicy w średnim wskaźniku zatrudnienia między 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, które osiągnęły najlepsze i najgorsze wyniki do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2) (<i>wskaźnik opracowany na podstawie przelicznika „mln EUR/pracownik”</i> . Średni wskaźnik dla regionu państw Morza Bałtyckiego można porównać ze średnim wskaźnikiem UE-27 = 100).
	Ogólne wydatki na badania i rozwój.	Średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 2,16 % PKB.	Doprowadzenie do wzrostu średniej dla regionu państw Morza Bałtyckiego do 2020 r. = 3 % PKB.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2).
	Ogólne wydatki na badania i rozwój.	Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najlepsze wyniki w 2008 r. = 4,55 % . Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najgorsze wyniki w 2008 r. = 0,2 % .	Pozytywny wpływ na zmniejszenie różnicy w ogólnych wydatkach na badania i rozwój między 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, które osiągnęły najlepsze i najgorsze wyniki do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2).
Poprawa konkurencyjności regionu Morza	Wzrost PKB	Średni wzrost PKB dla regionu państw Morza Bałtyckiego w latach 2007–2008 = 1,4 % .	Zwiększenie średniego wzrostu PKB w regionie państw Morza Bałtyckiego do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem.

Bałtyckiego na rynku globalnym		Średni wzrost PKB dla UE w latach 2007–2008 = 1,75 % .		
PKB (w SSN)		4 państwa członkowskie z najwyższym PKB; średni PKB = 120,1 % średniej UE (2007–2010), pozostaje stały.	Pozytywny wpływ na zmniejszenie różnicy w średniej PKB między państwami członkowskimi regionu Morza Bałtyckiego z najwyższym i najniższym PKB do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem.
		4 państwa członkowskie z najniższym PKB; średni PKB = 59,2 % średniej UE (2007–2010) spada.		
Wskaźnik społecznego	rozwoju	Średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 44,8.	Doprowadzenie do wzrostu wskaźnika rozwoju społecznego o 25 % dla regionu państw Morza Bałtyckiego do 2020 r.	Wskaźnik rozwoju społecznego ONZ. <i>(Wskaźnik opracowano na podstawie „średniego dalszego trwania życia w dobrym zdrowiu”, „skorygowanego dochodu netto gospodarstwa domowego na osobę” i „wysokiego i niskiego poziomu wykształcenia populacji w wieku od 25 do 64 lat”. Średni wskaźnik dla regionu państw Morza Bałtyckiego można porównać ze średnim wskaźnikiem UE-27 – 62).</i>

	Wskaźnik rozwoju społecznego	Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najlepsze wyniki w 2008 r. = 86,41 % ; średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najgorsze wyniki w 2008 r. = 21,05 % .	Pozytywny wpływ na zmniejszenie różnicy we wskaźniku rozwoju społecznego między 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, które osiągnęły najlepsze i najgorsze wyniki do 2020 r.	Wskaźnik rozwoju społecznego ONZ
	Wskaźnik wydajności pracy	Średnia dla regionu państw Morza Bałtyckiego w 2008 r. = 77,8 % .	Doprowadzenie do wzrostu wskaźnika wydajności pracy o 20 % w regionie państw Morza Bałtyckiego do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2) <i>(wskaźnik opracowany na podstawie przelicznika „mln EUR/pracownik”.</i> Średni wskaźnik UE-27 = 100).
	Wskaźnik wydajności pracy	Średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najlepsze wyniki w 2008 r. = 150,1 % ; średnia dla 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, która osiągnęła najgorsze wyniki w 2008 r. = 28,6 % .	Pozytywny wpływ na zmniejszenie różnicy we wskaźniku wydajności pracy między 10 % ogółu populacji regionu państw Morza Bałtyckiego, które osiągnęły najlepsze i najgorsze wyniki do 2020 r.	Roczne dane Eurostatu dostępne z dwuletnim opóźnieniem (NUTS2) <i>(wskaźnik opracowany na podstawie przelicznika „mln EUR/pracownik”.</i> Średni wskaźnik UE-27 = 100).
Przystosowanie się do zmiany klimatu	Zintegrowany plan i program ochrony wybrzeża, w tym przewidywanie skutków zwiększonego spływu wody i zmian w	Brak w 2011 r.	Strategia regionalna w 2013 r. Przyjęcie zintegrowanego planu i programu ochrony wybrzeża do 2020 r.	Komisja Europejska, DG ds. Działań w dziedzinie Klimatu, ministerstwa krajowe, sprawozdania roczne dotyczące PO.

środowisku morskim.

ZAGADNIENIA PRIORYTETOWE

ZP Rolnictwo – Wzmocnienie trwałego rozwoju rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa

Koordynowane przez: Finlandię, Litwę, Szwecję

Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo mają duże znaczenie dla gospodarki i zrównoważonego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego. Utrzymanie rentowności i konkurencyjności tych sektorów stanowi kluczowy czynnik dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju regionu w przyszłości. Zacieśniona współpraca może przynieść wiele korzyści.

Większa koordynacja i świadomość najlepszych praktyk, przede wszystkim najlepszych praktyk stosowanych w ramach międzysektorowych i zintegrowanych podejść do rozwoju obszarów wiejskich, może pomóc w rozwiązaniu problemów dotyczących ochrony środowiska i konkurencyjności w regionie Morza Bałtyckiego. Przyczyniłoby się to do również rozwoju gospodarczego i zapewniłoby nowe możliwości, takie jak wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, przeciwdziałanie zmianie klimatu i eutrofizacji, a także zwiększenie różnorodności biologicznej. Istnieje potrzeba, aby zainteresowane strony na wszystkich szczeblach kontynuowały współpracę i dzieliły się doświadczeniem i najlepszymi praktykami.

Duże znaczenie ma zwiększenie konkurencyjności rolnictwa i obszarów wiejskich oraz poprawa jakości życia i wspieranie dywersyfikacji. Rolnictwo i obszary wiejskie zapewniają też usługi ekosystemowe na rzecz ogółu społeczeństwa, w związku z czym należy zabezpieczyć ich zdolności w tym zakresie. Obejmuje to zachęcanie różnych podmiotów z sektorów publicznych, pozarządowych i prywatnych do nawiązania ściślejszej współpracy. Działania mające na celu zwiększenie i promowanie rozwoju zrównoważonych praktyk rolniczych w regionie powinny być ściśle powiązane z innymi zagadnieniami priorytetowymi EUSBSR. Na przykład zagadnienie priorytetowe „Substancje biogenne” ma istotne znaczenie dla zagadnienia priorytetowego „Rolnictwo”, podobnie jak forum ds. rolnictwa i środowiska HELCOM. Obszary współpracy w ramach zagadnień priorytetowych „Substancje biogenne” i „Różnorodność biologiczna” mogą obejmować rozwiązywanie problemów związanych z eutrofizacją, zmianą klimatu i różnorodnością biologiczną.

Region Morza Bałtyckiego to w dużej mierze region zalesiony. Sektor leśnictwa jest ważny dla rozwoju regionalnego i odgrywa istotną rolę w utrzymaniu trwałego zatrudnienia na obszarach wiejskich. Region Morza Bałtyckiego jest wiodącym centrum leśnictwa w UE. W wyniku rosnącego znaczenia poszczególnych usług ekosystemów leśnych sektor leśny stoi przed coraz większymi wymaganiami, wzmocnionymi przez ostatnie kierunki polityki i instrumenty UE, w tym cel 20-20-20

w odniesieniu do energii ze źródeł odnawialnych, ramową dyrektywę wodną i sieć Natura 2000. Istnieje potrzeba przeprowadzenia dalszych badań i zacieśnienia współpracy w zakresie bardziej zintegrowanego podejścia do wykorzystania drewna i innych produktów leśnych oraz zwiększenia konkurencyjności sektora leśnego.

Rybołówstwo na Morzu Bałtyckim ma długą tradycję. Obszar może służyć także jako obszar modelowy, jeżeli chodzi o potrzebę opracowania alternatywnych rozwiązań i instrumentów w zakresie zarządzania w celu wsparcia procesu reformy wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb), takich jak bardziej zregionalizowane podejście do zarządzania. W Morzu Bałtyckim występuje mała liczba zasobów ryb eksploatowanych do celów handlowych i dość czyste jednogatunkowe łowiska, z których około 90 % znajduje się na terytorium UE, przy obecności tylko jednego partnera zewnętrznego. W związku z tym w przypadku Morza Bałtyckiego właściwe jest prowadzenie gospodarki opartej na podejściu ekosystemowym, a także podjęcie określonych działań, takich jak zwiększenie selektywności narzędzi połowowych w celu przyczynienia się do wyeliminowania odrzutów.

W regionie Morza Bałtyckiego akwakultura rozwija się powoli. Nie wynika to ze złej sytuacji rynkowej lub niekorzystnych warunków naturalnych, ale raczej z trudności pogodzenia polityki ochrony środowiska z trwałą gospodarką akwakultury. W efekcie przemysł akwakultury odnotowuje słabsze wyniki gospodarcze. Ponadto ze względu na eutrofizację Morza Bałtyckiego prowadzenie jakiegokolwiek działalności z zakresu akwakultury wymaga stałego korzystania z nowych, oszczędnych i ekologicznych technologii. Istnieje wyraźna potrzeba lepszego i bardziej spójnego zarządzania w celu ułatwienia rozwoju odpowiedzialnej i trwałej akwakultury w regionie Morza Bałtyckiego.

W kontekście inicjatyw podjętych przez Stały Komitet ds. Badań Naukowych w Dziedzinie Rolnictwa (SCAR) utworzona została grupa robocza, której zadaniem jest skuteczniejsze koordynowanie krajowych działań badawczych służących rozwojowi zrównoważonego rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa w regionie Morza Bałtyckiego.

Obszary wiejskie znajdujące się w północnej części regionu są jednymi z najrzadziej zaludnionych obszarów w UE. Jednocześnie pozostałe obszary wiejskie lub przybrzeżne są stosunkowo gęsto zaludnione, a niektóre z tych regionów zmagają się z problemem urbanizacji. W rezultacie potrzeby i problemy tych konkretnych obszarów i ich sektorów rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa są zróżnicowane. Zmagają się one jednak również z wspólnymi problemami, takimi jak konkurencyjność, wyzwania środowiskowe i wyludnienie obszarów wiejskich.

Problemy, z jakimi zмага się rolnictwo, dotyczą głównie substancji biogennej, różnorodności biologicznej i zmiany klimatu. Konieczne jest bardziej zrównoważone korzystanie z zasobów, co

oznacza częstszy recykling substancji biogennych i korzystanie z energii ze źródeł odnawialnych. Duże znaczenie ma również poprawa praktyk rolniczych w celu ochrony różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych np. poprzez odtworzenie terenów podmokłych. Należy rozwiązać problem dotyczący nadmiaru nawozu wytwarzanego w wyniku intensywnej hodowli zwierząt. W ostatnich latach opracowano projekty współpracy w zakresie działań rolno-środowiskowych w regionie Morza Bałtyckiego, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania zdolności i potencjału inwestycyjnego, aby w znaczący sposób przyczynić się do zmniejszenia ilości substancji biogennych.

Jeżeli chodzi o sektor leśny, państwa w regionie różnią się pod względem struktur własności i systemów praw własności. W rezultacie istnieje potrzeba właściwego połączenia instrumentów polityki, aby skutecznie odpowiedzieć na istniejące wyzwania, takie jak sprzeczne wymagania dotyczące różnych usług ekosystemowych, fragmentaryzacja struktur leśnych i związany z tym brak współpracy między właścicielami gruntów, a także brak wiedzy w zakresie sposobów przystosowania gospodarki leśnej do zmiany klimatu i promowania różnorodności biologicznej. Opracowano już projekty transgraniczne, w ramach których zainteresowane strony na wszystkich szczeblach wymieniają się najlepszymi praktykami w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej, wykorzystując również najnowsze wyniki badań. Projekty te oraz nowe inicjatywy przyczynią się do poprawy rentowności zrównoważonej gospodarki leśnej w regionie Morza Bałtyckiego, ze szczególnym uwzględnieniem północno-zachodniej Rosji.

W lipcu 2011 r. Komisja przedstawiła wnioski w sprawie reformy wspólnej polityki rybołówstwa UE. Europejska polityka rybołówstwa wymaga pilnej reformy. Statki poławiają ryby w ilościach przekraczających bezpieczny próg reprodukcji, przez co poszczególne stada znajdują się na skraju wyczerpania, a to zagraża ekosystemom morskim. Sektor połowowy odnotowuje coraz mniejsze połowy, a jego przyszłość jest niepewna. Przywracając zrównoważony poziom stad, w ramach nowej wspólnej polityki rybołówstwa dąży się do zapewnienia obywatelom Unii stabilnych, bezpiecznych i zdrowych dostaw żywności w perspektywie długoterminowej. Będzie to sprzyjać dobrej koniunkturze w sektorze połowowym, a także pomoże rybakom uniezależnić się od dotacji i przyczyni się do tworzenia nowych możliwości w zakresie miejsc pracy i wzrostu w obszarach przybrzeżnych. Jednocześnie rozbudzi w podmiotach działających w przemyśle odpowiedzialność za dobre zarządzanie morzem.

W przeciwieństwie do trendów globalnych produkcja akwakultury na terytorium UE obejmującym dorzecze Morza Bałtyckiego nie wzrosła, a nawet nieznacznie spadła w ostatniej dekadzie. Stale rosnący deficyt w globalnych dostawach owoców morza stworzył duże zapotrzebowanie na wypełnienie przez akwakulturę luki między spadającą produkcją zasobów morskich a rosnącym popytem na owoce morza. W regionie Morza Bałtyckiego ta szansa nie została jednak wykorzystana.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cele cząstkowe	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Poprawa wykorzystania i wydajności nawozów	Inwestycje w zakłady produkujące bioenergię, które zajmują się wykorzystaniem nawozu zwierząt gospodarskich i recyklingiem substancji biogennej.	Do potwierdzenia.	Co najmniej pięć nowych lub zmodernizowanych wytwórni biogazu działających w regionie Morza Bałtyckiego w 2020 r.	Bazy danych dotyczących np. funduszy strukturalnych i programów rozwoju obszarów wiejskich w ośmiu państwach członkowskich.
Wartość dodana poprzez współpracę w sektorze rybołówstwa i akwakultury w regionie Morza Bałtyckiego	Stan stad w Morzu Bałtyckim i poziom produkcji w sektorze akwakultury. Działalność forum BALTFISH jest zorientowana na wyniki i skuteczna.	Sprawozdania ICES dotyczące stad w Morzu Bałtyckim w 2011 r. i statystyki dotyczące produkcji akwakultury w 2011 r.	Stada w Morzu Bałtyckim na poziomie maksymalnego podtrzymywalnego połowu, począwszy od 2015 r., oraz zwiększenie produkcji i zrównoważonego rozwoju akwakultury w porównaniu do poziomu z 2011 r. Osiągnięcie dobrego stanu środowiska do 2020 r.	Roczne doradztwo ICES w zakresie stanu stad w Morzu Bałtyckim. Liczne źródła danych na temat poziomu produkcji akwakultury. Sprawozdawczość w zakresie działalności forum BALTFISH, dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej oraz wspólnej polityki rybołówstwa.
Synergie ze współpracy między programami rozwoju obszarów wiejskich	Współpraca i dialog społeczny między instytucjami państw członkowskich należących do regionu Morza Bałtyckiego i większą liczbą partnerów publicznych, społecznych i pozarządowych.	Brak zwyczaju systematycznego organizowania posiedzeń i inicjatyw regionalnych, które łącznie z różnymi podmiotami uczestniczącymi w programach rozwoju obszarów wiejskich.	Organizowanie wspólnych posiedzeń (co najmniej jednego posiedzenia w roku) w celu pogłębienia współpracy w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich. Termin: koniec 2020 r.; przegląd postępu prac: do końca 2014 r.	Sprawozdawczość z działalności prowadzonej w ramach działania „Zwiększenie łącznych skutków programów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich”; Sprawozdawczość bez dodatkowych wskaźników, co oznacza sprawozdawczość opartą na kilku istniejących wskaźnikach EFRROW lub na opisie jakościowym.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Opracowanie trwałych strategii dotyczących drewna

„Opracowanie trwałych strategii dotyczących drewna” w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej oraz programów badawczo-rozwojowych w celu opracowania wspólnego podejścia dla regionu Morza Bałtyckiego. Należy wykorzystać wyniki badania w dziedzinie leśnictwa przeprowadzonego przez Nordycką Radę Ministrów. Strategie zostałyby włączone do szerszego kontekstu krajowych programów leśnych lub podobnych inicjatyw lub krajowych planów dotyczących energii odnawialnej, w ramach których równoważy się dostawy surowca drzewnego dla sektorów związanych z leśnictwem, rozwój odnawialnych źródeł energii, strategię ochrony przyrody oraz pozyskiwanie zasobów drzewnych.

Projekty przewodnie

➤ **Zrównoważona gospodarka leśna w regionie Morza Bałtyckiego – EFINORD**

Projekt przewodni dotyczący EFINORD działa jako projekt ramowy w odniesieniu do projektów związanych z leśnictwem w ramach EUSBSR. EFINORD koncentruje się na zrównoważonej gospodarce leśnej i odzwierciedla kwestie o charakterze regionalnym – przede wszystkim kwestie dotyczące produkcji biomasy i usług ekosystemowych, które zajmują wysoką pozycję na liście priorytetów właścicieli lasów, branży i ogółu społeczeństwa. (Koordynator projektu: Nordycka Rada Ministrów / Nordycki Instytut Badawczy Leśnictwa; Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa/Finlandia, EFINORD. Termin przeglądu postępu prac: 31 grudnia 2014 r.

Projekt przewodni EFINORD zapewnia ramy dla działalności związanej z lasami i zrównoważoną gospodarką leśną w ramach EUSBSR. Tymi ramami EFINORD objęte są następujące działania: „Poprawa komunikacji rynkowej w zakresie wartości środowiskowej produktów drzewnych” (Koordynator projektu: Finlandia/Fiński Instytut Badawczy Leśnictwa); „Leśnictwo i ochrona wód” (Koordynator projektu: Szwecja/Szwedzka Agencja Leśna); wniosek w sprawie pogłębionej współpracy w 2013 r.; „Zrównoważona gospodarka leśna w obwodzie kaliningradzkim” (Koordynator projektu: Szwecja/Szwedzka Agencja Leśna); „Krajobraz regionu Morza Bałtyckiego” (Koordynator projektu: Szwecja/Szwedzki Uniwersytet Nauk Rolniczych); prowadzony do 2014 r.; „Utworzenie nordycko-bałtyckiego serwisu informacyjnego dotyczącego lasów i leśnictwa” (Koordynator projektu: Komitet ds. współpracy w zakresie badań lasów nordyckich (SNS) oraz Europejskie Biuro Regionalne Europejskiego Instytutu Leśnego (EFINORD); prowadzony w latach 2010–2013; „Zarządzanie leśnymi zasobami genowymi w regionie Morza Bałtyckiego i ich ochrona w

zmieniających się warunkach klimatycznych” (Koordynator projektu: Nordyckie Centrum Zaawansowanych Badań w zakresie Genetyki Leśnej i Hodowli Selekcyjnej Drzew (GeneCAR); podprojekt 2: „Współpraca w zakresie hodowli selekcyjnej świerku” (Partner wiodący: NordGen Forest); „Hardwoods are good” (Koordynator projektu: Szwecja/Szwedzka Agencja Leśna); prowadzony w latach 2010–2013; „Zamieranie drzewostanów świerkowych w regionie Morza Bałtyckiego – ocena czynników skrajnych, odporności drzewostanów i alternatywnych rozwiązań w zakresie zarządzania” (Koordynator projektu: Łotwa/Łotewski Instytut Badawczy Leśnictwa (SILAVA); Termin: 31 grudnia 2014 r.; dotychczas brak finansowania).

Działanie: Zwiększenie łącznych skutków programów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Działanie to zostanie zrealizowane poprzez poprawę współpracy między podmiotami z różnych instytucji i sektorów publicznych, pozarządowych i prywatnych w regionie Morza Bałtyckiego i powinno prowadzić do bardziej ukierunkowanych działań. Programy mogą być połączone, w przypadku gdy dotyczą podobnych problemów. Cel należy osiągnąć w drodze dialogu społecznego i współpracy. Ponadto należy usprawnić działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach krajowych programów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w tym w ramach wspólnych inicjatyw. Istnieje potrzeba opracowania działań w zakresie współpracy przy położeniu większego nacisku na wspólny rozwój innowacji w różnych państwach.

Projekty przewodnie

- **Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.** Należy opracować projekty, które zbliżą ludzi zamieszkujących region i pracujących na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i zatrudnienia, np. projekty dążące do poprawy otoczenia dla innowacji, młodzieży, agroturystyki, rolnictwa i leśnictwa. Należy opracować nowe praktyki dotyczące stosowania zintegrowanego podejścia. Projekt o nazwie „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich dzięki młodzieży, innowacjom i przedsiębiorczości” jest obecnie finansowany przez Instytut Szwedzki. Projekt ten będzie bazował na doświadczeniu praktycznym w celu określenia modeli i metod służących zwiększeniu zaangażowania młodzieży w rozwój społeczności i stworzeniu otoczenia sprzyjającego innowacjom na obszarach wiejskich. Koordynator projektu: Polska/Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Szwecja/Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich. Termin przeglądu postępu prac: sierpień 2015 r.

Działanie: Opracowanie strategii na rzecz zrównoważonego wykorzystywania leśnych, zwierzęcych i roślinnych zasobów genowych i prowadzenia hodowli selekcyjnej przy ich użyciu

Przedmiotowe działanie należy w szczególności ukierunkować na zasoby, które mają pozytywny wpływ na zapobieganie erozji gleby, minimalizowanie stosowania substancji zakwaszających,

wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla, a także zachowanie różnorodności genetycznej. Utworzenie sieci w ramach regionu Morza Bałtyckiego będzie miało na celu wzmocnienie i rozwinięcie współpracy w tym obszarze poprzez wymianę informacji i budowanie kompetencji oraz zapewnienie doradztwa w procesie decyzyjnym. Ponadto projekty w ramach sieci będą dotyczyły różnych zagadnień. Należą do nich np.: roślinne zasoby genowe dla rolnictwa w kontekście zmiany klimatu, w tym modyfikacja materiału rozmnożeniowego, leśnictwo, wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla oraz przystosowanie do zmiany klimatu, zwierzęce zasoby genowe, zanieczyszczenie środowiska, program dotyczący zrównoważonej hodowli selekcyjnej i zanieczyszczeń oraz kształcenie w zakresie zasobów genowych. Do celów dalszej współpracy i rozwoju należy wykorzystać działania zrealizowane przez Nordycką Radę Ministrów i jej doświadczenie.

Projekty przewodnie

- ***Sieć instytucji ds. zarządzania roślinnymi zasobami genowymi*** w regionie Morza Bałtyckiego i ich ochrony w zmieniających się warunkach klimatycznych. Celem działania jest zapewnienie zrównoważonej ochrony i wykorzystywania roślinnych zasobów genowych mających znaczenie dla sektorów żywności i rolnictwa. Aby osiągnąć powyższy cel, została już ustanowiona sieć instytucji z regionu do celów wymiany i rozwijania wiedzy w przedmiotowej dziedzinie. Sieć obejmie długoterminową współpracę na rzecz opracowania praktycznych i oszczędnych rozwiązań w zakresie zarządzania zasobami genowymi, co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego w regionie. Najważniejszym celem będzie realizacja wspólnej europejskiej bazy danych roślinnych zasobów genowych (AEGIS), promującej wykorzystywanie takich zasobów w regionie do celów hodowli selekcyjnej i prowadzenia badań. Powyższa inicjatywa może służyć jako wzór współpracy na szczeblu regionalnym dla innych państw europejskich. (Temat przekrojowy B: Zmiana klimatu). (Koordinator projektu: NordGen. Termin: do ustalenia).

Działanie: Kontrola zdrowia i chorób zwierząt

Działania na rzecz promowania kontroli zdrowia i chorób zwierząt powinny zostać wzmocnione, także w związku z możliwym wpływem zmiany klimatu na rozprzestrzenianie się chorób. Do celów dalszej współpracy i rozwoju, m.in. współpracy nordycko-bałtyckiej w tej dziedzinie, należy wykorzystać działania zrealizowane przez Nordycką Radę Ministrów i jej doświadczenie.

Projekty przewodnie

- ***Wzmocnienie kontroli zdrowia i chorób zwierząt.*** W regionie nordycko-bałtyckim planowanie na wypadek zagrożenia w zakresie chorób zwierząt stanowiło przez szereg lat obszar wspólnego działania, a niektóre ze zdobytych doświadczeń zostaną wykorzystane w

przyszłej współpracy w całym regionie Morza Bałtyckiego. Przykład mogą stanowić symulacje, które uznaje się za bardzo wartościowe narzędzie służące do testowania planów na wypadek zagrożenia, ustanowionych do celów kontroli chorób zwierząt i zapobiegania szybkiemu rozprzestrzenianiu się tych chorób. Należy przeanalizować działania przeprowadzone w celu ułatwienia szkolenia w regionie nordycko-bałtyckim w zakresie stosowania analizy ryzyka i tworzenia sieci wymiany doświadczeń. W przypadku wystąpienia ogniska choroby zwierząt w regionie Morza Bałtyckiego zostaną podjęte działania w celu zapewnienia – w ramach dostępnych zasobów – wykwalifikowanych i kompetentnych pracowników, aby zaradzić sytuacji wystąpienia choroby zwierząt w danym kraju. Przewiduje się, że wyniki projektu zostaną przyjęte w strategiach i działaniach. Zwiększy to zdolność regionu do rozwiązywania problemów globalnych i spełniania wymogów w kontekście wspólnego rynku. Do celów dalszej współpracy i rozwoju, w tym współpracy nordycko-bałtyckiej w tym obszarze, należy wykorzystać działania zrealizowane przez Nordycką Radę Ministrów i jej doświadczenie. Koordynator projektu: Nordycka Rada Ministrów. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia).

Działanie: Rozwijanie i ulepszanie koordynacji i współpracy wśród państw członkowskich i zainteresowanych stron w zakresie zarządzania rybołówstwem na Morzu Bałtyckim.

Promowanie regionalizacji wspólnej polityki rybołówstwa w ramach forum BALTFISH w celu rozwijania szczegółowych środków technicznych na rzecz realizacji wieloletnich planów zarządzania rybołówstwem i opracowania regionalnych rozwiązań w odniesieniu do problemów horyzontalnych takich jak odrzuty, czy też kontrola i inspekcja.

Projekty przewodnie

- ***Rozwijanie i ulepszanie koordynacji i współpracy wśród państw członkowskich i zainteresowanych stron*** w zakresie zarządzania rybołówstwem na Morzu Bałtyckim. W celu wzmocnienia współpracy między państwami członkowskimi z regionu Morza Bałtyckiego na potrzeby regionalizacji zarządzania rybołówstwem utworzone zostało forum zwane BALTFISH. W ramach przedmiotowego forum prowadzona będzie współpraca z właściwymi organizacjami regionu Morza Bałtyckiego, w tym Regionalnym Komitetem Doradczym ds. Morza Bałtyckiego (BSRAC), Międzynarodową Radą Badań Morza (ICES) i komisją helsińską (HELCOM) oraz innymi regionalnymi zainteresowanymi stronami w zakresie zarządzania rybołówstwem. (Koordynator projektu: Szwecja/Ministerstwo ds. Wsi. Termin przeglądu postępu prac: 30 czerwca 2013 r.
- ***Wyeliminowanie odrzutów***. Celem jest promowanie i ułatwienie eliminacji odrzutów w Morzu Bałtyckim, które początkowo dotyczyły głównie dorszy a obecnie zostały rozszerzone na inne gatunki występujące w morzu. W odniesieniu do projektu przewodniego

zainteresowane strony, państwa członkowskie i Komisja Europejska zebrały się w ramach forum BALTFISH w celu określenia i omówienia sposobu wdrożenia zakazu odrzutów w Morzu Bałtyckim. Wspólne projekty pilotażowe mające na celu wsparcie realizacji tego zakazu mogłyby obejmować modyfikację narzędzi połowowych lub środki takie jak tymczasowe zamknięcia, które przyczyniłyby się do osiągnięcia zrównoważonych rozwiązań w zakresie uniknięcia połowów niepożądanych lub połowów młodych ryb. W ramach podejścia ukierunkowanego na regiony zostaną określone szczegółowe informacje na temat wdrożenia zakazu odrzutów od dnia 1 stycznia 2014 r., a projekt w dalszym ciągu będzie ułatwiał prowadzenie procesu i jego monitorowanie. Koordynator projektu: Dania/Ministerstwo Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa. Termin przeglądu postępu prac: 1 lipca 2013 r.

- **Zapewnienie zrównoważonych połowów.** Działanie służy przede wszystkim zapewnieniu terminowego przyjęcia i skutecznej realizacji zaproponowanego planu zarządzania UE dotyczącego łososia bałtyckiego. Działanie jest prowadzone we współpracy z organami publicznymi i odpowiednimi zainteresowanymi stronami przy uwzględnieniu zaleceń zawartych w bałtyckim planie działań HELCOM, najlepszych praktyk i wiedzy naukowej, w tym opinii naukowych ICES i Komitetu Naukowo-Technicznego i Ekonomicznego ds. Rybołówstwa (STECF). Koordynator projektu: Szwecja/Szwedzka Agencja Gospodarki Wodnej i Morskiej. Termin przeglądu postępu prac: lipiec 2013 r.
- **Aquabest.** Projekt ten służy znalezieniu rozwiązań w zakresie rozwoju zrównoważonej akwakultury w regionie Morza Bałtyckiego. Jego celem jest wykazanie, że akwakultura w regionie Morza Bałtyckiego może stać się systemem produkcji żywności o neutralnym poziomie substancji biogenych. Aquabest będzie ściśle powiązany z projektem AQUAFIMA, który dotyczy zintegrowanego zarządzania połowami i akwakultury. Koordynator projektu: Finlandia/Fiński Instytut Badań nad Łowiectwem i Rybołówstwem. Termin przeglądu postępu prac: marzec 2014 r.

Działanie: Zwiększenie łącznych skutków programów Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego

Działanie to zostanie zrealizowane dzięki lepszej współpracy i powinno prowadzić do bardziej ukierunkowanych środków. Programy mogą być połączone, w przypadku gdy dotyczą podobnych problemów.

Projekty przewodnie

Celem projektów jest rozwój i poprawa koordynacji i współpracy wśród państw członkowskich i zainteresowanych stron, zob. poniżej.

Działanie: Recykling substancji biogenych

Aby wzmocnić zrównoważone rolnictwo w regionie Morza Bałtyckiego, niezbędne jest zwiększenie skuteczności wykorzystania i recyrkulacji substancji biogenych w produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz ograniczenie przepływu substancji biogenych do Morza Bałtyckiego. Nowe praktyki i technologie należy rozwijać za pomocą zintegrowanego podejścia, przede wszystkim w celu ograniczenia przepływu substancji biogenych pochodzących z dużych ilości nawozu wytworzonego podczas intensywnej hodowli bydła, drobiu i trzody chlewnej. Większe i składające się z większej liczby budynków gospodarstwa wymagają skuteczniejszych metod przechowywania, przetwarzania i dystrybuowania nawozu. Nawóz można wykorzystywać do produkcji biogazu, który daje wiele korzyści jako energia odnawialna i źródło ulepszonych nawozu. Gnojowicę można przetwarzać chemicznie lub mechanicznie w celu oddzielenia składników bogatych w azot i fosfor (ciecze/części włókien). Oddzielenie umożliwia skuteczną cyrkulację substancji biogenych, dzięki czemu azot i fosfor mogą być dozowane zgodnie z potrzebami upraw, co z kolei zmniejsza ryzyko stosowania ich nadmiernych ilości. Recykling fosforu jest niezbędny ze względu na jego przynależność do ograniczonych zasobów naturalnych. Ponadto pochodzący z działalności rolniczej ładunek fosforu w wodach prowadzi do eutrofizacji. W związku z tym istnieje potrzeba przeprowadzenia badań interdyscyplinarnych i zasięgnięcia porad przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń gospodarczych, społecznych i politycznych.

Projekty przewodnie

- **Forum bałtyckie na rzecz innowacyjnych technologii w zakresie zrównoważonego zarządzania nawozem naturalnym, BALTIC MANURE** zmienia dotychczasowe postrzeganie nawozu naturalnego jako problemu środowiskowego, zwracając uwagę na oferowane przez niego możliwości prowadzenia innowacyjnej działalności gospodarczej. W ramach projektu rozwija się i wykorzystuje wysoki potencjał oraz know-how w zakresie rozwiązań innowacyjnych w dziedzinie zarządzania nawozem naturalnym, takich jak produkcja energii ze źródeł odnawialnych i produkcja nawozów organicznych. Koordynator projektu: MTT Agrifood Research Finland i Agro Business Park, Dania. Termin finalizacji: 16 grudnia 2013 r.
- **Recykling fosforu.** Biorąc pod uwagę niedobór fosforu na świecie i potrzebę wyżywienia rosnącej populacji, recykling fosforu stanowi pilne wyzwanie pod względem osiągnięcia zrównoważonego wykorzystania tego cennego zasobu. Aby osiągnąć ten cel, z dużych organicznych złóż fosforu w regionie Morza Bałtyckiego, takich jak nawóz naturalny, osady ściekowe czy mączka mięsno-kostna, należy korzystać w taki sposób, by możliwe było całkowite odzyskanie fosforu, i to w formie przyswajalnej dla roślin. Ponadto odzyskane w drodze recyklingu produkty nawożące nie mogą zawierać ani organicznych ksenobiotyków, ani patogenów, które mogłyby wejść do łańcucha żywnościowego. Rozbudowane koncepcje

recyklingu tych pozostałości fosforu w połączeniu z zaawansowanymi strategiami nawożenia typowymi dla danego miejsca mogą uczynić region Morza Bałtyckiego pierwszym samowystarczalnym regionem na świecie, jeżeli chodzi o produkcję mineralnego nawozu fosforowego. Koordinator projektu: Niemcy/Instytut Juliusa Kühna wraz z Baltic MANURE. Termin finalizacji: do ustalenia. Realizacja projektu rozpocznie się w 2013 r.

ZP Różnorodność biologiczna – Zachowanie naturalnych stref oraz różnorodności biologicznej, w tym również łowisk

Koordinowane przez: Niemcy

Różnorodność biologiczna Morza Bałtyckiego jest zagrożona przez przełowienie, przyłowy i przypadkowe połowy innych gatunków ryb niż zamierzono, pojawianie się inwazyjnych gatunków obcych, niszczenie siedlisk przyrodniczych przez działalność ludzką (taką jak pogłębianie i prace budowlane wzdłuż wybrzeży i przeszkody utrudniające migracje w drogach wodnych), eutrofizację i zanieczyszczenia. Zmiana klimatu, choć uważa się, że zmniejsza zasolenie i zwiększa temperaturę Morza Bałtyckiego, wpływa również na różnorodność biologiczną środowiska wodnego. W związku z tym wpływ zmiany klimatu i podatność na nią mają coraz większe znaczenie. Pewną rolę odgrywają również pojawiające się zagrożenia, takie jak odpady morskie i hałas pod wodą.

Rybołówstwo ma bezpośredni wpływ na skład i różnorodność zbiorowisk ryb w Morzu Bałtyckim. Przełowienie doprowadziło do zmniejszenia liczebności wielu gatunków ryb, w tym łososia i węgorza, oraz do wyginięcia jesiota bałtyckiego. W przypadku wielu gatunków maksymalny podtrzymywalny połów nie jest zachowany. Rybołówstwo wpływa również na inne niedocelowe gatunki morskie, takie jak ptaki morskie i ssaki morskie, poprzez śmiertelność w wyniku przyłowu i rywalizację o pożywienie. Ruchome dno stykające się z narzędziami połowowymi wpływa na siedliska i gatunki bentosowe poprzez przyłów, bezpośrednią śmiertelność i zmianę fizycznej struktury dna morskiego, a także ponowne zawieszenie substancji biogennych i niebezpiecznych.

Aby zaradzić tym różnorodnym zagrożeniom, prowadzone działania muszą spełnić podwójną rolę: zminimalizować negatywne skutki ludzkiej działalności i utworzyć sieć „morskich obszarów chronionych”.

Ważne jest, aby umawiające się strony należące do HELCOM, które jednocześnie są również państwami członkowskimi UE, dokładnie wypełniały zobowiązania i potrzeby w zakresie wdrażania odpowiednich przepisów UE. W szczególności wspólnotowa strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020, WPRyb, dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej, dyrektywa ptasia i dyrektywa siedliskowa powinny stanowić kluczowe narzędzia służące do zapewnienia włączenia kwestii związanych z ochroną i zabezpieczeniem środowiska do wszystkich odpowiednich zagadnień priorytetowych tej strategii.

Należy również podjąć starania, aby przewidzieć, w jaki sposób można w większym stopniu podkreślić aspekty środowiskowe w ramach wspólnej polityki rybołówstwa. Zasadniczo wspomniane zagadnienie priorytetowe ma na celu zapewnienie wsparcia politycznego w zakresie terminowej realizacji dwóch segmentów działań w ramach bałtyckiego planu działań HELCOM tj. różnorodności biologicznej i ochrony przyrody.

Naturalnym sojusznikiem w pracach na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zapobiegania zanieczyszczeniu jest Wspólny Program Badawczo-Rozwojowy na rzecz Morza Bałtyckiego²⁰ BONUS.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Liczba obszarów chronionych Morza Bałtyckiego wraz z obowiązującymi planami zarządzania w odniesieniu do całkowitej liczby obszarów chronionych Morza Bałtyckiego, w tym uwzględniając w planach zarządzania środki zarządzania rybołówstwem.	W lutym 2010 r. ²¹ 34 ze 159 obszarów (ok. 21 %) posiadało obowiązujące środki zarządzania.	Opracowanie i stosowanie planów zarządzania lub środków zarządzania w odniesieniu do istniejących już obszarów chronionych Morza Bałtyckiego do 2015 r. Ustanowienie każdego nowego obszaru chronionego Morza Bałtyckiego wymaga ustanowienia planu zarządzania lub środków zarządzania w ciągu pięciu lat.	Istniejąca baza danych HELCOM BSEP 124B
Wdrożenie środków odtworzenia siedlisk.	Stan planów odtworzenia w odniesieniu do	Sporządzenie oraz wdrożenie wszystkich planów odtworzenia do 2020 r.	Wykaz i klasyfikacja ²³ HELCOM BSEP 126

²⁰ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 862/2010/UE w sprawie udziału Unii we Wspólnym Programie Badawczo-Rozwojowym na rzecz Morza Bałtyckiego (BONUS), opublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 30.9.2010 r. (Dz.U. L 256).

²¹ „W kierunku spójnej ekologicznie sieci dobrze zarządzanych morskich obszarów chronionych” (Towards an ecologically coherent network of well-managed Marine Protected Areas) – sprawozdanie z realizacji dotyczące statusu i spójności ekologicznej sieci obszarów chronionych Morza Bałtyckiego HELCOM (2010), BSEP 124B: <http://www.helcom.fi/stc/files/Publications/Proceedings/bsep124B.pdf>

	migrujących gatunków ryb w 2010 r. ²² .		A.
Czynna ochrona zagrożonych populacji dzikiego łososia w rzekach i rodzimych populacji łososia bałtyckiego w rzekach, w których potencjalnie mogą wystąpić łososie.	22 populacje łososia zaznaczone kolorem czerwonym zgodnie z oznaczeniem maksymalnego podtrzymywalnego połowu w 2009 r. ²⁴ (pierwotne populacje łososia, które należy objąć ochroną w pierwszej kolejności).	Czynna ochrona co najmniej dziesięciu zagrożonych populacji dzikiego łososia w rzekach i ponowne wprowadzenie do 2013 r. rodzimych populacji łososia bałtyckiego co najmniej w czterech rzekach, w których potencjalnie mogą wystąpić łososie (bałtycki plan działań). Liczebność populacji łososia: ocena dobrego stanu środowiska opiera się na produkcji smoltów w rzekach, w których występują stada dzikiego łososia. Oszacowano potencjalną produktywność rzeki pod względem smoltów a poziom docelowy (tzw. granica dobrego stanu środowiska) wyniesie 80 % potencjalnej produktywności do 2015 r.	HELCOM BSEP 126 A. Działania SALAR II (zaproponowane działania następcze w związku z projektem SALAR). Główny zbiór wskaźników dotyczących liczebności łososia.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Wdrażanie bałtyckiego planu działań HELCOM, w szczególności sekcji dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony przyrody oraz sekcji dotyczącej transportu morskiego

Wspomniane sekcje poświęcone różnorodności biologicznej i ochronie przyrody oraz transportowi morskemu, w których zajęto się kwestią wprowadzania obcych gatunków za pośrednictwem wody balastowej, osadów i kadłubów statków, są ściśle powiązane z realizacją i opracowywaniem polityki UE w poszczególnych dziedzinach, w tym wspólnej polityki rybołówstwa (przy czym Komisja jest odpowiedzialna za podejmowanie koniecznych inicjatyw politycznych), oraz z realizacją wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.

Projekty przewodnie

- ***Utworzenie morskich obszarów chronionych*** Dyrektywa ptasia²⁵ i dyrektywa siedliskowa²⁶ (sieć Natura 2000) oraz obszary chronione Morza Bałtyckiego HELCOM, a także dyrektywa

²³ Ibid.

²² Populacje łososia i troci wędrownej oraz rzeki Morza Bałtyckiego, w których występują – ocena HELCOM dotycząca populacji i siedlisk łososia (*Salmo salar*) i troci wędrownej (*Salmo trutta*) w rzekach wpływających do Morza Bałtyckiego [BSEP 126 A, sprawozdania oparte na danych z całego państwa](#).

²⁴ Wykaz pierwotnych populacji łososia z niską lub zaburzoną rozrodnością (wykazy oparte na kolorystyce sygnalizacji świetlnej zob. poniżej – [BSEP 126 A](#), s. 57 i [sprawozdania oparte na danych z całego państwa](#)).

²⁵ Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

ramowa w sprawie strategii morskiej i wspólnotowa strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. wymagają, aby państwa członkowskie dokończyły wyznaczanie sieci morskich obszarów chronionych w regionie Morza Bałtyckiego. Aby działać w pełni skutecznie, obszary te muszą być spójne i reprezentatywne pod względem ekologicznym oraz konieczne jest przyjęcie i wdrożenie planów zarządzania tymi obszarami odpowiadających zagrożeniom dla gatunków lub siedlisk, których ochrona stanowi cel utworzenia tychże obszarów. Wyznaczenie sieci morskich obszarów chronionych w obrębie Morza Bałtyckiego należy również uwzględnić w kontekście planowania przestrzennego obszarów morskich i ICZM, które mogą przyczynić się do ułatwienia koordynacji działalności człowieka na obszarach morskich. Wspomniana sieć musi być również spójna ze środkami stosowanymi w ramach wspólnej polityki rybołówstwa. Koordinator projektu: Finlandia. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r. dla istniejących obszarów chronionych Morza Bałtyckiego i w terminie pięciu lat dla nowo wyznaczonych obszarów chronionych Morza Bałtyckiego.

Działanie: Ograniczenie negatywnego wpływu połowów na ekosystem Morza Bałtyckiego

Aby osiągnąć dobry stan środowiska w regionie Morza Bałtyckiego do 2020 r., należy postępować zgodnie z celem dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, tj. aby populacje wszystkich ryb i skorupiaków eksploatowanych w celach handlowych były utrzymywane w bezpiecznych granicach biologicznych, charakteryzując się wiekiem i liczebnością populacji, które świadczą o dobrym zdrowiu stad, oraz zgodnie z celem dotyczącym osiągnięcia maksymalnego podtrzymywalnego połowu do 2015 r. Konieczne jest przeprowadzenie dalszej oceny negatywnych dla środowiska skutków działalności połowowej, w tym nie zrównoważonych praktyk połowowych, aby w pierwszej kolejności rozważyć wykluczenie stosowania określonych technik na morskich obszarach chronionych w celu ich ochrony. Państwa członkowskie muszą wdrożyć rozporządzenia i środki podjęte na szczeblu UE, takie jak rozporządzenie dotyczące urządzeń wytwarzających impulsy dźwiękowe²⁷ i określone środki techniczne, w celu zminimalizowania wpływu działalności połowowej na ekosystemy morskie. Ponadto państwa członkowskie mogą przyjąć środki krajowe, aby zminimalizować wpływ połowów na ekosystemy morskie w obrębie ich wód terytorialnych, oraz środki w zakresie statków rybackich pływających pod ich banderą zgodnie z obowiązującymi przepisami UE lub bardziej surowymi przepisami. Ma to szczególne znaczenie w przypadku ochrony krytycznie zagrożonej populacji bałtyckiego morświna. Jest to również istotne w kontekście porozumienia ASCOBANS (Porozumienie o ochronie małych waleni Bałtyku, Północno-

²⁶ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Wschodniego Atlantyku, Morza Irlandzkiego i Północnego). Forum ds. Rybołówstwa i Środowiska HELCOM, składające się z władz ds. rybołówstwa i środowiska, stanowi platformę, na której można proponować nowe rozwiązania w zakresie zrównoważonych połowów i ochrony środowiska, dzielić się nimi oraz je wdrażać.

Projekty przewodnie

- ***Ograniczenie wprowadzania nowych obcych gatunków przez statki*** – głównie poprzez egzekwowanie Międzynarodowej konwencji o kontroli i zarządzaniu wodami balastowymi oraz osadami ze statków i dzięki takim metodom, jak uzdatnianie wody na pokładzie statku lub instalowanie urządzeń do odprowadzania wody balastowej w portach o znaczącym natężeniu ruchu w kierunku Morza Bałtyckiego i poza Morze Bałtyckie. W bałtyckim planie działań państwa HELCOM zgodziły się ratyfikować wspomnianą konwencję w miarę możliwości do 2010 r., a najpóźniej do 2013 r. Uzgodniono plan działania HELCOM koncentrujący się na zagospodarowaniu wody balastowej statków pływających w obrębie Morza Bałtyckiego. Ponadto należy wdrożyć wytyczne HELCOM/OSPAR²⁸ i wytyczne HELCOM/OSPAR/konwencji barcelońskiej dotyczące dobrowolnego tymczasowego stosowania norm w zakresie wymiany wód balastowych. Działania powinny opierać się na nowej wiedzy w tej dziedzinie, której źródłem są trwające badania, a także zachęcać instytuty przemysłowe i badawcze do opracowywania dalszych innowacyjnych podejść. W dużej mierze osiągnięcie tych celów zależy od pomyślnej realizacji Międzynarodowej konwencji o kontroli i zarządzaniu wodami balastowymi oraz osadami ze statków, dlatego też należy w miarę możliwości wspierać proces ratyfikacji prawnie wiążącego instrumentu. Koordynator projektu: HELCOM, Szwecja i Niemcy. Termin przeglądu postępu prac: 2013 r.
- ***Ustanowienie środków ułatwiających migrację i rozmnażanie gatunków ryb migrujących*** na podstawie klasyfikacji i wykazu rzek, w których występowały lub występują gatunki ryb migrujących, takie jak węgorz lub łosoś, zgodnie z bałtyckim planem działań HELCOM. Forum ds. Rybołówstwa i Środowiska HELCOM w ścisłej współpracy z Międzynarodową Radą Badań Morza (ICES) rozpoczęło od ustanowienia wykazu, klasyfikacji rzek Morza Bałtyckiego, w których występowały i występują populacje łososia lub troci wędrownej, oraz od przedstawienia propozycji środków w odniesieniu do planów odtworzenia i aktywnej ochrony takich populacji (projekt HELCOM SALAR), w wyniku których przyjęto zalecenie HELCOM 32-33/1. Oczekuje się, że prace będą nadal kontynuowane w ramach projektu

²⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 812/2004 przyjęte w kwietniu 2004 r. ustanawiające środki dotyczące przypadkowych odłowów walenia na łowiskach i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 88/98.

²⁸ OSPAR jest organizacją utworzoną na mocy konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru północno-wschodniego Atlantyku; 15 państw członkowskich i Unia Europejska są umawiającymi się stronami tej konwencji.

SALAR II (działania następcze) w celu zajęcia się konkretnymi przypadkami odtworzenia pierwotnego stanu rzeki. Oczekuje się, że [plan wieloletni dotyczący bałtyckich zasobów łososia](#) po przyjęciu przyczyni się do realizacji krajowych działań w zakresie odtworzenia zasobów. Wszystkie państwa HELCOM, w tym Rosja, opracowały również krajowe plany gospodarowania zasobami węgorza, które stały się podstawą serii [wspólnych warsztatów HELCOM/ICES](#) poświęconych transgranicznym środkom zarządzania zasobami węgorza; warsztaty te według przewidywań przyczynią się do ochrony zasobów węgorza w ramach koordynowanego programu bałtyckiego w celu zapewnienia pomyślnych migracji węgorza z dorzecza Morza Bałtyckiego do naturalnych tarlisk. W ramach obecnych programów operacyjnych Europejskiego Funduszu Rybackiego niektóre państwa członkowskie UE już przyczyniają się do realizacji tego celu poprzez podjęcie działań na rzecz ochrony wodnej fauny i flory, w szczególności rekultywacji wód śródlądowych, w tym szlaków migracyjnych. W ramach przyszłego Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego cele zintegrowanej polityki morskiej będą lepiej dostosowane, aby wspierać priorytety przekrojowe, takie jak wiedza o morzu, planowanie przestrzenne obszarów morskich, zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną, zintegrowany nadzór morski, ochrona środowiska morskiego i różnorodności biologicznej oraz przystosowanie do negatywnych skutków zmiany klimatu na obszarach przybrzeżnych. Koordinator projektu: HELCOM. Termin przeglądu postępu prac: 2016 r.

- ***Zarządzanie połowami na obszarach chronionych Morza Bałtyckiego (BALTFIMPA).*** Głównym celem projektu BALTFIMPA jest pomoc umawiającym się państwom HELCOM na szczeblu regionalnym w wywiązywaniu się z ich zobowiązań dotyczących realizacji celów ochrony obszarów chronionych Morza Bałtyckiego w stosownych przypadkach poprzez zarządzanie połowami. W ramach projektu BALTFIMPA nacisk zostanie położony głównie na morskie obszary chronione (obszary chronione Morza Bałtyckiego i Natura 2000), analizowanie możliwych konfliktów między działalnością rybacką a celami w zakresie ochrony morskich obszarów chronionych, w tym gatunków chronionych, oraz na odpowiednie identyfikowanie środków zarządzania rybołówstwem. Będzie to możliwe dzięki przeanalizowaniu wpływu rybołówstwa a następnie znalezienia nowych rozwiązań, które go złagodzą. Rozwiązania mogą obejmować poprawę zarządzania przepisami dotyczącymi rybołówstwa oraz opracowanie nowych rodzajów narzędzi połowowych, które są bardziej przyjazne dla środowiska. Następnie należy promować i rozpowszechniać wspomniane rozwiązania wśród wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron. Koordinator projektu: HELCOM. Termin przeglądu postępu prac: marzec 2013 r. (planowane zakończenie etapu początkowego).

ZP Przestępczość – Zwalczanie przestępczości transgranicznej

Koordynowane przez: Finlandię i Litwę

Na przestępczość w regionie Morza Bałtyckiego wpływa pozycja regionu, położonego między krajami-dostawcami papierosów i prekursorów narkotyków syntetycznych a krajami przeznaczenia papierosów, narkotyków syntetycznych, kokainy i haszyszu oraz w mniejszym stopniu heroiny. Handel ludźmi stanowi kolejny problem. Region Morza Bałtyckiego jest szczególnie atrakcyjny dla zorganizowanych grup przestępczych zarówno z UE, jak i z krajów sąsiadujących.

Istotną cechą regionu są jego długie granice zewnętrzne. Granice te często rozdzielają dwa bardzo różne rodzaje prawodawstwa i sprawiają, że współpraca transgraniczna w zakresie egzekwowania prawa staje się czasochłonna i trudna. W związku z tym granica taka może również sprzyjać pewnym zorganizowanym grupom przestępczym i rynkom. W szczególności mobilne grupy przestępcze, które wyjeżdżają w celu popełnienia przestępstw w innych państwach i wracają do swoich państw, zwykle działają w północnej części tego obszaru. Kolejnym ułatwieniem dla oszustw handlowych w tym regionie jest duże natężenie transportu przez granice i inne braki w sektorze logistyki.

Unia Europejska powinna promować i wspierać rozwój regionalnych podejść i współpracy mającej na celu zwalczanie przestępczości zorganizowanej, w szczególności w regionach granicznych. Dalsze udoskonalanie struktur współpracy transgranicznej w regionie Morza Bałtyckiego powinno w znaczny sposób przyczynić się do zajęcia się kwestią „braków pod względem bezpieczeństwa” w omawianym obszarze. Pomocne może być także wsparcie Europolu, który może wspierać prowadzenie pożądanej współpracy operacyjnej w zakresie egzekwowania prawa w regionie.

Przedmiotowe zagadnienie priorytetowe funkcjonuje w ramach Grupy Zadaniowej Morza Bałtyckiego ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego (BSTF OPC). Wspomniana platforma współpracy jest tymczasową strukturą mającą na celu zwalczanie przestępczości transgranicznej w regionie Morza Bałtyckiego. Jej mandat został przedłużony przez szefów rządów państw regionu Morza Bałtyckiego do dnia 31 grudnia 2016 r. Mechanizm ten funkcjonuje od 14 lat i jego wprowadzenie okazało się koniecznością. W wyniku zmian, które nastąpiły w ciągu ostatnich lat, BSTF OPC zaczęła odgrywać coraz większą rolę w inicjowaniu działań operacyjnych obejmujących wspólne analizy i dochodzenia oraz w ich koordynacji. Aktywne

uczestnictwo Rosji w tej współpracy w jeszcze większym stopniu podkreśla znaczenie przedmiotowych ram.

Kolejną ważną – szczególnie dla obszarów nadmorskich – platformą współpracy w zakresie egzekwowania prawa w BSR jest Współpraca Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego (BSRBCC). Została ona ustanowiona w 1996 r. i od tamtej pory wraz z wszystkimi państwami członkowskimi UE w regionie oraz z Rosją, Norwegią i Islandią (będącą obserwatorem) wnosi trwały wkład w dziedzinę zwalczania przestępczości transgranicznej ogółem. Ponadto jest ona zaangażowana w działania na rzecz ochrony środowiska. Współpraca ta rozwinęła się we wszystkich krajowych ośrodkach koordynacji (NCC) państw członkowskich pozostających ze sobą w ciągłym, całodobowym kontakcie. Ponadto BSRBCC zapewnia ramy prowadzenia operacji na morzu i wzdłuż linii brzegowej, jak również dalszego kształcenia i regularnych posiedzeń, w tym aktywnego udziału Frontexu.

BSTF OPC uzyskała także mandat od sieci krzyżowej (*Crossfire Network*) w zakresie zwalczania przemytu broni palnej do państw BSR i między tymi państwami. Sieć ta została ustanowiona w 2008 r. podczas posiedzenia Centrum Monitorowania ds. Zapobiegania Przestępczości w Szwecji; jej celem jest wymiana informacji na temat przemytu broni palnej, ze szczególnym uwzględnieniem pistoletów, rewolwerów, pistoletów maszynowych oraz karabinów automatycznych. Sieć obejmuje także Europol, europejską sieć ekspertów ds. broni palnej, Interpol, Centrum Organów Ścigania Europy Południowo-Wschodniej (SELEC), Światową Organizację Celną (WCO) oraz Regionalne Biura Łącznikowe Wywiadu Celnego WCO w Europie (w Kolonii, Moskwie i Warszawie).

W celu zapewnienia rozwoju handlu, jego ułatwienia oraz dynamicznego, chronionego i bezpiecznego handlu zagranicznego w UE w strategii EUSBSR z 2012 r. wezwano do pełnego zastosowania nowych wniosków w zakresie polityki spójności, w szczególności do rozwoju infrastruktury transgranicznej oraz na granicach zewnętrznych, wsparcia modernizacji infrastruktury celnej UE, wyposażenia, systemów oraz do budowy potencjału administracyjnego. Budowa wspomnianego potencjału fizycznego i administracyjnego również sprzyja ograniczaniu przestępczości transgranicznej.

Aby w szczególności zwalczać handel ludźmi poprzez prowadzenie działań zapobiegawczych i ochronnych, szefowie rządów jedenastu krajów należących do Rady Państw Morza Bałtyckiego ustanowiły następujące dwie grupy ekspertów obejmujące ekspertów krajowych reprezentujących wszystkie państwa członkowskie:

- Grupę Zadaniową ds. Zwalczania Handlu Ludźmi (RPMB TF-THB); jej obecny mandat obowiązuje do końca czerwca 2014 r.;

- Grupę Ekspertką ds. Współpracy na rzecz Dzieci Zagrożonych (EGCC); jej obecny mandat obowiązuje do końca czerwca 2013 r.

Poziomy docelowe i wskaźniki

Cele operacyjne/cele cząstkowe, wskaźniki, poziomy bazowe oraz poziomy docelowe/terminy zostaną ostatecznie określone i zgromadzone po przeprowadzeniu i zakończeniu pierwszych operacji. Celem jest pomyślne zamknięcie wspólnych dochodzeń (np. konfiskaty narkotyków, konfiskaty dochodów pochodzących z przestępstw w formie gotówki, kradzionych pojazdów, itd.). Ponieważ wszystkie operacje są nowe i zostały uruchomione zgodnie z mechanizmem oceny zagrożenia przestępczością zorganizowaną w regionie Morza Bałtyckiego (BOCTA), w ramach którego identyfikuje się najbardziej powszechne obszary działalności przestępczej w BSR, poziom bazowy wynosi zero, a poziom docelowy można określać wraz z rozpoczęciem każdego działania operacyjnego.

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Poprawa współpracy	Poziom współpracy i wsparcia.	Sytuacja w 2009 r., BSTF OPC jako rozwiązanie tymczasowe.	Prowadzenie stałych, powszechnych, wspólnych analiz i dochodzeń oraz zapewnienie platform współpracy w zakresie egzekwowania prawa/31.12.2016.	BOCTA
Poprawa współpracy	Liczba wspólnych operacji, dochodzeń i działań w roku.	3 trwające operacje/dochodzenia/działania w 2012 r.	5 operacji/dochodzeń/działań do końca 2013 r.	Sekretariat BSTF OPC.

Poprawa współpracy, aby zapobiegać handlowi ludźmi do celów pracy przymusowej oraz aby chronić ofiary.	Partnerstwa krajowe i regionalne. Znajomość mechanizmów sprzyjających handlowi ludźmi do celów wyzysku w pracy w regionie Morza Bałtyckiego.	Badanie bazowe w ramach projektu ADSTRINGO.	Wykorzystanie wzmocnionych partnerstw krajowych i regionalnych i poszerzonej wiedzy (poprzez działania zapobiegawcze przeprowadzone do czerwca 2014 r.).	Sprawozdania z realizacji projektu ADSTRINGO. Sprawozdania RPMB TF-THB. Sprawozdania krajowe i dane statystyczne.
--	--	---	--	---

BSTF OPC i BSRBCC funkcjonują jako organizacje patronackie dla prowadzonych obecnie i w przyszłości działań, mającym na celu zapobieganie przestępstwom transgranicznym w BSR i prowadzenie dochodzeń w ich sprawie.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: wdrażanie strategii regionalnej BSTF OPC na lata 2010–2014.

Grupa Zadaniowa ds. Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Regionie Morza Bałtyckiego (BSTF OPC), obecnie pod przewodnictwem norweskim (2013–2014), wypełnia misję polegającą na zapewnianiu wsparcia państwom uczestniczącym, ich rządów i organom ścigania w zakresie dostarczania skoordynowanych przeglądów oraz inicjowaniu wspólnych działań, aby zaspokajać zarówno potrzeby o charakterze operacyjnym, jak i politycznym pod względem zapobiegania i zwalczania przestępczości zorganizowanej w BSR. Główne cele BSTF OPC obejmują:

- wzmacnianie współpracy BSTF OPC i Europolu;
- ułatwianie współpracy operacyjnej w celu zwalczania przestępczości zorganizowanej w BSR;
- dalszy rozwój współpracy z partnerami zewnętrznymi;
- zwiększanie udziału Rosji w działaniach operacyjnych w ramach UE i Europolu, w zależności od potrzeb regionalnych.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Rozważenie stworzenia wspólnej struktury na rzecz współpracy organów ścigania w BSR.** Celem tego projektu jest połączenie BSTF OPC (wspólne analizy i dochodzenia) oraz BSRBCC (wywiad morski) we wspólną strukturę na rzecz współpracy organów ścigania BSR

w oparciu o wyniki projektu „MARSUNO”²⁹ oraz rezultaty projektu współpracy realizowanego przez DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa (DG MARE)³⁰ oraz projektów dotyczących nadzoru realizowanych przez DG ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu (DG ENTR)³¹, aby zapewnić trwałą wymianę informacji wśród władz państw członkowskich na poziomie UE zgodnie z opisem zagadnienia priorytetowego „Bezpieczeństwo”.
Koordynator projektu: BSRBCC w ścisłej współpracy z BSTF. Termin przeglądu postępu prac: 31 grudnia 2013 r.

- **Ograniczenie produkcji i dystrybucji narkotyków w UE.** Celem projektu jest walka z narkotykami syntetycznymi w BSR zgodnie z priorytetem D cyklu polityki UE. Ponadto celem projektu jest analiza produkcji i przywozu/wywozu prekursorów oraz wykrycie nielegalnych laboratoriów, jak również wywozu produkowanych narkotyków na rynek. Koordynator projektu: do ustalenia. Termin przeglądu postępu prac: 31 grudnia 2013 r.

Działanie: Zwalczanie handlu ludźmi

Handel ludźmi jest przykładem przestępczości transgranicznej oraz istotnym problemem na skalę światową, który należy rozwiązywać w ramach wieloaspektowego podejścia i współpracy regionalnej. Region Morza Bałtyckiego obejmuje kraje pochodzenia, tranzytu i przeznaczenia handlu ludźmi. Kluczowym narzędziem służącym do skutecznego zwalczania tego rodzaju przestępczości są działania zapobiegawcze. Niezbędne są także odpowiednio funkcjonujące strategie zapewniające wsparcie i ochronę ofiar handlu ludźmi.

W ostatnich latach zwiększyła się migracja pracowników, skutkując wzrostem liczby przypadków przymusowej pracy i powiązanej z nią handlu ludźmi. Mimo iż wysiłki podejmowane w celu identyfikacji ofiar i zapewnienia im wsparcia są głównym priorytetem, najlepszym sposobem zwalczania handlu ludźmi są działania zapobiegawcze odnoszące się do kwestii pierwotnej i wtórnej wiktyimizacji, podejmowane zanim dochodzi do przestępstwa. Środkiem do tego ma być tworzenie sieci kontaktów na szczeblu krajowym oraz dialog wśród kluczowych podmiotów na rynku pracy, jak również podnoszenie świadomości wśród przedstawicieli rządowych na szczeblu regionalnym. Niezbędne jest poszerzanie wiedzy na temat czynników ryzyka i słabych punktów sprzyjających ułatwianiu handlu ludźmi oraz ich lepsze zrozumienie, szczególnie pod względem praktyk rekrutacyjnych i ról odgrywanych przez agencje rekrutacyjne i pracodawców. Ponadto należy

²⁹ Projekt przedstawiony na stronie <http://www.marsuno.eu> jest zarządzany w ramach zagadnienia priorytetowego EUSBSR „Bezpieczeństwo” oraz koordynowany przez: Danię i Finlandię; jest on proponowanym potencjalnym projektem przewodnim.

³⁰ Zaproszenie do składania wniosków MARE/2012/17.

³¹ DG ENTR SEC-2013.3.5.3-2 Badanie interoperacyjności systemów nadzoru morskiego – weryfikacja przedoperacyjna.

opracować konkretne wytyczne dla kluczowych zainteresowanych stron na temat sposobów zapobiegania wyzyskowi.

Wraz z ekspertami reprezentującymi ministerstwa wszystkich państw regionu Morza Bałtyckiego Grupa Zadaniowa RPMB ds. Zwalczenia Handlu Ludźmi (RPMB TF-THB) zapewnia międzyrządową platformę współpracy makroregionalnej oraz forum transferu wiedzy i najlepszych praktyk zwalczania handlu ludźmi. Realizując wspólne projekty, RPMB TF-THB dąży do wzmocnienia, stosowania i udoskonalania istniejącej polityki w różnych dziedzinach oraz prac zapobiegawczych i ochronnych w regionie. Projekty te obejmują badania i analizę, gromadzenie danych, szkolenia i ułatwianie współpracy wśród zainteresowanych stron na szczeblu krajowym w państwach członkowskich RPMB. RPMB TF-THB podejmuje wysiłki na rzecz zwalczania wszelkich form handlu ludźmi, jednak w strategicznym okresie 2012–2014 skupia się głównie na działaniach i czynnościach sprzyjających zwiększaniu zdolności kluczowych podmiotów w regionie do identyfikacji przypadków handlu do celów wyzysku w pracy oraz do opracowywania strategii na rzecz zwalczania wyzysku w pracy.

Projekty przewodnie

- ***Podjęcie działań zapobiegawczych przeciwko handlowi ludźmi do celów wyzysku w pracy obejmujących poszerzanie wiedzy i pogłębianie partnerstw oraz zapewnienie wsparcia i ochrony ofiarom i grupom ryzyka za pośrednictwem działań transnarodowych.*** Koordynator projektu: Litwa. Termin przeglądu postępu prac: 31 grudnia 2013 r. Dnia 1 lipca 2012 r. Europejski Instytut ds. Zapobiegania Przystępczości i Kontroli stowarzyszony z ONZ (HEUNI) w Finlandii, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Litwy, Uniwersytet w Tartu w Estonii oraz RPMB TF-THB rozpoczęły realizację dwuletniego projektu przewodniego „ADSTRINGO – Zwalczenie handlu ludźmi do celów wyzysku w pracy poprzez pogłębianie partnerstw, poprawę diagnostyki oraz wzmocnienie podejść organizacyjnych”. Projekt ten będzie realizowany w Danii, Estonii, Finlandii, Niemczech, Islandii, na Litwie, Łotwie, w Norwegii i Szwecji ze wsparciem finansowym w ramach programu „Zapobieganie i walka z przystępczością” Dyrekcji Generalnej do Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej. Dział współpracy ds. Morza Bałtyckiego w Instytucie Szwedzkim zapewnia osobne finansowanie RPMB TF-THB na działania projektowe prowadzone w Federacji Rosyjskiej i Polsce. W ramach projektu planowane są następujące dwa główne działania: badanie bazowe w zakresie praktyk rekrutacyjnych związanych z handlem ludźmi do celów wyzysku w pracy w kraju pochodzenia i przeznaczenia oraz krajowe warsztaty w każdym z państw uczestniczących mające na celu zgromadzenie wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron i omówienie współpracy w odniesieniu do kwestii handlu ludźmi do celów wyzysku w pracy i sposobów zapobiegania mu. Projekt zakłada także opracowanie – w oparciu o rezultaty obu tych działań – wytycznych dotyczących sposobów zapobiegania tej formie handlu ludźmi i wyzysku. Ustalenia z badania

zostaną przedstawione i omówione dnia 18 października 2013 r. na konferencji wysokiego szczebla w Wilnie podczas prezydencji Litwy w UE. Projekt kończy się w czerwcu 2014 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Wzmacnianie współpracy i koordynacji wśród państw członkowskich BSR, aby zapobiegać wszystkim formom handlu ludźmi oraz zwiększać wysiłki na rzecz ochrony ofiar handlu ludźmi w ramach RPMB TF-THB.*** Zgodnie z jej celami ogólnymi RPMB TF-THB w ramach strategii na lata 2012–2014 będzie nadal realizować wspólne projekty na rzecz zwalczania handlu ludźmi w regionie. TF-THB jest w trakcie opracowywania projektu pt. „Związek między migrantami wybierającymi niestabilne formy zatrudnienia a handlem ludźmi do celów wyzysku w pracy w regionie Morza Bałtyckiego”. Jego celem jest zapobieganie handlowi ludźmi ukierowanemu na przymusowy wyzysk w pracy poprzez badanie związku między handlem do celów wyzysku w pracy a migrantami wybierającymi niestabilne formy zatrudnienia w państwach członkowskich RPMB. Główne działania będą obejmować badania w terenie dotyczące ofiar handlu ludźmi do celów wyzysku w pracy oraz migrantów podejmujących niestabilne formy zatrudnienia, a także opracowanie wytycznych dla głównych podmiotów na rynku pracy na temat zapobiegania handlowi ludźmi do celów wyzysku w pracy. RPMB TF-THB będzie także ułatwiać i promować koordynację oraz wymianę wiedzy i najlepszych praktyk w tej dziedzinie. Poprzez praktyczne działania i realizację projektów RPMB TF-THB dąży do zapewnienia trwałości projektów realizowanych wcześniej oraz do wykorzystywania już dokonanych osiągnięć przez wspieranie działań na szczeblu krajowym we wszystkich państwach członkowskich RPMB na ich wniosek. Aby zapewnić lepsze wykorzystanie podręcznika dla personelu dyplomatycznego i konsularnego na temat udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi (Handbook for Diplomatic and Consular Personnel on Assistance to Victims of Human Trafficking) oraz jego dalszą dystrybucję jako narzędzia szkoleniowego, RPMB TF-THB zamierza opracować sieciową aplikację szkoleniową (e-uczenie się) opartą na wspomnianym podręczniku oraz przekształcenie jego treści w formę dynamiczną, którą można stosować podczas elektronicznych wykładów szkoleniowych. Inną inicjatywą TF-THB jest opublikowanie sprawozdania na temat sytuacji w regionie pod względem handlu ludźmi w celu przeanalizowania stanu rzeczy i dokonania przeglądu kwestii dotyczących handlu ludźmi w każdym państwie członkowskim oraz w całym regionie, aby zgromadzić aktualny materiał, który będą mogli zastosować badacze, partnerzy współpracy i zainteresowane strony, oraz zapewnić ciągłość gromadzonych danych i analizy. Ponadto RPMB TF-THB dąży do wzmocnienia partnerstw strategicznych i pogłębienia współpracy z organizacjami na szczeblu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym zwalczającymi handel ludźmi w BSR oraz do ułatwiania transferu wiedzy

i doświadczeń partnerom spoza regionu poprzez dzielenie się wiedzą i zapewnianie strategicznego wsparcia.

ZP Kultura – Rozwój i promowanie wspólnej kultury i tożsamości kulturowej

Koordynowane przez: Schleswig-Holstein (Niemcy) i Polska

Region Morza Bałtyckiego (BSR) charakteryzuje się niezwykle bogatym życiem kulturowym oraz dziedzictwem kulturowym o wielkiej wartości. Aby jak najlepiej wykorzystać te aktywa, niezbędne jest nadanie wyższego statusu kulturze i kreatywności w BSR oraz promowanie BSR jako wspólnego regionu kulturowego.

Promowanie sektorów kultury i sektorów kreatywnych nada regionowi pozytywny i atrakcyjny wizerunek, który jest cechą odgrywającą coraz większą rolę w przyciąganiu utalentowanych osób, przedsiębiorców i inwestorów w regionie, szczególnie w obliczu rosnącej liczby sektorów gospodarki o wysokim stopniu zaawansowania procedur i usług w zakresie pracy wirtualnej.

Podstawę spójnych ram współpracy kulturowej w BSR będących celem EUSBSR powinny tworzyć organy międzyrządowe i pozarządowe zajmujące się kwestiami kultury w regionie, np. sieć kulturowa ARS BALTICA, Grupa Monitorująca ds. Dziedzictwa Kulturowego Krajów Nadbałtyckich, grupa wyższych urzędników ds. kultury RPMB (SOGC) i partnerstwo na rzecz kultury w ramach wymiaru północnego (NDPC). Ponadto istnieje szereg organizacji regionalnych zajmujących się kwestiami dotyczącymi kultury: Nordycka Rada Ministrów, Sieć Metropolii Bałtyckich (BaltMet) oraz Współpraca Subregionalna Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC). Prace prowadzone przez te organizacje muszą być jednak lepiej skoordynowane, aby zapewnić skuteczność EUSBSR oraz wartość dodaną społeczeństwom zamieszkującym region Morza Bałtyckiego. Uzgodniono, że prowadzona będzie ścisła współpraca z BaltMet i Bałtyckim Forum Rozwoju (BDF) pełniącymi funkcję liderów działań horyzontalnych, która jest niezbędna, aby wykorzystywać istniejącą wiedzę ekspercką w najbardziej skuteczny i synergiczny sposób. Treść projektu oraz wyniki zagadnienia priorytetowego „Kultura” są ważnym elementem procesu budowania tożsamości, o których należy informować za pośrednictwem profesjonalnych platform identyfikacji wizualnej zapewnianych przez BaltMet. Zagadnienie to jest blisko związane z zagadnieniem priorytetowym „Turystyka”.

Sektory kultury i kreatywności odgrywają kluczową rolę w promowaniu innowacji. Dokonywanie strategicznych inwestycji w kulturę oraz sektory kultury i sektory kreatywne, zwłaszcza przez MŚP, jest niezbędne, aby wzmocnić dynamiczne, kreatywne społeczeństwo w UE oraz osiągnąć cele strategii „Europa 2020”. Wymiana doświadczeń, połączenie sił oraz wiedza ekspercka tego sektora

przyczynią się do zwiększenia profesjonalizmu i konkurencyjności kreatywnych przedsiębiorstw w BSR.

Ponadto kultura, sztuka oraz dziedzictwo kulturowe o powiązaniach regionalnych są źródłem wspólnej tożsamości i współdzielonych wartości. Korzystanie z tych aktywów pozwoli zwiększyć zaangażowanie regionu w realizację EUSBSR oraz w zapewnienie ogólnej spójności terytorialnej. Jak najlepsze wykorzystanie tych regionalnych charakterystyk i potencjału ogółem wzbogaca zasoby kultury europejskiej. Strategie rozwojowe powinny obejmować sektory kultury i sektory kreatywne, a także szeroko pojęte aspekty kulturowe, aby osiągać pozytywne efekty rozlania pod względem całej gospodarki i całego społeczeństwa. Wspieranie takiego zintegrowanego modelu oznacza zapewnianie wkładu w rozwój gospodarczy i spójność społeczną w BSR.

Dzięki uznaniu kultury za źródło kreatywności i innowacji poprzez integrację sektora kreatywności i kultury w EUSBSR zwiększy się jej potencjał do sprzyjania wzrostowi gospodarczemu i zatrudnieniu.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel	Wskaźnik	Poziom bazowy	Wartości poziomu docelowego/sytuacja	Źródła informacji
Promowanie kultury, dziedzictwa kulturowego oraz sektorów kreatywnych w BSR.	Odsetek sektorów kreatywnych w PKB państw BSR oraz wskaźnik zatrudnienia.	Dane z 2012 r.	Wzrost o 10 % do 2020 r.	Krajowe dane statystyczne oraz dane statyczne Eurostatu.
Kreatywna przedsiębiorczość w BSR.	Odsetek nowych prosperujących przedsiębiorstw kreatywnych.	Dane z 2012 r.	Wzrost o 5 % do 2020 r.	Krajowe dane statystyczne oraz dane statyczne Eurostatu.

Efektywne ramy współpracy kulturowej w BSR.	Poprawa współpracy istniejących organów ds. polityki kulturalnej w BSR. Poprawa współpracy pomiędzy istniejącymi sieciami i instytucjami kulturowymi.	Pierwsze wspólne posiedzenie SOGC, NDPC, Arc Baltica oraz Grupy Monitorującej ds. Dziedzictwa Kulturowego Krajów Nadbałtyckich w maju 2012 r. w Greifswaldzie.	Regularne wspólne posiedzenia organów polityki kulturalnej w BSR.	Zgromadzone przez KZP.
---	---	--	---	------------------------

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Wspólne promowanie oraz prezentowanie kultury i dziedzictwa kulturowego BSR

Różnorodność, jakość i atrakcyjność kultury i sztuki regionu Morza Bałtyckiego oraz jego bogate dziedzictwo kulturowe są prezentowane z uwzględnieniem wszelkich różnic i złożoności tego regionu. Ma to na celu wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego i jego instytucji poprzez zwiększenie wymiany kulturowej w BSR. Ponadto pomoże to w promowaniu BSR jako bogatego i atrakcyjnego regionu kulturowego.

Projekty przewodnie

- **Art Line.** Projekt ten dotyczy kwestii sztuki w przestrzeni publicznej i cyfrowej. Jego celem jest stworzenie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i akademiami sztuki w regionie, aby włączyć społeczeństwo w dyskurs sztuki współczesnej oraz budować wspólną tożsamość południowobałtycką za pośrednictwem projektu i wynikających z niego artefaktów. W projekt ten zaangażowanych jest 14 partnerów ze Szwecji, Polski, Niemiec, Rosji i Litwy. Projekt „Art Line” otrzymuje wsparcie finansowe w ramach programu UE Południowy Bałtyk. Koordynator projektu: Muzeum Blekinge w Karlskronie w Szwecji. Termin: grudzień 2013 r.
- **Co2olBricks.** Głównym celem projektu jest określenie sposobów zmniejszenia zużycia energii w budynkach zabytkowych bez naruszenia ich wartości kulturowej. W ramach międzysektorowego profesjonalnego partnerstwa Co2olBricks opracowywane są nowe strategie ochrony dziedzictwa kulturowego. Projekt ten jest niezbędny, ponieważ jak dotąd większość technologii oszczędzania energii nie ma zastosowania do budynków zabytkowych. Ponieważ cegła jest powszechnym materiałem budowlanym w BSR, techniki opracowane i przedstawione w projektach pilotażowych można zastosować w całym regionie, aby

zabezpieczyć unikatową zabytkową architekturę regionu Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Wolne Miasto Hanzeatyczne Hamburg. Termin: grudzień 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Baltic House.** Celem projektu jest stworzenie okazji do poznania różnorodności sztuki współczesnej w państwach regionu Morza Bałtyckiego oraz zapewnienie większego dostępu do niej szerszym kręgom społecznym. Projekt zakłada przede wszystkim organizowanie ciągłych wystaw sztuki współczesnej z państw BSR w formie mobilnego pawilonu sztuki. Jednym z najważniejszych długoterminowych efektów będzie promocja kultury BSR poza regionem oraz rozwój umiejętności kulturowych w regionie. Koordynator projektu: Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku. Termin: 2016 r.
- **Projekt „Cultural Hansa”.** Celem projektu jest zrównoważone powiązanie istniejącego potencjału regionu Morza Bałtyckiego w zakresie innowacji i tradycji oraz kreatywności i badań. Zakłada się, że pierwszymi partnerami projektu będą Europejskie Stolicy Kultury (ESK) w regionie, aby utrwalić ich osiągnięcia oraz wykorzystać w aktywny sposób ich wiedzę ekspercką na potrzeby przyszłej współpracy prowadzonej przykładowo z nadbałtyckimi miastami portowymi i miastami hanzeatycznymi w regionie. Jako wielosektorowa i wielostronna sieć obejmująca władze lokalne, uniwersytety, przedsiębiorstwa komercyjne, istniejące sieci i projekty na poziomie BSR oraz organizacje pozarządowe projekt „Cultural Hansa” ma być narzędziem służącym promowaniu innowacyjnego i kreatywnego potencjału BSR oraz katalizatorem rozwoju regionalnego. W ramach realizacji EUSBSR projekt „Cultural Hansa” mógłby przyczynić się do powiązania priorytetów turystyki, edukacji i kultury. Koordynator projektu: ARS BALTICA/gmina Sønderborg, Dania. Termin: do ustalenia.

Działanie: Współpraca w zakresie dziedzictwa kulturowego

Ważnym celem jest zachowanie i dalszy rozwój dziedzictwa kulturowego regionu oraz zapewnienie i promowanie interesu publicznego związanego z tymi aktywami i dostępu do nich. Dziedzictwo kulturowe regionu ma znaczną wartość ekonomiczną dla turystyki oraz ogólnej atrakcyjności regionu.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Atlas dziedzictwa Bałtyku.** Projekt ten jest kontynuacją projektu „Atlas Dziedzictwa Morskiego Bałtyku Południowego” stworzonego i opracowanego w ramach programu Bałtyk Południowy. Początkowo w realizacji projektu uczestniczyło 13 partnerów z czterech państw położonych nad Bałtykiem Południowym. Liczba państw zostanie teraz zwiększona i obejmie wszystkie państwa regionu Morza Bałtyckiego, aby połączyć cały region, promować jego bogate dziedzictwo oraz wzmocnić tożsamość regionalną. Drugi etap realizacji projektu obejmuje liczne działania

promocyjne i edukacyjne mające na celu promowanie dziedzictwa bałtyckiego w BSR i poza jego terytorium, a także zwiększanie świadomości na temat ochrony dziedzictwa bałtyckiego oraz budowy regionalnej tożsamości. Koordynator projektu: Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku. Termin: 2015 r.

- ***Sieć muzeów morskich regionu Morza Bałtyckiego.*** Celem projektu jest rozpoczęcie stałej współpracy pomiędzy muzeami morskimi Morza Bałtyckiego oraz ustanowienie sieci regionalnej. Współpraca między państwami i muzeami z BSR została nawiązana ok. 20 lat temu i obecnie nadszedł czas na ustanowienie trwałej współpracy również między muzeami morskimi. Realizację projektu rozpoczęto w 2012 r. w Gdańsku, a jego przegląd powinien odbywać się co trzy lata. Koordynator projektu: Polskie Muzeum Morskie, Gdańsk. Termin: 2015 r.
- ***Wirtualna akademia zarządzania dziedzictwem kulturowym Bałtyku (AcaBa).*** W ramach przedmiotowej koncepcji przewiduje się utworzenie ponadregionalnej organizacji patronackiej dla przedstawicieli wolnych zawodów w dziedzinie dziedzictwa kulturowego regionu Morza Bałtyckiego. Celem projektu jest rozwój sieci ekspertów prowadzący do utworzenia wirtualnej akademii zarządzania dziedzictwem kulturowym oraz rozwoju zaawansowanych badań i kursów szkoleniowych. Koordynator projektu: Stiftung Schleswig-Holsteinische Landesmuseen/Grupa Monitorująca RPMB ds. Dziedzictwa Kulturowego Krajów Nadbałtyckich. Termin: maj 2014 r.

Działanie: Wspólne promowanie i prezentowanie sektorów kreatywnych regionu Morza Bałtyckiego

Sektory kreatywne zaczynają być postrzegane jako jeden z najważniejszych czynników napędzających gospodarkę. Stają się także coraz istotniejsze dla rozwoju regionalnego. BSR uznaje się w szczególności za światowego lidera w niektórych obszarach sektorów kreatywnych. Współpraca między sektorami kreatywnymi państw regionu Morza Bałtyckiego, wymiana pomysłów, wiedzy specjalistycznej i doświadczeń ułatwi wymianę kreatywnego potencjału w całym regionie, co przyczyni się do jego szybszego i bardziej spójnego rozwoju gospodarczego.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Ułatwianie współpracy instytucji oświatowych i przedsiębiorstw w regionie Morza Bałtyckiego za pośrednictwem węzła kreatywności wyższego szczebla.*** Zlokalizowany w Rydze węzeł kreatywności Tabakas Fabrika zapewnia multidyscyplinarną przestrzeń, w której podmioty sektorów kultury i sektorów kreatywnych mogą uzyskać różnorodne wsparcie. Nowo utworzona platforma kreatywności ułatwi międzyregionalną wymianę innowacyjnych modeli kształcenia i najlepszych praktyk w zakresie przedsiębiorczości oraz pozwoli promować współpracę między MŚP a instytucjami oświatowymi w sektorach kultury i sektorach kreatywnych. Celem projektu jest także ustanowienie instytucjonalnego wsparcia dla młodych, kreatywnych przedstawicieli wolnych zawodów zakładających własne

przedsiębiorstwa. Tabakas Fabrika będzie także funkcjonować jako przestrzeń obejmująca wystawy, koncerty, festiwale, przeglądy, pokazy sceniczne, konferencje, seminaria oraz warsztaty laboratoryjne. Celem kreatywnego węzła Tabakas Fabrika jest powielanie i rozwijanie tej inicjatywy w innych krajach BSR. Działania podejmowane w ramach węzła w dłuższej perspektywie będą skutkować zwiększeniem konkurencyjności regionalnych produktów i usług na rynkach zagranicznych oraz przyspieszeniem rozwoju gospodarczego regionu. Partnerzy współpracy: Finlandia, Szwecja, Estonia, Litwa, Norwegia, Dania, Niemcy, Rosja, Polska. Koordynator projektu: Łotwa, Ministerstwo Kultury. Termin: 2015 r.

- ***Wymiana wiedzy, doświadczeń i informacji na temat sektorów kreatywnych w regionie Morza Bałtyckiego.*** Region Morza Bałtyckiego odniesie korzyści w wyniku ustanowienia platformy sektorów kultury i sektorów kreatywnych, ponieważ mogą one być ważnym czynnikiem wzrostu w regionie. W ramach projektu w pierwszej kolejności zidentyfikowane zostaną kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, a następnie podejmowane działania zostaną ukierunkowane na wymianę wiedzy, doświadczeń, informacji i doskonałości na poziomie operacyjnym, na przykład na zapewnianie wsparcia kreatywnym podmiotom rozpoczynającym działalność gospodarczą oraz nowo założonym przedsiębiorstwom. Projekt będzie koordynowany przez Nordycką Radę Ministrów przy udziale istniejących inicjatyw w tej dziedzinie takich jak KreaNord. Podmiotem odgrywającym ważną rolę jest także NDPC. Projekt ten należy także postrzegać w powiązaniu z możliwymi efektami rozlania w sektorach kultury i sektorach kreatywnych, których skutki odczuje całe społeczeństwo, tj. w zakresie zrównoważonego rozwoju. Koordynator projektu: Nordycka Rada Ministrów (do potwierdzenia). Termin: do ustalenia.
- ***Stworzenie sieci sektorów kreatywnych w regionie Morza Bałtyckiego.*** Koordynator projektu: NDPC (do potwierdzenia). Termin: do ustalenia.

Działanie: Rozwój wspólnej tożsamości kulturowej regionu Morza Bałtyckiego

Region Morza Bałtyckiego nie jest jednolitym podmiotem o wspólnej historii i kulturze. Składa się on ze struktur różniących się od siebie pod względem politycznym, gospodarczym i kulturowym i posiadających różne środki wyrazu oraz indywidualne i zbiorowe historie. Celem jest budowanie wzajemnego zrozumienia dla różnych współczesnych poglądów i rozwiązań politycznych oraz różnorodnych opinii na temat kultury i historii w przeszłości. Pomoże to zwiększyć świadomość ludzi na temat tradycji regionalnych oraz potrzeby wzmacniania i rozwoju regionalnej tożsamości kulturowej.

Projekty przewodnie

- ***Projekt Historia Morza Bałtyckiego.*** Projekt ten jest pierwszą próbą zbudowania wzajemnego zrozumienia dla historii i kultury w regionie europejskim. Poglądy akademickie oraz

indywidualne postrzeganie i doświadczenia wiążą się ze sobą w innowacyjny sposób. W ramach dialogu międzykulturowego buduje się wspólną regionalną historię, kulturę i tożsamość lub dokonuje ich dekonstrukcji. Z pomocą koncepcji Wikipedii, projekt Historia Morza Bałtyckiego likwiduje bariery między książkami (akademickimi) a internetem. Projekt finansowany jest w ramach unijnego Programu Kultura oraz przez rząd niemiecki. Koordynator projektu: Academia Baltica. Termin ukończenia pierwszego etapu projektu: czerwiec 2014 r.

Działanie: Opracowanie efektywnych ram współpracy kulturowej w regionie Morza Bałtyckiego.

Celem jest integracja i współpraca między organami ds. polityki kulturalnej BSR w ramach dążenia do rozwoju synergii, połączenia sił oraz uniknięcia dublowania prowadzonych przez nie działań. Połączenie sił przez główne podmioty ds. kultury BSR przyczyni się do wzmocnienia współpracy kulturowej, wsparcia rozwoju regionalnego oraz wniesienia wkładu w poprawę spójności społecznej.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Punkt wymiany kulturowej.*** Poprawa komunikacji i współpracy między istniejącymi sieciami kulturowymi i instytucjami. Celem projektu jest wzmocnienie współpracy kulturowej, aby zwiększyć jej efektywność poprzez regularną wymianę praktyk i informacji. W ramach projektu będą się odbywać regularne posiedzenia wszystkich najważniejszych podmiotów ds. kultury BSR i innych organów BSR zajmujących się kwestiami kultury. Posiedzenia te umożliwią wzmoczoną wymianę informacji w zakresie ich osiągnięć oraz planów na przyszłość. Ponadto projekt pozwoli wzmocnić wzajemne wsparcie w zakresie komunikacji ze społeczeństwem oraz promować kluczowe projekty i inicjatywy. Należy wspierać integrację i współpracę między głównymi organami ds. polityki kulturalnej BSR, np. poprzez promowanie posiedzeń równoległych (wraz z sesjami wspólnymi). W dłuższej perspektywie projekt *Punkt Wymiany Kulturowej (Cultural Share Point)* pozwoliłyby stworzyć platformę bardziej skutecznej i efektywnej współpracy pomiędzy organami BSR. Koordynator projektu: polskie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego/ARS BALTICA. Termin: do ustalenia.
- ***Współpraca w regionie Morza Bałtyckiego ukierunkowana na kulturę w ramach zrównoważonego rozwoju.***
Celem projektu jest uwzględnienie w ramach przyszłej współpracy w BSR szerszej perspektywy kultury jako dziedziny wnoszącej wkład w rozwój społeczny oraz opracowanie praktycznych propozycji współpracy. Projekt będzie miał istotny wpływ na współpracę kulturową w regionie, co przyczyni się do przemyślenia kwestii długoterminowego zrównoważonego rozwoju. Projekt będzie realizowany we współpracy z koordynatorami

zagadnienia priorytetowego „Kultura”, tj. Schleswig-Holsteinem i Polską, w tym z partnerami z całego regionu. Przewidziane na pierwszy kwartał 2013 r. przygotowanie planu działań oraz warsztaty będą stanowić podstawę dla konkretnego projektu współpracy, w tym dla struktury partnerów, organizacji i mechanizmów finansowania. Celem długoterminowym jest pogłębianie wiedzy na temat możliwego wpływu kultury na rozwój społeczny, aby doprecyzować, w jaki sposób kultura może przyczynić się do poprawy życia gospodarczego i społecznego. Możliwym konkretnym skutkiem jest opracowanie wskaźników i działań w zakresie kultury jako czwartego filaru zrównoważonego rozwoju. Koordinator projektu: Nordycka Rada Ministrów. Termin: do ustalenia.

ZP Edukacja – Rozwój innowacyjnej edukacji i młodzieży

Koordynowane przez: Hamburg (Niemcy) oraz Norden Association (w Szwecji)

W regionie Morza Bałtyckiego (BSR) jakość życia powiązana jest z wysokim poziomem edukacji (na przykład w regionie tym odnotowuje się najlepsze w UE wyniki w zakresie sprawności czytania, odsetka absolwentów szkół średnich II stopnia oraz inwestycji publicznych w edukację), jak również z otwartością społeczeństw. Polityka w dziedzinie edukacji i młodzieży realizowana w BSR powinna pomóc w podnoszeniu jakości edukacji oraz warunków życia młodych ludzi, mając ogólnie na celu przekazywanie wartości, kształtowanie osobowości oraz promowanie aktywności obywatelskiej. Realizacja tego celu jest możliwa dzięki współpracy i wymianie ukierunkowanych na wzajemne uczenie się w kontekście otwartej metody koordynacji, przy jednoczesnym przestrzeganiu wszystkich obowiązków państw członkowskich w zakresie edukacji.

Poprawa dobrobytu zakłada zapewnienie wszystkim dostępu do kształcenia i szkoleń wysokiej jakości, efektywnego systemu bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do prawidłowo funkcjonującego rynku pracy zapewniającego wsparcie dla mobilności geograficznej, zawodowej oraz społeczno-gospodarczej.

Edukacja zachęcająca ludzi do nauki, studiów i rozwoju swoich umiejętności i kompetencji wspiera inteligentny wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu. Realizacja EUSBSR przyczyni się do osiągnięcia poziomów referencyjnych w zakresie edukacji określonych w strategii „Europa 2020” poprzez:

- ograniczenie wskaźnika przedwczesnego kończenia nauki do poziomu poniżej 10 %; oraz
- osiągnięcie odsetka osób w wieku 30–34 lat, którzy ukończyli studia wyższe na poziomie co najmniej 40 %;

dzięki współpracy transnarodowej lub transgranicznej.

Ponadto dzięki realizacji EUSBSR wniesiony zostanie wkład w realizację programu „Kształcenie i szkolenie 2020” (ET 2020) stanowiącego strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkoleń wraz z jego następującymi czterema celami strategicznymi:

- realizacja koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności;
- poprawa jakości i skuteczności kształcenia i szkolenia;
- promowanie równości, spójności społecznej i aktywności obywatelskiej;

- zwiększanie kreatywności i innowacyjności, w tym promowanie przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia.

W odniesieniu do nowych ram europejskiej współpracy w dziedzinie młodzieży przyjętych w 2009 r. określono następujące dwa wzajemnie powiązane cele:

- zapewnienie większej liczby równych szans w kształceniu i na rynku pracy;
- promowanie aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i solidarności.

We wspomnianych nowych ramach określono osiem obszarów działań, w których należy podjąć inicjatywy międzysektorowe w celu zapewnienia wsparcia młodym ludziom:

- kształcenie i szkolenie;
- zatrudnienie i przedsiębiorczość;
- zdrowie i dobrostan;
- uczestnictwo;
- wolontariat;
- włączenie społeczne;
- młodzież i świat;
- kreatywność i kultura.

Realizacja strategii „Europa 2020”, programu „Kształcenie i szkolenie 2020” oraz strategii UE na rzecz młodzieży, o których mowa powyżej, jest warunkiem zasadniczym przedmiotowego zagadnienia priorytetowego.

Istnieje wyraźny związek między zapewnianiem młodym ludziom szansy na rozwój relacji transgranicznych oraz na zdobycie większej wiedzy na temat ich sąsiadów a powszechnym zobowiązaniem do współpracy w regionie Morza Bałtyckiego. Dzięki temu zwiększy się także mobilność pracowników oraz ożywi rozwój przedsiębiorstw na szczeblu transgranicznym.

Zmiany demograficzne wywierają wpływ na nasze społeczeństwa. Pierwsze znaczące grupy należące do pokolenia wyżu demograficznego zaczną niebawem przechodzić na emeryturę, co doprowadzi do spadku ludności w wieku produkcyjnym. Głównym wyzwaniem w tym zakresie jest brak usług w określonych obszarach oraz odpływ młodych wykształconych ludzi. Ponadto niedostateczne wykorzystanie programów wymiany studenckiej i zawodowej powoduje, że wiele szans pozostaje niewykorzystanych z powodu braku kontaktów i świadomości.

Kwestie dotyczące szans i wyzwań w BSR powinny być rozwiązywane łącznie. Dobrobyt regionu zależy od kapitału ludzkiego, a dobrze wykształcona ludność jest kluczowym czynnikiem

zrównoważonego rozwoju gospodarczego przedsiębiorstw i społeczeństw. Młode pokolenie jest najważniejszą zainteresowaną stroną w odniesieniu do ukierunkowywania zmian w stronę wzrostu gospodarczego i innowacji w regionie.

W stosownych przypadkach działania prowadzone w ramach zagadnienia priorytetowego „Edukacja” będą ściśle koordynowane z innymi obszarami priorytetowymi, w szczególności z zagadnieniem „Innowacja” oraz „MŚP”.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk/źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

- Rozmiary współpracy transnarodowej w zakresie edukacji, młodzieży i mobilności zawodowej w BSR, tj. współpraca między uniwersytetami, szkołami, instytucjami kształcenia i szkolenia zawodowego oferującymi kształcenie dorosłych lub niezwiązane z uczeniem się, urzędami pracy i młodzieżą.
 - a. Liczba programów współpracy trwającej co najmniej dwa lata.
 - b. Liczba młodych ludzi uczestniczących w działaniach w zakresie uczenia się lub mobilności w BSR.
- Poprawa atrakcyjności przedmiotowego regionu dla studentów i stażystów z państw trzecich.
 - a. Liczba studentów i stażystów z państw trzecich.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Opracowywanie nowych metod szkoleń w zakresie przedsiębiorczości i innowacji

Należy przygotowywać większą liczbę absolwentów ze wszystkich poziomów naszych systemów edukacji do zakładania i rozwijania przedsiębiorstw. W coraz większym stopniu wzrost poszczególnych gospodarek zależy od zdolności do rozwoju nowych przedsiębiorstw oraz szybkiego dostosowywania się do zmian rynkowych. MŚP potrzebują dobrze wykształconej siły roboczej będącej w stanie przyczynić się do wzrostu gospodarczego oraz poprawy konkurencyjności na rynku. W regionie przeważają niewielkie państwa, a rynek krajowy jest zbyt mały; BSR należy w związku z tym postrzegać jako rozszerzenie rynku krajowego. Dla większości krajów w regionie największymi

partnerami handlowymi są już właśnie kraje sąsiadujące. Absolwenci kształcenia i szkolenia zawodowego są często przy tym niewykorzystanymi zasobami pod względem przedsiębiorczości.

Projekty przewodnie

- **Bałtycki Program Szkoleniowy (BTP)** W ramach Bałtyckiego Programu Szkoleniowego wspierany jest międzynarodowy wymiar kształcenia i szkolenia zawodowego oraz przedsiębiorczości, jak i międzynarodowy wymiar samych przedsiębiorstw. Projekt przewodni jest klastrem obejmującym następujące trzy projekty: dwie platformy testowe w różnych obszarach BSR oraz jeden projekt rozpowszechniający. Jeden z projektów obejmujący Estonię, Łotwę i wschodnią część Szwecji został zakończony w lipcu 2012 r. Wspomniane dwie platformy testowe to: *Nordpraktik*, obejmująca swym zakresem północną część Norwegii, Szwecji i Finlandii (Koordynator projektu: Norden Association Norrbotten, Szwecja. Termin ukończenia: marzec 2014 r.); oraz Program Szkoleniowy Krajów Południowego Bałtyku obejmujący północne części Polski i Niemiec, Litwę, Danię (Zelandię) oraz południową część Szwecji (Koordynator projektu: NetPort Karlshamn, Szwecja. Termin ukończenia: grudzień 2014 r.). Trzeci projekt zatytułowany HansaVET jest projektem w zakresie budowania potencjału, w ramach którego zapewniane są szkolenia dla 330 nauczycieli w Estonii, na Łotwie, Litwie i w Szwecji dotyczące stosowania *coachingu*, aby pomóc studentom w rozwijaniu indywidualnych projektów biznesowych oraz dopasowywaniu wspomnianych projektów biznesowych opracowanych przez studentów kształcenia i szkolenia zawodowego do zagranicznych przedsiębiorstw (Koordynator projektu: Państwowa Agencja Rozwoju Edukacji, Łotwa. Termin ukończenia: październik 2013 r.). Na lata 2013–2015 zaplanowano realizację innego projektu w zakresie budowania potencjału, HansaECVET, który będzie się opierał na wynikach osiągniętych w ramach wspomnianych trzech platform testowych. Wyniki osiągnięte wskutek realizacji wymienionych pięciu projektów zostaną z kolei włączone do projektu obejmującego cały BSR, którego celem będzie budowa wspólnego rynku kształcenia i szkolenia zawodowego z wykorzystaniem ECVET jako narzędzia.

Działanie: Sprostanie wyzwaniu w zakresie zmian demograficznych oraz zwalczanie bezrobocia młodzieży

Region Morza Bałtyckiego boryka się z coraz większym brakiem wykwalifikowanych pracowników. W niektórych krajach z powodu braku wykwalifikowanego personelu nie można obsadzić ponad 20 % stanowisk. Jednocześnie w krajach tych odnotowuje się coraz większą liczbę bezrobotnych młodych ludzi. System równoległego szkolenia zawodowego i kształcenia polegający na łączeniu kształcenia akademickiego i szkolenia zawodowego, funkcjonujący już w takich państwach, jak Dania, Finlandia i Niemcy, okazał się sukcesem i może służyć jako wzór dla innych regionów.

Projekty przewodnie

- **Projekt Quick IGA.** Należy pod każdym względem dążyć do poprawy równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Leży to także w interesie MŚP, które stanowią 99 % przedsiębiorstw w BSR oraz zapewniają do 70 % wszystkich miejsc pracy. Już dzisiaj ich wzrost jest znacznie ograniczony w wyniku nieustannie zwiększającego się braku wykwalifikowanych pracowników. Wprowadzanie na rynek pracy większej liczby kobiet, szczególnie na stanowiskach kierowniczych wpłynie na poprawę innowacyjności. Wszystkie trzy cele tego projektu – poprawa innowacyjności, promowanie MŚP i w szczególności przedsiębiorczość kobiet – są wyraźnie sprecyzowanymi celami EUSBSR. Koordynator projektu: Parlament Hanzeatycki, Niemcy. Termin zakończenia: luty 2014 r.

Działanie: Urzeczywistnianie koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności w ramach BSR dla uczniów kształcenia ogólnego, studentów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz studentów na uniwersytetach oraz w ramach systemów kształcenia dorosłych. Zapewnienie wsparcia uczniom, studentom, nauczycielom i osobom prowadzącym szkolenia w zakresie zdobywania informacji na temat możliwego finansowania mobilności, pomoc w dopasowywaniu partnerów z zagranicy oraz udzielanie praktycznych informacji w takich kwestiach, jak podróżowanie, ubezpieczenie i zakwaterowanie.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Baza danych dotycząca mobilności w BSR.** Stworzenie bazy danych i innych instrumentów ICT dostarczających informacje na temat mobilności.
- **Bałtycki program pracy wakacyjnej** zapewniający oferty pracy na wakacje, miejsce zakwaterowania oraz program wypoczynku dla studentów w wieku 20–25 lat. W ramach programu wypoczynku oferowany jest szeroki wachlarz zajęć poświęconych nauce historii, kultury i języków BSR.

Działanie: Poprawa współpracy – na zasadzie dobrowolności – między regionalnymi uniwersytetami w BSR, tak aby koordynowały one swoją działalność (obszary badań, wymiana studentów/profesorów/badaczy, współpraca z przedsiębiorstwami) w celu ustanowienia BSR regionem zrównoważonego rozwoju. W ramach tej współpracy należy wdrażać decyzje polityczne podejmowane w celu zapewnienia wsparcia w zakresie edukacji sprzyjającej zrównoważonemu rozwojowi. Należy wzmocnić współpracę między przedsiębiorstwami i uniwersytetami pod względem wszystkich aspektów zrównoważonego rozwoju.

Projekty przewodnie

- **Program Uniwersytet Bałtycki** obejmuje największą sieć uniwersytetów w BSR. Koncentruje się on na zrównoważonym rozwoju regionalnym w oparciu o współpracę w zakresie edukacji, badań i projektów z zakresu badań stosowanych. Prowadzonym działaniom będą towarzyszyć projekty doktoranckie oraz opracowywanie nowych kursów, takich jak planowanie przestrzenne obszarów morskich. Ponadto działaniom tym będzie towarzyszyć rozwój kompetencji nauczycieli akademickich. Koordynator projektu: Program Uniwersytet Bałtycki (Uniwersytet w Uppsali) koordynowany wraz z Litwą (Uniwersytet w Wilnie). Termin zakończenia: do ustalenia.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Projekt BUP-GreenLab**. Uniwersytety są kluczowymi ośrodkami zapewniania społecznych efektów mnożnikowych pod względem zrównoważonych wzorów produkcji i konsumpcji oraz podmiotami odgrywającymi ważne role w swoich miastach jako pracodawcy, nabywcy i usługobiorcy. Uniwersytety są także przedsiębiorstwami, w których właściwe wykorzystanie zasobów sprzyja oszczędnościom finansowym oraz zapewnianiu dobrej reputacji. Celem projektu *BUP-GreenLab* jest zbliżanie miast i uniwersytetów oraz stymulowanie spotkań poświęconych ekologicznym innowacjom miejskim, aby ukazywać korzyści płynące z posiadania kampusu uniwersyteckiego w mieście, wspierając jednocześnie wdrażanie modelu potrójnej spirali.

Projekt *BUP-GreenLab* przyczynia się do tworzenia popytu na integrację innowacji ekologicznych oraz zdolności do ich integracji w ramach codziennej działalności uniwersytetów i miast w celu wzmocnienia współpracy międzynarodowej pomiędzy uniwersytetami i miastami w BSR, przeprowadzenia wzajemnych ocen w zakresie zrównoważonego rozwoju na potrzeby uniwersytetów i miast w BSR, przedstawienia modeli ekologicznych/zrównoważonych kampusów – kampusu innowacji miejskich – oraz zwiększenia zdolności w zakresie wdrażania i rozwoju ekologicznych innowacji i technologii. Projekt *BUP-GreenLab* przedstawiany jest jako rzeczywiste podłoże testowe dla najnowocześniejszych rozwiązań: służy on sprostaniu następującym wyzwaniom w regionie Morza Bałtyckiego: 1) poprawie współpracy pomiędzy uniwersytetami i miastami w obszarze praktyk zarządzania przyjaznych środowisku; 2) poprawie wymiany wiedzy eksperckiej i dobrych praktyk w regionie; 3) poprawie zdolności wdrażania innowacji na rzecz bardziej ekologicznego społeczeństwa, z uwzględnieniem różnic w poszczególnych częściach BSR.

Działanie: Ścisła integracja i współpraca w ramach struktur polityki młodzieżowej z zastosowaniem „zorganizowanego dialogu” jako ważnego instrumentu służącego zaangażowaniu młodych ludzi w proces decyzyjny, na przykład poprzez organizację paneli dyskusyjnych z politykami szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego w celu:

- rozwijania bazy wiedzy struktur i podmiotów lokalnych;
- ustanowienia trwałych struktur współpracy między gminami, aby promować wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz przeprowadzać wymiany młodzieży w BSR.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Forum młodzieży regionu Morza Bałtyckiego.** Celem projektu jest ustanowienie forum młodzieży w oparciu o doświadczenia Forum Młodzieży HELCOM, którego zakres będzie jednak obejmował większą liczbę obszarów polityki. W późniejszym okresie forum młodzieży będzie organizowało warsztaty na szczeblu regionalnym i lokalnym w BSR, aby włączyć szersze grupy młodych ludzi w dyskusję na temat przyszłości BSR.
- **Przywództwo młodych liderów w sektorze wolontariatu w oparciu o wartości.** Uczestnicy odkrywają własną wartość oraz sposoby jej wyrażania w ramach pełnienia funkcji liderów. Zasady będące podstawą programu szkoleniowego obejmują uczenie się poprzez działanie, przywództwo jako poczucie własnej wartości oraz różnorodność jako kwestię związaną z przywództwem. Kurs obejmuje cztery weekendy, ćwiczenia do wykonania w domu oraz program mentorski realizowany we współpracy z menedżerem z sektora prywatnego lub publicznego.

Działanie: Ścisła integracja i współpraca struktur polityki młodzieżowej z ukierunkowaniem na szczebel lokalny w państwach członkowskich. Oprócz poprawy współpracy translokalnej niezbędne jest podjęcie następujących działań:

- rozwijanie bazy wiedzy struktur i podmiotów lokalnych;
- ustanowienie trwałych struktur współpracy między gminami, aby promować wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz przeprowadzać wymiany młodzieży w BSR.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Utworzenie sieci lokalnych struktur polityki młodzieżowej.** Celem jest wspieranie partnerstw między różnymi podmiotami zaangażowanymi w zapewnianie wsparcia młodym ludziom wchodzącym w życie zawodowe obejmującego agencje pośrednictwa pracy, organizatorów kształcenia, osoby pracujące z młodzieżą, usługi społeczne oraz samych młodych ludzi. Poprawa współpracy w terenie może przynosić korzyści w postaci podejścia dopasowanego do konkretnych okoliczności, szczególnie dla młodych ludzi o bardziej skomplikowanej sytuacji życiowej bądź takich, do których trudniej dotrzeć konwencjonalnymi metodami. Promowanie doświadczeń podmiotów lokalnych i krajowych w polityce młodzieżowej oraz pracy młodzieży przyczynia się do realizacji celów EUSBSR. Współpracę młodzieży można rozumieć jako środek służący rozwiązywaniu takich kwestii, jak zmiana klimatu, środowisko, dom oraz atrakcyjne otoczenie do życia w BSR. W tym celu niezbędne jest stworzenie

wspólnej bazy wiedzy dotyczącej istniejących zainteresowanych stron, struktur i doświadczeń w zakresie regionalnej współpracy transgranicznej. Przedstawiony proces przygotowania planu działania należy dostosować do prac prowadzonych przez lokalne zainteresowane strony w zakresie kwestii młodzieży i ich eksponowania.

Działanie: Włączenie społeczne

Celem jest włączenie i wzmocnienie wymiaru społecznego EUSBSR poprzez przeciwdziałanie wczesnemu i przedwczesnemu kończeniu nauki dzięki promowaniu dialogu społecznego i współpracy w zakresie rozwoju społecznego w BSR.

Projekty przewodnie

- **Forum Pracy Morza Bałtyckiego.** Celem projektu jest promowanie dialogu społecznego, struktur trójstronnych oraz współpracy jako kluczowych elementów zrównoważonego wzrostu i rozwoju społecznego w regionie Morza Bałtyckiego. W ramach projektu prowadzone będą prace dotyczące kwestii wspólnego rynku pracy w BSR w oparciu o wspólne strategie transnarodowe. W szczególności uwzględnione zostaną zmiany demograficzne i procesy migracyjne. Koordinator projektu: projekt koordynowany przez sekretariat RPMB. Termin: do ustalenia.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Uczenie się przez całe życie i praca w szkole – LLWS Baltic.** Celem projektu jest wzmocnienie współpracy transnarodowej między podmiotami w regionie Morza Bałtyckiego w obszarze edukacji, aby zapobiegać wczesnemu kończeniu nauki oraz zapewnić wsparcie szczególnie wrażliwym grupom uczniów/młodzieży. Tym samym projekt przyczyni się do osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych określonych w EUSBSR oraz w ogólnej strategii UE „Europa 2020”.

Trwające i zakończone projekty zostaną zidentyfikowane i zweryfikowane w celu zgromadzenia niezbędnej ilości doświadczeń projektowych/dobrych praktyk, które mogą wpływać na systemy i polityki odpowiednich państw członkowskich i służyć ich ulepszeniu. Ponadto celem będzie dążenie do wymiany wiedzy wśród podmiotów reprezentujących agencje rządowe, szkoły, organizacje sektora publicznego oraz organizacje pozarządowe, a tym samym zapewnione zostanie trwałe gromadzenie wiedzy w tym obszarze. Odpowiednie programy UE będą stosowane i dalej rozwijane, aby wspierać realizację celów projektu.

Projekt został zainicjowany przez sieć instytucji zarządzających EFS regionu Morza Bałtyckiego, w tym Szwecję, Wyspy Alandzkie, Finlandię, Estonię, Łotwę, Litwę, Polskę oraz kraj związkowy Hamburg. SALAR (Szwedzkie Stowarzyszenie Władz Lokalnych i Regionalnych) będzie

koordynatorem przyszłego projektu przewodniego, LLWS Baltic. W ramach projektu dostosowane zostanie finansowanie i przybliżone zostaną dobre praktyki i projekty dotyczące kwestii wczesnego kończenia nauki. Przyczyni się to do zwiększenia społecznego wymiaru EUSBSR.

ZP Energia – Poprawa dostępu do rynków energii, ich efektywności i bezpieczeństwa

Koordynowane przez: Danię, Łotwę

Zgodnie z komunikatem Komisji oraz konkluzjami prezydencji w sprawie Planu działania w zakresie energii do roku 2050 główne elementy rozwoju niskoemisyjnego systemu energetycznego do 2050 r. obejmują infrastrukturę energetyczną, odnawialne źródła energii, efektywność energetyczną oraz bezpieczeństwo dostaw energii po przystępnych cenach. Aspekty te stanowią także podstawę długoterminowego planowania polityki energetycznej w regionie Morza Bałtyckiego. Aby promować rozwój i dobrobyt regionalny, niezbędne jest zakończenie izolacji energetycznej niektórych państw członkowskich w regionie, sprzyjanie integracji rynkowej oraz zapewnianie wsparcia w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii w całym makroregionie.

Rada Europejska określiła podczas posiedzenia w lutym 2011 r. poziomy docelowe dotyczące utworzenia wewnętrznego rynku energetycznego do 2014 r. oraz zakończenia izolacji wszystkich państw członkowskich UE do 2015 r. Izolacja rynków energii jest sprzeczna z unijną wizją zintegrowanego i konkurencyjnego rynku energii. Osiągnięcie tego ambitnego poziomu docelowego wymaga rozwiązania pilnej kwestii, jaką jest izolacja rynku energii regionu Morza Bałtyckiego.

W planie działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich określono kluczową infrastrukturę energetyczną w regionie Morza Bałtyckiego, która jest niezbędna dla prawidłowo funkcjonującego rynku energii (np. energia elektryczna, gaz, ropa naftowa). W ramach inicjatywy współpracy energetycznej w Regionie Morza Bałtyckiego (BASREC)³² nawiązano współpracę w kwestiach dotyczących energii, skupiając się w szczególności na odnawialnych źródłach energii i kwestiach efektywności energetycznej. Poziom funkcjonowania rynku i konkurencji w niektórych państwach członkowskich nie jest wystarczający, by zapewnić odpowiednie zachęty do inwestycji. Prowadzi to do większego ryzyka w zakresie bezpieczeństwa energetycznego oraz wyższych cen. W szczególności z szerszymi sieciami energetycznymi pozostałej części UE nie zostały jeszcze odpowiednio zintegrowane trzy państwa bałtyckie (Estonia, Łotwa i Litwa). Obecnie istnieje jedynie połączenie energetyczne między Finlandią i Estonią (Estlink). Drugie połączenie – Estlink 2 – między Finlandią i Estonią poprawi jednak łączność między tymi państwami. Ponadto kabel łączący

³² W ramach BASREC (ustanowionej w 1999 r.) współpracują ze sobą rządy Danii, Estonii, Finlandii, Niemiec, Islandii, Łotwy, Litwy, Norwegii, Polski, Rosji i Szwecji. Komisja Europejska reprezentowana jest przez DG ds.

Szwecję i Litwę (NordBalt) oraz nowe połączenie między Litwą i Polską (LitPol Link I) powinny wpłynąć na poprawę łączności z nordyckim rynkiem energii elektrycznej i rynkami energii elektrycznej państw Europy kontynentalnej do końca 2015 r. Decyzje w sprawie wzajemnych połączeń gazowych oraz regionalnego terminalu LNG jeszcze nie zapadły, co utrudnia właściwą integrację połączeń gazowych lub opracowanie innych sposobów dywersyfikacji dostaw gazu w państwach bałtyckich (choć budowany obecnie terminal LNG na Litwie zacznie funkcjonować do końca 2014 r. i powinien zaspokoić przynajmniej część jej zapotrzebowania na gaz). Z tego powodu państwa bałtyckie są praktycznie odizolowane pod względem dostaw gazu i tworzą w związku z tym tzw. „wyspę energetyczną” w UE.

Rozproszona struktura rynków energii elektrycznej i systemów elektroenergetycznych jest źródłem następujących problemów: a) niskiej płynności rynku; b) niewielu zachęt lub szans na inwestycje infrastrukturalne, w szczególności w odnawialne źródła energii; oraz c) wysokiej zależności od przywozu energii elektrycznej z państw spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Ponadto brakuje również współpracy w kwestiach związanych z gazem ziemnym, głównie ze względu na brak połączeń gazowych z pozostałą częścią regionu. Taki stan rzeczy skutkuje brakiem handlu transgranicznego oraz niską płynnością rynku, wzrostem cen oraz mniejszym zróżnicowaniem źródeł energii.

Wszystkie państwa UE/Europejskiego Obszaru Gospodarczego położone w tym regionie powinny być częścią wewnętrznego rynku energii elektrycznej i gazu. Rynki energii elektrycznej wciąż jednak znajdują się na różnych etapach liberalizacji. To właśnie z tego powodu, w powiązaniu z brakami w infrastrukturze, fizyczna integracja wspomnianych trzech państw bałtyckich została poważnie zahamowana. Dalsza fizyczna integracja sieci w regionie jest niezbędna, aby uzyskać korzyści pod względem ogólnej wydajności i zwiększyć bezpieczeństwo dostaw energii poprzez większą dywersyfikację, z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii. Bezpieczeństwo dostaw energii należy promować również za pomocą innych środków, takich jak efektywność energetyczna oraz konkretne działania na rzecz ogólnego ograniczenia zapotrzebowania na energię.

Promowanie efektywności energetycznej oraz stosowanie zrównoważonych źródeł energii to główne środki służące osiągnięciu poziomów docelowych w dziedzinach klimatu, energii i gospodarki oraz przyspieszeniu zrównoważonego wzrostu. Integracja rynku odnawialnych źródeł energii nadal pozostaje wyzwaniem. Aby osiągnąć poziom docelowy w zakresie energii odnawialnej, niezbędna jest odpowiednia infrastruktura (na rynku energii). Wyzwanie to wymaga ścisłego zaangażowania i

Energii i Transportu. We współpracy uczestniczą także Rada Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) oraz Nordycka Rada Ministrów (NCM).

wsparcia wszystkich zainteresowanych państw członkowskich. Systemy wsparcia i mechanizmy współpracy są kolejnymi aspektami, w odniesieniu do których państwa regionu Morza Bałtyckiego muszą podejmować wspólne działania.

Ponadto w ramach rozwoju rynków energii należy wziąć pod uwagę kwestię łagodzenia zmiany klimatu. Może zaistnieć potrzeba dostosowania się do zmiany klimatu pod względem czasu i ilości niezbędnych dostaw energii. Promowanie powszechnego zastosowania drewna, np. w przemyśle budowlanym, jest działaniem przyjaznym klimatowi, przyczyniającym się do zrównoważonego rozwoju społeczeństwa.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Wiarygodne rynki energii	Stan warunków rynkowych i połączeń międzysystemowych na rynkach energii między państwami bałtyckimi i pozostałymi państwami UE.	Obecnie państwa bałtyckie pod względem dostaw gazu są wzajemnie połączone wyłącznie z państwami trzecimi, a pod względem dostaw energii elektrycznej wzajemnie połączone wyłącznie z Finlandią.	Zapewnienie pełnego i ekologicznego połączenia rynku gazu i energii elektrycznej zgodnie z harmonogramem BEMIP.	BEMIP Ministerstwa krajowe
	Poziom promowania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stanowiący podstawę kwestii efektywności energetycznej.	Poziom promowania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w 2012 r. określony w sprawozdaniach z postępu prac każdego państwa członkowskiego (przedstawionych zgodnie z dyrektywą w sprawie OZE).	Zwiększone wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych oraz poprawa integracji rynkowej w zakresie OZS, aby osiągnąć poziomy docelowe określone w strategii „Europa 2020”.	Ministerstwa krajowe
	Poziom oszczędności	Poziom oszczędności energii w	Poziom docelowy określony w strategii	Ministerstwa krajowe

	energii. Poziom wdrożenia dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej.	sprawozdaniach z postępu prac każdego z państw członkowskich (przedstawionych w kontekście krajowego planu reform).	„Europa 2020”: zwiększenie efektywności energetycznej w celu ograniczenia zużycia energii w UE o 20 % do 2020 r. Termin na wdrożenie – 18 miesięcy.	
	Wymiana najlepszych praktyk dotyczących współpracy regionalnej w zakresie BEMIP prowadzonej przez państwa Partnerstwa Wschodniego UE.	Platforma bezpieczeństwa energetycznego BEMIP i Partnerstwa Wschodniego	Bardziej intensywna wymiana najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie identyfikacji i wdrażania regionalnych projektów leżących w wielostronnym (wspólnym) interesie, organizacja seminariów i konsultacji dwustronnych do celów wymiany doświadczeń między państwami realizującymi BEMIP i państwami Partnerstwa Wschodniego do końca 2013 r.	Sprawozdania z postępu prac w zakresie BEMIP. Program prac dotyczący platformy bezpieczeństwa energetycznego Partnerstwa Wschodniego.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: W kierunku prawidłowo funkcjonującego rynku energetycznego

Ustanowienie zintegrowanego i prawidłowo funkcjonującego rynku energii poprzez wdrożenie planu działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP), który poza projektami infrastrukturalnymi obejmuje podjęcie konkretnych kroków w celu utworzenia pożądanego zintegrowanego i funkcjonującego wewnętrznego rynku energii, zidentyfikowanie brakujących elementów infrastruktury w dziedzinie energii elektrycznej i gazu oraz zapewnienie koordynacji wśród wszystkich zainteresowanych podmiotów. Działania te powinny obejmować lepszą koordynację krajowych strategii energetycznych oraz środki wspierające dywersyfikację dostaw i lepsze funkcjonowanie rynku energii.

Projekty przewodnie

- ***Monitorowanie wdrażania planu działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP)*** równoległe z działaniami Grupy Wysokiego Szczebła ds. BEMIP. Priorytetowo należy potraktować w szczególności „przyłączanie państw bałtyckich do sieci energetycznych w regionie”. Potrzeba monitorowania postępów w zakresie wdrażania

BEMIP wynika nie tylko z jego treści, ale także z ram EUSBSR. Funkcję monitorowania wypełnia Grupa Wysokiego Szczebla ds. BEMIP, która zgodziła się działać jako EUSBSR GWS. Projekt ten służy zatem poprawie koordynacji celów strategicznych określonych w EUSBSR i BEMIP. Zainteresowane państwo członkowskie UE (Litwa) zorganizowało konferencje na szczeblu regionalnym (dnia 25 listopada 2009 r. i 14 września 2012 r. w Wilnie), aby promować wdrażanie BEMIP i dokonać jego oceny. Komisja i zainteresowane państwa członkowskie opracowały BEMIP, w którym określiły kluczowe brakujące elementy infrastruktury w dziedzinie energii elektrycznej i gazu, wymieniły niezbędne działania (łącznie z finansowaniem), a także zapewniły mechanizmy koordynacji mające na celu zbliżenie państw członkowskich, uczestników rynku i różnych źródeł finansowania. Przedmiotem rozważań są obecnie innowacyjne rozwiązania w zakresie połączeń międzysystemowych polegające na włączeniu do sieci morskich instalacji produkujących energię odnawialną. Projekty wymienione w wytycznych TEN-E mogą być współfinansowane w ramach instrumentów TEN-E. Ponadto w Europejskim planie naprawy gospodarczej przewidziano znaczne dodatkowe wsparcie finansowe na rzecz projektów infrastrukturalnych w regionie. Koordynator projektu: Litwa. Termin: przedstawienie sprawozdania z postępu prac zaplanowano na lipiec 2013 r.

- ***Wymiana najlepszych praktyk dotyczących współpracy regionalnej w zakresie BEMIP prowadzonej przez państwa Partnerstwa Wschodniego UE.*** Najważniejsze wyniki osiągnięte od początku wdrażania inicjatywy BEMIP zostały przedstawione podczas 7. posiedzenia Partnerstwa Wschodniego – Platforma Bezpieczeństwa Energetycznego w dniu 18 czerwca 2012 r. Ponieważ kwestia ta jest ważna dla wszystkich zainteresowanych stron, należy nadal kontynuować inicjatywę wymiany najlepszych praktyk w zakresie BEMIP jako przykład integracji regionalnej państw Partnerstwa Wschodniego. Transfer wiedzy fachowej w zakresie współpracy regionalnej oraz ustanowienia ram prawnych prawidłowego funkcjonowania rynku energii może się odbywać w drodze seminariów i konsultacji dwustronnych. Koordynator projektu: Litwa. Termin: przegląd postępu prac związany ze szczytem Partnerstwa Wschodniego odbędzie się w Wilnie w dniach 28–29 listopada 2013 r.
- ***Rozszerzenie modelu nordyckiego rynku energii elektrycznej (NORDEL)³³ i objęcie jego zakresem trzech państw bałtyckich*** w oparciu o podejście „krok po kroku” z ustalonym harmonogramem wdrażania (plan działania na rzecz integracji rynkowej) w ramach *planu*

³³ NORDEL była organizacją, w ramach której współpracowali ze sobą operatorzy systemów przesyłowych z Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji. Ich misją było promowanie ustanowienia jednolitego nordyckiego rynku energii elektrycznej. Dnia 1 lipca 2009 r. NORDEL została rozwiązana, a wszystkie zadania operacyjne zostały przekazane ENTSO-E.

działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP). Koordynator projektu: Łotwa. Termin: 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Inwestycje w infrastrukturę w regionie Morza Bałtyckiego.*** Rozwój infrastruktury w regionie Morza Bałtyckiego wiąże się z ogromnymi inwestycjami w elektroenergetyczną sieć przesyłową i sieć gazową, mającymi na celu poprawę bezpieczeństwa dostaw, funkcjonowania wewnętrznych rynków energii oraz integracji odnawialnych źródeł energii w ramach dostaw energii. Obecnie istnieje jednak szereg problemów, które utrudniają integrację rynku oraz dokonywanie inwestycji w infrastrukturę i wymagają zbadania. Celem projektu jest zatem przeprowadzenie dochodzenia i przedstawienie propozycji sprostania tym wyzwaniom przy jednoczesnym uwzględnieniu ogólnego zrównoważonego charakteru inwestycji oraz ponawianych wezwań do stopniowego wycofywania dotacji szkodliwych dla środowiska. Koordynator projektu: Dania. Termin: do ustalenia.

Działanie: Zwiększenie zastosowania odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz promowanie efektywności energetycznej

Większe zastosowanie odnawialnych źródeł energii, lepszą integrację OZE na rynku oraz promowanie efektywnych ram prawnych można osiągnąć poprzez wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, szersze zastosowanie zrównoważonej biomasy, energii słonecznej i energii wiatrowej (np. projekt „Nordwind II” wspierany przez Nordycką Radę Ministrów i „Krieger’s Flak”) oraz w szczególności poprzez prowadzenie badań dotyczących przedstawiania i rozmieszczania nabrzeżnych i przybrzeżnych technologii w zakresie odnawialnej energii wiatrowej i innych technologii w zakresie odnawialnej energii morskiej. W 2018 r. planuje się rozpoczęcie realizacji projektu „Krieger’s Flak Combined Grid Solution” we współpracy z duńską przybrzeżną farmą wiatrową o mocy 600 MW. Region ten charakteryzuje się wysokim poziomem wiedzy specjalistycznej w zakresie technologii morskich. W dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej określono systemy zobowiązujące do efektywności energetycznej we wszystkich państwach członkowskich w celu ograniczenia zużycia energii o 1,5 % w skali roku. W tym celu niezbędna będzie wymiana najlepszych praktyk i doświadczeń wśród państw członkowskich w regionie.

Projekty przewodnie

- ***Poprawa integracji rynku OZE i wymiana najlepszych praktyk.*** Jednym z najlepszych sposobów na osiągnięcie celów tego działania jest wymiana najlepszych praktyk dotyczących podejść krajowych do systemów wsparcia w zakresie energii odnawialnej. Projekt ten dotyczy poprawy spójności w podejściach krajowych oraz zwiększenia skuteczności systemów wsparcia w zakresie energii odnawialnej. Koordynator projektu: Łotwa. Termin: do ustalenia.

- **Promowanie środków służących rozwojowi wykorzystania zrównoważonych biopaliw.** Komisja Europejska i państwa członkowskie są przekonane, że wzrost wykorzystania energii odnawialnej w sektorze transportu w przyszłości należy osiągnąć poprzez zastosowanie biopaliw produkowanych w sposób zrównoważony i efektywny. Celem projektu jest promowanie produkcji i zastosowania biopaliw spełniających kryteria zrównoważonego rozwoju poprzez prezentowanie rozwiązań, wymianę doświadczeń i promowanie współpracy (np. przyszłych wspólnych projektów). Koordynator projektu: Łotwa. Termin: do ustalenia.
- **Przedstawienie skoordynowanych rozwiązań w zakresie połączenia przybrzeżnych farm wiatrowych,** np. „Krieger’s Flak” (Dania, Niemcy). Projekt „Krieger’s Flak Combined Grid Solution” jest wspólnym projektem duńsko-niemieckim zarządzanym przez dwóch operatorów systemu przesyłowego – 50Hertz Transmission z Niemiec i Energinet.dk z Danii. Koordynator projektu: Dania. Termin: 2018 r.
- **Promowanie środków efektywności energetycznej.** Kolejnym wyzwaniem związanym z osiągnięciem celów dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej będzie sam proces wdrażania. Przykładowo jednym z prawnie wiążących środków określonych w dyrektywie jest wprowadzenie krajowych systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej we wszystkich państwach członkowskich w celu ograniczenia zużycia energii końcowej o 1,5 % w skali roku. Celem projektu jest zapewnienie efektywnego i pomyślnego wdrożenia art. 6 dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej poprzez wymianę najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie zobowiązania państw członkowskich do efektywności energetycznej. Koordynator projektu: Łotwa. Termin: 2015 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Badanie mechanizmów współpracy.** W dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii (2009/28/WE) określono wiążące poziomy docelowe udziału odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii w państwach członkowskich UE. Ogólny poziom docelowy w UE wynosi 20 % udziału odnawialnych źródeł energii, który następnie przydziela się państwom, których krajowe poziomy docelowe wynoszą od 10 % do 49 %. Dyrektywa obejmuje mechanizmy, dzięki którym państwa członkowskie mogą współpracować, aby osiągać swoje poziomy docelowe w sposób efektywny pod względem kosztów. Komisja Europejska chce zwiększyć zastosowanie tych mechanizmów, a w ostatnim badaniu podkreśliła, że im wcześniej wspomniane mechanizmy współpracy zostaną zastosowane, tym większy będzie wzrost potencjalnej efektywności. Grupa robocza Nordyckiej Rady Ministrów ds. energii odnawialnej bada obecnie tę kwestię w kontekście nordyckim. Jednym z kolejnych działań mogłoby zatem być rozszerzenie działań na obszar Morza Bałtyckiego przy jednoczesnym zbadaniu możliwości zastosowania mechanizmu współpracy zarówno na tym obszarze, jak i w odniesieniu do państw spoza obszaru Morza Bałtyckiego. Zakres prac powinien także objąć

opracowanie ram instytucjonalnych i regulacyjnych do celów statystycznego transferu energii odnawialnej będącego jednym z mechanizmów współpracy. Koordinator projektu: Szwecja (do potwierdzenia). Termin: do ustalenia.

ZP Zagrożenia – Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych

Koordynowane przez: Szwecję

<http://www.swedishepa.se/In-English/Start/EU-and-international-cooperation/Swedish-EPAs-work-in-the-EU/The-Baltic-Sea-Strategy/Priority-area-3/>

Substancje niebezpieczne występujące w regionie Morza Bałtyckiego i obejmujące zanieczyszczenia organiczne, metale, produkty farmaceutyczne oraz zatopioną broń chemiczną nadal stanowią zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzkiego. Stężenie niektórych substancji niebezpiecznych w środowisku, takich jak ołów i polichlorowane bifenyle (PCB), jest znacznie niższe niż 40 lat temu. Znacznie jednak wzrosła liczba substancji chemicznych, na działanie których narażeni są ludzie i które trafiają do środowiska. Brakuje wiedzy na temat oddziaływania ich połączonego wpływu i źródeł rozproszonych. W związku z tym przedmiotowe zagadnienie priorytetowe jest ukierunkowane zarówno na podejmowanie działań zapobiegawczych, jak i na sposoby ograniczania skutków oddziaływania substancji niebezpiecznych, które już trafiły do środowiska.

Ze względu na swą trwałość i zdolność do bioakumulacji wiele substancji niebezpiecznych utrzymuje się w środowisku przez bardzo długi czas i może gromadzić się w łańcuchu pokarmowym, powodując w jego obrębie niekorzystne skutki, w tym toksyczność oraz problemy ze zdrowiem i rozrodczością, szczególnie wśród największych drapieżników. Może to mieć również negatywne skutki dla zdrowia ludzkiego, ponieważ przykładowo w przypadku niektórych ryb z Morza Bałtyckiego poziomy zawarty w nich dioksyn przekraczają maksymalne dopuszczalne w UE poziomy dla żywności. Niebezpieczne substancje chemiczne nadal trafiają do środowiska wodnego i pojawiają się nowe problemy środowiskowe, na przykład uwalnianie związków perfluorowanych i produktów farmaceutycznych. W odniesieniu do wielu aspektów o kluczowym oddziaływaniu na obszar Morza Bałtyckiego podjęto działania zaradcze, jednak rośnie względny udział substancji chemicznych pochodzących ze źródeł rozproszonych.

Niebezpieczne substancje chemiczne, takie jak rtęć, kadm i dioksyny, trafiają do regionu Morza Bałtyckiego głównie z atmosfery. Stężenie rtęci w niektórych rybach przekracza poziom, który jest bezpieczny do spożycia przez ludzi, a dzienne spożycie przez ludzi kadmu pochodzącego z żywności jest tak wysokie w niektórych częściach regionu Morza Bałtyckiego, że grozi ryzykiem powstawania

zmian w nerkach i uszkodzeń kości. Kwestią transportu zanieczyszczeń na dalekie odległości należy zająć się na szczeblu UE i międzynarodowym.

Ponadto zasięg zanieczyszczeń organicznych i nieorganicznych oraz metali ciężkich uwalnianych z chemikaliów i broni konwencjonalnej, które zatopiono w Morzu Bałtyckim, nie został określony pod względem ilościowym. Aby monitorować sytuację w sposób efektywny, należy rozumieć skutki oddziaływania bojowych środków trujących i produktów ich rozpadu na ekosystem.

Wśród typowych platform współpracy w zakresie tego zagadnienia priorytetowego jest HELCOM.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Poziomy docelowe i wskaźniki zagadnienia priorytetowego „Zagrozenia” określono w bałtyckim planie działań HELCOM oraz w dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej UE zgodnie z istniejącymi oraz będącymi w trakcie opracowania poziomami docelowymi i wskaźnikami.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródło danych
Stężenia substancji niebezpiecznych bliskie poziomom naturalnym oraz zerowy poziom substancji syntetycznych	Trendy w zakresie stężeń substancji priorytetowych w środowisku (HELCOM).	Sytuacja bieżąca w 2010 r. (MSFD, WFD).	Trendy lub stężenia spadające poniżej poziomów określonych w środowiskowych normach jakości UE lub innych odpowiednich progów stosowanych przez HELCOM. Dobry stan środowiska do 2020 r.	HELCOM BSAP, MSFD UE, WFD
Wszystkie ryby bezpieczne do spożycia.	Poziomy substancji niebezpiecznych w rybach Morza Bałtyckiego.	Sytuacja bieżąca w 2010 r.	Poniżej maksymalnych poziomów UE w tkance mięśniowej ryb – dobry stan środowiska do 2020 r.	HELCOM BSAP, MSFD UE.

Zdrowa dzika flora i fauna.	Zdrowe populacje ptaków drapieżnych. Zdrowe populacje fok. Zdrowe populacje ryb.	Sytuacja bieżąca w 2010 r.	Poziomy docelowe uzgodnione przez HELCOM w 2013 r. Dobry stan środowiska do 2020 r.	HELCOM BSAP, MSFD UE.
-----------------------------	--	----------------------------	--	-----------------------

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Działania zapobiegawcze

Działanie obejmuje przykładowo promowanie dobrowolnego zastępowania substancji niebezpiecznych i podnoszenie świadomości.

Projekty przewodnie

- ***Ograniczenie stosowania substancji stanowiących bardzo duże zagrożenie (SVHC) w regionie Morza Bałtyckiego.*** Celem projektu jest przedstawienie informacji na temat substancji mających znacznie dla środowiska w regionie Morza Bałtyckiego, na przykład w zaleceniach zawartych w bałtyckim planie działań HELCOM (BSAP) dotyczących substancji niebezpiecznych kandydujących do umieszczenia w wykazie substancji w ramach rozporządzenia REACH. Wybrane substancje zostaną ocenione w celu sprawdzenia, czy spełniają one kryteria REACH SVHC, tj. dotyczące substancji chemicznych, których stosowanie najprawdopodobniej zostanie surowo ograniczone w przyszłości. Wykaz SIN jest bazą danych obejmującą 356 substancji i grup chemicznych uznanych za SVHC w rozporządzeniu REACH. Koordinator projektu: Międzynarodowy Sekretariat Chemiczny. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.
- ***Uczynienie regionu Morza Bałtyckiego liderem zrównoważonego zarządzania produktami farmaceutycznymi.*** Celem jest zwiększenie wiedzy wśród państw regionu Morza Bałtyckiego na temat dobrych praktyk w zakresie stosowania produktów leczniczych i zarządzania nimi poprzez ustanowienie sieci ukierunkowanej na zrównoważony rozwój. Założeniem jest wymiana dobrych praktyk i doświadczeń między osobami posiadającymi wiedzę na temat produktów leczniczych, zdrowia i aspektów środowiskowych w tym regionie. We wszystkich państwach członkowskich położonych w regionie Morza Bałtyckiego należy ustanowić punkty koordynacji, aby poszerzać wiedzę oraz zapewnić platformę do prowadzenia dalszych dyskusji poświęconych realizacji celu związanego ze zrównoważonym rozwojem.

Koordinator projektu: szwedzka Agencja Produktów Leczniczych. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.

Działanie: Środki zaradcze i łagodzące

Działanie obejmuje przykładowo podjęcie działań zaradczych w obszarach skażonych i ograniczanie emisji ze źródeł punktowych i rozproszonych.

Projekty przewodnie

- **Ocena potrzeby usunięcia broni chemicznej.** Przeprowadzenie oceny potrzeby usunięcia skażonych wraków i broni chemicznej w przypadkach, w których jest to niezbędne dla ochrony wrażliwych ekosystemów morskich z uwzględnieniem ukończonych i trwających prac prowadzonych przez HELCOM. Od listopada 2011 r. grupa ekspercka „HELCOM-Muni” pracuje nad aktualizacją sprawozdania na temat broni chemicznej zatopionej w Morzu Bałtyckim. Oczekuje się, że zaktualizowane sprawozdanie zostanie udostępnione w 2013 r. Działania powinny obejmować wskazanie priorytetowych zagrożeń oraz ustalenie kosztów i korzyści wszelkich możliwych działań w ramach uzgodnionych programów badawczych. Powinny się one opierać na istniejącej wiedzy i na mapach zagrożeń dla obszaru Morza Bałtyckiego. W pracach nad głównymi projektami dotyczącymi infrastruktury morskiej należy również uwzględniać położenie podwodnych składowisk broni chemicznej. Koordinator projektu: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Polska, z udziałem wszystkich dziewięciu umawiających się stron HELCOM. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.
- **CHEMSEA** (podprojekt mający na celu „Ocenę potrzeby likwidacji broni chemicznej”). Amunicja chemiczna – poszukiwania i ocena. Celem tego projektu jest przeprowadzenie oceny ryzyka środowiskowego związanego z zatopioną amunicją chemiczną poprzez aktualizowanie map składowiska Głębi Gotlandzkiej i amunicji rozproszonej na dnie Morza Bałtyckiego, dokonanie oceny ryzyka dla bentosowych gatunków fauny i flory oraz ryb głębinowych, a także opracowywanie modelu rozprzestrzeniania się zanieczyszczonych osadów. Inne ważne zadanie polega na opracowaniu narzędzi administracyjnych do zarządzania składowiskami, a także do aktualizacji i połączenia krajowych wytycznych i regulacji dotyczących zatopionej amunicji. Koordinator projektu: Instytut Oceanologii PAN w Sopocie, Polska, z udziałem 10 instytucji z Finlandii, Niemiec, Litwy, Polski i Szwecji. Termin: czerwiec 2014 r.

Działanie: Wdrożenie ram regulacyjnych i konwencji

Ułatwienie wdrażania odpowiednich ram regulacyjnych, w tym pełne wdrożenie kluczowych dyrektyw UE i rozporządzeń dotyczących substancji chemicznych. W tym względzie należy skupić się w szczególności na działaniach uwzględnionych w ramowej dyrektywie wodnej i dyrektywie ramowej

w sprawie strategii morskiej UE (WFD, MSFD) oraz na wdrażaniu konwencji międzynarodowych, takich jak bałtycki plan działań HELCOM (BSAP) i Konwencja sztokholmska w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych. Ważną kwestią jest egzekwowanie, na przykład egzekwowanie zgodności z rozporządzeniem (WE) 782/2003, które stanowi transpozycję do prawa UE konwencji o kontroli szkodliwych systemów przeciwporostowych przyjętej w ramach Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO).

Projekty przewodnie

- **Opracowanie podstawowego zbioru wskaźników HELCOM.** Należy opracować wskaźniki w odniesieniu do substancji niebezpiecznych oraz bioróżnorodności, aby zapewnić wsparcie w zakresie regularnego przeprowadzania oceny realizacji celów strategicznych i ekologicznych HELCOM oraz pomyślnego wdrożenia bałtyckiego planu działań. Wskaźniki powinny być w pełni zgodne z dobrym stanem środowiska zdefiniowanym w dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej UE oraz w powiązanych wytycznych i kryteriach. W ramach projektu zapewniona zostanie niezbędna współpraca i koordynacja, jak również harmonizacja w całym regionie morskim, która jest potrzebna, aby określić poziomy docelowe pod względem dobrego stanu środowiska w zakresie substancji niebezpiecznych i bioróżnorodności z ukierunkowaniem na Morze Bałtyckie. Koordynator projektu: sekretariat HELCOM. Termin: 30 czerwca 2013 r. Jednak po 2013 r. HELCOM będzie kontynuował prace nad wskaźnikami podstawowymi, szczególnie w zakresie wspólnych/powszechnych baz danych, skoordynowanych programów monitorowania, dostarczania instrumentów dotyczących wskaźników i oceny w oparciu o rozwiązania internetowe. Wśród priorytetów uwzględnia się w szczególności potrzebę ustanowienia monitorowania oraz przeprowadzenia oceny stanu produktów farmaceutycznych do 2020 r.

Działanie: Badania i innowacyjne zarządzanie

Zapewnienie wsparcia w zakresie kontynuacji badań dotyczących substancji niebezpiecznych o szczególnym znaczeniu dla Morza Bałtyckiego ze względu na konieczność rozwoju bazy wiedzy, obejmujących w szczególności skutki interakcji i łączne skutki oddziaływania substancji niebezpiecznych. Niezbędne jest prowadzenie wspólnych badań w celu zidentyfikowania źródeł substancji w regionie i jego okolicy, oszacowanie emisji oraz opracowanie wspólnego porozumienia, narzędzi i wytycznych.

Projekty przewodnie

- **Innowacyjne zarządzanie substancjami niebezpiecznymi w regionie Morza Bałtyckiego (InnoMaHaz).** Celem tego projektu jest zastosowanie wiedzy zgromadzonej podczas realizacji projektu Kontrola substancji niebezpiecznych w regionie Morza Bałtyckiego

(COHIBA), w ramach którego przeanalizowano źródła i oceniono środki racjonalne pod względem kosztów, aby zająć się kwestią zbioru nowych substancji niebezpiecznych, takich jak produkty farmaceutyczne. Poza ustanowionymi środkami ocenionymi w ramach projektu COHIBA przeanalizowane zostaną także środki innowacyjne pod względem oszczędności kosztowej i łatwości wdrażania. Analiza ta zostanie ukierunkowana na wybrane dziedziny zidentyfikowane w projekcie COHIBA jako źródła potencjalnych braków, w tym przywóz produktów takich jak tekstylia, stosowanie substancji zmniejszających palność w sektorze budownictwa lub nowych koncepcji infrastruktury miejskiej w zakresie odpadów, ścieków i spływu wody w miastach. W realizacji projektu będą uczestniczyć odpowiednie zainteresowane strony, takie jak MŚP i państwa regionu Morza Bałtyckiego. Dzięki wspomnianym działaniom projekt InnoMaHaz przyczyni się do rozwoju innowacyjnej sieci zarządzania substancjami niebezpiecznymi w regionie Morza Bałtyckiego. Koordinator projektu: Niemcy (Instytut Fraunhofer). Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.

ZP Zdrowie – Poprawa i promowanie zdrowia ludzkiego, z uwzględnieniem aspektów społecznych tej kwestii

Koordynowane przez: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego

<http://ndphs.org/>

Podstawę dobrobytu makroregionu tworzy jego kapitał ludzki, a zdrowe społeczeństwo jest czynnikiem krytycznym decydującym o zrównoważonym rozwoju gospodarczym przedsiębiorstw i społeczności. Poprawa zdrowia ludzi i dobrobytu społecznego jest szczególnie ważna w kontekście kwestii starzejącego się społeczeństwa oraz rosnącego zagrożenia ze strony chorób niezakaźnych, które stanowią dwa największe wyzwania XXI wieku na szczeblu makroregionalnym.

Jeżeli nie zostaną podjęte działania mające na celu przeciwdziałanie spadkowi liczby populacji w wieku produkcyjnym oraz wzrostowi liczby osób cierpiących na przewlekłe choroby niezakaźne, krajowe budżety znajdą się pod ogromną presją, co w nadchodzących dziesięcioleciach doprowadzi do strat w zakresie produktywności. Inwestycje w poprawę i promowanie zdrowia przyniosą następujące dwustronne korzyści gospodarcze: (i) wzrost prawdopodobieństwa dłuższego pozostawania zdrowych ludzi na rynku pracy przy utrzymaniu produktywności; oraz (ii) niższe koszty leczenia osób chorych.

Region Morza Bałtyckiego jest obecnie obszarem charakteryzującym się znacznymi rozbieżnościami pod względem warunków dotyczących zdrowia i warunków społecznych. W niektórych częściach regionu problemy na tle społecznym lub gospodarczym prowadzą do wysokiego współczynnika umieralności będącego rezultatem chorób niezakaźnych, przemocy, nadużywania alkoholu i narkotyków oraz rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Wykluczenie społeczne i ubóstwo także nie należą do rzadkości. Co więcej, rosnącemu transgranicznemu przepływowi osób powinny towarzyszyć działania mające na celu eliminację nierówności pod względem stanu zdrowia oraz poziomu ochrony zdrowia.

W związku z tym działania podejmowane w ramach tego zagadnienia priorytetowego koncentrują się na poprawie i promowaniu zdrowia ludzi w regionie Morza Bałtyckiego, w tym na społecznych aspektach zdrowia będących ważnym warunkiem wstępnym zapewnienia zrównoważonego rozwoju i zdrowia społeczeństw przy jednoczesnym wzroście gospodarczym oraz ograniczania kosztów opieki zdrowotnej i socjalnej. Jest to także warunek wstępny zapewnienia integracji na rynku pracy.

Jak dotąd EUSBSR odgrywała kluczową rolę w pogłębianiu współpracy makroregionalnej w zakresie zdrowia, przyczyniając się do jej poprawy pod względem integracji i włączenia społecznego. W szczególności do pogłębienia współpracy i poprawy podziału pracy wśród istniejących sieci przyczyniło się zapewnienie wspólnego punktu odniesienia.

Spadek kapitału ludzkiego w państwach regionu Morza Bałtyckiego wynosi 9 000–3 000 lat na 100 000 mieszkańców. Biorąc pod uwagę fakt, iż w regionie Morza Bałtyckiego żyje około 80 mln ludzi, roczne straty wynikające z przedwczesnej śmierci z przyczyn możliwych do uniknięcia można oszacować na poziomie 66 mld EUR. W związku z tym dzięki ograniczeniu o 10 % współczynnika umieralności wynikającej z możliwych do uniknięcia przyczyn roczny zysk z tego tytułu wyniósłby co najmniej 6–7 mld EUR, z wyłączeniem kosztów związanych z zachorowalnością, inwalidztwem i cierpieniem ludzkim. Zmiana tego trendu zapewniłaby silny bodziec dla rozwoju gospodarczego, co z kolei umożliwiłoby dokonywanie większej liczby inwestycji w innych sektorach, w tym w edukację, kulturę i środowisko.

Główne wyzwania związane są ze zmianami demograficznymi, brakiem usług w niektórych obszarach oraz znacznym zróżnicowaniem regionalnym w zakresie ochrony zdrowia (dostęp do opieki zdrowotnej i jej jakość, rozbieżności pod względem współczynników śmiertelności i umieralności w odniesieniu do konsumpcji alkoholu, środków odurzających i tytoniu, oraz choroby zakaźne, takie jak HIV/AIDS czy gruźlica). Kolejnym wyzwaniem jest wpływ zmiany klimatu i innych czynników środowiskowych, takich jak zanieczyszczenie powietrza czy substancje niebezpieczne, na warunki dotyczące zdrowia ze względu na wpływ tego wyzwania na infrastrukturę oraz wzrost ryzyka zapadania na choroby zakaźne wywoływane skażoną wodą lub infekcjami przenoszonymi przez owady.

Pojawiające się ostatnio wyzwania – takie jak rosnące obciążenia związane z chronicznymi chorobami niezakaźnymi, rosnące koszty ogólnej opieki zdrowotnej, którym towarzyszy gwałtowny rozwój rynku nowych technologii medycznych, oraz wzrost świadomości pacjentów – wywierają większą presję na systemy opieki zdrowotnej i skutkują zachęcaniem do racjonalizacji tych systemów.

Jeżeli chodzi o poszczególne czynniki ryzyka, nadużywanie alkoholu jest trzecim z głównych czynników ryzyka zapadania na choroby i przedwczesnej śmierci na świecie. Europejski region WHO charakteryzuje się najwyższym poziomem konsumpcji na głowę, przy czym dodatkowo w regionie Morza Bałtyckiego odnotowuje się wysoką tendencję do nadużywania alkoholu. Ponadto główną przyczyną możliwej do uniknięcia śmierci na świecie pozostaje nadal palenie tytoniu. Wskaźnik zażywania środków odurzających utrzymuje się na względnie stałym poziomie, jednak oznaki tej stabilności pod względem bardziej znanych środków odurzających są niwelowane przez nowe

zagrożenia, zmiany na rynku nowych narkotyków syntetycznych, nieoczekiwane pojawianie się nowych substancji i powszechne zjawisko politoksykomanii.

Ponadto nieustanne rozprzestrzenianie się HIV, gruźlicy i powiązanych infekcji nadal stanowi poważne wyzwanie w ramach makroregionu. Szczególne zaniepokojenie budzi pogarszająca się sytuacja pod względem zapadania na choroby zakaźne wśród grup ryzyka, migrantów i innych słabszych grup społecznych. Jednocześnie systemy opieki zdrowotnej nie mają wystarczającej zdolności, aby reagować na obciążenia związane z HIV, gruźlicą i powiązаныmi infekcjami; monitorowanie i dostarczanie informacji epidemiologicznych pozostaje na niezadowalającym poziomie. Istniejące strategie i praktyki nie zapewniają pełnego wsparcia w zakresie zapobiegania rozprzestrzenianiu się HIV i powiązanych infekcji takich jak gruźlica lekooporna. Ponadto ze względu na złożoność sytuacji zachorowań na HIV, AIDS i gruźlicę – z uwzględnieniem ich związku z nadużywaniem alkoholu i środków odurzających – odniesienie się do tych kwestii wymaga zastosowania odpowiednich nowych podejść.

Powszechnie wiadomo, że istnieją znaczne nierówności pod względem dostępu do usług i ich jakości między poszczególnymi państwami BSR/wymiaru północnego oraz w obrębie terytorium tych państw; zasięg tego zjawiska wciąż jednak wymaga przeprowadzenia oceny. Zasadniczo w danych bazowych sektora zdrowia i sektora społecznego w państwach BSR/wymiaru północnego istnieją ogromne braki, stąd konieczne jest zidentyfikowanie nierówności wśród różnych wspólnot pod względem płci, przynależności etnicznej, wieku, klas społecznych, poziomu wykształcenia itd.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Określona zostanie ograniczona liczba wskaźników, które przekładają się na główne cele w ramach priorytetu. Będą im towarzyszyły odpowiednie dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Ograniczenie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS i gruźlicy

Działanie obejmuje nawiązywanie partnerstw i międzynarodową współpracę umożliwiającą szybką i właściwą pomoc dla wszystkich, skupiając się na jednoczesnym zakażeniu gruźlicą i HIV oraz zapewnianiu wczesnej diagnozy zakażenia wirusem HIV, zapewnianiu dostępu do leczenia oraz usprawnianiu interwencji mających na celu ograniczenie podatności, szczególnie w przypadku osób przyjmujących narkotyki dożylnie, więźniów, itp.

Projekty przewodnie

Grupa ekspertów NDPHS ds. HIV/AIDS i powiązanych infekcji opracuje kompleksowy projekt przewodni dotyczący poprawy działań zapobiegawczych i ograniczania skutków HIV, AIDS i powiązanych infekcji (gruźlicy, wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, kiły, rzeżączki) wśród najbardziej zagrożonej ludności w regionie Morza Bałtyckiego.

Działanie: Zwalczenie nierówności w zakresie zdrowia poprzez poprawę podstawowej opieki zdrowotnej

Działanie obejmuje ocenę różnic w dostępności i jakości podstawowej opieki zdrowotnej w makroregionie w ramach analizy sytuacji pacjentów i pracowników służby zdrowia, w tym ich rozmieszczenia, mobilności i szkolenia, oraz promowania technologii e-zdrowia jako środka zmniejszającego różnice w dostępie do opieki zdrowotnej i jej jakości. Należy także podjąć działania w celu poprawy transgranicznego zarządzania zdrowiem poprzez rozwój skutecznej i efektywnej opieki zdrowotnej, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz zapobiegania chorobom na szczeblu transgranicznym, promowania zdrowia i sprawowania kontroli nad chorobami zakaźnymi.

Projekty przewodnie

- **PrimCareIT.** Zwalczenie zjawiska drenażu mózgow i zawodowej izolacji pracowników służby zdrowia w oddalonych placówkach podstawowej opieki zdrowotnej dzięki telekonsultacjom i telementoringowi w celu poprawy warunków społecznych w oddalonych częściach regionu Morza Bałtyckiego. Celem projektu PrimCareIT realizowanego w ramach programu Interreg IV B jest zwiększenie atrakcyjności podstawowej opieki zdrowotnej zapewnianej na odległość z punktu widzenia pracowników służby zdrowia dzięki zastosowaniu telekonsultacji i telementoringu, w tym mediów społecznościowych. Technologie informacyjno-komunikacyjne charakteryzują się ogromnym potencjałem pod względem ograniczania izolacji zawodowej i zapewniania szans na tworzenie sieci zawodowych, kontynuację kształcenia oraz rozwój kariery młodszych i doświadczonych lekarzy oraz pracowników służby zdrowia w obszarach oddalonych. Projekt „PrimCareIT” został opracowany pod patronatem sieci „e-zdrowie dla regionów”, a ponadto uzupełnia on i pozwala wykorzystywać ponownie wyniki osiągnięte w ramach realizacji projektów przewodnich „ImPrim” oraz „ICT dla zdrowia”. Koordynator projektu: Rejon opieki zdrowotnej Ostrobotni Południowej (SOHCD), region Seinäjoki w Finlandii. Termin zakończenia: marzec 2014 r.

Działanie: Zapobieganie chorobom niezakaźnym związanym z trybem życia oraz zapewnienie odpowiedniego otoczenia społecznego i odpowiedniej atmosfery w pracy

Działanie obejmuje rozwój kompleksowych strategii i działań w odniesieniu do całego makroregionu i z ukierunkowaniem na zapobieganie negatywnym skutkom spożywania alkoholu i zażywania substancji odurzających w społeczeństwie i ograniczanie ich, a w szczególności wśród dzieci, młodzieży, kobiet w wieku rozrodczym i kobiet w ciąży. Realizacja działań przyczyni się do wniesienia wkładu we wdrażanie globalnej strategii na rzecz ograniczania nadużywania alkoholu, Ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu, przyjętej w 2011 r. Deklaracji ONZ w sprawie zapobiegania chorobom zakaźnym i ich kontroli, regionalnej strategii i planu działania na rzecz zapobiegania chorobom zakaźnym i ich kontroli oraz zdrowia do 2020 r. oraz „Partnerstwa na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) na rzecz higieny pracy”³⁴.

Projekty przewodnie

- ***Zapobieganie spożywaniu alkoholu i zażywaniu środków odurzających wśród młodzieży.*** Celem projektu jest ograniczanie niebezpiecznego i szkodliwego spożywania alkoholu oraz ogólnego spożywania alkoholu i innych substancji chemicznych wśród młodych ludzi. Koordynator projektu: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) i jego kraje partnerskie. Termin: październik 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Promowanie aktywności fizycznej i zdrowej żywności wśród młodzieży szkolnej (w wieku 7–15 lat).*** Celem projektu była długotrwała poprawa zdrowia wśród młodzieży szkolnej dzięki ograniczeniu wybranych zasadniczych czynników ryzyka sprzyjających zachorowaniu na choroby zakaźne (nadwaga, otyłość i siedzący tryb życia). Koordynator projektu: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) i jego kraje partnerskie. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.
- ***Skuteczne i efektywne wdrożenie krajowych strategii zapobiegania chorobom zakaźnym.*** Celem projektu było rozwiązanie kwestii epidemii chorób zakaźnych oraz zapewnienie wsparcia państwu BSR/wymiaru północnego w zakresie efektywnego wdrażania strategii zapobiegania chorobom zakaźnym. Koordynator projektu: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) i jego kraje partnerskie. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.
- ***Wdrażanie znormalizowanej metodyki porównawczej na potrzeby badania ankietowego populacji obejmującego nawyki związane ze spożywaniem alkoholu i szkody wynikające ze***

³⁴ Celem strategii NDPHS na rzecz higieny pracy jest pomoc w zapewnieniu odpowiedniego otoczenia społecznego i odpowiedniej atmosfery w pracy oraz zapobieganie zapadaniu na choroby zakaźne związane ze stylem życia, wykorzystując miejsce pracy jako efektywną przestrzeń promowania zdrowego stylu życia.

spożywania alkoholu w państwach BSR/wymiaru północnego oraz dalsze prace nad wspomnianą metodyką. Projekt zakłada wdrożenie metodyki dokonywania znormalizowanej oceny problemów związanych ze spożywaniem alkoholu w państwach BSR/wymiaru północnego oraz prowadzenie dalszych prac nad tą metodyką, aby kształtować politykę w dziedzinie nadużywania alkoholu w sposób bardziej świadomy i w oparciu o dowody. W ramach projektu państwa BSR/wymiaru północnego uzyskają także wsparcie w opracowywaniu wspólnych podejść do gromadzenia danych na temat spożycia alkoholu, aby umożliwić monitorowanie na szczeblu ogólnounijnym oraz dokonywanie porównań na szczeblu międzykrajowym. Koordynator projektu: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) i jego kraje partnerskie. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

Uwaga:

Należy zbadać praktyki prowadzenia edukacji zdrowotnej w ramach kształcenia formalnego i pozaformalnego we współpracy z koordynatorem lub koordynatorami zagadnienia priorytetowego „Kształcenie”.

W przyszłości zostanie także pogłębiona współpraca w ramach innych zagadnień priorytetowych. Przykładowo istniejący projekt przewodni „Region zdrowia ScanBalt” będzie rozwijany jako pilotażowy projekt przewodni obejmujący przekrojowo zagadnienia priorytetowe „Innowacyjność”, „Zdrowie”, „MŚP”, „Turystyka” (turystyka zdrowotna) i „Rolnictwo” (zdrowa żywność) w celu powiązania innowacji ze zdrowiem i biogospodarką, dążąc do utrzymania i poprawy ogólnej konkurencyjności BSR.

Ponadto promowane będą platformy współpracy lub prowadzenie dialogów, aby ułatwiać wymianę pomysłów i praktyk z innymi partnerami zaangażowanymi w rozwiązywanie kwestii związanych ze zdrowiem (np. z Nordycką Radą Ministrów, stowarzyszeniem zdrowych miast regionu Morza Bałtyckiego, miastem Umea itd.).

ZP Innowacje – Wykorzystanie pełnego potencjału regionu w dziedzinie badań naukowych i innowacji

Koordynowane przez: Szwecję i Polskę

Największą wartość dodaną będzie można uzyskać, jeżeli priorytetowo potraktuje się sektory, w których BSR ma szczególnie silną pozycję lub ma potencjał do jej zdobycia. Należy zbadać potencjał w zakresie wzrostu i nowych miejsc pracy w wielu sektorach, w tym sektorach morskich, oraz w szczególności w określonych technologiach energii morskiej i morskiej biotechnologii. W celu zbadania mocnych stron regionu odpowiednie może okazać się podejście oparte na klastrach. Ponadto poprzez zastosowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji i połączenie w inteligentny sposób mocnych stron, kompetencji, badań i rozwoju oraz podmiotów z całego BSR, region ten ma duże szanse zostać wiodącym na skalę światową partnerem w zakresie innowacji w szeregu określonych dziedzin. Dzięki temu BSR stanie się atrakcyjnym partnerem do współpracy dla pozostałych innowacyjnych regionów o silnej pozycji na świecie a przedsiębiorstwa działające w tym regionie otrzymają wsparcie w ramach dążenia do zwiększenia ich globalnej konkurencyjności. W szczególności dla MŚP region Morza Bałtyckiego jako rynek krajowy będzie ważnym krokiem w kierunku rozpoczęcia działalności na rynku światowym.

Pomimo niedawnego wysokiego wzrostu gospodarczego we wschodnich częściach regionu Morza Bałtyckiego nadal występuje podział między posiadającymi bardziej ugruntowaną pozycję instytucjami badawczo-rozwojowymi na północnym i zachodnim wybrzeżu a nowo utworzonymi lub zreformowanymi instytucjami ze wschodniego i południowo-wschodniego wybrzeża Morza Bałtyckiego. Odzwierciedla to również ostatnia tablica wyników Unii badań i innowacji z 2011 r. W BSR znajduje się kilka krajów przodujących w Europie pod względem innowacyjności, a także inne kraje, które pozostają w tyle. W celu wykorzystania w pełni potencjału regionów w zakresie innowacji niezbędne jest spójne podejście oparte na współpracy i zaufaniu.

Dodatkowo zaletą takiego ukierunkowania na innowacje jest fakt, że gospodarka BSR rozwija się wbrew tradycyjnemu podejściu opartemu w dużym stopniu na przemyśle, koncentrując się w większym zakresie na bardziej zrównoważonych sektorach dochodowych.

Ważne jest również pełne wykorzystanie możliwości współpracy w ramach europejskiej przestrzeni badawczej (EPB).

Przedmiotowe zagadnienie priorytetowe jest ściśle powiązane z priorytetem „MŚP”.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
<p>Poprawa globalnej konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego poprzez:</p> <p>a) zwiększenie zdolności innowacyjnych i wyników w zakresie innowacji;</p> <p>b) osiągnięcie przez współpracujące podmioty BSR globalnej pozycji konkurencyjnej w zakresie badań i innowacji oraz na rynkach światowych, w wielu dziedzinach z przewidywanym wysokim udziałem w rynku.</p>	<p>Zdolności innowacyjne/wyniki w zakresie innowacji w odniesieniu do każdego państwa objętego EUBSR.</p> <p>Globalna atrakcyjność środowisk innowacyjnych w BSR (mierzona jako:</p> <p>a) liczba podjętych działań w ramach współpracy z podmiotami spoza BSR, w okresie trzyletnim;</p> <p>b) inwestycje spoza BSR na rzecz środowisk innowacyjnych w BSR, w okresie trzyletnim;</p> <p>c) liczba wysoko wykwalifikowanych osób spoza BSR przenoszących się do środowisk</p>	<p>Tablica wyników Unii badań i innowacji z 2010 r. (dane z 2009 r.)</p> <p>Monitor innowacji BSR z 2012 r. (FORA).</p> <p>Poziom bazowy z 2009 r.</p>	<p>2016 r.: SE, FI, DK, DE utrzymanie pozycji jednego z czterech państw mających najlepsze wyniki w UE;</p> <p>2016 r.: PL, ES, LT, LE podniesienie swojej pozycji w rankingu UE o średnio 4 punkty;</p> <p>2020 r.: SE, FI, DK, DE utrzymanie swojej pozycji jednego z czterech państw mających najlepsze wyniki w UE;</p> <p>2020 r.: PL, ES, LT, LE podniesienie swojej pozycji w rankingu UE o średnio 7 punktów w porównaniu z 2010 r.</p> <p>Poziom docelowy zostanie również oceniony pod względem poprawy wyników w zakresie innowacji w wartościach bezwzględnych.</p> <p>Liczba działań przeprowadzonych w ramach współpracy:</p> <p>2016 r. + 20 %</p> <p>2020 r. + 40 %.</p> <p>Inwestycje w BSR:</p> <p>2016 r. + 15 %</p> <p>2020 r. + 30 %</p> <p>Liczba wysoko wykwalifikowanych osób, które przeniosły się do BSR:</p> <p>2016 r. + 20 %</p> <p>2020 r. + 40 %.</p>	<p>Tablica wyników Unii badań i innowacji</p> <p>Monitor innowacji BSR (FORA).</p> <p>Kwestionariusz, wysyłany co 3–4 lata do środowisk innowacyjnych o silnej pozycji w BSR, wymienionych przez krajowe agencje innowacji.</p>

<p>EUSBSR przyczyniająca się do realizacji strategii „Europa 2020”, w szczególności inteligentnej specjalizacji oraz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez długoterminową współpracę transnarodową w zakresie badań i innowacji w BSR, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o dużym potencjale rynkowym, w tym zasobów morskich.</p>	<p>innowacyjnych o silnej pozycji w BSR).</p> <p>Wielkość (- liczba i - wielkość zagregowana/budżety zagregowane) długoterminowej (co najmniej trzyletniej) współpracy transnarodowej w zakresie badań i innowacji w BSR (z podmiotami z co najmniej trzech państw).</p>	<p>Poziom bazowy z 2009 r.</p>	<p>Liczba działań przeprowadzonych w ramach współpracy transnarodowej:</p> <p>2013 r. + 25 % 2016 r. + 100 % 2020 r. + 150 %.</p> <p>Zagregowana skala współpracy transnarodowej:</p> <p>2013 r. + 25 % 2016 r. +100 % 2020 r. +150 %.</p>	<p>Programy finansowania i organy na szczeblu UE, krajowym i regionalnym.</p>
---	---	--------------------------------	--	---

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Ustanowienie wspólnej strategii innowacji dla regionu Morza Bałtyckiego

Strategia zostanie sporządzona na podstawie wyników wszystkich projektów przewodnich i obejmie cztery następujące wyzwania: a) zmniejszanie istniejących barier dla innowacji, w tym harmonizację różnych środowisk prawnych i regulacyjnych dotyczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), w szczególności dalszego przygotowywania podejść wobec innowacji ukierunkowanych na popyt; b) ułatwianie współpracy transnarodowej w celu rozwoju i wykorzystania pod względem handlowym wspólnych projektów badawczych; c) wspólne wykorzystywanie wysokiego poziomu kapitału ludzkiego w regionie i promowanie mobilności badaczy; oraz współpracy między studentami i przedsiębiorstwami; d) wspólne opracowywanie nowych i lepszych instrumentów wspierających innowacyjność, w tym wspieranie praw własności intelektualnej. Prace te będą bazowały na podobnych wysiłkach poczynionych w ramach inicjatywy PRO-INNO Europe.

Projekty przewodnie

- **BSR Stars.** Program regionu Morza Bałtyckiego na rzecz badań, innowacji, klastrów i sieci MŚP. Program BSR Stars służy stworzeniu szeregu najlepszych na świecie centrów innowacji w BSR poprzez wspieranie transnarodowej współpracy w zakresie badań i innowacji oraz ukierunkowanej na potrzeby przedsiębiorczości i prowadzonej między przedsiębiorstwami, środowiskami badawczo-innowacyjnymi o silnej pozycji, klastrami i sieciami MŚP w celu wzmocnienia wzrostu gospodarczego w całym BSR. Program BSR Stars będzie mobilizował

osoby wykwalifikowane i podmioty w BSR do podjęcia współpracy transnarodowej w celu skutecznego rozwiązania niektórych z największych problemów społecznych; oczekuje się, że będzie się to wiązało z dużym potencjałem w odniesieniu do rynku globalnego. W ramach programu BSR i sieci „Demola” opracowana zostanie wspólna otwarta platforma, na której studenci i uczelnie będą mogli rozwijać nowe produkty i usługi wraz z przedsiębiorstwami. Platforma umożliwi nowatorską współpracę transgraniczną między uczelniami a przedsiębiorstwami, ukierunkowaną na stworzenie rzeczywistych rozwiązań istniejących problemów i wyzwań, z jakimi zmagają się BSR. Program BSR Stars ustanowi „nowy znak towarowy regionu Morza Bałtyckiego”, opierając się na „inteligentnych” rozwiązaniach, badaniach, innowacji i współpracy oraz prowadząc do budowania zdolności, większej konkurencyjności międzynarodowej, wzrostu inwestycji zagranicznych i powstania światowej klasy podmiotów w niektórych obszarach strategicznych. Dokonanie następnie poprawy konkurencyjności i innowacyjności BSR poprzez współpracę transnarodową wymaga zmobilizowania i dostosowania dofinansowania z programów europejskich, krajowych i regionalnych. Działania w ramach programu BSR Stars obejmą również opracowanie „metody regionu Morza Bałtyckiego” w zakresie lepszego wykorzystywania potencjału innowacyjnych MŚP poprzez połączenie sieci MŚP utworzonych (głównie) na szczeblach lokalnych/regionalnych. Ponadto celem jest „opracowanie perspektywicznego programu regionalnego”, który pomoże zidentyfikować pożądane kierunki współpracy w zakresie badań, rozwoju i innowacji. W ramach programu BSR Stars we współpracy z Nordycką Radą Ministrów zainicjowane zostanie „BSR Innovation Express” – wspólne wezwanie do poprawy umiędzynarodowienia klastrów i sieci MŚP. Dzięki temu organizacje klastrów i przedsiębiorstwa zyskają dostęp do wsparcia w tworzeniu sieci kontaktów, dopasowywaniu przedsiębiorstw i prowadzeniu działań w zakresie badań rynkowych itd. Koordynator projektu: Szwecja i Litwa. Termin przeglądu postępu prac: 2015 i 2020 r.

- ***Stworzenie modeli finansowania transnarodowych innowacji i badań w regionie Morza Bałtyckiego.*** Celem jest zwiększenie zdolności innowacyjnych BSR poprzez opracowanie koncepcji i modeli finansowych, które mogą wykorzystać odpowiednie programy UE, np. program „Horyzont 2020” i fundusze strukturalne, w taki sposób, aby przyczyniały się dostosowania dofinansowania. Ponadto celem jest promowanie transnarodowej i transregionalnej innowacyjności i badań jako sposobu na zwiększenie konkurencyjności międzynarodowej BSR i tym samym osiągnięcie niezbędnego zobowiązania do finansowania działań takich jak współpraca transregionalna w zakresie otwartych systemów innowacyjnych, klastrów i sieci MŚP. Zadanie to zostanie osiągnięte dzięki utworzeniu sieci regionu Morza Bałtyckiego obejmującej regiony i podmioty, która będzie korzystać ze zbadanych i skutecznych modeli finansowych i opracowywać nowe modele. Sieć będzie koordynowała pracę z pozostałymi projektami przewodnimi realizowanymi w ramach tego zagadnienia

priorytetowego, a także z Komisją i odpowiednimi podmiotami krajowymi. Ponadto sieć będzie dążyła do poprawy koordynacji i dostosowania obecnego i przyszłego finansowania (począwszy od 2014 r.) w zakresie badań, rozwoju i innowacji na szczeblu UE, krajowym i regionalnym, jak również prywatnego finansowania. Koordynator projektu: region Skanii. Termin przeglądu postępu prac: 2014 r.

➤ ***Pierścień Bałtycki; Ustanowienie infrastruktury dla swobodnego przepływu wiedzy w regionie Morza Bałtyckiego.*** Projekt służy stworzeniu infrastruktury umożliwiającej swobodny przepływ wiedzy dzięki wysoce wydajnym sieciom i rozwijaniu e-nauki w celu połączenia społeczności badawczych i edukacyjnych państw basenu Morza Bałtyckiego. Koszty związane z tą siecią komunikacyjną są objęte zwykłymi zasadami krajowymi dotyczącymi współpracy w ramach sieci. Dodatkowe koszty związane z pełnym pierścieniem pokrywają głównie państwa regionu Morza Bałtyckiego oraz Rosja, jeżeli wyrazi chęć dołączenia do projektu. Przewiduje się, że proponowane działania technologiczne, naukowe i edukacyjne będą miały natychmiastowy, krótkoterminowy i długoterminowy wpływ na przemysł i społeczeństwo pod względem widoczności, postępu technologicznego i rozwoju kompetencji. Planuje się zakończenie projektu w ciągu pięciu lat. Koordynator projektu: Nordycka Rada Ministrów. Termin zakończenia: 2017 r.

➤ ***Region zdrowia ScanBalt: międzysektorowe i transnarodowe projekty dotyczące innowacji w dziedzinie zdrowia i nauk o życiu*** Promowanie wysokiego poziomu zdrowia publicznego i wykorzystywanie nowoczesnych nauk o życiu można uważać za warunki wstępne, dzięki którym BSR może stać się wiodącym na świecie makroregionem, cieszącym się dobrobytem. Ponadto wyzwaniom demograficznym może sprostać jedynie otwarty rynek innowacji we wszystkich sektorach nauki, technologii i dobrostanu społecznego. Celem projektu Region zdrowia Scanbalt jest 1) powiązanie kompetencji regionalnych z naukami o życiu i zdrowiem; 2) opracowanie, dostosowanie i powiązanie inteligentnych innowacji i strategii rozwoju, które spełniają potrzeby i wymagania zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich; 3) ustanowienie i promowanie profesjonalnej, transregionalnej i opartej na usługach platformy współpracy (ScanBalt IBIS – wsparcie międzynarodowej działalności w zakresie innowacji); 4) połączenie korzyści wynikających ze współpracy i działania w ramach zagadnień priorytetowych przedstawionych w planie działania EUSBSR, takich jak: „Zdrowie”, „Innowacje”, „MŚP”, „Różnorodność biologiczna”, „Rolnictwo” i „Turystyka”. Ponadto Region zdrowia ScanBalt stanowi platformę służącą wzmocnieniu znaku towarowego i widoczności BSR w celu przyciągnięcia i zatrzymania zasobów ludzkich, finansowych i przemysłowych. Projekt Region zdrowia ScanBalt należy traktować jako wzór w dziedzinie zdrowia i biogospodarki opartej na wiedzy, który prowadzi do stworzenia miejsc pracy o wysokiej wartości dodanej w oparciu o wspólną i oddolną strategię rozwoju. Koordynator projektu: BioCon Valley® GmbH

Greifswald (Niemcy), Litewskie Stowarzyszenie Biotechnologii (Litwa) i ScanBalt fmba (Dania, BSR). Termin przeglądu postępu prac: co roku.

- **Stworzenie struktury *Baltic Science Link***. Aby dany region odgrywał wiodącą rolę w badaniach i innowacji, ważna jest jego infrastruktura badawcza. Region Morza Bałtyckiego posiada kilka ważnych istniejących instalacji infrastrukturalnych (wysokoenergetyczny pierścień akumulacyjny PETRA-III w niemieckim synchrotronowym ośrodku badawczym w Hamburgu; projekt europejskiego ośrodka badań laserem rentgenowskim XFEL w Schlezwiku-Holsztynie; MAX IV w laboratorium promieniowania synchrotronowego, fizyki jądrowej i akceleratorowej oraz Europejskie Źródło Spalacyjne (ESS) w Lund³⁵. Infrastrukturę tę należy wykorzystywać w sposób optymalny w celu wzmocnienia zasobu wiedzy naukowej i konkurencyjności, a także atrakcyjności regionu. Można tego dokonać poprzez stworzenie silnej sieci uczelni, instytutów badawczych i przemysłu w regionie, tj. *Baltic Science Link*. Istniejące już w regionie silne dziedziny badawcze, takie jak nauki o życiu czy technologie materiałowe, stanowiłyby rdzeń tych klastrów naukowych. Koordinator projektu: Szwecja: Szwedzka Rada ds. Badań Naukowych. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r.
- Sieć **SUBMARINER** – Działania i Inicjatywy na Rzecz Zrównoważonego i Innowacyjnego Wykorzystania Zasobów Morskich Bałtyku. Projekt zapewnia transnarodowy patronat nad działalnością ukierunkowaną na zrównoważone i innowacyjne wykorzystanie zasobów morskich Bałtyku. W oparciu o kompendium SUBMARINER (opublikowane jesienią 2012 r.), sieć skupia się na promowaniu nowych zastosowań i technologii istotnych z komercyjnego punktu widzenia oraz ze względu na potencjalnie istotny udział w rozwiązywaniu problemów środowiskowych. Sieć SUBMARINER wdrażana jest w oparciu o plan działań (który zostanie opublikowany w 2013 r.), w którym zaleca się działania na szczeblu BSR konieczne, aby zrealizować cele strategii „Europa 2020” ogółem, a w szczególności jej filaru morskiego. Koordinator projektu: Ministerstwo Gospodarki kraju związkowego Schlezwik-Holsztyn/Niemcy; współkoordynatorzy: Szwedzka Agencja Gospodarki Wodnej i Morskiej oraz Instytut Morski w Gdańsku/Polska. Termin: 2020 r.

³⁵ Wspólny projekt europejskiej przestrzeni badawczej. ESS Scandinavia jest konsorcjum działającym w celu zapewnienia budowy ESS w Lund. Konsorcjum składa się ze wszystkich uczelni i szkół w regionie Öresund, szeregu innych wiodących uczelni i instytutów badawczych w Skandynawii, a także regionu Skanii, gminy Lund, Copenhagen Capacity i Komitetu Öresund.

ZP Rynek wewnętrzny – Usunięcie utrudnień dla rynku wewnętrznego

Koordynowane przez: Estonię

Ze względu na fakt, iż w rynki w BSR są niewielkich rozmiarów, konieczne jest podjęcie odpowiednich środków mających na celu unowocześnienie otoczenia biznesu. Przyciągające inwestorów ramy polityczne i dynamiczne otoczenie biznesu dają najlepsze możliwości utrzymania wysokich poziomów rozwoju na zachodzie BSR i zwiększenia poziomów we wschodniej części obrzeża Morza Bałtyckiego. Ze względu na obecny kryzys gospodarczy szczególnie ważne jest stymulowanie dalszej integracji rynków w BSR.

Ważne jest także wspieranie i ułatwianie rozwoju legalnego handlu i współpracy gospodarczej, zwalczanie oszustw celnych oraz zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony łańcucha dostaw w handlu z państwami trzecimi. Wymaga to między innymi pakietu środków mających na celu wzmocnienie współpracy organów celnych państw członkowskich UE z Rosją i innymi krajami sąsiadującymi, a także likwidację wąskich gardeł związanych z procedurami, zasobami ludzkimi i infrastrukturą. Potrzebne jest promowanie zasad dobrego zarządzania w celu zapewnienia sprawiedliwych i skutecznych systemów podatkowych. Odgrywa to zasadniczą rolę w zapewnianiu równych szans dla stosunków gospodarczych, handlu i inwestycji.

Przyczyną słabych stosunków handlowych nawiązanych przez MŚP w regionie Morza Bałtyckiego mogą być obciążenia administracyjne nałożone przez przepisy krajowe, wdrażanie dyrektyw UE w niewystarczający lub nieprzejrzysty sposób, ograniczona konkurencja w sektorach sieciowych z powodu nieuzasadnionych przeszkód dla podmiotów wchodzących na rynek, silnie regulowane rynki pracy i słabe zachęty podatkowe. Wynika z tego często niski poziom konkurencji, który przekłada się na względnie wysokie poziomy cen.

Obywatele i przedsiębiorstwa nie zawsze wykorzystują liczne możliwości, jakie oferuje jednolity rynek, ze względu na to, że nie we wszystkich państwach członkowskich przepisy są właściwie bądź jednakowo transponowane, stosowane lub egzekwowane. Chociaż sytuacja państw członkowskich pod względem terminowego transponowania przepisów dotyczących rynku wewnętrznego uległa poprawie, jak pokazano w ostatniej tabelicy wyników rynku wewnętrznego³⁶, nadal występują problemy z ich prawidłowym stosowaniem i zgłasza się znaczną liczbę postępowań w sprawie

przypadków naruszenia przepisów prawa. Ponadto obywatele i przedsiębiorstwa nadal nie mają wystarczających informacji, aby wykorzystywać i egzekwować w praktyce swoje prawa w ramach jednolitego rynku³⁷. W związku z tym należy położyć jeszcze większy nacisk na przetłumaczenie i rozpowszechnienie materiałów, które wyraźnie objaśniają by te kwestie poszczególnym grupom docelowym.

Towary stanowiące przedmiot handlu wywożone z UE napotykać poważne trudności w związku z problemami w zakresie procedur kontrolnych, a na granicy UE z Rosją zwykle występują znaczne opóźnienia. Do niedawna na przejściach granicznych z Finlandią, Estonią i Łotwą regularnie tworzyły się kolejki ciężarówek. Głównym powodem był wzrost handlu między UE a Rosją w połączeniu z nieskutecznymi procedurami i nieodpowiednią infrastrukturą po stronie rosyjskiej. Mimo że zator komunikacyjny uległ zmniejszeniu, zwiększona współpraca celna między UE i Rosją odgrywa ważną rolę w zapewnianiu ułatwień w handlu, przy jednoczesnym chronieniu obywateli i zwalczaniu nadużyć finansowych.

Obecnie towary przewożone na pokładach statków, które opuszczają obszar celny UE, uznaje się zazwyczaj za towary spoza UE, chyba że w momencie przywozu można wykazać w sposób zadowalający status towarów jako towarów unijnych. Zasada ta obowiązuje niezależnie od tego, czy towary pochodziły z państwa europejskiego, które nie należy do UE, z innego państwa trzeciego, czy też z jakiegokolwiek państwa UE, gdy w trakcie przewozu opuściły wyznaczony obszar celny. Ponadto to samo domniemanie, iż dane towary są towarami spoza UE, ma zastosowanie do wszelkich towarów przewożonych dowolnymi środkami transportu, które opuszczają obszar celny UE.

W transporcie morskim zostały już wprowadzone ułatwienia (np. domniemanie unijnego statusu towarów transportowanych w ramach regularnych, autoryzowanych usług przewozowych), mimo to z perspektywy przemysłu statki pływające między portami UE nadal zmagają się z licznymi, złożonymi procedurami, które stawiają żeglugę wewnętrzną w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z innymi środkami transportu, ponieważ ze względów geograficznych statki te mogą być zmuszone do opuszczenia obszaru celnego UE nawet w trakcie rejsu wewnątrz UE.

Szczególnie widoczne jest to w regionie Morza Bałtyckiego, w którym przykładowo 90 % towarów unijnych przewożonych do Finlandii lub przywożonych z niej, jest transportowanych drogą morską.

³⁶ http://ec.europa.eu/internal_market/score/docs/score18_en.pdf

³⁷ Według Eurobarometru na 2006 r., http://ec.europa.eu/internal_market/strategy/index_en.htm#061204.

Aby ustanowić prawdziwy wewnętrzny rynek towarów unijnych przewożonych statkami w ramach handlu wewnątrzunijnego, Komisja zawarła w Akcie o jednolitym rynku II „Razem na rzecz nowego wzrostu gospodarczego” (COM(2012)573 final z dnia 3.10.2012) działanie podstawowe 2 mające na celu ustanowienie prawdziwego jednolitego rynku transportu morskiego poprzez uchylenie wobec unijnych towarów transportowanych między portami morskimi w UE formalności administracyjnych i celnych, które mają zastosowanie do towarów przybywających z portów państw trzecich.

Przedmiotowe działanie znajdzie się w pakiecie inicjatyw ustawodawczych i nieustawodawczych pod nazwą „Niebieski pas”, który zostanie przedstawiony w drugim kwartale 2013 r.

W celu dalszego uproszczenia procedur administracyjnych, w szczególności procedur celnych, głównym tematem dyskusji powinno być rozwiązanie problemu tzw. „statków skażonych”.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z powyższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cele cząstkowe	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Lepsze informowanie obywateli i przedsiębiorców o prawach i obowiązkach wynikających z dyrektywy o usługach i pakietu towarowego.	Udostępnienie obywatelom i przedsiębiorcom informacji na temat punktów kontaktowych ds. produktów (PCP) oraz pojedynczych punktów kontaktowych (PSC).	Rok 2009, brak dostępnych istotnych informacji w ambasadach i izbach handlowych w regionie Morza Bałtyckiego.	Istotne informacje na temat PCP i PSC dostępne na stronach internetowych wszystkich ambasad i izb handlowych w regionie Morza Bałtyckiego. Termin do potwierdzenia.	Szwedzka Krajowa Izba Handlowa.
Interoperacyjność transgranicznych usług elektronicznych w regionie Morza Bałtyckiego	Liczba państw BSR i intensywność korzystania z interoperacyjnych, transgranicznych aplikacji usług elektronicznych.	Rok 2009, brak interoperacyjnych aplikacji.	Aktywne korzystanie z transgranicznych aplikacji usług elektronicznych we wszystkich ośmiu państwach BSR.	Do potwierdzenia.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Otwarcie sektora publicznego na konkurencję

Zwiększenie produktywności tradycyjnych usług państwowych i gminnych przez stopniowe otwieranie na wolną konkurencję w stosownych obszarach, takich jak gospodarowanie odpadami, rekreacja, usługi pocztowe, powiązany sektor logistyki i łączności szerokopasmowej, dostawa energii na potrzeby lokalne itd. w celu zapewnienia pełnego dostępu do odpowiednich rynków w regionie Morza Bałtyckiego.

Projekty przewodnie

- **RECO Baltic 21 Tech.** Zharmonizowane podejście do zamówień publicznych w BSR poprzez gospodarowanie odpadami. Gospodarowanie odpadami jest niezwykle istotne dla państw regionu Morza Bałtyckiego, w którym występują znaczne różnice pod tym względem: podczas gdy w Niemczech lub Szwecji trafia do trwałego składowania około 3 % odpadów z gospodarstw domowych, w Polsce odsetek ten wynosi ponad 90 %. Niewystarczające działania transnarodowe w dziedzinie gospodarowania odpadami wyraźnie hamują rozwój tego obszaru w BSR. Projekt ukierunkowany jest na rozwiązanie tego problemu poprzez wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami w BSR. Celem jest wzmocnienie zdolności państw regionu Morza Bałtyckiego, aby mogły poprawić swoją gospodarkę odpadami i spełnić wymogi poszczególnych dyrektyw UE. Oczekuje się, że w ramach RB21T zapewni się szanse na prowadzenie działalności innowacyjnej w sektorze czystych technologii. Pod względem operacyjnym RB21T stworzy transnarodową i międzysektorową platformę wymiany wiedzy fachowej w dziedzinie gospodarowania odpadami w BSR, co zwiększy konkurencyjność regionu. Bezpośrednią grupą docelową RB21T będzie 30 decydentów na szczeblu lokalnym/regionalnym i krajowym, którzy otrzymają wsparcie w zakresie realizacji inwestycji dotyczących gospodarowania odpadami w oparciu o ostatnie badania i najlepsze dostępne technologie (BAT). Koordinator projektu: Niemcy i Szwecja. Termin: grudzień 2013 r.

Działanie: Usuwanie pozostałych nieuzasadnionych barier w transgranicznym świadczeniu usług

Terminowe i spójne wdrożenie i stosowanie dyrektywy o usługach i innych stosownych dyrektyw, w szczególności tych, które mają wpływ na MŚP, oraz tych mających na celu liberalizację rynków usług (np. trzecia dyrektywa pocztowa, w której termin pełnego otwarcia rynku wyznaczono dla większości państw członkowskich na dzień 31 grudnia 2010 r.). Oprócz zobowiązania państw członkowskich do podjęcia konkretnych środków legislacyjnych dyrektywa wymaga od nich również wprowadzenia różnego rodzaju środków praktycznych, takich jak pojedyncze punkty kontaktowe dla usługodawców, procedury elektroniczne i współpraca administracyjna. W ramach dyrektywy wprowadza się także innowacyjne narzędzia, takie jak przegląd przepisów krajowych i proces wzajemnej oceny. W ciągu ostatnich dwóch lat organy odpowiedzialne w każdym państwie członkowskim za wdrażanie dyrektywy o usługach nawiązały ścisłą współpracę w ramach nordycko-bałtyckiej grupy ds. współpracy. Współpracę tę można dodatkowo wzmocnić poprzez wymianę dobrych praktyk, w tym wprowadzenie pojedynczych punktów kontaktowych, a także przez zaangażowanie w ten proces stowarzyszeń przedsiębiorców.

Projekty przewodnie

- **Transgraniczne usługi elektroniczne w regionie Morza Bałtyckiego.** Zarówno w Europejskiej agendzie cyfrowej, jak i Akcie o jednolitym rynku II za kluczowy element

uznano konieczność pokonania barier w świecie technologii cyfrowych, aby mógł on pełnić rolę siły napędowej wzrostu. Nawet bardzo dobre rozwiązania elektroniczne opracowane w państwach członkowskich nie wystarczą, jeżeli będą przydatne jedynie dla ich własnych obywateli. Może to być nawet postrzegane jako dyskryminujące i sprzeczne z logiką w świecie coraz większej mobilności. Osiągnięcie w pełni funkcjonującego jednolitego rynku cyfrowego w 2015 r. będzie wymagało, aby wszystkie osoby (w tym osoby prawne) były w stanie działać w przestrzeni cyfrowej ponad granicami. Oprócz trwających badań prowadzonych przez Komisję Europejską w zakresie barier w usługach transgranicznych w UE (analiza potrzeb w obszarze usług transgranicznych oraz ocena barier organizacyjnych, prawnych, technicznych i semantycznych³⁸) oraz bieżących i przyszłych wielkoskalowych projektów UE (STORK II, eSens i itd.) istnieje potrzeba przeprowadzenia dwustronnych rozmów między sąsiadującymi państwami członkowskimi, aby wybrać zagadnienia priorytetowe, w których usługi transgraniczne przynoszą największe korzyści, na podstawie aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej tych państw i obecnych relacji między nimi. Celem bieżącego projektu przewodniego jest promowanie wprowadzania nowych usług transgranicznych w BSR. Zadania w ramach tego projektu służą ułatwieniu rozmów między państwami członkowskimi w regionie Morza Bałtyckiego w celu zrozumienia zapotrzebowania na usługi transgraniczne z perspektywy konkretnych sąsiadujących państw członkowskich, przeanalizowania możliwości wdrożenia usług transgranicznych z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury lub poprzez rozszerzenie rozwiązań lokalnych poza granice państwa, a także w celu wymiany doświadczeń w stosowaniu rozwiązań z zakresu usług transgranicznych oraz identyfikacji obszarów, na których dodatkowe zasoby są konieczne, aby pokonać istniejące bariery. Koordinator projektu: Estonia Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.

Działanie: Usprawnienie funkcjonowania rynku wewnętrznego UE z korzyścią dla regionu Morza Bałtyckiego

Zwiększona współpraca między organami krajowymi w zarządzaniu jednolitym rynkiem. Należy rozwinąć ulepszoną i wzmocnioną współpracę administracyjną między organami krajowymi w BSR w zakresie wdrażania dyrektyw dotyczących jednolitego rynku, przyjmując jako inspirację istniejącą nordycko-bałtycką grupę ds. współpracy w zakresie dyrektywy o usługach. Organy krajowe zachęca się również do współpracy w BSR w dziedzinie prowadzenia szkoleń w zakresie prawa jednolitego rynku skierowanych do krajowych urzędników służby cywilnej i urzędników sądowych; a także w dziedzinie informowania obywateli i przedsiębiorstw o ich prawach i możliwościach na rynku

³⁸ <http://ted.europa.eu/udl?uri=TED:NOTICE:27849-2012:TEXT:PL:HTML&tabId=0>

wewnętrznym. Taką ścisłą współpracę w sprawach dotyczących jednolitego rynku między organami państw regionu Morza Bałtyckiego należy rozwinąć w kontekście zalecenia Komisji dotyczącego partnerstw, które przyjęto w czerwcu 2009 r., i zgodnie z tym zaleceniem.

Projekty przewodnie

- ***Usuwanie pozostałych nieuzasadnionych barier na jednolitym rynku*** poprzez wzmacnianie praktycznej współpracy między odpowiedzialnymi organami. Projekt został podzielony między dwóch głównych koordynatorów i wstępnie składał się z pięciu obszarów, obejmując trzy następujące moduły:

1) identyfikacja nieuzasadnionych barier w handlu na rynku wewnętrznym między państwami regionu. Koordynator projektu: Polska³⁹. Ogólnym celem przyświecającym temu projektowi powinno być zgromadzenie wyczerpujących informacji na temat nieuzasadnionych barier na rynku wewnętrznym, które utrudniają swobodny przepływ osób, towarów, usług i kapitału między państwami regionu. Badanie dotyczące barier będzie opierało się m.in. na analizie przypadków zgłaszanych w ramach sieci SOLVIT;

2) wymiana najlepszych praktyk w sprawie praktycznego funkcjonowania punktów kontaktowych ds. produktów oraz pojedynczych punktów kontaktowych. Koordynator projektu: Szwecja⁴⁰. Projekt ten powinien doprowadzić do ustanowienia platformy wymiany doświadczeń w zakresie tworzenia, finansowania i rozwijania punktów kontaktowych w regionie Morza Bałtyckiego. Zorganizowano kilka posiedzeń sieciowych. Wskazano istotne różnice między państwami członkowskimi, jeżeli chodzi o sposób, w jaki krajowe punkty kontaktowe ds. produktów spełniają wymogi określone w rozporządzeniu 764/2008;

3) tworzenie sieci kontaktów ds. ogólnych zagadnień rynku wewnętrznego – ogólne kompetencje uczestników, w zależności od zainteresowania i zaangażowania państw.

Koordynator projektu: Polska i Szwecja. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r.

- ***Zachęcanie organów akredytujących do udostępniania kompetencji***. Współpraca organów akredytujących mogłaby być opłacalnym sposobem udostępniania kompetencji i oferowania przedsiębiorstwom szerokiej gamy usług akredytacyjnych bez konieczności posiadania całej niezbędnej infrastruktury w każdym państwie członkowskim. Koordynator projektu: Szwecja – Szwedzki Komitet ds. Akredytacji i Oceny Zgodności. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r.

³⁹ Zainteresowane współpracą: DK, EE, SE, FI – ukierunkowane na określone sektory.

⁴⁰ Zainteresowane współpracą: DK, EE, DE – wyłącznie w odniesieniu do punktów kontaktowych ds. produktów.

ZP Substancje Biogenne – Zmniejszenie ilości substancji biogennych napływających do morza do dopuszczalnych poziomów

Koordynowane przez: Finlandię i Polskę

<http://groupspaces.com/eusbsr-nutrient-inputs/>

Z wielu wyzwań środowiskowych, z jakimi należy się zmierzyć w regionie Morza Bałtyckiego, najpoważniejszym i najtrudniejszym do zwalczenia przy zastosowaniu podejść konwencjonalnych jest trwająca eutrofizacja, spowodowana nadmiernym napływem substancji biogennych. Całkowita zawartość azotu i fosforu w Morzu Bałtyckim zwiększyła się kilkakrotnie w ciągu ostatniego stulecia, docierając do jego wód w postaci spływów wody z gospodarstw rolnych i w wyniku wymywania z niedostatecznie oczyszczonych ścieków oraz z emisji gazów pochodzących z ruchu drogowego i procesów spalania.

Skutki eutrofizacji są szczególnie dotkliwe w południowej i wschodniej części Morza Bałtyckiego. Eutrofizacja skutkuje między innymi ubytkiem tlenu, zmniejszeniem przejrzystości wody, wzrostem ilości glonów nitkowatych i zakwitem sinic (niebiesko-zielonych alg) w okresie letnim oraz niekorzystnie wpływa na gatunki i siedliska bentosowe.

Na zmniejszenie ładunku substancji biogennych w istotnym stopniu wpłynęły przeprowadzone w ostatnich dziesięcioleciach inwestycje wielkoskalowe w oczyszczalnie ścieków i kluczowe decyzje podjęte w sprawie czystszej żeglugi. Aby ocalić morze, konieczne jest jednak przeprowadzenie dalszych działań i ich kontynuowanie⁴¹, w szczególności w sektorze rolnictwa, od którego obecnie w znacznym stopniu zależy postęp w zmniejszaniu ładunku substancji biogennych. Pełne wdrożenie odpowiednich przepisów UE jest niezbędne dla odbudowy stanu ekosystemu morskiego. Przepisy te obejmują ramową dyrektywę wodną⁴², dyrektywę azotanową⁴³, dyrektywę ściekową⁴⁴, dyrektywę w

⁴¹ Bo G. Gustafsson i in., 2012, Reconstructing the Development of Baltic Sea Eutrophication 1850–2006, *Ambio* 41:534–548.

⁴² Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

⁴³ Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego.

⁴⁴ Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych.

sprawie emisji przemysłowych⁴⁵, jak również dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej⁴⁶. Ponadto wzmocnienie niektórych środków przyjętych w ramach tych dyrektyw okazało się konieczne i musi przebiegać bez dalszych opóźnień. W szczególności należy zauważyć, że dyrektywa azotanowa jest wdrażana w niewystarczającym stopniu zarówno pod względem wyznaczania stref narażonych na zanieczyszczenia azotanami, jak i programów działań. Ponadto należy wdrożyć środki zatwierdzone w bałtyckim planie działań komisji helsińskiej (HELCOM) wykraczające poza wymogi przepisów UE, przy czym poszczególne zainteresowane państwa są obecnie na różnych etapach tego procesu wdrażania.

Należy promować współpracę z szerokim gronem zainteresowanych stron, uwzględniając pozostałe zagadnienia priorytetowe i podmioty z państw w regionie nienależących do UE, aby wykorzystać przekrojowy charakter EUSBSR, osiągnąć cele dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej i innych istotnych przepisów oraz zapewnić zaangażowanie zainteresowanych stron w zmniejszanie emisji azotanów do morza. Ze względu na fakt, że rolnictwo jest najważniejszym źródłem rozproszonych ładunków substancji biogennych do Morza Bałtyckiego, zagadnienie priorytetowe „Rolnictwo” stanowi szczególnie ważną zainteresowaną stronę dla zagadnienia priorytetowego „Substancje biogenne”. Współpracę w ramach tych dwóch zagadnień priorytetowych ułatwia m.in. Forum ds. Rolnictwa i Środowiska HELCOM.

Główne problemy można podsumować w następujący sposób:

- ciągle i rosnące ładunki substancji biogennych w Morzu Bałtyckim:
 - niewystarczający recykling substancji biogennych;
 - usuwanie substancji biogennych w oczyszczalniach ścieków komunalnych w niewystarczającym stopniu;
 - zmiany strukturalne w produkcji rolnej, w tym centralizacja gospodarstw ze zwierzętami domowymi i nadpodaż nawozu naturalnego w niektórych obszarach;
 - trudności w osiągnięciu szybkich wyników np. z powodu złożonego cyklu substancji biogennych, zwłaszcza fosforu, znacznego opóźnienia czasowego między wdrożeniem środka a zaobserwowaniem rezultatów w wodzie oraz powolny obrót wody w morzu;
 - wzrost spływu wody, a tym samym eutrofizacji oraz innych czynników w wyniku zmiany klimatu;
- problemy, jakie mogą wystąpić w trakcie współpracy makroregionalnej:
 - różne poziomy zaangażowania w realizację bałtyckiego planu działań;

⁴⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola).

- brak wyraźnego wsparcia na najwyższym poziomie politycznym;
- sprzeczne cele polityki ochrony środowiska i polityki rolnej;
- różne poglądy na temat wymogów w zakresie ogólnokrajowej redukcji substancji biogennych;
- niska świadomość oszczędności kosztowej związanej ze stosowaniem środków zmniejszających ładunek substancji biogennych;
- niska świadomość kosztów i korzyści związanych z osiągnięciem celów bałtyckiego planu działań;
- trudności związane z monitorowaniem ładunków substancji biogennych ze źródeł rozproszonych;
- trudności związane z dostarczaniem HELCOM dokładnych danych z powodu braku zdolności instytucjonalnych w niektórych państwach;
- wyzwania związane z koordynowaniem działań z państwami trzecimi.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy	Źródła danych
Czystość wód w morzu	Ilość napływających substancji biogennych (P, N) (w tonach).	Ilość substancji biogennych (P, N) napływających do Morza Bałtyckiego (średni poziom bazowy określony w bałtyckim planie działań HELCOM na lata 1997–2003, poddany przeglądowi w 2013 r.) - według subregionu - według państwa	Całkowite zmniejszenie ilości substancji biogennych do 2016 r., jak uzgodniono w bałtyckim planie działań z 2007 r. i zmienionym przez HELCOM w 2013 r.	Dane HELCOM (PLC-water, PLC-air/EMEP). Roczny główny wskaźnik ciśnienia w odniesieniu do eutrofizacji opracowany przez HELCOM (po 2013 r.).

⁴⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego.

		- źródła punktowe - źródła rozproszone - emisja azotu do powietrza.		
Czystość wód w morzu; bogata i zdrowa dzika fauna i flora.	Obszar morski (w km ² , %) z dobrym stanem ekosystemu według wskaźników eutrofizacji z dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej UE.	Wstępne oceny wymagane w ramach dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.	Cały region Morza Bałtyckiego o dobrym stanie ekologicznym do 2020 r.	Sprawozdania krajowe z 2012 r. i 2018 r. Łącznie – główne wskaźniki HELCOM.

Uwaga: Wszystkie państwa członkowskie muszą przestrzegać celów mocy zgodnych z odpowiednimi przepisami UE (dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy ściekowej, dyrektywy azotanowej, Europejskiej Agencji Środowiska, JRC). Proces współpracy w ramach tego zagadnienia priorytetowego ułatwi jednak osiągnięcie powyższych poziomów docelowych.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Poprawa oczyszczania ścieków

Promowanie opłacalnego usuwania substancji biogenych i zrównoważonego gospodarowania osadami w oczyszczalniach ścieków komunalnych i oczyszczalniach ścieków prowadzonych na małą skalę. Dalsze koncentrowanie działań na ściekach komunalnych jest korzystne z dwóch powodów: istnieje znaczny potencjał zmniejszenia ładunków substancji biogenych poprzez właściwe oczyszczanie ścieków i ograniczenie okazjonalnych i sezonowych natężeń przepływów; oraz poprawa oczyszczania ścieków jest nadal opłacalnym środkiem zmniejszenia ładunków substancji biogenych.

Projekty przewodnie

- **PRESTO.** Celem projektu jest znaczne zmniejszenie ładunków substancji biogenych do Morza Bałtyckiego poprzez programy edukacyjne przeznaczone dla personelu obsługi, projektantów i wykładowców akademickich zaangażowanych w oczyszczanie ścieków, jak również poprzez badania techniczne i inwestycje w wybrane białoruskie oczyszczalnie

ścieków (Baranowicze, Grodno, Mołodeczno i Witebsk). Koordynator projektu: Związek Miast Bałtyckich, Komisja Środowiska. Termin: marzec 2014 r.

Działanie: Skuteczniejsze gospodarowanie substancjami biogennymi.

Promowanie środków i praktyk, które służą wsparciu recyklingu substancji biogennych i zmniejszeniu emisji substancji biogennych z rolnictwa, rybołówstwa, leśnictwa oraz osadów ściekowych. Dodatkowe środki na rzecz rozwoju obszarów wiejskich można wykorzystywać w celu poprawy recyklingu substancji biogennych, zmniejszenia spływu i wymywania substancji biogennych, zmniejszenia erozji i zwiększenia zdolności retencyjnych podłoża. W pierwszej kolejności należy się skupić na intensywnie eksploatowanych gruntach rolnych i obszarach o wysokim zagęszczeniu pogłównia zwierząt domowych. Działanie to przyczyni się do pełnego wdrożenia i wzmocnienia środków przyjętych w ramach dyrektywy azotanowej. Ponadto w ramach działania promowane będzie pełne wdrożenie tych środków przez rolników dzięki zwiększeniu wsparcia poprzez rozszerzenie usług i lepszą kontrolę.

Projekty przewodnie

- **Wdrożenie najlepszych praktyk rolniczych – Baltic Deal.** Społeczność rolnicza jest świadoma zagrożeń związanych ze spływem i wymywaniem substancji biogennych z gospodarstw rolnych, które ostatecznie dostają się do Morza Bałtyckiego. Projekt Baltic Deal został zapoczątkowany przez pięć federacji rolniczych jako dobrowolna reakcja ze strony tej społeczności. Koordynator projektu: Łotewskie Centrum Doradztwa Rolniczego i Szkoleń oraz Federacja Rolników Szwedzkich. Termin: koniec 2013 r.

Działanie: Ułatwianie międzysektorowego dialogu ukierunkowanego na politykę

Ułatwienie międzysektorowego ukierunkowanego na politykę dialogu we wszystkich sektorach, które mają wpływ na eutrofizację, w celu opracowania zintegrowanego podejścia do zmniejszania ładunków substancji biogennych w morzu. Wspieranie komunikacji między podmiotami może pomóc w ujednoczeniu różnych poglądów na eutrofizację i znalezieniu nowych sposobów zintegrowanego zarządzania wyciekami substancji biogennych. Przykładowo podczas omawiania ładunków substancji biogennych z rolnictwa rzadko uwzględnia się obecnie stronę konsumpcyjną, mimo że zmiany w konsumpcji mogą spowodować znaczące zmniejszenie ładunków substancji biogennych. Wzmocnienie dialogu międzysektorowego wymaga współpracy wraz z innymi zagadnieniami priorytetowymi np. zagadnieniem priorytetowym „Rolnictwo” w formie dialogu rolno-środowiskowego. Tego rodzaju dialog może być prowadzony na takich platformach, jak Forum ds. Rolnictwa i Środowiska HELCOM czy coroczna konferencja „Bardziej zielone rolnictwo dla bardziej niebieskiego Morza Bałtyckiego”. Ponadto w ramach inicjatywy klastrowej Baltic Impulse programu UE dla regionu Morza Bałtyckiego zebrane zostaną wyniki różnych projektów dotyczących

eutrofizacji. Oprócz dialogu międzynarodowego i krajowego zachęca się także do współpracy na szczeblu lokalnym i np. obejmującej obszar dorzecza takiej jak partnerstwo użytkowników wody.

Projekty przewodnie

Zainteresowane strony zachęca się do rozwijania koncepcji projektu przewodniego pod hasłem „Polityka rolna i polityka ochrony środowiska”. Zbadane zostaną możliwości zorganizowania wspólnych paneli dyskusyjnych lub warsztatów dla producentów rolnych i decydentów, np. we współpracy z wystawami rolniczymi w różnych państwach regionu. Ponadto zbadane zostaną możliwości współpracy w ramach wspólnych wydarzeń z Forum ds. Rolnictwa i Środowiska HELCOM oraz w ramach zagadnienia priorytetowego „Rolnictwo”.

Działanie: Zbadanie mechanizmów opłacalnego zmniejszenia ilości substancji biogenych

Badania i współpraca w zakresie opracowywania nowych zrównoważonych środków innowacyjnych i społeczno-gospodarczych na rzecz opłacalnego zmniejszenia ilości substancji biogenych. Narzędzia te mogą obejmować nowe mechanizmy rozdzielania kosztów związanych ze zmniejszeniem ilości substancji biogenych między państwa regionu Morza Bałtyckiego w sposób sprawiedliwy i skuteczny (np. poprzez handel uprawnieniami do emisji) oraz techniki odbudowy mające na celu poprawę stanu środowiska Morza Bałtyckiego, o ile techniki te będą zgodne z procedurami oceny trwałości i ryzyka.

Projekty przewodnie

Aby poczynić postępy w pracach nad przedmiotowym działaniem, przeprowadzone zostaną rozmowy z zainteresowanymi stronami np. w Komitecie Sterującym ds. danego zagadnienia priorytetowego, w celu zbadania możliwości przeprowadzenia wydarzeń tematycznych i zorganizowania nowych projektów przewodnich.

Działanie: Współpraca z państwami spoza UE

Współpraca z państwami spoza UE, w szczególności z Rosją i Białorusią, za pośrednictwem HELCOM i w ramach partnerstwa na rzecz środowiska w ramach wymiaru północnego.

Projekty przewodnie

- **PRESTO** (zob. działanie „Poprawa oczyszczania ścieków”).
- **Ocena regionalnego ładunku zanieczyszczenia substancjami biogenymi i identyfikacja projektów priorytetowych w celu zmniejszenia napływu substancji biogenych z Białorusi do Morza Bałtyckiego.** W ramach projektu określono inwestycje priorytetowe i stworzono potencjał lokalny w zakresie zmniejszania napływu substancji biogenych do Morza Bałtyckiego w kontekście partnerstwa na rzecz środowiska w ramach wymiaru północnego, ze

szczególnym uwzględnieniem rolnictwa, ścieków komunalnych i przemysłu, w tym produkcji i stosowania detergentów zawierających fosfor. Koordynator projektu: Nordycka Korporacja Finansowania Ochrony Środowiska (NEFCO). Termin: 2013 r.

Działanie: Poprawa danych na temat ładunku substancji biogennych

Wsparcie działań mających na celu poprawę kompletności i wiarygodności danych na temat ładunku substancji biogennych jako podstawa monitorowania postępów w zmniejszaniu ładunków substancji biogennych. Obecnie procesy gromadzenia danych są niewystarczające, co uniemożliwia pełne zrozumienie sytuacji eutrofizacji w Morzu Bałtyckim. HELCOM pracuje nad zapewnieniem zharmonizowanych ocen dotyczących zanieczyszczenia substancjami biogennymi w całym regionie.

Projekty przewodnie

Zbadane zostaną możliwości uruchomienia projektu przewodniego we współpracy z HELCOM w celu wsparcia zestawienia i oceny danych na temat ładunku zanieczyszczeń substancjami biogennymi w całym regionie Morza Bałtyckiego oraz dodatkowych środków służących poprawie ich jakości, kompletności i spójności, w tym prac przygotowawczych w zakresie zharmonizowanej sprawozdawczości na rzecz HELCOM dotyczącej odpowiednich dyrektyw UE.

Zagadnienie priorytetowe dotyczące bezpieczeństwa i ochrony na morzu

ZP Bezpieczeństwo – Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu

Koordynowane przez: Danię i Finlandię

<http://pa13.dma.dk>

Do celów handlu wewnętrznego oraz przywozu i wywozu region Morza Bałtyckiego jest w dużym stopniu zależny od żeglugi morskiej. W rezultacie Morze Bałtyckie jest jednym z mórz o największym ruchu morskim na świecie. W ostatnich latach wielkość żeglugi w regionie stale rośnie i stanowi 15 % światowego ruchu towarowego. Oczekuje się, że ruch ten ulegnie dalszemu wzrostowi w najbliższych latach.

Ze względu na swoje strategiczne położenie region Morza Bałtyckiego stanowi naturalny szlak wykorzystywany do przewozu ropy naftowej, zwłaszcza z Rosji. Ilość ropy naftowej transportowanej przez Morze Bałtyckie jest znaczna. W latach 2000–2007 dostawa ropy naftowej przez Wielki Bełt w Danii wzrosła ponad dwukrotnie, osiągając 171 mln ton. Mimo kryzysu finansowego ruch utrzymał się na wysokim poziomie i w 2011 r. wyniósł 167 mln ton⁴⁷. Jeżeli chodzi o dostawę ropy naftowej w Zatoce Fińskiej, ilość ropy wyniosła około 160 mln ton w 2010 r. w porównaniu z 80 mln ton w 2000 r.⁴⁸. Oczekuje się, że w transporcie ropy naftowej jeszcze przez pewien czas odnotowywany będzie wzrost.

Mimo że popularne są większe zbiornikowce, rośnie również liczba zbiornikowców z ładunkiem. W 2005 r. przez Wielki Bełt przepłynęło około 2 706 zbiornikowców. Do 2011 r. liczba ta wzrosła do 5 672 zbiornikowców⁴⁹.

Ponadto rośnie popularność transportu skroplonego gazu ziemnego (LNG) gazowcami LNG.

Nawigacja na wodach Morza Bałtyckiego nie należy jednak do najłatwiejszych. Morze jest na ogół dość płytkie a wpływienie na nie jest ograniczone ze względu na zakręcające i wąskie cieśniny Danii oraz Kanał Kiloński, który jest najbardziej zatłoczoną sztuczną drogą wodną na świecie. Zimą pokryte lodem wody stwarzają trudne warunki nawigacyjne, wpływając na bezpieczeństwo i niezawodność

⁴⁷ Źródło: HELCOM.

⁴⁸ Źródło: Fiński Instytut ds. Środowiska/fińskie Centrum Badań Technicznych VTT.

⁴⁹ Źródło: HELCOM.

transportu morskiego. Jednocześnie morze to jest obszarem o wrażliwym środowisku ze względu na częściowo zamknięte wody i gęsto zaludnione brzegi. W sytuacjach kryzysowych, istotne jest posiadanie sprawnie funkcjonujących służb poszukiwania i ratownictwa oraz zdolności do reagowania w przypadku wycieku ropy naftowej w celu ratowania ludzkiego życia i ograniczenia zanieczyszczenia morskiego.

Wysoki poziom bezpieczeństwa i ochrony na morzu przyczynia się do realizacji ogólnych celów EUSBSR, tj. czystości morza i zwiększenia dobrobytu, i może zostać zapewniony częściowo dzięki wzmocnionej współpracy regionalnej. Według planów Morze Bałtyckie powinno stać się wiodącym regionem w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu.

Obecny intensywny ruch statków i jego oczekiwany wzrost zwiększają ryzyko wystąpienia większej liczby wypadków w przyszłości, chyba że ustanowione zostaną ulepszone procedury w zakresie bezpieczeństwa i ochrony na morzu. Główny element wymaganych ulepszeń proceduralnych stanowią środki zarządzania ruchem i kontroli ruchu, które obejmują monitorowanie ruchu statków w celu zapobiegania powstawaniu niebezpiecznych sytuacji.

Dane dotyczące nadzoru morskiego zgromadzone przez poszczególne organy morskie często służą określonemu celowi w danym sektorze. Konieczna jest zatem lepsza wymiana informacji między sektorami i ponad granicami. Doprowadziłoby to do efektywniejszego wykorzystania zasobów oraz poprawy bezpieczeństwa, zwiększenia ochrony środowiska i bezpieczeństwa na morzu, lepszej ochrony granic morskich UE i skuteczniejszego reagowania na wypadki. Zgodnie z przepisami Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) służby poszukiwania i ratownictwa organizowane są przez oddzielnie poszczególne państwa członkowskie, co może skutkować nakładaniem się w planowaniu, ograniczonym udziałem zdolności przewozowych, niewystarczająco skoordynowanym nadzorem oraz brakiem uzgodnionych norm i terminologii w obszarach operacyjnych i edukacyjnych.

W interesie wszystkich państw położonych nad Morzem Bałtyckim jest zmniejszenie ryzyka wystąpienia wypadków na morzu i zanieczyszczenia morza, w tym niebezpiecznych wycieków. Do znacznej poprawy bezpieczeństwa i ochrony na morzu przyczyniłyby się skuteczniejsze i spójniejsze systemy nadzoru, monitorowania i wyznaczania dróg morskich, w szczególności na szczeblu basenów mórz, jak określono w zintegrowanej polityce morskiej UE.

Ponadto czynnik ludzki stanowi złożoną, wielowymiarową kwestię, która oddziałuje na samopoczucie osób przebywających na morzu i w bezpośredni sposób wpływa na bezpieczeństwo i ochronę na morzu oraz na środowisko morskie. Rozwiązanie tego problemu, częściowo poprzez poprawę szkoleń, może ograniczyć liczbę wypadków morskich w regionie Morza Bałtyckiego.

Istnieje już platforma umożliwiająca współpracę regionalną w zakresie bezpieczeństwa i ochrony na morzu w ramach współpracy HELCOM, w oparciu o konwencję helsińską⁵⁰; platforma ta obejmuje zakresem szereg różnych kwestii związanych z bezpieczeństwem nawigacji i gotowością reagowania w przypadku wycieku ropy naftowej w regionie Morza Bałtyckiego. Zgodnie z konwencją HELCOM pełni m.in. rolę platformy umożliwiającej zharmonizowane regionalne wdrażanie przepisów IMO. Ponadto pozostałe fora regionalne prowadzą działania na szczeblu praktycznym lub na szczeblu polityki. Naturalnie należy uwzględnić istniejące formy współpracy w celu zidentyfikowania luk i stworzenia synergii oraz uniknięcia powielania działań w tym regionie.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel/ cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Cel polityki: Zmniejszenie liczby wypadków morskich.	Liczba wypadków morskich.	2009 r. (średnia liczba wypadków w latach 2009–2012 w okresie 3-5 lat).	Wyraźne zmniejszenie/tendencja spadkowa w liczbie wypadków morskich przypadających na 1000 statków do 2020 r.	Roczne statystyki HELCOM.
Cel w zakresie współpracy 1: Poprawa planowania długoterminowego.	Opracowanie i wykorzystanie wspólnych scenariuszy regionalnych w zakresie bezpieczeństwa i ochrony na morzu.	Poziom bazowy/poziom docelowy w 2011 r. (rok, wydania decyzji o stworzeniu wspólnych scenariuszy regionalnych).	Regularna aktualizacja scenariusza począwszy od 2013 r.	Scenariusze rozwoju bezpieczeństwa i ochrony na morzu w regionie Morza Bałtyckiego opublikowane przez koordynatorów zagadnień priorytetowych w 2012 r.
Cel w zakresie współpracy 2:	Wdrożenie wyników i	Sytuacja w 2009 r. przed rozpoczęciem	Utworzenie do 2020 r. 1) wspólnego mechanizmu	Do potwierdzenia.

⁵⁰ Konwencja helsińska została podpisana i ratyfikowana przez Danię, Estonię, Federację Rosyjską, Finlandię, Litwę, Łotwę, Niemcy, Polskę, Szwecję i Unię Europejską.

Zwiększona współpraca transgraniczna i międzysektorowa oraz wymiana informacji między organami morskimi i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami w celu poprawy bezpieczeństwa i ochrony na morzu.	zaleceń projektów przewodnich.	projektów/realizacji strategii EUSBSR.	wymiany informacji (CISE) między organami morskimi i funkcjami straży przybrzeżnej; 2) trwałych ram współpracy regionalnej w odniesieniu do funkcji straży przybrzeżnej; 3) forum e-nawigacji złożonego z ekspertów dla regionu Morza Bałtyckiego.
---	--------------------------------	--	--

Działania i projekty przewodnie

Rozmowy polityczne i dostosowanie polityki

Jeżeli realizowana ma być wizja regionu Morza Bałtyckiego jako wiodącego obszaru w zakresie bezpieczeństwa i ochrony na morzu, duże znaczenie mają następujące działania i zagadnienia priorytetowe dotyczące bezpieczeństwa i ochrony na morzu. Działania będą prowadzone w ramach trwającego dialogu politycznego dotyczącego przedmiotowego zagadnienia priorytetowego oraz w ramach projektów przewodnich. Oprócz wspomnianych poniżej projektów koordynatorzy zagadnień priorytetowych będą regularnie analizować wnioski w sprawie nowych projektów przewodnich, które mają znaczny wpływ na makroregion, przyczyniają się do osiągnięcia celów EUSBSR i są związane z realizacją co najmniej jednego działania dotyczącego zagadnień priorytetowych.

Przedmiotowe działania są zgodne z szeregiem innych obszarów polityki międzynarodowej i polityki UE obejmujących m.in. ale nie tylko:

- pracę Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO);
- Zintegrowaną politykę morską Unii Europejskiej;
- pracę komisji helsińskiej, w szczególności bałtycki plan działań przyjęty w 2007 r.;
- działalność innych forów regionalnych, takich jak Rada Państw Morza Bałtyckiego (RPMB), Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego, Komisja Hydrograficzna Morza Bałtyckiego;
- pracę Międzynarodowego Stowarzyszenia Służb Oznakowania Nawigacyjnego w zakresie rozwoju e-nawigacji itd.

Prace w ramach zagadnień priorytetowych służą wzmocnieniu i uzupełnianiu wspomnianych obszarów polityki na szczeblu regionalnym przy jednoczesnym unikaniu powielania działań.

Działania przekrojowe wspierające wszystkie działania prowadzone w ramach zagadnienia priorytetowego obejmują:

Projekty przewodnie

➤ **Stworzenie centrum wiedzy i innowacji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu.**

Projekt służy zwiększeniu transferu wiedzy między różnymi grupami zainteresowanych stron w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu. Celem jest lepsze wykorzystanie wyników i zaleceń na podstawie zakończonych, realizowanych i planowanych projektów w przedmiotowej dziedzinie, a tym samym stymulowanie innowacji i przedsiębiorczości, oraz stworzenie nowych koncepcji i produktów w regionie Morza Bałtyckiego. Nastąpi to dzięki ułatwieniu współpracy długoterminowej między różnymi grupami zainteresowanych stron i w ramach różnych projektów w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu (projekt Baltic Maritime Science Park). Koordynator projektu: region Blekinge, Szwecja i Instytut Technologii Blekinge. Termin: 31 grudnia 2014 r.

Działanie: Stworzenie wspólnego systemu zarządzania morskiego oraz środowiska monitorowania i wymiany informacji i danych wywiadowczych dotyczących Morza Bałtyckiego zgodnie ze zmianami na szczeblu UE

Stworzenie zintegrowanej sieci systemów sprawozdawczości i nadzoru – przy jednoczesnym przestrzeganiu przepisów dotyczących ochrony danych – jest konieczne w przypadku wszystkich działań dotyczących morza, takich jak bezpieczeństwo na morzu, ochrona na morzu, ochrona środowiska morskiego, kontrola rybołówstwa, kontrola celna i graniczna oraz egzekwowanie prawa. Ponadto niezbędne jest określenie wszelkich luk i niespójności w dziedzinach, w których istnieje współpraca między środkami cywilnymi i wojskowymi lub w których mogłaby ona zostać nawiązana w przyszłości. Sieć powinna opierać się na istniejących i przyszłych inicjatywach oraz projektach pilotażowych dotyczących integracji systemów, z uwzględnieniem zmian na szczeblu UE.

Wdrażanie zaleceń dotyczących poprawy wymiany informacji między organami morskimi na temat pomyślnie zakończonych projektów z zakresu nadzoru morskiego w basenie Morza Północnego i funkcjonalności Morza Bałtyckiego przyczyni się do ustanowienia trwałego mechanizmu wymiany informacji wśród organów państw członkowskich na szczeblu UE. Projekty te są nadal rozwijane w ramach współpracy Dyrekcji Generalnej ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa (DG MARE) i w ramach projektów nadzorczych Dyrekcji Generalnej ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu (DG ENTR). Państwa członkowskie zachęca się do czynnego udziału w realizacji przedmiotowych projektów i prowadzeniu działań następczych w związku z tymi projektami. Stworzy to m.in. podstawę dla dalszych projektów współpracy w ramach zagadnienia priorytetowego „Przestępczość”.

W celu zrealizowania przedmiotowego działania należy opracować projekty przewodnie. Szczególnie mile widziane są wnioski w sprawie nowych projektów w następujących dziedzinach:

- **badanie najlepszych praktyk w zakresie współpracy** między organami odpowiedzialnymi za kształtowanie polityki, organami celnymi, organami kontroli granicznej, organami morskimi i jednostkami poszukiwawczymi i ratunkowymi w państwach regionu Morza Bałtyckiego. Obejmuje to ustanowienie wspólnej definicji analizy ryzyka sektorowego w celu promowania alokacji zasobów operacyjnych.

Działanie: Poprawa koordynacji systemów dotyczących wyznaczania dróg statków oraz monitorowania ruchu statków i rozważenie stworzenia nowych systemów.

Dalsze ulepszenie mechanizmów koordynowania i wymiany informacji między istniejącymi systemami w celu zapewnienia ich skutecznej interoperacyjności. Państwa nadbrzeżne powinny rozważyć wspólnie, czy należy wprowadzić nowe środki (systemy oddzielające wyznaczanie dróg morskich od ruchu statków lub obowiązkowe systemy sprawozdawczości). Decyzje w sprawie tych środków powinny opierać się na analizie ryzyka i skuteczności środków na podstawie formalnej oceny bezpieczeństwa i projektów badawczych. Potrzebne jest wspólne stosowanie ulepszonych systemów nawigacji satelitarnej, takich jak Galileo, w celu wspierania pozycjonowania i nawigacji morskiej, w szczególności w przypadku systemów automatycznej identyfikacji (AIS), systemu kontroli ruchu statków, monitorowania niebezpiecznych ładunków, w przypadku podejść do portu, portów i wód objętych ograniczeniami oraz w przypadku systemów bezpieczeństwa w poszukiwaniu i ratownictwie.

Projekty przewodnie

- **Przyspieszenie ponownego nadzoru najważniejszych szlaków transportowych i portów**, jak uzgodniono w HELCOM, w celu zapobiegania zagrożeniu bezpieczeństwa nawigacji w wyniku nieodpowiednich informacji źródłowych. Koordinator projektu: HELCOM we współpracy z Międzynarodową Organizacją Hydrograficzną za pośrednictwem Komisji Hydrograficznej Morza Bałtyckiego. Termin przeglądu postępu prac: 2013 r.
- **Opracowanie szlaków transportowych i e-nawigacji na Morzu Bałtyckim**. Celem projektu jest wniesienie konkretnego wkładu w wydajny i bezpieczny transport morski przyjazny dla środowiska. Będzie to możliwe poprzez rozwój, przedstawienie i rozpowszechnienie innowacyjnych usług e-nawigacyjnych dla sektora transportu morskiego, co może stworzyć podstawy dla przyszłego rozmieszczenia międzynarodowego takich usług. Inną główną działalnością w ramach tego projektu przewodniego będzie zobowiązanie do zapewnienia jakości danych hydrograficznych dla najważniejszych obszarów nawigacyjnych na wodach szwedzkich i fińskich Morza Bałtyckiego, co wraz z innymi działaniami pilotażowymi pomoże w zwiększeniu bezpieczeństwa nawigacji i optymalizacji szlaków transportowych. (Projekt dotyczący autostrad morskich oraz inteligentnej nawigacji elektronicznej

(MONALISA), który posiada budżet wynoszący 22,4 mln EUR i w 50 % jest współfinansowany w ramach programu transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T).
Koordinator projektu: Szwedzka Administracja Morska. Termin: 31 grudnia 2013 r.

Działanie: Wspólne stosowanie narzędzi nadzoru

Wspólne stosowanie narzędzi nadzoru, takich jak radary nabrzeżne, system automatycznej identyfikacji (AIS), satelitarny system monitorowania statków (VMS), system dalekiego zasięgu do identyfikacji i śledzenia statków (LRIT), satelity obserwacyjne ziemi i patrole morskie, w regionie Morza Bałtyckiego. Kontynuowana będzie współpraca między państwami członkowskimi z regionu Morza Bałtyckiego i Europejską Agencją Bezpieczeństwa Morskiego w zakresie wykrywania nielegalnych zrzutów ze statków⁵¹. Powinny być prowadzone dalsze rozmowy między odpowiednimi organami, w tym siłami zbrojnymi, w celu zbadania możliwości wspólnego stosowania środków krajowych na szczeblu regionalnym.

W celu zrealizowania przedmiotowego działania mogą zostać opracowane projekty przewodnie.

Działanie: Nawigacja zimowa

Poprawa bezpieczeństwa, wydajności i zrównowżenia środowiskowego nawigacji zimowej poprzez wzmocnioną współpracę między odpowiednimi organami, przewoźnikami i instytucjami badawczymi. Przykładowe obszary strategiczne współpracy obejmują: rozwój metod prowadzenia formalnych ocen bezpieczeństwa; optymalizację infrastruktury do nawigacji zimowej, w tym zasobów lodołamaczy; zapewnienie niezbędnego potencjału w zakresie łamania lodu i opracowanie rozwiązań dla nawigacji zimowej w ramach inteligentnego systemu transportowego (ITS).

Projekty przewodnie

- ***Zapewnienie bezpiecznej i efektywnej nawigacji zimowej w regionie Morza Bałtyckiego.***
Projekt służy poprawie wydajności, bezpieczeństwa i efektywności środowiskowej nawigacji zimowej w regionie Morza Bałtyckiego. Służy rozwiązaniu bieżących i przyszłych problemów poprzez zapewnienie właściwych zasobów lodołamaczy dla regionu Morza Bałtyckiego i opracowanie wspólnych działań umożliwiających poprawę funkcjonalności systemu nawigacji zimowej. Projekt nawigacji zimowej autostrad morskich (WINMOS). Koordinator projektu: Szwedzka Administracja Morska. Termin: 31 grudnia 2014 r.

⁵¹ W ramach grupy ds. reagowania HELCOM Response i inicjatywy CleanSeaNet zgodnie z dyrektywą 2005/35.

Działanie: Zapewnienie zgodności statków, w szczególności tych transportujących towary zanieczyszczające środowisko (takie jak ropa naftowa) i towary niebezpieczne, z najwyższymi normami bezpieczeństwa morskiego w kontekście potencjalnych wymogów bezpieczeństwa w odniesieniu do transportu nowych rodzajów paliw napędowych.

Projekty przewodnie

- **Minimalizacja zagrożenia związanego z transportem towarów niebezpiecznych drogą morską.** Transport ropy naftowej na Morzu Bałtyckim stwarza zagrożenie transnarodowe dla środowiska morskiego. Transport ropy drogą morską jest również podatny na zagrożenia w zakresie bezpieczeństwa. Aby przeprowadzić skuteczne porównanie różnych wariantów zarządzania w zakresie systemów bezpieczeństwa, konieczna jest szczegółowa ocena obecnego stanu systemu. Ponadto oceny ryzyka oparte na realistycznych scenariuszach wzrostu ruchu, prawdopodobieństwie wypadków i ich ewentualnych konsekwencjach są niezbędne do oceny tych wariantów. („Minimalizacja zagrożeń związanych z transportem ropy naftowej drogą morską w ramach holistycznych strategii bezpieczeństwa” (MIMIC) jest projektem międzynarodowym, prowadzonym przez Finlandię i współfinansowanym w ramach programu europejskiej współpracy terytorialnej IV „Centralny Bałtyk”. Koordinator projektu: Centrum Badań Morskich w Kotka, Finlandia. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Przeprowadzenie formalnej oceny ryzyka dotyczącej gazowców skroplonego gazu ziemnego (LNG) i infrastruktury portowej (w tym prawdopodobnie bunkrowania i operacji przewozu ładunków) w regionie Morza Bałtyckiego.** Transport morski LNG w celu zaopatrzenia w energię jest rynkiem zyskującym coraz większe znaczenie, również dla regionu Morza Bałtyckiego. Doświadczenie w zakresie wypadków dotyczących statków do przewozu LNG i terminali LNG jest bardzo ograniczone. Konieczna jest formalna ocena ryzyka w przypadku tego rodzaju transportu morskiego w regionie Morza Bałtyckiego. Celem oceny jest określenie wszelkich środków i przepisów zapobiegawczych związanych z bezpieczeństwem i ochroną. Formalna ocena ryzyka powinna objąć zarówno rządowe, jak i branżowe zainteresowane strony w celu stworzenia wzorcowych procedur, planów na wypadek zagrożenia, wytycznych i zachęt prawnych. Koordinator projektu: do ustalenia. Twórców projektu zachęca się do składania wniosków dotyczących działania w tej dziedzinie pracy w ramach przedmiotowego zagadnienia priorytetowego.

Działanie: Zapewnienie dobrze wyszkolonej załogi na statkach m.in. w ramach działań UE w zakresie żeglugi wysokiej jakości i w związku z trzecim pakietem UE na rzecz bezpieczeństwa

morskiego przyjętym w 2009 r. Przyczyną większości wypadków jest błąd ludzki – czynnik, któremu można częściowo przeciwdziałać, zwiększając kompetencje marynarzy.

Projekty przewodnie

- ***Stworzenie planu mającego na celu ograniczenie liczby wypadków w rybołówstwie.*** Można to osiągnąć poprzez poprawę sposobów gromadzenia i analizowania informacji na temat wypadków, poprzez ulepszenie programów szkoleniowych i programów podnoszenia świadomości oraz poprzez wymianę najlepszych praktyk lub opracowanie specjalnych środków w celu zwiększenia bezpieczeństwa rybaków. Koordynator projektu: Regionalny Komitet Doradczy ds. Morza Bałtyckiego. Termin przeglądu postępu prac: 2014 r.

W celu zrealizowania przedmiotowego działania można opracować większą liczbę projektów przewodnich.

ZP Zabezpieczenie – Ochrona przed sytuacjami kryzysowymi i wypadkami na lądzie

Koordynowane przez: Szwecję i Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego (RPMB)

<http://www.cbss.org/Civil-Security-and-the-Human-Dimension/priority-area-14>

Kluczową kwestią w odniesieniu do tego zagadnienia priorytetowego jest współpraca w zakresie ochrony ludności w kontekście makroregionalnym i transgranicznym, w przypadku gdy: a) państwa są powiązane ze względu na bliskość geograficzną, współzależności funkcjonalne lub inne mechanizmy; b) konieczne jest zapewnienie pomocy; lub c) wspólne podejścia i transgraniczne procesy uczenia się wyraźnie zapewniłyby wartość dodaną.

Makroregionalna strategia ochrony ludności powinna opierać się na podejściu uwzględniającym wszystkie zagrożenia i obejmować cały cykl ochrony ludności tj. zapobieganie, gotowość, reagowanie i odbudowę. Przedmiotowa strategia powinna koncentrować się na zagrożeniach i sytuacjach kryzysowych, opierać się na współpracy w ramach unijnego mechanizmu ochrony ludności oraz uwzględniać współpracę UE w dziedzinie zapobiegania, w tym komunikat Komisji Europejskiej „Wspólnotowe podejście do zapobiegania klęskom żywiołowym oraz katastrofom spowodowanym przez człowieka”, a także konkluzje Rady w sprawie zapobiegania zagrożeniom i oceny ryzyka stanowiące działania następcze w związku z przedmiotowym komunikatem.

Oczekuje się, że zmiana klimatu zwiększy prawdopodobieństwo częstszego występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych w przyszłości. Inne sytuacje kryzysowe mające skutki transgraniczne mogą wynikać z klęsk żywiołowych i katastrof technologicznych, aktów terroryzmu – w tym terroryzmu chemicznego, biologicznego, radiologicznego i jądrowego – oraz wypadków technologicznych, radiologicznych lub środowiskowych, jak również z zagrożeń dla zdrowia spowodowanych chorobami zaraźliwymi i niezakaźnymi. Sytuacje kryzysowe i poważne zagrożenia niezależnie od regionu Morza Bałtyckiego, w którym występują, skutkują również powszechnymi wypadkami, które prowadzą do umieralności, zachorowalności i niepełnosprawności. W regionie występują ogromne różnice pod względem umieralności w wyniku powszechnych wypadków w zależności od państwa, regionu, grupy szczególnie wrażliwej i środowiska. Do urazów spowodowanych powszechnymi wypadkami nie dochodzi przypadkowo, spowodowane są one raczej określonym czynnikiem w kulturach behawioralnych, środowiskach fizycznych lub systemach opieki zdrowotnej, który wpływa znacząco na liczbę urazów i ich konsekwencje, a zatem urazom tym można zapobiegać.

Skuteczniejsza wzajemna pomoc i kontynuowanie współpracy w regionie Morza Bałtyckiego w kwestii zapobiegania, gotowości i reagowania w dziedzinie ochrony ludności może przyczynić się do poprawy zdolności państw członkowskich w zakresie rozwiązywania problemów związanych z zagrożeniami transgranicznymi lub sytuacjami kryzysowymi w regionie, jak również do poprawy bezpieczeństwa ich obywateli w społecznościach lokalnych. Ważna jest również mobilizacja wszystkich sił danych społeczeństw w celu podniesienia świadomości publicznej np. za pośrednictwem takich inicjatyw jak APELL (świadomość i gotowość w odniesieniu do sytuacji kryzysowych na szczeblu lokalnym), którą wraz z innymi podobnymi procesami oddolnymi należy zastosować w pełni w kontekście regionu Morza Bałtyckiego. Doświadczenie to posłuży jako wzór do celów budowania zdolności w pozostałych makroregionach.

Prace prowadzone w ramach tego zagadnienia priorytetowego powinny być przejrzyste, otwarte oraz bazować na istniejących osiągnięciach wynikających ze współpracy w zakresie ochrony ludności w regionie Morza Bałtyckiego. W tym celu sieć ekspertów ds. ochrony ludności RPMB zapewnia wiedzę ekspercką. Uwzględniając zalecenia sieci ds. ochrony ludności RPMB, ustanowiono międzynarodową i reprezentatywną grupę doradczą w celu zapewnienia wsparcia i wytycznych koordynatorowi zagadnienia priorytetowego. Grupa ta jest otwarta „na innych partnerów, w tym przedstawicieli państw trzecich, chętnych do udziału w pracach grupy doradczej”. Ponadto koordynatorzy przedmiotowego zagadnienia priorytetowego będą dążyli do współpracy z koordynatorami pozostałych zagadnień priorytetowych i działań horyzontalnych, w szczególności zagadnienia priorytetowego „Bezpieczeństwo”, które obejmuje wiele wspólnych, możliwych do zbadania kwestii, oraz zagadnień priorytetowych „Rolnictwo” i „Zdrowie” i działań horyzontalnych „Planowanie przestrzenne”, „Kraje sąsiadujące”, „Zaangażowanie” i „Zrównoważony rozwój”. Utworzone zostaną również inne powiązania w celu wymiany pomysłów i najlepszych praktyk między projektami prowadzonymi w ramach różnych zagadnień priorytetowych.

Wskaźniki i poziomy docelowe

W 2013 r. pod nadzorem koordynatorów zagadnień priorytetowych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
----------------------------	-----------------	----------------------	-------------------------------	----------------------

Dostosowana INTEROPERACYJNOŚĆ makroregionalna między służbami ratownictwa w ramach współpracy krajowej i transgranicznej w BSR.	Wspólne szkolenia i ćwiczenia, wyraźnie ukierunkowane na zwiększenie interoperacyjności.	Sytuacja w 2012 r.: brak ukierunkowanych szkoleń.	Rozpoczęcie szkoleń i ćwiczeń do 2014 r.	Sprawozdanie koordynatora zagadnienia priorytetowego z realizacji zagadnienia priorytetowego.
ZINSTYTUCJONALIZOWANA współpraca w zakresie ochrony ludności w BSR.	Liczba państw BSR uczestniczących w makroregionalnych strukturach operacyjnych.	Sytuacja w 2012 r.: 1) istniejące dwustronne i trójstronne procesy współpracy i umowy o współpracy. 2) ustanowiona współpraca nordycka w zakresie ochrony ludności (na lądzie i morzu), bezpieczeństwa jądrowego i morskiego, w tym obowiązujące umowy. 3) funkcjonalna sieć ochrony ludności Rady Państw Morza Bałtyckiego.	Pełne uczestnictwo wszystkich państw BSR w ukierunkowanym na zapotrzebowanie forum ds. oceny zagrożeń makroregionalnych i uruchomienia odpowiednich projektów obejmujących cały region Morza Bałtyckiego/ do 2020 r. Jasne określenie standardowych procedur operacyjnych, w przypadku gdy wymagana jest pomoc transgraniczna/ do 2014 r.	Sprawozdanie koordynatora zagadnienia priorytetowego. Ukończenie studium wykonalności dotyczącego instytucjonalizacji zagadnienia priorytetowego EUSBSR nr 14 (plan działania EUSBSR z 2009 r.) w pierwszej połowie 2013 r.
BSR – lider pod względem współpracy w zakresie ochrony ludności wśród makroregionów UE.	Liczba uczestników programu „Przywództwo bałtyckie”.	Sytuacja w 2012 r.: brak obowiązującego programu.	Dotarcie z programem „Przywództwo bałtyckie” do przedstawicieli ze wszystkich państw BSR/ do 2014 r.	Koordynator zagadnienia priorytetowego ZP Zabezpieczenie Szwedzki instytut – sprawozdania/ statystyki dotyczące programu „Przywództwo bałtyckie”.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Opracowanie wspólnego makroregionalnego podejścia w zakresie zapobiegania i gotowości w przypadku wystąpienia poważnych zagrożeń i sytuacji kryzysowych

Opracowanie metod wzmocnionej współpracy między różnymi agencjami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi, które prowadzą działania nadzwyczajne w związku z wystąpieniem poważnych zagrożeń i sytuacji kryzysowych, oraz metod zwiększenia synergii z unijnym mechanizmem ochrony ludności. Metody współpracy powinny być szeroko zdefiniowane i obejmować działania służące podnoszeniu świadomości społecznej, planowanie ewentualnościowe, scenariusze katastrof, systemy łączności i narzędzia komunikacyjne, w tym systemy wczesnego ostrzegania, wykorzystanie technologii, wspólne ćwiczenia i szkolenia.

Projekty przewodnie

- **Stworzenie scenariuszy ryzyka opartych na ocenach ryzyka i określenie luk** dla wszystkich najważniejszych zagrożeń w regionie Morza Bałtyckiego w celu przewidywania potencjalnych katastrof i tym samym umożliwienia szybkiego i skutecznego reagowania UE w ramach unijnego mechanizmu ochrony ludności. Koordynator projektu: Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego. Termin przeglądu postępu prac: styczeń 2013 r.
- **Wzmocnienie działań w zakresie szkoleń i ćwiczeń** we współpracy z państwami regionu Morza Bałtyckiego, w tym na temat zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami i zarządzania ryzykiem. Na podstawie projektu dotyczącego opracowywania scenariuszy i określania luk oraz w oparciu o istniejące możliwości znalezienia źródeł finansowania w ramach Instrumentu Finansowego Ochrony Ludności. Koordynator projektu: Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego lub Szwedzka Agencja ds. Ochrony Ludności. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

Propozycja Komisji dotycząca projektu przewodniego

Stworzenie regionalnej bazy danych na temat strat poniesionych w wyniku klęsk w odniesieniu do wszystkich najważniejszych zagrożeń występujących w regionie Morza Bałtyckiego w celu poszerzenia bazy wiedzy i poprawy wymiany informacji oraz informowania decydentów o głównych obszarach, w odniesieniu do których należy opracować wspólną metodę oceny ryzyka. Koordynator projektu: do ustalenia. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

Działanie: Wzmocnienie wspólnego podejścia w zakresie bezpieczeństwa miejskiego i zapobiegania w regionie Morza Bałtyckiego

Wiele społeczności w regionie Morza Bałtyckiego zmaga się z podobnymi zagrożeniami. W związku z tym szczególnie ważne jest podniesienie świadomości i zwiększenie skuteczności działań prewencyjnych. W wielu przypadkach najlepsze nowe praktyki poznaje się jednak w ramach współpracy transnarodowej. W regionie Morza Bałtyckiego występuje kilka transnarodowych sieci miast, regionów i innych podmiotów lokalnych, które mogą stanowić naturalne sieci rozwoju transnarodowych działań na rzecz podnoszenia świadomości społecznej, strategii zapobiegania oraz podejść w zakresie bezpieczeństwa miejskiego i bezpiecznego społeczeństwa.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Stosowanie programu APELL** (świadomość i gotowość w odniesieniu do sytuacji kryzysowych na szczeblu lokalnym) w celu rozwiązania problemu powszechnych wypadków w regionie

Morza Bałtyckiego. Koordinator projektu: państwa członkowskie lub instytucja międzyrządowa do ustalenia⁵². Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

- ***Efektywne uczenie się i wymiana najlepszych praktyk w zakresie bezpieczeństwa miejskiego w ramach lokalnej sieci miast.*** Sieć wspiera w całym regionie Morza Bałtyckiego wymianę opracowywanych lokalnie strategii opartych na wiedzy eksperckiej, które dotyczą bezpieczeństwa miejskiego, dzieli się doświadczeniami, analizuje funkcje i działania gmin oraz opracowuje nowe zarządzanie w zakresie bezpieczeństwa w miastach w większym stopniu zorientowanych na potrzeby lokalnych społeczności. Koordinator projektu: Związek Miast Bałtyckich, Komisja ds. Bezpieczeństwa Lokalnego. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

Działanie: Promowanie dialogu i wspólnych podejść do ochrony ludności w regionie Morza Bałtyckiego

Dogłębna wiedza i zrozumienie systemów krajowych i międzynarodowych (w tym unijnych) oraz możliwości finansowania ma kluczowe znaczenie dla podmiotów zajmujących się ochroną ludności i innych zainteresowanych stron w regionie Morza Bałtyckiego. Stanowi to warunek konieczny dla wspólnej organizacji działań, które zachęcają do transferu wiedzy i wymiany informacji w ramach kształcenia i szkolenia formalnego i nieformalnego, jak również do opracowywania wspólnych procedur i norm. Może się to potencjalnie przyczynić do wspierania inicjatyw ukierunkowanych na nowe zagadnienia i sposoby współpracy np. między organami o różnych kompetencjach i jurysdykcjach a partnerstwami publiczno-privatnymi.

Projekty przewodnie

- Stworzenie sieci najważniejszych podmiotów zajmujących się ochroną ludności w regionie Morza Bałtyckiego w ramach programu „***Partnerstwo bałtyckie***” i wyposażenie ich w narzędzia i informacje niezbędne do zarządzania współpracą transgraniczną i projektami między różnymi organizacjami w kontekście międzykulturowym. Koordinator projektu: Instytut Szwedzki. Termin przeglądu postępu prac: 30 czerwca 2013 r.

⁵² Koordynator projektu zostanie wybrany po warsztatach zorganizowanych w listopadzie 2012 r. przez Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego i szwedzką agencję ds. ochrony ludności.

Zagadnienie priorytetowe dotyczące ekologicznej żeglugi
ZP Żegluga – Stworzenie wzorcowych warunków ekologicznej żeglugi w regionie
Koordynowane przez: Danię

<http://pa4.dma.dk>

Transport morski w regionie Morza Bałtyckiego stanowi istotny element handlu. Na Morzu Bałtyckim w dowolnym momencie znajduje się ponad 2 000 statków. W ostatnich latach rośnie liczba i wielkość statków, które odpowiadają obecnie nawet za 15 % ruchu towarowego na świecie. Ponadto przewiduje się, że w nadchodzących latach ruch statków nadal będzie się zwiększał.

Jednocześnie środowisko Morza Bałtyckiego jest bardzo wrażliwe z uwagi na płytkie, częściowo zamknięte wody oraz gęsto zaludnione wybrzeża tego regionu. Żegluga jest bardzo efektywnym środkiem transportu pod względem emisji na tonę ładunku; transport morski pozostaje jednak znacznym źródłem zanieczyszczenia powietrza oraz emisji gazów cieplarnianych. Chociaż jest niedroga pod względem gospodarczym i przyjazna dla środowiska pod względem ilości ton przewożonych towarów, żegluga może wywierać negatywny wpływ na środowisko poprzez emisje do powietrza, a także nielegalne i przypadkowe zrzuty oleju, substancji niebezpiecznych i innych odpadów. Innym istotnym problemem wynikającym z żeglugi jest wprowadzanie organizmów obcych poprzez wody balastowe oraz obrośnięte kadłuby statków, co może mieć bardzo poważny negatywny wpływ na wrażliwe ekologicznie Morze Bałtyckie oraz jego gatunki endemiczne.

Obecnie trwają prace nad nową technologią mającą na celu redukcję emisji z silników statków; jednocześnie testowane są paliwa mniej szkodliwe dla środowiska. W istocie region Morza Bałtyckiego jest kolebką światowych liderów w zakresie żeglugi i produkcji urządzeń morskich.

W 2005 r. Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO) nadała Morzu Bałtyckiemu status „szczególnie wrażliwego obszaru morskiego” i pierwszego specjalnego obszaru kontroli emisji tlenku siarki (obszar SECA) z ograniczeniami emisji siarki zgodnie z konwencją MARPOL⁵³ (załącznik VI). Stanowi to dobrą podstawę do wdrożenia środków mających na celu zapewnienie zrównoważonej żeglugi na wodach Morza Bałtyckiego. Ze względu na zasadnicze znaczenie transportu morskiego na Morzu Bałtyckim i jego szkodliwe skutki dla środowiska morskiego konieczne jest wspólne działanie państw

⁵³ MARPOL to Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki przyjęta w 1973 r. i zmodyfikowana protokołem z 1978 r.

regionu Morza Bałtyckiego w celu zminimalizowania zanieczyszczeń pochodzących ze statków przy jednoczesnej maksymalizacji pozytywnych skutków transportu morskiego dla regionu. Szybkie wyznaczenie obszaru kontroli emisji NOx (NECA) na Morzu Bałtyckim również ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia eutrofizacji i zanieczyszczenia powietrza oraz promowania ekologicznej żeglugi w regionie. Zagadnienie priorytetowe dotyczące ekologicznej żeglugi wraz z Komisją Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM) funkcjonuje jako forum dla odpowiednich zainteresowanych stron mające na celu zapewnienie koordynacji i współpracy w ramach wspomnianych celów.

Bardziej ekologiczna żegluga na wodach Morza Bałtyckiego oraz wyższy poziom kompetencji w zakresie technologii ekologicznej żeglugi w regionie przyczyniają się do realizacji celów ogólnych strategii dotyczących oczyszczenia morza oraz zwiększenia dobrobytu; można je osiągnąć dzięki wzmocnionej współpracy regionalnej. Zgodnie z tą wizją Morze Bałtyckie powinno stać się regionem modelowym pod względem ekologicznej żeglugi.

Rozwój planowania przestrzennego obszarów morskich w regionie Morza Bałtyckiego ma potencjał pozwalający na wzmocnienie środków w zakresie ekologicznej i bezpiecznej żeglugi.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Cel polityki: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z żeglugi na wodach Morza Bałtyckiego przy jednoczesnym przewidywanym wzroście intensywności działalności morskiej.	<u>Wskaźnik:</u> Roczne emisje z ruchu statków na Morzu Bałtyckim na podstawie danych szacunkowych z systemu automatycznej identyfikacji, który monitoruje ruch statków.	Emisje w 2009 r.	Ogólna tendencja spadkowa w zakresie emisji.	Roczne statystyki HELCOM.
Cel w zakresie	Liczba nowych	Pierwsza i druga	Modernizacja	HELCOM

współpracy: Utworzenie zmodernizowanych urzędów odbiorczych do przyjmowania ścieków w portach pasażerskich Morza Bałtyckiego poprzez wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk, inwestycje i współpracę między sektorem żeglugi morskiej, portami i zakładami oczyszczania ścieków komunalnych.	portów ze zmodernizowanymi urządzeniami odbiorczymi do przyjmowania ścieków	grupa najważniejszych portów przeznaczonych do modernizacji zgodnie z planem działania HELCOM przyjętym na spotkaniu ministerialnym w 2010 r. http://www.helcom.fi/stc/files/Moscow2010/PortReceptionFacilities.pdf	portowych urzędów odbiorczych najpóźniej do 2015 r., stosowne powiadomienie Międzynarodowej Organizacji Morskiej prowadzące do egzekwowania zakazu zrzutu nieoczyszczonych ścieków na podstawie przepisów dotyczących specjalnego obszaru Morza Bałtyckiego określonych w załączniku IV do konwencji MARPOL.	(platforma współpracy w dziedzinie portowych urzędów odbiorczych).
--	---	--	--	--

Rozmowy polityczne i dostosowanie polityk

Chociaż preferowanym rozwiązaniem jest przyjęcie międzynarodowych przepisów dotyczących żeglugi na szczeblu globalnym w ramach Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO), UE nadal będzie oceniała, czy konieczne są działania na szczeblu UE lub w szczególności w regionie Morza Bałtyckiego, w zależności od postępu negocjacji w sprawie szeregu kluczowych kwestii. Z uwagi na złożoność tematu dialog z odpowiednimi podmiotami spoza UE uważa się za priorytet i uznaje się, że ekologiczna żegluga obejmuje również egzekwowanie przepisów w zakresie ochrony środowiska dotyczących morza, w tym nadzoru środowiskowego oraz systemów kontroli emisji.

Działania w ramach zagadnienia priorytetowego dotyczącego ekologicznej żeglugi należy prowadzić za pomocą dialogu politycznego w ramach zagadnienia priorytetowego lub odpowiednich forów oraz poprzez konkretne działania podejmowane w ramach projektów przewodnich. Wspomniane działania są zgodne z szeregiem polityk międzynarodowych i polityk UE obejmujących między innymi:

- prace Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) dotyczące emisji do powietrza ze statków oraz ekologicznej żeglugi, a w szczególności Międzynarodową konwencję o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki (MARPOL) i załączniki do niej;
- odpowiednie prawodawstwo UE w dziedzinie ochrony środowiska;

- bałtycki plan działania HELCOM przyjęty w 2007 r.;
- zintegrowaną politykę morską UE. W ramach przedmiotowej polityki przekształcenie Morza Bałtyckiego w region modelowy pod względem ekologicznej żeglugi oznacza cel ramowy w odniesieniu do szeregu środków mających na celu ograniczenie oddziaływania żeglugi na środowisko, w tym innowacje w przemyśle stoczniowym i produkcji urządzeń morskich, dostawę energii elektrycznej pobieranej z lądu w portach;
- prace w ramach zagadnień priorytetowych służą wzmocnieniu i uzupełnianiu wspomnianych obszarów polityki na szczeblu regionalnym przy jednoczesnym unikaniu powielania działań. Z uwagi na ich globalny charakter w sektorze żeglugi morskiej preferowane są zwykle międzynarodowe zasady i normy. Mimo przestrzegania wspomnianej zasady niektóre problemy mogą dotyczyć tylko regionu Morza Bałtyckiego lub mogą być rozwiązane lepiej i szybciej na szczeblu regionalnym, z którego nowe formy współpracy i rozwiązania można następnie przenieść na szczebel światowy.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Ograniczenie zanieczyszczeń ze statków i rozwój instalacji lądowych

Przedmiotowe działanie ma na celu ograniczenie zanieczyszczeń ze statków i obejmuje środki na pokładzie statków oraz wymaganą infrastrukturę na lądzie. Współpraca międzynarodowa na takich forach, jak Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO), UE i HELCOM, doprowadziła do wprowadzenia nowych zasad, które przyczynią się do ochrony morza i przechodzenia na ekologiczną żeglugę. Bałtycki plan działań (BSAP) przyjęty przez HELCOM dnia 15 listopada 2007⁵⁴ zawiera specjalną sekcję poświęconą działalności morskiej takiej jak technologie mające na celu zmniejszenie zanieczyszczeń w portach. W 2008 r. na szczeblu międzynarodowym w konwencji MARPOL (załącznik VI) wprowadzono jeszcze bardziej surowe warunki w odniesieniu do emisji dwutlenku siarki (SO_x) na Morzu Bałtyckim (zawartość siarki w dowolnym oleju napędowym stosowanym na statkach na Morzu Bałtyckim, które jest obszarem kontroli emisji SO_x – od dnia 1 lipca 2010 r. emisje SO_x nie mogą przekraczać 1,00 % m/m, a od dnia 1 stycznia 2015 r. limit ten będzie wynosił 0,10 % m/m). W związku z tym do 2015 r. znacznie zmniejszy się emisja SO_x.

W odniesieniu do emisji tlenku azotu (NO_x) w konwencji MARPOL (załącznik VI) przewiduje się ustanowienie obszarów morskich jako obszarów kontroli emisji NO_x (NECA). Zgodnie z nowymi zasadami statki budowane począwszy od 2016 r. będą musiały zmniejszyć emisje o około 80 %. Państwa basenu Morza Bałtyckiego zobowiązały się już w ramach HELCOM do zaproponowania, aby

⁵⁴ http://www.helcom.fi/BSAP/en_GB/intro/

IMO nadała Morzu Bałtyckiemu status obszaru NECA; zakończono też opracowywanie dokumentacji technicznej dotyczącej bałtyckiego obszaru NECA. W dalszym ciągu oczekuje się jednak na ostateczną decyzję w sprawie terminu złożenia wniosku do IMO, por. ze znajdującym się poniżej opisem projektu przewodniego zatytułowanego „Wprowadzenie zróżnicowanych opłat portowych w zależności od oddziaływania statków na środowisko”.

Biorąc za punkt wyjścia wrażliwy stan Morza Bałtyckiego oraz nowe rozporządzenie, przedmiotowe działanie ma na celu przyczynienie do przechodzenia na ekologiczną żeglugę poprzez ułatwienie współpracy, opracowywanie nowych metod i technologii oraz poprzez demonstrowanie i badanie w praktyce nowych rozwiązań, które ograniczają zanieczyszczenia ze statków w regionie Morza Bałtyckiego i poza nim.

Możliwości ograniczania zanieczyszczeń ze statków są większe. Działanie w tym zakresie może uwzględniać szeroki wachlarz inicjatyw obejmujących rodzaj paliwa stosowanego w silnikach napędowych i pomocniczych, instalacje techniczne na pokładzie służące do oczyszczania spalin, rutynowe czynności i zachowania na pokładzie w celu zmniejszenia zużycia paliwa, działania dotyczące zapobiegania porastaniu i wód balastowych oraz konstrukcji kadłuba. Utworzenie zmodernizowanych urządzeń odbiorczych do przyjmowania ścieków w portach pasażerskich w regionie Morza Bałtyckiego stanowi zasadnicze wyzwanie, a w związku z tym istotny cel w ramach EUSBSR.

Lądowe aspekty ekologicznej żeglugi są równie istotne. Kiedy statek jest w porcie, powinno być możliwe wyłączenie jego silników i pobieranie energii elektrycznej do jego operacji portowych z ekologicznego, lądowego źródła energii. Podobnie odpady ze statków są wyładowywane w portach, a zatem ich zdolność do odbierania i przetwarzania różnych rodzajów odpadów w sposób odpowiedzialny ma kluczowe znaczenie. Budowa zmodernizowanych urządzeń odbiorczych do przyjmowania ścieków w portach pasażerskich w regionie Morza Bałtyckiego stanowi zasadnicze wyzwanie, a w związku z tym istotny cel w ramach EUSBSR. Brak dostępności w portach oleju bunkrowego o niskiej zawartości siarki lub innych rodzajów paliw mniej szkodliwych dla środowiska takich jak skroplony gaz ziemny (LNG) nie powinien stanowić przeszkody do osiągnięcia bardziej ekologicznej żeglugi.

Należy rozważyć możliwość regulowania opłat portowych w zależności od oddziaływania statków na środowisko oraz emisji ze statków, najlepiej we współpracy z sektorem prywatnym w celu zapewnienia rentownych modeli biznesowych.

Zachęty do wybrania najbardziej ekologicznego z dostępnych wariantów transportu również mają znaczenie. Istnieje kilka sposobów, w jakie można oferować takie zachęty, w tym klasyfikowanie dostawców usług transportowych na podstawie ich oddziaływania na środowisko. Optymalizacja

informacji przekazywanych z lądu na statek dotyczących jego planowanej trasy i prędkości, z jaką dotrze do celu na czas, stanowi kolejny przykład działalności lądowej, która mogłaby przyczynić się do ograniczenia zużycia paliwa.

Projekty przewodnie

Promowanie środków mających na celu zmniejszenie emisji ze statków i sprzyjanie rozwojowi lądowych instalacji elektrycznych lub przetwarzaniu emisji we wszystkich głównych portach basenu Morza Bałtyckiego. W celu osiągnięcia równych szans należy promować ich stosowanie, między innymi przez zachęty gospodarcze. Przedmiotowy projekt przewodni składa się z następujących dwóch głównych działań:

- ***Ekologiczna żegluga bałtycka – CLEANSHIP.*** W ramach projektu Cleanship dąży się do określenia rozwiązań pozwalających na zmniejszenie emisji ze statków w celu osiągnięcia zrównoważonego sektora żeglugi morskiej oraz powiązań z transportem lądowym zgodnie z wymaganiami nowych regulacji IMO. W tym celu w ramach projektu zmierza się do ułatwienia wdrażania bałtyckiego planu działań HELCOM oraz planuje się opracowanie ogólnej strategii ekologicznej żeglugi w formie sześciu projektów pilotażowych. Kluczowym elementem projektu jest skoordynowane wdrażanie bałtyckiego planu działań oraz wspólne działania na rzecz rozwoju infrastruktury przyjaznej dla środowiska, takiej jak energia elektryczna pobierana z lądu, zdolności w zakresie LNG oraz urządzenia odbiorcze do przyjmowania ścieków w portach. Projekt będzie realizowany we współpracy z sektorem prywatnym na zasadzie dobrowolnej. Koordynator projektu: port w Trelleborgu. Termin: 31 grudnia 2013 r.
- ***Współpraca w regionie Morza Bałtyckiego na rzecz zmniejszenia emisji ze statków i portów dzięki konkurencyjności opartej na wiedzy i innowacji – INNOSHIP.*** W projekcie Innoship promuje się innowacyjne transnarodowe podejście do ograniczenia różnych potrzeb i interesów sektora morskiego oraz zapewniania równych szans w celu osiągnięcia bardziej zrównoważonego i rentownego gospodarowania zasobami Morza Bałtyckiego. W ramach projektu osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki i decydom zapewni się niezbędną wiedzę i najlepsze praktyki w zakresie opracowywania i wspólnego wdrażania krajowych i transnarodowych polityk, strategii i konkretnych środków mających na celu realizację międzynarodowych wymogów dotyczących niskich poziomów emisji. Opracowane zostaną praktyczne modele i narzędzia mające na celu oszacowanie konsekwencji gospodarczych wymaganych poziomów docelowych w zakresie redukcji emisji oraz mające na celu wspieranie dobrowolnych środków i zachęt gospodarczych na rzecz rozwiązań niskoemisyjnych na szczeblu lokalnym, krajowym oraz na szczeblu regionu Morza

Bałtyckiego⁵⁵. Koordynator projektu: Fiński Instytut Bałtycki (Baltic Institute of Finland). Termin: 31 grudnia 2013 r.

- **Promowanie środków mających na celu gromadzenie odpadów wytwarzanych przez statki** (zwiększone zastosowanie systemu „bez opłaty specjalnej” HELCOM w przypadku portowych urządzeń odbiorczych, w szczególności do przyjmowania odpadów olejowych z przedziałów maszynowych, ścieków i odpadów). Ważne jest, aby główne porty przyjęły jednolite i przejrzyste podejście. Ponadto należy dalej zwiększać dostępność portowych urządzeń odbiorczych w portach basenu Morza Bałtyckiego; urządzenia te powinny obejmować odbiór wszystkich odpadów, w tym ścieków. Państwa członkowskie HELCOM uzgodniły plan działania mający na celu modernizację portowych urządzeń odbiorczych do przyjmowania ścieków w portach pasażerskich w obszarze Morza Bałtyckiego. Przedmiotowy plan działania należy wdrożyć jak najszybciej, najlepiej do 2013 r., a najpóźniej do 2015 r.⁵⁶. Projekt został opracowany w ścisłym powiązaniu z zakończonym już projektem przewodnim zatytułowanym „Wylimitowanie odprowadzania ścieków ze statków”, zob. załącznik. Koordynator projektu: HELCOM. Termin: 2015 r.
- **Wprowadzenie zróżnicowanych opłat portowych w zależności od oddziaływania statków na środowisko** (zwiększone zastosowanie systemu „bez opłaty specjalnej” HELCOM). Bałtycki plan działań HELCOM (BSAP) zawiera specjalną sekcję poświęconą działalności morskiej promującej na przykład technologie mające na celu zmniejszenie zanieczyszczeń powietrza przez statki. Na spotkaniu ministerialnym HELCOM w Moskwie w maju 2010 r. postanowiono dążyć do złożenia przez państwa basenu Morza Bałtyckiego wspólnego wniosku do IMO w celu ubiegania się o nadanie Morzu Bałtyckiemu statusu obszaru kontroli emisji NOx, biorąc pod uwagę wyniki badania przeprowadzonego przez HELCOM dotyczącego skutków gospodarczych wprowadzenia bałtyckiego obszaru NECA, a także przyjąć i wspierać pomysł nadania statusu obszarów NECA innym obszarom morskim, w szczególności Morzu Północnemu. Państwa basenu Morza Bałtyckiego planują złożenie do IMO dwóch wniosków: wniosku w sprawie obszaru NECA oraz wniosku w sprawie przeglądu technologii. Oba wnioski są gotowe, a ostateczne złożenie dokumentów planuje się na 65. posiedzenie Komitetu Ochrony Środowiska Morskiego IMO (planowane na lipiec 2013 r.). Koordynator projektu: HELCOM. Termin: 2013 r.
- **Zdobywanie kompetencji w zakresie instalacji skroplonego gazu ziemnego (LNG) w regionie** (MarTech LNG – kompetencje morskie, transfer technologii i wiedzy w zakresie LNG w

⁵⁵ http://www.baltic.org/projects/bsr_innoship/

⁵⁶ Zgodnie z uzgodnieniami spotkania ministerialnego HELCOM w Moskwie w 2010 r., zob. <http://www.helcom.fi/stc/files/Moscow2010/HELCOM%20Moscow%20Ministerial%20Declaration%20FINAL.pdf>

regionie południowym Morza Bałtyckiego). Projekt ma na celu zagwarantowanie transferu wiedzy na temat technologii LNG do państw w regionie, które obecnie budują terminale LNG. Ważne jest zapewnienie budowania zdolności i transferu wiedzy na wspomniany temat przedsiębiorstwom w regionie, aby umożliwić w przyszłości prowadzenie eksploatacji i obsługi na poziomie lokalnym. W projekcie odniesiono się do potencjalnego łańcucha dostaw małych i średnich przedsiębiorstw w regionie, które mają możliwość zdobycia kompetencji w zakresie technologii LNG podczas budowy terminali LNG, a także instytucji naukowych. Oczekiwany rezultatem jest regionalny klaster posiadający kompetencje w zakresie LNG, który może wykorzystać szanse rynkowe istniejące na wschodzącym rynku LNG. Koordynator projektu: Park Naukowo-Technologiczny w Kłajpedzie, Litwa. Termin: grudzień 2014 r.

- **Klasyfikowanie oddziaływania statków na środowisko** (wskaźnik ekologicznego transportu morskiego, ang. *Clean Shipping Index* – wgląd w czasie rzeczywistym, w ujęciu ilościowym w efektywność środowiskową statków). Właściciele ładunków w coraz większym stopniu wpływają na łańcuchy logistyczne dotyczące ich towarów. Czynnikiem napędzającym są efektywność i koszty, lecz także wiarygodność i zrównoważony charakter transportu. W bazie danych wskaźnika ekologicznego transportu morskiego statki i właściciele statków klasyfikuje się według ich efektywności środowiskowej. W celu zminimalizowania śladów środowiskowych ich przedsiębiorstw właściciele ładunków mogą korzystać z informacji ze wskaźnika ekologicznego transportu morskiego podczas udzielania zamówień na transport morski. W projekcie uczestniczy już blisko 50 przedsiębiorstw żeglugowych, a w jego ramach sklasyfikowano prawie 2 000 statków. Celem jest rozszerzenie sieci właścicieli ładunków oraz przyciągnięcie większej liczby przedsiębiorstw żeglugowych przy jednoczesnym rozszerzeniu koncepcji na inne części Europy w celu przekształcenia jej w samowystarczalną organizację w ciągu 3–5 lat. Koordynator projektu: Stowarzyszenie Sieci Ekologicznej Żeglugi (Clean Shipping Network Association). Termin: 2015 r.

Powyższe projekty odnoszą się do szerokiego zakresu kwestii dotyczących ekologicznej żeglugi, jednak nie obejmują jeszcze wszystkich tematów. Koordynator zagadnienia priorytetowego przyjmuje z zadowoleniem wnioski dotyczące nowych projektów przewodniczących, w szczególności w odniesieniu do stosowania odnawialnych lub mniej szkodliwych dla środowiska rodzajów paliw napędowych; statystyk i definicji dotyczących ścieków i odpadów wytwarzanych przez statki oraz związanej z nimi infrastruktury w portach; wód balastowych oraz innych kwestii, których jeszcze nie poruszono.

ZP MŚP – Promowanie przedsiębiorczości i zwiększanie wzrostu MŚP

Koordynowane przez: Danię

W regionie Morza Bałtyckiego istnieje potrzeba poprawy warunków wzrostu. Wsparcie na rzecz przedsiębiorczości i rozwoju MŚP powinno być większe i skuteczniejsze, a współpraca między przedsiębiorstwami, instytucjami naukowymi i organami publicznymi na szczeblu krajowym i regionalnym w regionie – silniejsza. Takie inicjatywy mają znaczenie dla osiągnięcia celów politycznych EUSBSR, w szczególności celu 3 – Zwiększenia dobrobytu BSR, a zwłaszcza celów częściowych „Wkład EUSBSR we wdrażanie strategii »Europa 2020«”, „Poprawa globalnej konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego” oraz „Przystosowanie się do zmiany klimatu”.

Działania i projekty przewidziane w ramach zagadnienia priorytetowego „MŚP” powinny być ukierunkowane na przedsiębiorców i MŚP oraz na stojące przed nimi specyficzne wyzwania dotyczące współpracy transgranicznej, dostępu do rynków oraz dostępu do finansowania, zasobów ludzkich i wiedzy. Poszczególne działania mogą obejmować prace analityczne, ustanowienie makroregionalnych partnerstw publiczno-prywatnych, wspólne inicjatywy w dziedzinie promocji biznesu, handlu i inwestycji, a także tworzenie i promowanie wspólnych obiektów do prowadzenia badań i instalacji demonstracyjnych.

Działania i projekty przewidziane w ramach zagadnienia priorytetowego „MŚP” powinny być skoncentrowane na wielkich wyzwaniach społecznych, takich jak zmiana klimatu, zrównoważony wzrost gospodarczy, efektywna gospodarka zasobami, oraz na konkretnych sektorach gospodarki, w których istnieje znaczący potencjał wzrostu w BSR, w szczególności na przemyśle ekologicznym, biotechnologii, sprzęcie medycznym, sektorach kreatywnych, branży produkcji spożywczej i przemyśle morskim, a także na zrównoważonym i innowacyjnym wykorzystywaniu zasobów morskich przez branżę i przedsiębiorców.

Wszystkie działania w ramach zagadnienia priorytetowego „MŚP” będą ściśle skoordynowane z działaniami w ramach innych zagadnień priorytetowych dotyczących wymienionych powyżej celów częściowych, a w szczególności zagadnienia priorytetowego „Innowacje”. Działania w ramach zagadnienia priorytetowego „MŚP” będą również obejmowały badanie możliwości synergii z działaniami na szczeblu UE, takimi jak program *Small Business Act*, europejskie partnerstwa innowacyjne i strategia na rzecz „niebieskiego wzrostu”, oraz w stosownych przypadkach wykorzystywanie możliwości finansowania zapewnianych w ramach Funduszu Spójności i programów

UE, takich jak LIFE, 7PR i program na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) („Horyzont 2020” i COSME po 2013 r.).

Działania, które przyczynią się do rozwiązania problemów napotykanym przez zainteresowane strony w BSR, będą stanowiły wartość dodaną, w szczególności w odniesieniu do nawiązywania nowych kontaktów i partnerstw strategicznych z innymi podmiotami w BSR.

Przykładem sposobu, w jaki EUSBSR zapewnia zainteresowanym stronom wartość dodaną, jest wsparcie finansowe w celu powołania Sieci Regionu Morza Bałtyckiego na rzecz morskiej energii odnawialnej.

Centrum Morskich Odnawialnych Źródeł Energii Lindoe (Lindoe Offshore Renewables Centre, LORC), wiodący ośrodek wiedzy, innowacji, badań i demonstracji ekologicznych technologii morskich, otrzymał pomoc techniczną UE w ramach EUSBSR w celu przeprowadzenia tworzeniu makroregionalnej sieci przedsiębiorstw i instytucji naukowych w BSR, które są zainteresowane wspólnym badaniem nowych ścieżek wzrostu gospodarczego i innowacji w ekologicznym przemyśle morskim. Punktem wyjścia dla tej sieci będzie zbadanie potencjału metod spawania laserowego z wykorzystaniem dużej mocy oraz podjęcie wspólnych działań. Metody spawania laserowego z wykorzystaniem dużej mocy mają potencjał zmniejszenia czasu i kosztów produkcji konstrukcji na wielką skalę; wspólne inicjatywy w tej dziedzinie mogą przyczynić się do zwiększenia wydajności, a zatem również globalnej konkurencyjności ekologicznego przemysłu morskiego oraz innych branż w BSR.

Przedmiotowa sieć pomoże w zbliżeniu wszystkich głównych podmiotów w BSR w ramach ekologicznego przemysłu morskiego oraz w pełnym wykorzystaniu ich uzupełniających się kompetencji w celu przekształcenia BSR w globalne centrum ekologicznego przemysłu morskiego. Zapewni ona również podstawę do wspólnych wniosków o finansowanie z UE na badania i rozwój, przyczyniając się w ten sposób do innowacji i wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej.

We wspomnianym przykładzie wskazano potencjał gospodarczy zaangażowania głównych podmiotów i zainteresowanych stron w BSR w opracowywanie i realizację wspólnych projektów. Wysoki poziom zaangażowania przyczyni się do wywarcia widocznego i trwałego wpływu na zmiany społeczno-ekonomiczne w BSR.

Główne problemy zidentyfikowane przez koordynatorów zagadnienia priorytetowego „MŚP” to:

- współpraca między podmiotami w BSR. Konieczne jest ułatwienie współpracy między głównymi podmiotami w BSR w obszarach działalności o dużym potencjale w zakresie wzrostu gospodarczego i innowacji;
- należy wspierać przedsiębiorczość i innowacyjność w BSR, w szczególności szybki rozwój przedsiębiorczości i eko-innowacji we wszystkich sektorach, w tym w sektorach morskich;
- niezbędne są wspólne inicjatywy służące podnoszeniu świadomości na szczeblu globalnym na temat licznych możliwości, jakie oferuje BSR;
- dostęp do finansowania w dalszym ciągu stanowi zasadnicze wyzwanie dla przedsiębiorców i MŚP. Jest to jednak kwestia przekrojowa i w związku z tym należy odnieść się do niej w ramach EUSBSR.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Niedługo określona zostanie ograniczona liczba wskaźników, które przekładają się na główne cele w ramach priorytetów. Będą im towarzyszyły odpowiednie dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji.

Następujące trzy obszary zostaną wykorzystane jako wskaźniki w odniesieniu do przedmiotowego ZP:

- 1) zasięg geograficzny mierzony jako poziom docelowy uczestników z co najmniej czterech różnych państw w ramach każdego z projektów przewodnich (średnia);
- 2) wartość dodana w przypadku zainteresowanych stron mierzona za pomocą corocznego badania, w ramach którego docelowo co najmniej 75 % podmiotów uczestniczących powinno uważać, że ich udział w projekcie przewodnim przyniósł wartość dodaną;
- 3) terminowe rozpoczęcie i zakończenie mierzone w odniesieniu do poziomu docelowego, zgodnie z którym do dnia 31 grudnia 2014 r. zostanie zakończonych co najmniej osiem projektów przewodnich.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Tworzenie platform wzrostu gospodarczego

Przedmiotowe działanie ułatwi ustanowienie makroregionalnych platform na rzecz współpracy strategicznej w obszarach, w których istnieje duży potencjał wzrostu gospodarczego i innowacji. Grupa docelowa obejmuje przedsiębiorców, MŚP oraz instytucje naukowe w BSR.

Projekty przewodnie

- ***Regionalna platforma na rzecz współpracy strategicznej w ekologicznym przemyśle morskim.***
Celem przedmiotowego projektu jest utworzenie regionalnej platformy w dziedzinie

ekologicznego przemysłu morskiego, aby wspierać współpracę transgraniczną między kluczowymi podmiotami w BSR i podnosić jej poziom. Koordynator projektu: LORC, Dania. Termin: grudzień 2013 r.

- **Region Morza Bałtyckiego jako lider w dziedzinie wzornictwa.** Celem przedmiotowej propozycji projektu jest utworzenie regionalnej platformy w dziedzinie wzornictwa, aby wspierać współpracę transgraniczną między kluczowymi podmiotami w BSR i podnosić jej poziom. Koordynator projektu: Duński urząd ds. przedsiębiorczości (Danish Business Authority). Termin zakończenia: grudzień 2013 r.
- **Bałtycka arena biznesowa (Baltic Business Arena, BBA)** jest projektem, w ramach którego rozwija się platformy przeznaczone dla MŚP w celu wspierania współpracy pod względem innowacji, handlu, wywozu ze wspólną dostawą za granicę itp. Może ona obejmować inne działania mające na celu uproszczenie zasad i procedur oraz ograniczenie barier na rynku wewnętrznym. Działania w ramach BBA obejmują forum kojarzenia partnerów dla MŚP w regionie Morza Bałtyckiego, ułatwianie spotkań bezpośrednich, dyskusje i wymianę wiedzy między MŚP wchodzącymi na rynek eksportowy, sondowanie możliwych partnerów w ramach planów dotyczących outsourcingu lub poszukiwanie partnerów w celu zwiększania dostępu do wiedzy eksperckiej z zakresu badań i rozwoju. Szwedzka Agencja ds. Wzrostu Gospodarczego i Regionalnego zainicjowała BBA i wraz z Instytutem Szwedzkim będzie przyszłym partnerem współpracy. Koordynator projektu: Bałtyckie Forum Rozwoju. Termin: do ustalenia.

Działanie: Skuteczne wsparcie na rzecz przedsiębiorczości i innowacyjności

Celem przedmiotowego działania jest zapewnienie dowodów i nowego impulsu dla opracowywania skutecznych środków wsparcia na rzecz przedsiębiorczości i innowacyjności w BSR, w tym utworzenie i rozwój silnych ekosystemów dla przedsiębiorców oraz wspólnych obiektów do prowadzenia badań i demonstracji. Grupa docelowa obejmuje osoby odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki, przedsiębiorców, MŚP i zarządzających klastrami w BSR.

Projekty przewodnie

- **Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości jako element programów nauczania w szkołach.** Celem przedmiotowego projektu jest opracowanie strategii na rzecz ściślejszej współpracy w BSR, aby promować kształcenie w zakresie przedsiębiorczości. W jego ramach będzie się propagować wymianę dobrych praktyk między zainteresowanymi państwami lub regionami, biorąc pod uwagę istniejące inicjatywy UE w tej dziedzinie, w szczególności te związane z programem *Small Business Act*. Koordynator projektu: Krajowa agencja ds. edukacji (National Education Agency), Dania. Termin: grudzień 2013 r.

Działanie: Zwiększenie ekologiczności

W ramach przedmiotowego działania będzie się wspierać ekoinnowacje i efektywną gospodarkę zasobami w BSR, a w szczególności wspólne projekty obejmujące MŚP oraz instytucje naukowe w BSR.

Projekty przewodnie

- ***Rozwijanie głębszej współpracy w zakresie technologii środowiskowej w celu tworzenia nowych możliwości gospodarczych.*** Aby wzmocnić pozycję MŚP w sektorze technologii środowiskowej, konieczne jest osiągnięcie masy krytycznej w zakresie wiedzy i technologii, przy zaangażowaniu badań i rozwoju technologicznego (badania naukowe) oraz przedsiębiorstw. Wspólne działania powinny obejmować wzmocnioną współpracę w zakresie promowania wywozu. Koordynator projektu: Polska. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.
- ***Realizacja projektu „Zrównoważona produkcja przez innowacje w małych i średnich przedsiębiorstwach”.*** Celem projektu jest zwiększenie potencjału innowacyjnego MŚP, aby wzmocnić ich zrównoważone procesy produkcji, co pozwoli na zwiększenie zysków przedsiębiorstw, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów ekonomicznych i środowiskowych. (Projekt finansowany ze środków dostępnych w programie dla regionu Morza Bałtyckiego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” EFRR; całkowity budżet wynosi 3 mln EUR na okres trzech i pół roku). Koordynator projektu: Niemcy. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.
- ***Region Morza Bałtyckiego jako region ekowydajny*** – cel projektu może zostać osiągnięty na przykład przez ustanowienie sieci w zakresie ekologicznych zamówień publicznych służącej wymianie dobrych praktyk i doświadczenia. Należy utworzyć punkty koordynacji we wszystkich państwach członkowskich BSR w celu poszerzenia wiedzy i rozpowszechniania informacji. Koordynator projektu: Niemcy i Szwecja. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.

Działanie: Szanse na światowych rynkach

W ramach przedmiotowego działania promowane będzie umiędzynarodowienie na większą skalę MŚP w BSR oraz współpraca transgraniczna między organizacjami biznesowymi, władzami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi oraz organami odpowiedzialnymi za promocję handlu i inwestycji w BSR.

Projekty przewodnie

- **Projekt Baltic Supply.** W ramach projektu tworzy się struktury wsparcia MŚP w celu ułatwienia dostępu do międzyregionalnych rynków dostaw w północno-wschodniej Europie. Ustanawia się sieć usług agencji rozwoju regionalnego, organizacji rozwoju przedsiębiorstw, agencji rządowych i instytucji naukowych, które będą pomagać małym i średnim przedsiębiorstwom w identyfikowaniu nowych możliwości gospodarczych oraz w łączeniu sił ponad granicami regionalnymi, aby osiągnąć zrównoważony sukces na międzyregionalnych rynkach dostaw. W tym celu w ramach projektu powołano „Europejską sieć wspierania biznesu” (European Business Support Network) (www.eubizz.net) funkcjonującą jako wirtualna i spersonalizowana infrastruktura usługowa, w ramach której partnerzy sieci oferują usługi w zakresie innowacji, rozwoju rynku i szkoleń. Skoncentrowano się na trzech sektorach rynku: przemyśle morskim, żywności i energii. Koordinator projektu: Niemcy. Termin przeglądu postępu prac: grudzień 2013 r.
- **Umiejdzynarodowienie MŚP za pomocą łańcuchów wartości.** W ramach projektu gromadzone i analizowane będą dane dotyczące wpływu środków politycznych i projektów, które przyczyniały się do promowania umiejdzynarodowienia MŚP poprzez włączenie ich w makroregionalne i globalne łańcuchy wartości. Pod uwagę będą brane inicjatywy istniejące w tej dziedzinie na szczeblu lokalnym i krajowym, na szczeblu UE oraz odpowiednie działania OECD; będzie się także proponować i realizować wspólne inicjatywy w BSR. Koordinator projektu: Duński urząd ds. przedsiębiorczości, Dania. Termin: grudzień 2013 r.

ZP Turystyka – Wzmacnianie spójności makroregionu za pomocą turystyki

Koordynowane przez: Meklemburgię-Pomorze Przednie (Niemcy)

Turystyka odgrywa istotną rolę w gospodarce europejskiej jako sektor obejmujący prawie 1,8 mln przedsiębiorstw zatrudniających około 9,7 mln osób. Odpowiada ona za 5 % zarówno zatrudnienia, jak i unijnego PKB. Turystyka morska i nadmorska odgrywa znaczącą rolę. Z uwagi na fakt, że turystyka wpływa również na popyt na usługi i produkty w innych sektorach, jej pośrednie znaczenie dla rozwoju makroregionu jest znacznie większe.

Wzrost gospodarczy w sektorze turystycznym przyczynia się do ożywienia gospodarczego w regionie Morza Bałtyckiego. W 2011 r. liczba podróży międzynarodowych w Europie zwiększyła się o 4 %. Najwyższe stopy wzrostu odnotowano w trzech państwach bałtyckich – na Łotwie wzrost wyniósł 31 %, na Litwie 25 %, a w Estonii 15 %. Liczba turystów z Chin, Indii i Rosji rosła w tempie dwucyfrowym.

W obszarach wiejskich turystyka często stanowi kluczowy, obok rolnictwa, sektor generujący wzrost i zatrudnienie. Zapewnia ona zachęty gospodarcze do pozostania na terenach wiejskich i sprawia, że ludzie są dumni ze swoich tradycji oraz dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Stymuluje ona inwestycje w infrastrukturę i środki transportu, przyczyniając się w ten sposób do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju terytorialnego w regionie.

Poza wspomnianymi czynnikami rozwój sektora turystycznego w regionie Morza Bałtyckiego, który będzie konkurencyjny na skalę światową, zależy również od ścisłej współpracy z innymi sektorami, np. sektorem technologii informacyjno-komunikacyjnych, środowiska i zdrowia. Tendencje w turystyce są powiązane z tendencjami społecznymi, technologicznymi i światowymi, takimi jak zmiany demograficzne, zmiana klimatu oraz wyzwania w zakresie środowiska czy rozwój gospodarczy państw zwanych dawniej „krajami wschodzącymi”. W związku z tym turystyka podlega nieustannym zmianom i rozwojowi. Obecnie musi ona w coraz większym stopniu spełniać wymagania osób starszych i niepełnosprawnych oraz samotnych podróżników. Niezbędne jest rozwijanie jej i korzystanie z niej w sposób zrównoważony oraz – w największym możliwym zakresie – w sposób przyjazny dla klimatu.

Inteligentne środowiska muszą udostępniać podróżnym informacje terminowo i na miejscu. Rośnie znaczenie platform internetowych i mediów społecznościowych. Ponadto rośnie też zapotrzebowanie na wysokiej jakości produkty tematyczne w dziedzinie kultury, natury, sportu oraz rozrywki połączonej z

edukacją (ang. *edutainment*). W związku z tym sektor turystyczny z definicji musi mieć charakter zrównoważony, innowacyjny i przedsiębiorczy.

Współpraca w dziedzinie turystyki w regionie powinna również obejmować państwa nienależące do UE takie jak Norwegia oraz w szczególności części Federacji Rosyjskiej, które graniczą z Morzem Bałtyckim. W tym celu w stosownych przypadkach należy korzystać z istniejących i rozwijających się ram instytucyjnych, takich jak Fora Turystyczne Państw Bałtyckich, „proces Turku” i „Partnerstwo na rzecz modernizacji obszaru południowo-wschodniego Bałtyku” (SEBA) pod patronatem Rady Państw Morza Bałtyckiego.

Tworzenie i promowanie zrównoważonych i innowacyjnych produktów i usług z zakresu turystyki na szczeblu transgranicznym i transnarodowym skoncentrowanych wokół konkretnych tematów nie tylko przyczynia się do podkreślenia atutów regionu jako kierunku turystycznego na głównych rynkach źródłowych – dzięki podkreśleniu wspólnego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz historii – współpraca w zakresie turystyki może również spowodować połączenie korzyści gospodarczych z postrzeganiem regionu jako wspólnego punktu odniesienia w tożsamości mieszkańców makroregionu.

Sektor turystyczny w regionie Morza Bałtyckiego w dalszym ciągu jest rozdrobniony, a poziom współpracy podmiotów w tym sektorze nie jest wysoki. Wymienić można kilka przyczyn. Po pierwsze, we wspomnianym sektorze istnieją różne poziomy rozwoju i współpracy, co prowadzi do niesymetrycznej gotowości do współpracy na szczeblu transnarodowym. Główne przyczyny takiego stanu rzeczy to dostępność zasobów i wiedzy fachowej, opracowanie instrumentów finansowania, modele długotrwałej współpracy, zwłaszcza w Skandynawii, oraz dostępność makroregionu.

W ramach celu Europejskiej współpracy terytorialnej współpraca w zakresie turystyki w odniesieniu do projektów odbywa się głównie na szczeblu transgranicznym, a zatem ma ograniczony zasięg geograficzny. Próby lepszego połączenia projektów związanych z turystyką na szczeblu transnarodowym wymagają dalszych zachęt, również w formie odpowiedniego dostępu do finansowania. Należy także wzmocnić perspektywę gospodarczą dofinansowywanych projektów, np. poprzez zaangażowanie we współpracę partnerów z sektora prywatnego, co mogłoby zwiększyć trwałość rezultatów danego projektu. Bardzo istotne są również powiązania z instytucjami oświatowymi służące podnoszeniu poziomu umiejętności i rozwijaniu wysokiej jakości turystyki pod względem świadczonych usług.

Poziomy docelowe i wskaźniki

Obecnie w turystyce w regionie brak kompleksowych ram instytucjonalnych i politycznych. Istniejące struktury współpracy w zakresie turystyki, takie jak grupy robocze lub projekty, odnoszą się do

konkretnych interesów i tematów, mają charakter tymczasowy lub przerywany bądź ich zasięg geograficzny nie obejmuje pożądanego obszaru makroregionu.

Polityka w zakresie turystyki oraz działania związane z turystyką są opracowywane i prowadzone w dużej mierze bez określenia wspólnych celów, podejść i norm na szczeblu makroregionalnym. W związku z tym dla zagadnienia priorytetowego „turystyka” nie są dostępne żadne wspólne poziomy docelowe i wskaźniki, na których można by polegać.

Poziomy docelowe powinny być określone na podstawie celów ogólnych zagadnienia priorytetowego.

1. W odniesieniu do *wymiaru współpracy* poziomem docelowym powinno być zapewnienie rzeczywistych możliwości tworzenia sieci kontaktów wśród państw basenu Morza Bałtyckiego w kwestiach dotyczących turystyki oraz korzystanie z tych możliwości będące głównym wynikiem między innymi pracy nad zagadnieniem priorytetowym „turystyka”. W dłuższej perspektywie ustanowienie zinstytucjonalizowanych ram współpracy w zakresie turystyki może być pożądanym, chociaż obecnie wydaje się nierealne.
2. W odniesieniu do *wymiaru polityki* poziom docelowy powinien koncentrować się na zwiększeniu liczby wspólnie opracowywanych dostępnych dokumentów dotyczących polityki i strategii w zakresie turystyki, zarówno w odniesieniu do kompleksowych/universalnych strategii, jak i dokumentów skoncentrowanych na bardziej szczegółowych aspektach turystyki, w tym na turystyce morskiej i nadmorskiej.

Wskaźniki:

1. *wymiar współpracy*: liczba forów (konferencji, spotkań, warsztatów itp.) umożliwiających dialog na temat współpracy w zakresie turystyki przy udziale zainteresowanych stron reprezentujących państwa Morza Bałtyckiego;
2. *wymiar polityki*: liczba wspólnie opracowanych strategii lub dokumentów dotyczących polityki w regionie Morza Bałtyckiego.

Rok odniesienia: 2009 r.

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z powyższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Ułatwianie tworzenia sieci kontaktów zainteresowanych stron z sektora turystyki i ich klastrów

Wspomniane działanie mające na celu tworzenie sieci kontaktów powinno obejmować przedsiębiorstwa prywatne, organizacje pozarządowe, organy publiczne oraz struktury współpracy wielostronnej w całym regionie Morza Bałtyckiego. W tym celu należy wykorzystywać wszystkie istniejące inicjatywy w zakresie sieci związanych z turystyką, w tym coroczne Forum Turystyczne Państw Bałtyckich (BSTF).

Realizacja przedmiotowego działania wymaga podejścia długoterminowego i odbywa się przede wszystkim na poziomie koordynatora zagadnienia priorytetowego „Turystyka”. Ścisłą współpracę oparto na strukturach współpracy wielostronnej mających znaczenie dla współpracy w zakresie turystyki w regionie, w tym dla zainteresowanych stron z sektora turystyki, które promują BSTF. W rezultacie wspomnianej współpracy uzgodniono, że w listopadzie 2012 r. i w 2013 r. BSTF zostanie zorganizowany w ramach współpracy z zagadnieniem priorytetowym „Turystyka”. Przedmiotowa współpraca ma na celu nadanie BSTF charakteru instytucjonalnego oraz ustanowienie go w przyszłości stałym forum współpracy w zakresie turystyki w regionie Morza Bałtyckiego. Wymaga to nie tylko zaakceptowania forum przez główne zainteresowane strony z sektora turystyki, lecz także odpowiedniego poziomu zasobów finansowych. Finansowanie odpowiednich projektów transnarodowych w okresie programowania UE na lata 2014–2020 może stanowić ważny krok w rozwoju struktury zinstytucjonalizowanej współpracy.

Do tego czasu należy w dalszym ciągu poszerzać i intensyfikować współpracę z głównymi zainteresowanymi stronami. W przypadkach, w których jest to możliwe i właściwe, należy stosować instrumenty finansowania takie jak instrument kapitału zalążkowego w celu dalszego rozwijania koncepcji i profilu wspólnego forum współpracy w zakresie turystyki. W stosownych przypadkach spośród wspomnianych działań można prawdopodobnie wzmocnić odpowiadający przygotowywany projekt i przekształcić go w projekt przewodni w ramach zagadnienia priorytetowego „Turystyka”.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Sieć regionalnych ośrodków innowacji w zakresie turystyki w regionie Morza Bałtyckiego.***
Celem jest określenie poziomu wiedzy eksperckiej i fachowej w różnych obszarach regionu poprzez przeprowadzenie badania na temat uwzględnionych obszarów badawczych i ograniczeń dotyczących badań, dostępnej wiedzy eksperckiej, w tym w Rosji (zwłaszcza w obszarze Sankt Petersburga) i Norwegii, zrozumienie różnych innowacyjnych systemów i struktur oraz istniejących sieci kontaktów między sektorem turystyki a innymi sektorami gospodarki (np. sektorem energii, zdrowia, sektorem mieszkaniowym i budowlanym, czystymi technologiami i technologiami środowiskowymi oraz przemysłem morskim). W oparciu o wyniki wspomnianych badań nawiązywana będzie współpraca lub tworzone będą sieci kontaktów

między regionalnymi klastrami innowacji, które zapewnią wzajemnie korzystanie z wiedzy eksperckiej drugiej strony, przekazywanie wiedzy, wyszukiwanie najlepszych partnerów do działań rozwojowych oraz dzielenie się dobrymi praktykami w celu wspierania odnowy, rozwoju i konkurencyjności sektora turystyki BSR. Koordinator projektu: Rada Regionu Finlandii Południowo-Zachodniej oraz organizacja Turku Touring/centrum wiedzy specjalistycznej na potrzeby zarządzania turystyką i doświadczeniami. Etap przygotowawczy i etap planowania w 2013 r., etap operacyjny w 2014 r.

Działanie: Wykorzystanie pełnego potencjału zrównoważonej turystyki w regionie Morza Bałtyckiego

Dzięki opracowaniu wspólnych strategii i podejść w oparciu o odpowiedzialność ekologiczną i społeczną oraz bazując na zaangażowaniu różnych zainteresowanych stron, w tym Rosji, współpraca mogłaby obejmować: ułatwianie wymiany najlepszych praktyk, harmonizację norm, regionalne działania marketingowe i promocyjne, rozwój wspólnych produktów i projektów z zakresu turystyki w regionie.

Projekty przewodnie

- ***Ułatwianie zrównoważonych wycieczek w głąb lądu organizowanych przez operatorów statków wycieczkowych w basenie Morza Bałtyckiego*** poprzez opracowanie działań pilotażowych w celu rozwinięcia wytycznych dotyczących stosowania kryteriów zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do formatu produktu pod nazwą „wycieczki w głąb lądu”. Po przeprowadzeniu i dokonaniu oceny działań pilotażowych planowane jest zaproponowanie standardowego procesu w odniesieniu do wspomnianego produktu w celu promowania rozpowszechniania wyników w sektorze statków wycieczkowych. Koordinator projektu: AIDA Cruises, Niemcy. Termin przeglądu postępu prac: lipiec 2013 r.
- ***Promowanie dziedzictwa kulturalnego i naturalnego*** poprzez monitorowanie trwających inicjatyw i tendencji w rozwoju turystyki w regionie Morza Bałtyckiego. Współpraca ze strony partnerów z sektora publicznego i prywatnego będzie się koncentrować na innowacyjnych produktach z zakresu turystyki oraz wprowadzaniu ich na rynek. Projekt przewodni będzie częścią projektu „Ciesz się południowym Bałtykiem!” dla regionu południowego Bałtyku. Zostanie on rozszerzony na cały region Morza Bałtyckiego dzięki rozpowszechnieniu wyników projektu oraz tworzeniu klastrów z odpowiednimi sieciami i projektami. Koordinator projektu: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego; Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska. Termin przeglądu postępu prac: czerwiec 2014 r.

- **Opracowanie strategii dla zrównoważonej turystyki** poprzez wykorzystanie dostępnych źródeł informacji, takich jak baza danych YEPAT⁵⁷ lub Nordic Culture Point. Ponadto w ramach projektu AGORA 2.0⁵⁸ partnerzy z regionu Morza Bałtyckiego (w tym Białoruś) rozpoczną projekty pilotażowe mające na celu zwiększenie dostępności ich naturalnego, kulturowego i historycznego dziedzictwa dla turystyki oraz odkrycie elementów wspólnej tożsamości regionu Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Uniwersytet w Greifswaldzie, Niemcy. Termin zakończenia: lipiec 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Przyciąganie turystów na obszary wiejskie, szczególnie położone na wybrzeżu**, poprzez promowanie wspólnych pakietów zrównoważonej turystyki na obszarach wiejskich i nadmorskich (np. turystyka w gospodarstwach rolnych, turystyka gastronomiczna, piesze wycieczki, sporty zimowe, turystyka przyrodnicza) oraz poprzez tworzenie sieci kontaktów podmiotów z sektora turystycznego, badań i edukacji, sektora lokalnego i publicznego w celu dzielenia się najlepszymi praktykami i wiedzą fachową na temat produktów, usług i dostępności oraz ich rozpowszechniania.

⁵⁷ www.yepat.info

⁵⁸ AGORA 2.0 gromadzi narzędzia i informacje dotyczące zrównoważonej turystyki i udostępnia je zainteresowanym użytkownikom. Źródłem tych informacji są partnerzy reprezentujący wszystkie trzy wymiary zrównoważonego rozwoju, różne poziomy administracji i zarządzania turystyką oraz różne zainteresowania tematyczne, projekty, podmioty i zainteresowane strony z branży turystycznej; www.agora2-tourism.net

ZP Transport – Ulepszenie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych

Koordynowane przez: Litwę i Szwecję

W regionie Morza Bałtyckiego transport odgrywa szczególnie istotną rolę ze względu na bardzo duże odległości (wewnątrz regionu oraz w stosunku do pozostałej części Europy i do reszty świata) oraz często trudne warunki ruchu (lasy, jeziora, śnieg i lód zimą itd.). Surowce i wyroby gotowe pochodzące z bogatych zasobów naturalnych w częściach regionu najbardziej wysuniętych na północ są atrakcyjne na rynku światowym. Region ten, położony częściowo na uboczu gospodarczego centrum Europy, jest w znacznym stopniu zależny od zagranicznego handlu towarami i od międzynarodowej wymiany wiedzy i usług. W związku z tym sprawnie funkcjonujący system transportowy w połączeniu z poświęcaniem większej uwagi strukturze rozwoju przestrzennego i lokalizacji ma kluczowe znaczenie dla dobrobytu i wzrostu gospodarczego tego regionu.

Populacja licząca 80 mln osób na dużym terytorium, znane na całym świecie przedsiębiorstwa z szerokiego wachlarza branż, konkurencyjny potencjał gospodarczy i naukowy, ale stosunkowo niewielkie obszary miejskie również wymagają poprawy dostępności w ramach omawianego regionu w celu wzmocnienia wspólnego potencjału rynkowego Morza Bałtyckiego.

Ponadto Morze Bałtyckie stanowi wrażliwy ekosystem, co sprawia, że względy środowiskowe mają bardzo duże znaczenie w rozwoju infrastruktury transportowej. Uznanie Morza Bałtyckiego za szczególnie wrażliwy obszar morski (PSSA) przez Międzynarodową Organizację Morską (IMO) umożliwia opracowanie szczegółowych środków dla Morza Bałtyckiego w celu zapewnienia zrównoważonego charakteru transportu morskiego.

Warunki geograficzne w regionie Morza Bałtyckiego są powodem szczególnych wyzwań w dziedzinie transportu. Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych, zwiększenie wydajności systemów transportowych i zmniejszenie ich oddziaływania na środowisko powinno przyczynić się do poprawy konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego oraz zwiększyć jego dostępność i atrakcyjność.

Jednym z głównych elementów EUSBSR jest potencjał wytwarzania wartości dodanej w odniesieniu do regionu dzięki skoordynowaniu działań mających na celu ułatwianie przekraczania granic. Szczególne znaczenie mają działania dotyczące infrastruktury i procedur związanych z przekraczaniem granic między UE a krajami sąsiadującymi. Region odnosi korzyści z przepływu przewozów towarowych w ramach tranzytu oraz z większej mobilności obywateli Unii i obywateli państw trzecich. Należy

poświęcać odpowiednią uwagę regionalnym inicjatywom mającym na celu eliminację wąskich gardeł i wspierać te inicjatywy.

Jednym z kluczowych celów strategii jest dalszy rozwój zrównoważonego systemu transportowego w makroregionie. Działania w dziedzinie transportu mają znaczny wpływ na środowisko i gospodarkę, przyczyniając się w ten sposób również do realizacji innych celów strategii.

W ostatnim czasie dążenie do innowacyjnych i przyjaznych dla środowiska rozwiązań transportowych stało się widoczne dzięki inicjatywom dotyczącym zielonych korytarzy, które skupiają różne zainteresowane strony i działania w celu zapewnienia bardziej ekologicznych międzynarodowych usług logistycznych.

Jednym z największych wyzwań dla systemu transportowego w regionie Morza Bałtyckiego jest poprawa wspólnego procesu planowania w regionie dająca krajowym planistom strategii więcej możliwości do spotkań i uczenia się od siebie nawzajem. W ramach tego procesu najważniejsza jest wspólna wizja przyszłych wyzwań dotyczących systemu transportowego oraz posiadanie narzędzi planowania cieszących się zaufaniem wszystkich państw.

Dostępne obecnie narzędzia są niewystarczające i brakuje wymiany wiedzy między krajowymi planistami strategii – taki był główny wniosek z finansowanego przez UE projektu „Perspektywy transportu bałtyckiego 2030” (BTO 2030), zleconego przez ministerstwa transportu wszystkich państw członkowskich UE regionu Morza Bałtyckiego.

Rozpoczęto szereg wartościowych badań i procesów, m.in. na szczeblu transnarodowym obejmującym kraje sąsiadujące – partnerstwo na rzecz transportu i logistyki w ramach wymiaru północnego (NDPTL); na szczeblu krajowym – wspomniane wyżej BTO 2030; oraz na szczeblu regionalnym – inicjatywy takie jak klastery projektów transportowych dotyczących zrównoważonych, multimodalnych i zielonych korytarzy dla transportu (Transbaltic, Scandria lub Korytarz transportowy Wschód-Zachód II). Jednym z celów przedmiotowego zagadnienia priorytetowego będzie poprawa wymiany i koordynacji informacji i wiedzy uzyskiwanych ze wspomnianych różnych procesów w celu wsparcia planistów strategicznych w udzielaniu skuteczniejszych zaleceń dotyczących infrastruktury i systemów transportowych w regionie Morza Bałtyckiego zarówno wewnątrz regionu, jak i poza nim.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem koordynatora zagadnienia priorytetowego ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i prowadzenia działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów,

poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z powyższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel	Proponowany wskaźnik; nazwa i opis	Wartość poziomu bazowego (2011 r.)	Wartości poziomu docelowego (2020 r.)	Źródła informacji w celu określenia poziomu bazowego i poziomu docelowego
Zwiększona współpraca w zakresie wspólnego planowania i wdrażania infrastruktury.	Realizacja projektów dotyczących międzynarodowej infrastruktury transportowej zgodnie z siecią TEN-T.	Do potwierdzenia.	Umowy wielostronne w sprawie rozwoju projektów „Rail Baltica” i „Via Baltica” między EE, LV, LT, PL, FI oraz inne projekty; w razie potrzeby zakończenie prac przygotowawczych (badań itp.); rozpoczęcie modernizacji lub budowa i postępy, w km.	Ministerstwa transportu, Agencja ds. Transeuropejskiej Sieci Transportowej, odpowiednie umowy i badania.
	Skrócenie średniego czasu podróży w ramach sieci TEN-T.	Do potwierdzenia.	Skrócenie czasu podróży pasażerów i towarów o 20 % w 2020 r.; zwiększenie prędkości projektowej o 20 % w 2020 r.	Ministerstwa transportu, przedsiębiorstwa kolejowe, Eurostat.
Poprawa zewnętrznych połączeń regionu.	Liczba projektów realizowanych w ramach NDPTL.	Do potwierdzenia.	3 do 4 (do ustalenia).	Sekretariat NDPTL, ministerstwa transportu.
	Poprawa przepływu ruchu w ramach zewnętrznych połączeń regionu.	Do potwierdzenia.	Skrócenie czasu oczekiwania na międzynarodowych przejściach granicznych na granicach UE z krajami sąsiadującymi; ograniczenie liczby dni w roku, w których występują kolejki na międzynarodowych przejściach granicznych na granicach UE z krajami sąsiadującymi; zwiększenie udziału pojazdów korzystających z elektronicznego systemu zarządzania kolejkami na przejściach granicznych UE z państwami trzecimi.	Ministerstwa transportu, stowarzyszenia transportowe, Eurostat, administracje celne.
Bardziej inteligentne rozwiązania transportowe.	Rozwój zrównoważonej sieci zielonych korytarzy dla transportu towarowego ⁵⁹ .	Do potwierdzenia.	Kilka zielonych korytarzy dla transportu towarowego w kierunku północ-południe i wschód-zachód.	Ministerstwa transportu, Agencja ds. Transeuropejskiej Sieci Transportowej.
		Do	Najnowocześniejsza technologia i zrównoważone	Podręcznik dotyczący zielonych korytarzy,

⁵⁹ Definicja „zielonego korytarza” zostanie doprecyzowana w celu ułatwienia procesu monitorowania EUSBSR.

		potwierdzenia.	rozwiązania logistyczne.	wskaźnik efektywności każdego zielonego korytarza.
--	--	----------------	--------------------------	--

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Współpraca w zakresie polityki transportowej i inwestycji infrastrukturalnych w poszczególnych krajach

Należy zwiększyć współpracę makroregionalną w sprawach związanych z transportem, np. w zakresie interoperacyjności systemów transportowych, lodołamania, współmodalności, badań i rozwoju w dziedzinie transportu, wprowadzania nowych rozwiązań w szczególności w systemach zarządzania ruchem (powietrznym, drogowym, kolejowym, morskim), promocji wspólnych działań (np. dotyczących bezpieczeństwa ruchu drogowego) oraz wymiany najlepszych praktyk.

Zainteresowane strony powinny wspólnie rozwijać sieci infrastruktury transportowej określone w ramach strategii TEN-T (rozporządzenie w sprawie wytycznych TEN-T). Należy rozważyć kwestię połączeń z odległymi wyspami, krajami sąsiadującymi z UE i obszarami oddalonymi (w tym połączenia powietrzne).

W szczególności należy terminowo wdrażać zarówno sieć bazową, jak i sieć kompleksową TEN-T, nadając odpowiedni priorytet korytarzom sieci bazowej TEN-T.

Należy promować żeglugę śródlądową i przyujściową, mając na względzie likwidację wąskich gardeł w zakresie infrastruktury w celu zapewnienia optymalnych połączeń pomiędzy różnymi regionami obszaru Morza Bałtyckiego, np. Odrzańską Drogę Wodną (projekt E30).

Projekty przewodnie

- **Terminowe zakończenie głównych projektów infrastrukturalnych w makroregionie, w tym:**
 - poprawa infrastruktury drogowej, kolejowej i morskiej w Szwecji i Finlandii ponad granicami w multimodalnym korytarzu **trójkąta nordyckiego**;
 - **połączenie kolejowe Rail Baltica** łączące Polskę, Litwę, Łotwę i Estonię (oraz Finlandię za pośrednictwem promu kolejowego);
 - **stałe połączenie Fehmarnbelt** między Danią a Niemcami z lepszym dostępem do kolei z Kopenhagi i Hanoweru/Bremy przez Hamburg (jako część korytarza Green STRING Corridor);
 - oś kolejowa Gdańsk–Warszawa–Brno/Bratysława–Wiedeń (**kolejowy korytarz towarowy nr 5**);
 - oś autostradowa Gdańsk–Brno/Bratysława–Wiedeń;

- oś kolejowa Sztokholm–Malmö–Kopenhag –Hamburg–Innsbruck–Werona–Palermo (**kolejowy korytarz towarowy nr 3**).

Inne projekty ważne dla makroregionu, takie jak:

- oś kolejowa Bremerhaven/Rotterdam–Terespol (granica polsko-białoruska)–Kowno (**kolejowy korytarz towarowy nr 8**);
- **Via Baltica** łącząca Polskę, Litwę, Łotwę i Estonię;
- połączenia wschód-zachód sieci bazowej TEN-T przez państwa bałtyckie oraz na północy regionu;
- **Korytarz Botnicki** (podzielony między stronę szwedzką i fińską), łączący oś północną z trójkątem nordyckim i Rail Baltica;
- **Oś północna**;
- połączenia z **regionem Morza Barentsa**;
- multimodalne (**północ-południe**) **osie transportowe**: ze Skandynawii przez Niemcy/Polskę do Morza Adriatyckiego).

Koordinator projektu: właściwe państwo członkowskie. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r.

Działanie: Poprawa połączeń z Rosją i innymi krajami sąsiadującymi z UE

Wymiar północny (partnerstwo na rzecz transportu i logistyki w ramach wymiaru północnego) jest odpowiednią platformą współpracy w zakresie rozwoju głównych połączeń komunikacyjnych i logistyki transportu towarowego. Szczególną uwagę należy poświęcić likwidacji wąskich gardeł niezwiązanych z infrastrukturą, takich jak te dotyczące przejść granicznych. Państwa członkowskie powinny również badać możliwości tworzenia nowych połączeń na Wschód i Daleki Wschód (brama do Azji).

Projekty przewodnie

- ***Pełne wykorzystanie współpracy z partnerstwem na rzecz transportu i logistyki w ramach wymiaru północnego.*** Celem partnerstwa jest identyfikacja właściwych priorytetów w zakresie infrastruktury, interoperacyjności oraz ułatwiania przekraczania granic, które mogą wzmocnić system transportowy, przede wszystkim w obszarze Morza Bałtyckiego, a dzięki temu zidentyfikowanie możliwych źródeł finansowania (fundusze krajowe, fundusze UE, międzynarodowe instytucje finansowe), które mogłyby wesprzeć realizację takich projektów.
- Koordinator projektu: sekretariat NDPTL. Termin przeglądu postępu prac: 2014 r.

Działanie: Podniesienie wydajności i zrównoważonego charakteru rozwiązań w zakresie transportu pasażerskiego i towarowego na Morzu Bałtyckim

Rozwiązania w zakresie transportu towarowego można wspierać poprzez szereg inicjatyw, np. poprzez likwidację wąskich gardeł niezwiązanych z infrastrukturą, promowanie połączeń intermodalnych,

opracowanie koncepcji zielonego korytarza przez wdrażanie konkretnych projektów, rozbudowę infrastruktury, wspieranie dostawców usług logistycznych, ustanawianie skoordynowanych elektronicznych procedur administracyjnych lub harmonizację procedur kontrolnych.

Terminowe tworzenie kolejowych korytarzy towarowych przewidziane w rozporządzeniu w sprawie europejskiej sieci kolejowej ukierunkowanej na konkurencyjny transport towarowy (rozporządzenie WE nr 913/2010) przyczyni się do lepszego połączenia węzłów towarowych w regionie Morza Bałtyckiego z szerszą siecią kolejowego transportu towarowego. Stworzenie wspomnianej sieci doprowadzi do poprawy funkcjonowania i ułatwi ścisłą współpracę między zarządcami infrastruktury kolejowej w kwestiach dotyczących zarządzania ruchem oraz w kwestiach dotyczących inwestycji, a w szczególności umożliwi ustanowienie struktury zarządzającej w odniesieniu do każdego korytarza. Przewiduje się zapewnienie wystarczającej i niezawodnej zdolności przepustowej dla transportu towarów w tych korytarzach, koordynację między zarządzaniem infrastrukturą kolejową a zarządzaniem terminalami towarowymi, określenie punktualności i przepustowości jako celów działalności oraz ich monitorowanie, koordynację prac i zapewnienie łatwiejszego dostępu do istotnych informacji oraz ich wymiany. Przyczyni się to do zapewnienia atrakcyjnych i skutecznych usług kolejowego transportu towarowego w przedmiotowym regionie i w innych regionach Europy, co jest kluczowe dla zmiany rodzaju transportu.

Projekty przewodnie

- **Opracowanie sieci zielonych korytarzy** oznacza skuteczne wdrażanie rozporządzeń, ograniczeń i zachęt UE. Głównym celem jest zapewnienie wydajnego i efektywnego systemu transportowego, co doprowadzi do ograniczenia efektów zewnętrznych, emisji, hałasu, wypadków i zagęszczenia ruchu (obecnie realizowanych jest szereg projektów i inicjatyw dotyczących zielonych korytarzy: COINCO Północ II, GreCor, klaster projektów transportowych dotyczących zrównoważonych, multimodalnych i zielonych korytarzy dla transportu towarowego). Koordinator projektu: Stowarzyszenie ds. korytarza transportowego wschód-zachód (East-West Transport corridor Association). Termin: 2015 r.
- **Program „Easy Way”** (stosowanie inteligentnych systemów transportowych w celu prowadzenia bardziej wydajnych operacji transportowych, np. rozmieszczenie usług ITS w ramach sieci TEN-T w regionie Morza Bałtyckiego w celu ułatwienia transportu pasażerskiego i towarowego). Koordinator projektu: Grupa sterująca partnerów bałtyckiego programu „Easy Way”. Termin: do ustalenia.

Działanie: Zwiększanie roli Morza Bałtyckiego w systemach transportowych regionu

Poprzez m.in. określanie i wdrażanie działań „Autostrady Morskie”⁶⁰ i „Marco Polo”; rozbudowę portów oraz ich właściwych połączeń z lądem, szczególnie połączeń kolejowych oraz wodnych dróg śródlądowych; zwiększanie konkurencyjności i wydajności żeglugi morskiej przez szybkie wprowadzenie europejskiego obszaru transportu morskiego bez barier oraz stopniowe wprowadzanie koncepcji elektronicznego transportu towarowego i elektronicznego transportu morskiego; wspieranie bezpiecznej, energooszczędnej i zrównoważonej żeglugi morskiej bliskiego zasięgu oraz operacji portowych.

Projekty przewodnie

- **Sieć bałtyckich autostrad morskich** łącząca państwa członkowskie położone nad Morzem Bałtyckim z państwami członkowskimi w Europie Środkowej i Europie Zachodniej poprzez trwałe połączenia transportowe, w tym trasę łączącą Morze Północne/Kanał Kiloński/Cieśniny Duńskie. Istotne elementy projektów autostrad morskich obejmują m.in. ulepszoną infrastrukturę drogową i kolejową łączącą porty z obszarami położonymi w głębi lądu, ulepszoną infrastrukturę w ramach portu, rozwiązania z zakresu ITS, środki ochrony środowiska i działania związane z nawigacją zimową. Obecnie realizowanych jest kilka projektów autostrad morskich (w szczególności połączenie Karlshamm–Kłajpeda oraz połączenia Karlskrona–Gdynia). Koordynator projektu: Grupa Zadaniowa ds. Autostrad Morza Bałtyckiego. Termin przeglądu postępu prac: 2015 r.

⁶⁰ Morskim wymiarem sieci bazowej TEN-T są autostrady morskie. Są to istniejące lub nowopowstające morskie usługi transportowe, które stanowią integralną część łańcuchów logistycznych od drzwi do drzwi (ang. *door-to-door*) i koncentrują przepływ przewozów towarowych w ramach rentownych, regularnych, częstych i niezawodnych połączeń żeglugi bliskiego zasięgu o wysokiej jakości. Wprowadzenie sieci autostrad morskich powinno wchłonąć znaczną część oczekiwanego wzrostu drogowego ruchu towarowego, poprawić dostępność regionów i państw oddalonych i wyspiarskich oraz zmniejszyć zagęszczenie ruchu drogowego.

DZIAŁANIA HORYZONTALNE

DH „Zaangażowanie” – Wzmocnienie wielopoziomowego sprawowania rządów, w tym zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich

Koordynowane przez: regiony Västerbotten i Kalmar oraz sieć NGO regionu Morza Bałtyckiego

Głównym celem przedmiotowego działania horyzontalnego (DH) jest pogłębienie dialogu między podmiotami na wszystkich poziomach sprawowania rządów w regionie Morza Bałtyckiego, aby opracować najlepszy sposób wspólnego rozwiązywania problemów i wyzwań, jakie mogą pojawić się w przyszłości. Wspomniany dialog musi być prowadzony z udziałem odpowiednich podmiotów, takich jak Komisja Europejska, ministerstwa i władze krajowe, władze lokalne i regionalne, organizacje ponadregionalne, a także społeczeństwo obywatelskie, przedsiębiorstwa i środowiska akademickie. Opracowane zostaną odpowiednie metody realizacji tego celu. Aby zagwarantować zrównoważony rozwój regionu Morza Bałtyckiego i skuteczne wdrożenie EUSBSR, należy zapewnić konstruktywne zaangażowanie wszystkich odpowiednich podmiotów, stosownie do posiadanych przez nie kompetencji. Kwestia ta jest szczególnie istotna z uwagi na fakt, że znaczna liczba działań przewidzianych w ramach planu działania EUSBSR ma być realizowana na poziomie lokalnym i regionalnym, przy czym działania te mają wywierać wpływ na dużą liczbę sektorów.

Kapitał społeczny i zaufanie społeczne stanowią istotne podstawy społeczeństwa integracyjnego opartego na zasadzie zrównoważonego rozwoju. Przyczyniają się również do tworzenia środowiska sprzyjającego rozwojowi kreatywnego, innowacyjnego i mobilnego społeczeństwa. Dlatego też zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich we wdrażanie strategii ma kluczowe znaczenie. Doświadczenia na podstawie projektu współpracy państw nordyckich, który bazuje na ściśle powiązanej sieci relacji transgranicznych na wszystkich poziomach struktury społecznej, wyraźnie potwierdzają znaczenie silnego społeczeństwa obywatelskiego oraz istotność współpracy społeczeństwa obywatelskiego z sektorem publicznym.

Dlatego też celem przedmiotowego działania horyzontalnego będzie opracowanie metod angażowania na wczesnym etapie wszystkich odpowiednich podmiotów – administracji regionalnej i lokalnej, społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich – w przygotowywanie i wdrażanie strategii. W praktyce przedmiotowe DH będzie pełnić funkcję doradczą w stosunku do odpowiednich obszarów priorytetowych w zakresie sposobu, w jaki można w nich zapewnić takie zaangażowanie, co pozwoli wprowadzić w życie wielopoziomowy system sprawowania rządów (MLG)

w regionie Morza Bałtyckiego. Jeżeli chodzi o angażowanie społeczeństwa obywatelskiego, sieć NGO regionu Morza Bałtyckiego reprezentująca ponad 500 NGO z całego regionu Morza Bałtyckiego, w tym również z krajów sąsiadujących, takich jak Norwegia, Islandia i Rosja, będzie pełniła rolę centrum zasobów, dostarczając kapitał ludzki i kompetencje na potrzeby EUSBSR.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z powyższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
1. Analiza aktualnej sytuacji w dziedzinie MLG w różnych zagadnieniach priorytetowych w państwach BSR.	Brak danych.	Analiza bieżącej sytuacji została opublikowana na początku 2014 r.	KZP i krajowe punkty koordynacji.
2. Opracowanie narzędzi w zakresie MLG w ramach EUSBSR.	Brak danych. Kwestia ta zostanie omówiona i zbadana w ramach dialogu z KZP w 2012/2013 r., a odpowiednie wnioski zostaną przedstawione pod koniec 2013 r.	Narzędzia w zakresie MLG zostały opracowane przez 2–3 KZP; ponadto opublikowano listę kontrolną, aby zapewnić uwzględnienie kwestii związanych z MLG w programach i projektach.	Odpowiednie KZP.
3. Zaangażowanie we wdrażanie EUSBSR na poziomie lokalnym i regionalnym.	Projekty przewodnie realizowane lub zrealizowane wg stanu na dzień 1 czerwca 2012 r.	Do dnia 1 stycznia 2014 r. zwiększyła się liczba projektów przewodnich z udziałem głównych partnerów i partnerów będących przedstawicielami podmiotów lokalnych i regionalnych.	Za źródło informacji posłuży strona internetowa INTERACT lub plan działania EUSBSR przedstawiający wszystkie projekty przewodnie.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: Definicja MLG i wiedza na temat MLG

Pojęcie wielopoziomowego sprawowania rządów nie zostało jednoznacznie zdefiniowane i jest rozumiane w różny sposób w zależności od państwa i kontekstu. Obecnie brak jest definicji, wiedzy i planu działań w odniesieniu do aktualnej sytuacji. Należy dążyć do pogłębiania wiedzy na temat EUSBSR na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz wskazać, w jaki sposób można wywrzeć wpływ ogólnie na EUSBSR i w szczególności na aspekty związane z MLG oraz jak je wdrażać.

Projekty przewodnie

- ***Analiza aktualnej sytuacji w dziedzinie MLG w różnych zagadnieniach priorytetowych w państwach BSR.*** W 2013 r. liderzy działań horyzontalnych będą prowadzili dialog z koordynatorami zagadnień priorytetowych i krajowymi punktami koordynacji w celu zbadania i przeanalizowania sytuacji związanej z zakresem odpowiedzialności za działania podejmowane w ramach różnych zagadnień priorytetowych w odpowiednich państwach BSR. Koordynatorzy projektu: LDH. Termin: koniec 2013 r.

Działanie: Opracowanie narzędzi w zakresie MLG i zwiększenie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich w ZP i DH.

MLG ma na celu zapewnienie włączenia podmiotów na różnych poziomach administracyjnych w opracowywanie i wdrażanie EUSBSR stosownie do spoczywających na nich zobowiązań. W ramach przedmiotowego DH podjęto również szersze zobowiązanie do zapewnienia zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich w opracowywanie i wdrażanie EUSBSR. Dlatego też zaleca się utworzenie grup roboczych zainteresowanych stron zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie regionalnym, w których skład wejdą przedstawiciele władz lokalnych, regionalnych i krajowych, społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich. Wspomniane grupy będą tworzone w ramach odpowiednich zagadnień priorytetowych.

Projekty przewodnie

- ***Zapewnienie uwzględnienia kwestii związanych z MLG, w tym kwestii zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich, w ramach każdego zagadnienia priorytetowego.*** Do końca 2013 r. liderzy działań horyzontalnych (LDH) przeprowadzą rozmowy z każdym koordynatorem zagadnień priorytetowych (KZP) w celu przedyskutowania konieczności wyznaczenia poziomów docelowych i wskaźników dla wszystkich poziomów administracyjnych oraz kwestii zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich w działania w ramach odpowiednich zagadnień priorytetowych i projektów przewodnich. Ponadto LDH we współpracy z 2–3 „pilotażowymi” KZP opracują metody włączania MLG i angażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich w odpowiednie ZP,

które to metody posłużą jako przykład również dla innych ZP. Koordynatorzy projektu: LDH.
Termin: koniec 2013 r.

Działanie: Komunikowanie i informowanie

Działanie ma na celu zapewnienie, by w programie corocznego forum EUSBSR uczestniczyli przedstawiciele organów lokalnych i regionalnych, i służy zachęceniu przedstawicieli wszystkich szczebli do angażowania się w działalność forum. We wszystkich informacjach i komunikatach dotyczących EUSBSR należy uwzględniać aspekty związane z MLG.

Projekty przewodnie

- **Zapewnienie odpowiedniego wyeksponowania aspektu związanego z MLG w ramach corocznego forum oraz zwiększanie zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich.** LDH powinni brać udział w planowaniu corocznego forum EUSBSR organizowanego w 2013 r., aby zapewnić zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych oraz zachęcić wszystkie odpowiednie podmioty do uczestnictwa w forum. W obradach corocznego forum będą również brali udział przedstawiciele sieci NGO regionu Morza Bałtyckiego. Koordynatorzy projektu: LDH. Termin: koniec 2013 r.

Działanie: Zaangażowanie organizacji działających w skali całego regionu Morza Bałtyckiego

Należy dążyć do większego włączenia odpowiednich organizacji działających w skali całego regionu Morza Bałtyckiego, takich jak UBC, CPMR, komitet bałtycki, BSSSC, BaltMet, RPMB, Nordycka Rada Ministrów i B7, w opracowywanie i wdrażanie EUSBSR.

Projekty przewodnie

- **Do końca 2013 r. LDH przeprowadzą rozmowy z odpowiednimi organizacjami działającymi w skali całego regionu Morza Bałtyckiego**, takimi jak UBC, CPMR, komitet bałtycki, BSSSC, BaltMet, RPMB i B7, w celu określenia sposobu poprawy integracji działań podejmowanych przez te organizacje z procesem opracowywania i wdrażania EUSBSR. Koordynatorzy projektu: LDH. Termin: koniec 2013 r.

Działanie: Włączenie ekspertów z NGO w proces przygotowywania i wdrażania EUSBSR

Wśród członków sieci NGO regionu Morza Bałtyckiego znajdują się organizacje dysponujące wiedzą fachową o istotnym znaczeniu dla następujących zagadnień priorytetowych i działań horyzontalnych: „Substancje biogenne”, „Różnorodność biologiczna”, „Rolnictwo”, „Żegluga”, „Transport”, „Energia”, „Turystyka”, „Kultura”, „Zdrowie”, „Edukacja”, „Kraje sąsiadujące”, „Zrównoważony rozwój”.

W 2013 r. LDH zaktualizują swoją stronę internetową, aby zwiększyć jej przejrzystość i zapewnić organizacjom członkowskim lepszy dostęp do informacji. LDH mogą rekomendować NGO, które powinny otrzymać zaproszenie do udziału w posiedzeniach grup sterujących lub do zaangażowania się w inne działania prowadzone w ramach zagadnień priorytetowych, takie jak seminaria lub warsztaty.

Działanie: Budowanie potencjału w zakresie wspierania współpracy transnarodowej między NGO w ramach BSR

W celu zwiększenia potencjału NGO w zakresie organizowania i pozyskiwania wsparcia finansowego w odpowiednich państwach członkowskich LDH będą aktualizowały badanie dotyczące warunków wstępnych, jakie muszą spełnić NGO, aby uzyskać wsparcie finansowe w odpowiednich państwach członkowskich. Przedmiotowe badanie zostanie wykorzystane na potrzeby analizy porównawczej. LDH we współpracy z RPMB i przedstawicielami środowisk akademickich przeprowadzą badanie tradycji angażowania społeczeństwa obywatelskiego w państwach regionu Morza Bałtyckiego. Przedmiotowe badanie ułatwi zidentyfikowanie przykładów najlepszych praktyk. Przyczyni się ono również do zwiększenia zaangażowania różnych podmiotów w MLG, ułatwiając dostosowanie i zwiększenie efektywności różnych źródeł finansowania społeczeństwa obywatelskiego w BSR, takich jak finansowanie z UE, Nordyckiej Rady Ministrów i zasobów krajowych.

Działanie: Krajowe NGO jako zasoby zwiększające zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw i środowisk akademickich

Krajowe platformy sieci NGO regionu Morza Bałtyckiego będą świadczyły usługi w zakresie udzielania informacji, kształcenia, organizowania spotkań z potencjalnymi beneficjentami lub osobami zainteresowanymi wdrażaniem EUSBSR oraz przekazywania komunikatów takim podmiotom.

Poza wymienionymi powyżej działaniami i projektami przewodnimi Komisja będzie zachęcać do wdrożenia następującego działania i projektu przewodniego.

Działanie: Włączenie rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność (CLLD) do EUSBSR

W okresie programowania 2014–2020 grupy CLLD będą tworzone głównie na podstawie aktualnie istniejących lokalnych grup działania, które są finansowane w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich (ale które mogą uzyskać w przyszłości również dofinansowanie w ramach innych programów funduszy strukturalnych).

Projekty przewodnie

- ***Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich stanowiące platformę do prowadzenia dyskusji na temat różnych aspektów lokalnych strategii rozwoju istotnych z punktu widzenia EUSBSR***

oraz koordynowania wspólnych działań podejmowanych przez grupy CLLD. Koordynator projektu: Nordycko-Baltycka Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Termin: 2016 r.

DH „Kraje sąsiadujące” – Zacieśnienie współpracy z krajami sąsiadującymi w celu sprostania wspólnym wyzwaniom w regionie Morza Bałtyckiego

Koordynowane przez: miasto Turku (Finlandia) i sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego

www.turkuprocess.fi; www.cbss.org

Ścisła współpraca między państwami członkowskimi UE i krajami sąsiadującymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym ma kluczowe znaczenie dla sprostania licznym wspólnym wyzwaniom w regionie Morza Bałtyckiego oraz dla pełnego wykorzystania potencjału rozwojowego.

Głównym celem przedmiotowego działania horyzontalnego jest zaangażowanie zainteresowanych stron z UE i z krajów sąsiadujących, w szczególności z północno-zachodnich regionów Federacji Rosyjskiej, w realizację odpowiednich działań w konstruktywny, korzystny dla obu stron sposób. Jak dotąd cel ten realizowano, rozwijając dwie niezależne, ale wzajemnie się uzupełniające inicjatywy: „proces Turku” oraz „Partnerstwo na rzecz modernizacji obszaru południowo-wschodniego Bałtyku” (SEBA), ale można przystąpić również do wdrażania nowych projektów z udziałem innych państw sąsiadujących z regionu.

„Proces Turku” to wspólna inicjatywa miast Turku/Rady Regionu Południowo-Wschodniej Finlandii, Petersburga i Hamburga. Głównym celem „procesu Turku” jest promowanie praktycznej współpracy z partnerami z Rosji, opierając się na zaufaniu zgromadzonym w trakcie długiego okresu prowadzenia współpracy w ramach inicjatywy miast partnerskich. W realizację wspomnianego projektu zaangażowanych jest szereg podmiotów lokalnych: miast, władz regionalnych, uniwersytetów, przedsiębiorstw i reprezentujących je podmiotów, organizacji społeczeństwa obywatelskiego itp., dlatego też projekt ten jest przykładem praktycznego wdrożenia koncepcji wielopoziomowego sprawowania rządów. Proces stanowi prawdziwą inicjatywę oddolną opartą na podjętym przez różne zainteresowane strony zobowiązaniu do wnoszenia wkładu na rzecz rozwoju BSR. „Proces Turku” i powiązane z nim działania w dalszym ciągu ewoluują i pozostają otwarte na nowych zainteresowanych partnerów z BSR.

W odniesieniu do obszaru południowo-wschodniego Bałtyku na mocy deklaracji ministerialnej RPMB przedstawionej w Oslo w dniu 7 czerwca 2011 r. zainicjowano „program na rzecz modernizacji obszarów, ze szczególnym uwzględnieniem regionu Kaliningradu i regionów z nim sąsiadujących”. Podczas 9. szczytu państw Morza Bałtyckiego zorganizowanego w dniu 31 maja 2012 r. inicjatywa ta została rozwinięta „w celu zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności obszaru południowo-

wschodniego Bałtyku, w tym zacieśnienia współpracy między obwodem kaliningradzkim i innymi regionami Federacji Rosyjskiej na obszarze Morza Bałtyckiego a ich sąsiadami”. Zadanie zarządzania działaniami podejmowanymi w tym obszarze powierzono Komitetowi Starszych Urzędników RPMB oraz sekretariatowi RPMB.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z powyższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Działania i projekty przewodnie

Uwaga: szereg projektów w ramach tego działania horyzontalnego oraz projektów opracowywanych w ramach innych zagadnień priorytetowych może się pokrywać, jeżeli odpowiednie organy nie zwrócą właściwej uwagi na ryzyko w tym zakresie. Dlatego też liderzy działań horyzontalnych będą odpowiedzialni za zapewnienie stałej koordynacji z odpowiednimi koordynatorami zagadnień priorytetowych, aby ograniczyć wspomniane ryzyko do minimum i zwiększyć skuteczność prowadzonej współpracy.

Działanie: Wspieranie szkolnictwa wyższego oraz sieci eksperckich z udziałem innowacyjnych przedsiębiorstw

Istnieje potrzeba stworzenia sieci wiedzy zrzeszających instytucje szkolnictwa wyższego, organy administracji lokalnej i przedsiębiorstwa, stosując podejście oparte na potrójnej spirali. Wymiana wiedzy eksperckiej i rozpowszechnianie najlepszych praktyk między przedstawicielami państw UE a podmiotami z państw trzecich są niezbędne, aby umożliwić podejmowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju regionu Morza Bałtyckiego i ułatwić wprowadzanie innowacji w wybranych sektorach.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Sieć wiedzy w obszarze technologii ekologicznego mieszkalnictwa w miastach bałtyckich.***
Utworzenie sieci wiedzy na temat efektywności energetycznej i opracowywania mechanizmu bezpośredniego przekazywania najlepszych praktyk w obszarze oszczędności energii, w szczególności w sektorze budowlanym, w ramach sieci „procesu Turku”. Celem długoterminowym jest opracowanie transgranicznego klastra na rzecz zielonej energii i zasobooszczędności, dostosowanego do wspólnych norm w zakresie oszczędności energii w

regionie Morza Bałtyckiego i zraszającego przedsiębiorstwa z różnych sektorów, władze miejskie oraz uczelnie ekonomiczne i politechniki, a także instytucje naukowe.

Działanie: Zwiększanie transgranicznych kompetencji w zakresie ochrony środowiska w regionie Morza Bałtyckiego

Wiele spośród obecnych wyzwań w obszarze środowiska ma szeroki i międzysektorowy charakter. Zapewnienie odpowiednich kompetencji i prowadzenie ścisłej i trwałej współpracy ma kluczowe znaczenie dla skutecznego sprostania tym wyzwaniom. Biorąc pod uwagę aktualne wyzwania, należy utrzymać tempo realizacji działań oraz rozszerzyć i pogłębić zakres obecnej współpracy transgranicznej, w szczególności z Rosją. Partnerzy i organizacje współpracujący obecnie w ramach BSR dysponują też wysokim poziomem kompetencji i wiedzy. Wspieranie zielonego wzrostu i nowo powstających przedsiębiorstw ma szczególne znaczenie dla partnerów i działań w ramach wspomnianych powyżej procesów rozwoju. Aby poprawić jakość stosowanych praktyk, zainteresowanym stronom z państw UE i państw trzecich należy umożliwić prowadzenie wspólnego długoterminowego dialogu oraz wdrażanie wspólnych procesów rozwojowych.

Potencjalne projekty przewodnie

- ***Budowanie potencjału w zakresie kształcenia, wymiany wiedzy i analizy porównawczej wśród zaangażowanych partnerów w celu poprawy zarządzania środowiskowego w BSR.*** Jednym z celów wyznaczonych w tym potencjalnym projekcie przewodnim jest wzmocnienie zarządzania środowiskowego w regionie Bałtyku dzięki utworzeniu bałtyckiego klastra doskonałości w zakresie gospodarki wodnej. Utworzenie tego klastra ułatwiłoby zwiększanie technicznej, operacyjnej i administracyjnej wiedzy fachowej i umożliwiłoby zainteresowanym stronom rozpowszechnianie tej wiedzy fachowej na całym świecie. Rozwój sektora gospodarki wodnej wymaga prowadzenia ścisłej współpracy i opracowania koncepcji łączących systemy odprowadzania ścieków komunalnych i ścieków z obszarów wiejskich. Zaplanowano również zorganizowanie międzynarodowej konferencji lub międzynarodowych konferencji wysokiego szczebla w celu odniesienia się do wyzwań występujących w miastach regionu Morza Bałtyckiego oraz zainicjowania wdrażania nowych wniosków dotyczących projektu realizowanego z udziałem państw UE i państw trzecich w kolejnym okresie programowania.
- ***Nowe łańcuchy zarządzania nawozem naturalnym na należącym do Rosji obszarze basenu Morza Bałtyckiego.*** Skoncentrowana, intensywna produkcja zwierzęca (w odniesieniu do bydła, świń i drobiu) prowadzona na skalę przemysłową na należącym do Rosji obszarze zlewni Morza Bałtyckiego w dalszym ciągu się rozwija. Pasza dla zwierząt jest w przeważającej mierze na ten obszar przywożona, natomiast wytwarzany nawóz naturalny nie jest utylizowany w skuteczny i bezpieczny sposób. Prowadzi to do znacznej nadwyżki substancji biogennej, która wywiera istotny wpływ na środowisko. Celem przedmiotowego potencjalnego projektu

przewodniego jest zaplanowanie nowych łańcuchów gospodarowania nawozem naturalnym dla 1–3 jednostek produkcji zwierząt w regionie Petersburga lub Kaliningradu przy wykorzystaniu wiedzy fachowej partnerów projektu w zakresie podstawowej działalności rolniczej i produkcji roślinnej, technologii przetwarzania nawozu naturalnego oraz w zakresie kwestii wpływu utylizacji nawozu naturalnego na środowisko i ekonomiki produkcji.

Działanie: Wspieranie działań związanych z rynkiem pracy, w szczególności w kontekście transgranicznym

Region Morza Bałtyckiego jest postrzegany jako region o istotnym znaczeniu gospodarczym dla UE, cechujący się wysoką mobilnością pracowników. Konkurencyjność tego regionu jest jednak uzależniona od swobodnego przepływu pracowników, idei i towarów. Zapewnienie optymalnego wykorzystania dostępnych zasobów wymaga zwiększenia mobilności w regionie. Należy jednak rozwiązać w tym względzie szereg kwestii. Z jednej strony, pracodawcy w państwach „przyjmujących” borykają się z wieloma poważnymi problemami natury prawnej. Z drugiej strony, sami pracownicy muszą mieć świadomość przysługujących im praw i spoczywających na nich obowiązków. Ponadto państwa „wysyłające” doświadczają ubytku siły roboczej, w szczególności w sytuacji nadmiernego „drenażu mózgów”. Należy podjąć skoordynowane działania, aby przekazywać uporządkowane informacje, umożliwić monitorowanie rynku pracy, usprawnić proces zmiany dobrych praktyk (w szczególności w regionach granicznych) oraz zaangażować w prowadzenie dialogu kluczowych partnerów, w tym partnerów z państw trzecich.

Potencjalne projekty przewodnie

- **Sieć ośrodków informacyjnych i monitorowanie rynku pracy w BSR.** Część ośrodków informacyjnych ds. transgranicznego rynku pracy dopiero rozpoczęła monitorowanie rynku pracy lub prowadzi działania w tym zakresie od niedawna. Kontynuowanie wspomnianego monitorowania oraz zapewnienie jego rozpoczęcia w innych regionach granicznych jest bardzo istotne. Uzyskanie porównywalnych danych wymaga opracowania wspólnych wskaźników. Mobilność siły roboczej regionu podlega gwałtownym zmianom, dlatego też należy opracować działania i strategie odnoszące się do wyzwań związanych z tymi zmianami. Ośrodki informacyjne w regionach granicznych mają inną strukturę i napotykać inne problemy, ale istotna część problemów jest wspólna dla tych regionów. Korzystanie z doświadczeń innych podmiotów i prowadzenie wymiany pomysłów, rozwiązań i metod przyniosłoby tym ośrodkom wzajemne korzyści.
- **Współpraca Forum Pracy Morza Bałtyckiego z Rosją.** Forum Pracy Morza Bałtyckiego (BSLF) – prowadzące współpracę w drodze dialogu społecznego – zostało utworzone w listopadzie 2011 r. w Hamburgu. Głównym celem forum jest promowanie dialogu społecznego i struktur trójstronnych, ponieważ współpraca stanowi kluczowy element zrównoważonego

wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego w regionie Morza Bałtyckiego. Forum funkcjonuje jako sieć wymiany doświadczeń i przekazywania informacji i służy wspieraniu współpracy między kluczowymi podmiotami (w oparciu o protokół ustaleń dotyczący BSLF). Nie ma jednak pewności, czy partnerzy rosyjscy, którzy brali udział w dyskusjach prowadzonych w ramach BSLF, nawiążą tego rodzaju współpracę. Rosja jako państwo stanowiące część regionu Morza Bałtyckiego jest istotnym partnerem i z tego względu musi być angażowana w aktywne prace forum.

- ***Przyspieszenie rozwoju mobilności transnarodowej w regionie Morza Bałtyckiego.*** Działania w zakresie mobilności transnarodowej są uznawane za kluczowe dla procesu przekształcania społeczeństwa i gospodarki w Europie w społeczeństwo i gospodarkę oparte na wiedzy, które będą stanowić punkt odniesienia dla pozostałych obszarów na świecie. W wielu państwach rynki pracy borykają się obecnie z szeregiem problemów związanych zarówno z brakiem wykwalifikowanego personelu, jak i niedoborem kompetencji już dostępnej siły roboczej. Przedmiotowy potencjalny projekt przewodni służy utworzeniu merytorycznych struktur sieciowych między miastami regionu Morza Bałtyckiego, aby zrealizować cel polegający na wspieraniu wdrażania mobilności. Projekt ten będzie adresowany do szeregu grup docelowych, np. a) praktykantów w ramach kształcenia zawodowego, b) wykwalifikowanych pracowników, c) nauczycieli, d) uczniów.

Działanie: Promowanie programów wymiany młodzieży i studentów oraz współpracy w regionie Morza Bałtyckiego

Zacieśnienie współpracy między młodzieżą i odpowiednimi organizacjami, uczenie się od siebie nawzajem oraz zwiększanie częstotliwości wymian studentów i młodych naukowców stanowi kluczowy element aby zapewnić kontynuowanie wzajemnej współpracy i integracji w BSR w przyszłości. Do realizacji tego celu mogą przyczynić się istniejące organizacje wielostronne prowadzące działalność na szczeblu niższym niż krajowy, takie jak Związek Miast Bałtyckich i funkcjonująca w jego ramach Komisja ds. Młodzieży, dwustronne umowy o partnerstwie miast, stosunki wielostronne między uniwersytetami (w tym sieć uczelni wyższych z regionu Morza Bałtyckiego BSRUN) oraz umowy dwustronne między uniwersytetami, a także programy wymiany między izbami handlowymi dla osób młodych (ang. Junior Chambers of Commerce) i innymi organizacjami.

Projekty przewodnie

W przygotowaniu w ramach „procesu Turku”.

Działanie: Rozwój zrównoważonych obszarów transgranicznych na potrzeby turystyki i rozwoju gospodarczego

Działanie służy wspieraniu zrównoważonej turystyki transgranicznej między państwami członkowskimi UE a Rosją poprzez stworzenie w tym celu odpowiednich warunków i wprowadzenie nowych praktyk na wybranych obszarach transgranicznych. Pierwszymi dwoma obszarami wybranymi na potrzeby tego działania są: park krajobrazowy Wisztyniec/Rominty Wielkie w regionie Kaliningradu (na granicy z Litwą) oraz obszar jeziora Pejpus w obwodzie pskowskim (na granicy z Estonią). Celem przedmiotowego działania jest utworzenie powiązań operacyjnych i zapewnienie współpracy między odpowiednimi projektami przewodnimi a projektami wdrażanymi w ramach zagadnienia priorytetowego „Turystyka” EUSBSR.

Projekty przewodnie

- ***Park krajobrazowy i klaster turystyczny Wisztyniec/Puszcza Romnicka (Jezioro Wisztynieckie/Krasnolesie).*** Celem przedmiotowego projektu jest utworzenie transnarodowego, transgranicznego parku krajobrazowego dzięki zastosowaniu modelu sieciowego ustanawiającego powiązania między gminami, władzami regionalnymi i krajowymi, przedsiębiorstwami prywatnymi, ekologami, NGO i przedstawicielami sektora kreatywnego w Rosji (obwód kaliningradzki), na Litwie i w Polsce. Projekt zostanie zrealizowany w ciągu 2 lat (2013–2014). W ramach tego projektu przewidziano nawiązanie współpracy z projektem NCM na rzecz rozwoju przemysłu kreatywnego w obwodzie kaliningradzkim. Ponadto opracowano plany w zakresie wymiany doświadczeń z projektami transgranicznymi realizowanymi w regionie jeziora Pejpus. Główne działania obejmują:
- zbadanie potencjału parku i przeprowadzenie w stosunku do niego planu działań w ramach szeregu wizyt interdyscyplinarnych z udziałem badaczy i artystów. Głównym celem jest dokonanie kreatywnej, całościowej zmiany koncepcji obszaru parku krajobrazowego w całej jego złożoności, nawiązanie kontaktu z gminami, władzami i mieszkańcami oraz w efekcie przygotowanie innowacyjnej publikacji multimedialnej;
 - utworzenie sieci podmiotów transgranicznych (gminy, władze regionalne i krajowe, prywatne przedsiębiorstwa, ekologicy, NGO i sektor kreatywny);
 - opracowanie i wdrożenie modelu zrównoważonej turystyki w parku krajobrazowym dzięki aktywnemu zaangażowaniu lokalnej ludności oraz przyciągnięciu określonej grupy turystów: proekologicznej młodzieży, sektora kreatywnego itp.

Koordinator projektu: do ustalenia. Termin: 2014 r.

- ***Zrównoważony gospodarczo i środowiskowo obszar jeziora Pejpus.*** Celem przedmiotowego projektu jest poprawa sytuacji środowiskowej w zlewni jeziora Pejpus dzięki utworzeniu i odnowieniu zakładów oczyszczania ścieków w obwodzie pskowskim oraz opracowaniu nowoczesnej infrastruktury w małych portach po estońskiej stronie jeziora Pejpus. Projekt ma zostać zrealizowany w ciągu trzech lat, przy czym zaplanowane działania, które mają zostać przeprowadzone po stronie rosyjskiej, obejmują:

- przeprowadzenie inspekcji zakładów oczyszczania ścieków w 16 obszarach zlokalizowanych w zlewni jeziora Pejpus;
- budowę i przebudowę zakładów oczyszczania ścieków w Pskowie i w rejonie gdowskim, pskowskim, piecherskim i palkińskim.

Nowoczesna infrastruktura spełniająca odpowiednie wymogi środowiskowe zostanie zastosowana w trzech portach po stronie estońskiej: Tartu, Mustvee i Rāpina. W porcie Kallaste wybudowany zostanie dok niezbędny do przeprowadzania napraw statków oraz ich konserwacji. W realizację projektu zaangażowanych jest 11 partnerów z Estonii i Rosji. Całkowity budżet projektu wynosi 8 362 897 EUR. Wysokość wkładu Estonii obejmuje 2 317 477 EUR. Koordinator projektu: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Estonii. Termin przeglądu postępu prac: do ustalenia.

Działanie: Tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych (PPP)

Owocna współpraca między sektorem publicznym a prywatnym jest uznawana za kluczowy element dla pomyślnego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego. Dotyczy to również prowadzonych razem działań na rzecz realizacji wspólnych celów rozwoju regionalnego, podejmowanych w ramach współpracy transgranicznej między państwami członkowskimi UE a Rosją. W ramach przedmiotowego działania będzie się wspierać i ułatwiać rozwój PPP w regionie, przede wszystkim dzięki zapewnieniu wspólnych form wsparcia na rzecz nowych inicjatyw w obszarze PPP w regionie, angażujących partnerów z państw członkowskim UE i z Rosji.

Projekty przewodnie

- **Pilotażowa inicjatywa finansowa RPMB.** Protokół ustaleń dotyczący pilotażowej inicjatywy finansowej RPMB, nowego instrumentu finansowego na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego w regionie, został podpisany w trakcie 9. szczytu państw Morza Bałtyckiego, który odbył się w dniu 31 maja 2012 r. w Stralsundzie (Niemcy). Pilotażowa inicjatywa finansowa to projekt zapewniający małym i średnim przedsiębiorstwom oraz partnerstwom publiczno-prywatnym możliwość uzyskania dofinansowania. Początkowo będzie on koncentrował się na należących do Rosji obszarach SEBA oraz na północno-zachodnim regionie Rosji, ale w przyszłości zostanie rozszerzony na inne części regionu RPMB, w zależności od przystępowania kolejnych partnerskich instytucji finansowych do pilotażowej inicjatywy finansowej. Trzy obszary współpracy o istotnym znaczeniu dla pilotażowej inicjatywy finansowej obejmują: finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w zakresie innowacji, modernizacji i efektywności energetycznej; projekty PPP ukierunkowane na zrównoważony rozwój w takich dziedzinach, jak infrastruktura gminna i regionalna, efektywność energetyczna, ekologia i ochrona klimatu; oraz współpracę niefinansową np. w

formie konferencji, seminariów, paneli dyskusyjnych i szkoleń poświęconych wspomnianym powyżej zagadnieniom. Koordynator projektu: sekretariat RPMB. Termin: 2012 r.

Działanie: Dziedzictwo kulturowe i przemysł kreatywny

Celem przedmiotowego działania jest ożywienie współpracy transgranicznej w obszarze zrównoważonego rozwoju regionalnego za pośrednictwem kultury, dziedzictwa kulturowego i wydarzeń w przestrzeni publicznej. Utworzenie regionalnej i transgranicznej sieci w tym obszarze będzie wymagało gromadzenia doświadczeń i praktyk związanych z rozwojem potencjału w zakresie dziedzictwa kulturowego i łączenia ich w klastry. Praktyki stosowane przez przedstawicieli przemysłu kreatywnego będą przyjmowane jako podstawowe narzędzie służące zapewnieniu równomiernego rozwoju regionalnego oraz utworzeniu wspólnej podstawy dla prowadzenia współpracy transgranicznej w obszarze dziedzictwa kulturowego. Przedstawione zostanie podejście zakładające wspieranie rozwoju przemysłu kreatywnego jako kluczowego elementu dla zapewnienia dobrobytu i wysokiej konkurencyjności regionu. Przedmiotowe działanie opiera się na założeniu, że zapewnienie wspólnego strategicznego zaangażowania przemysłu twórczego z państw członkowskich UE i z Rosji umożliwi uzyskanie wysokiej wartości dodanej w postaci osiągnięcia wyjątkowo wysokiego poziomu konkurencyjności i dobrobytu w regionie.

Projekty przewodnie

- **Sieć przemysłu kulturalnego i kreatywnego SEBA.** Celem projektu jest powiązanie podmiotów regionalnych, które są zainteresowane opracowywaniem działań, za pomocą modeli współpracy w ramach przemysłu kreatywnego. Realizacja projektu przyczyni się do utworzenia forum służącego gromadzeniu i wymianie zbioru doświadczeń oraz dostarczy wiedzy niezbędnej do stworzenia skutecznie funkcjonującego sektora kreatywnego i praktyki w zakresie zarządzania wydarzeniami w regionie. Sieć zostanie utworzona w oparciu o istniejące partnerstwo między obwodem kaliningradzkim a krajami nordyckimi ustanowione w ramach wspieranego przez NCM projektu kierowanego przez agencję Tranzit⁶¹. Koordynator projektu: do ustalenia. Termin: 2013 r.
- **BalticLab.** Przedmiotowy projekt przewodni jest skierowany do nowych, młodych talentów w przemyśle kreatywnym oraz do podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą w ramach projektów w regionie Morza Bałtyckiego. Celem projektu jest zaangażowanie młodych talentów z regionu Morza Bałtyckiego w środowisku, które będzie stanowiło dla nich źródło inspiracji, oraz zapewnienie uczestnikom możliwości nawiązania nowych kontaktów, a także

⁶¹ Agencja wspierania inicjatyw kulturalnych Tranzit – NGO z siedzibą w Kaliningradzie działająca w obszarze zarządzania kulturą, polityki kulturalnej i przemysłu kreatywnego od 2002 r.; dyrektor – Yulia Bardoun; strona internetowa: <http://www.tranzit-kaliningrad.ru/en/>.

pomoc w rozwijaniu przez nich zdolności i narzędzi, które pozwolą im osiągać sukcesy w przyszłości. Wdrażanie projektu rozpoczęło się od zorganizowania w grudniu 2012 r. spotkania służącego nawiązaniu kontaktów, na którym określono format realizacji projektu BalticLab w 2013 r. (warsztaty tematyczne dostosowane do potrzeb regionalnych w obszarze przemysłu kreatywnego i przedsiębiorczości). Skuteczne wdrożenie tego projektu może doprowadzić do opracowania kolejnego projektu w ramach działań następczych. Koordynator projektu: Sekretariat RPMB i szwedzki instytut. Termin: 2013 r.

Działanie: Wspieranie współpracy transgranicznej w formie programów wymiany młodzieży i wymiany uniwersyteckiej

Celem działania jest opracowanie inicjatyw w zakresie programów wymiany młodzieży w ramach kształcenia pozaformalnego i formalnego (szkolnictwo wyższe), aby wzmocnić wzajemne powiązania w zakresie problemów regionalnych oraz wspólnie opracować schematy współpracy służące zacieśnianiu partnerstw społecznych, środowiskowych i gospodarczych w regionie. Cel ten zostanie zrealizowany dzięki ustanowieniu inicjatyw w zakresie wymiany młodzieży i studentów, które będą ukierunkowane na omawianie zagadnień o istotnym znaczeniu dla regionu. Przedmiotowe działanie umożliwi podmiotom biorącym udział w kształceniu pozaformalnym i formalnym (szkolnictwo wyższe) w regionie nawiązanie współpracy i zapewni im niezbędne wsparcie polityczne.

Projekty przewodnie

- **Obóz letni RPMB dla młodzieży.** Projekt bazuje na programach wymiany młodzieży już istniejących na obszarze południowo-wschodniego Bałtyku oraz na doświadczeniach zgromadzonych na podstawie międzynarodowych programów wymiany w ramach kształcenia pozaformalnego między państwami członkowskimi UE a Rosją. Młodzież z państw UE w BSR oraz młodzież z Rosji będzie mogła wziąć udział w obozie letnim w celu wymiany poglądów na temat kwestii o znaczeniu regionalnym, a także przeprowadzenia analizy porównawczej kwestii środowiskowych, kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem, dziedzictwem kulturowym oraz kwestii regionalno-kulturowych planów działania. Projekt pilotażowy został przeprowadzony w Kaliningradzie w sierpniu 2012 r. W zależności od poziomu zainteresowania ze strony państw członkowskich jego początkowa lokalizacja może zostać przeniesiona do innego miejsca w SEBA. Koordynator projektu: Sekretariat RPMB. Termin: 2014 r.
- **Uniwersytet letni RPMB.** Celem przedmiotowego projektu przewodniego będzie zorganizowanie letniego seminarium dla studentów, aby zapewnić odpowiednią platformę do prowadzenia dyskusji na temat kwestii uznawanych za niezwykle istotne dla regionu, w tym kwestii związanych z inicjatywami współpracy transgranicznej między państwami członkowskimi UE a Rosją. Wspomniane seminarium umożliwi zapoznanie się z obawami związanymi z przyszłością regionu Morza Bałtyckiego, jakie żywią młodzi przyszli specjaliści i

pracownicy naukowo-dydaktyczni. Projekt umożliwi również zaangażowanie zainteresowanych instytucji szkolnictwa wyższego z regionu w prowadzenie dialogu, który może doprowadzić do zacieśnienia współpracy w zakresie praktyk prowadzenia dalszych badań naukowych dotyczących kwestii współpracy makroregionalnej w regionie Morza Bałtyckiego (uwzględniając organizowanie sformalizowanych wspólnych kursów/programów poświęconych tematyce dostosowanej do potrzeb regionalnych). Koordynator projektu: Sekretariat RPMB. Termin: 2014 r.

- **EUROFACULTY PSKÓW.** „EuroFaculty Psków” to projekt rozwoju w dziedzinie edukacji uruchomiony w 2009 r. w rejonie pskowskim w zachodniej części Rosji, w pobliżu granicy z Estonią i Łotwą. Celem projektu jest poprawa jakości kształcenia uniwersyteckiego w obszarze ekonomii biznesu/zarządzania biznesem na utworzonym niedawno *Pskowskim Uniwersytecie Państwowym (Pskowski UP)*, powstałym w wyniku połączenia pięciu instytucji oświatowych w Pskowie. W następstwie pomyślnego zakończenia pierwszego etapu realizacji projektu i w oparciu o pozytywną ocenę prac przeprowadzonych przez RPMB państwa członkowskie wyraziły zgodę na dalsze wspieranie projektu. Tym samym we wrześniu 2012 r. zainicjowano drugi trzyletni (2012–2015) etap realizacji projektu, którego cele zostały zmienione i w którym przewidziano ustanowienie jeszcze większej bazy uniwersyteckiej w regionie Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Szwecja oraz międzynarodowa grupa ekspertów ds. projektu EuroFaculty w Pskowie. Termin: 2015 r.

DH „Promowanie” – Zintensyfikowanie wspólnych działań promocyjnych oraz działań służących budowaniu tożsamości regionalnej

Koordynowane przez: Sieć Metropolii Bałtyckich i Bałtyckie Forum Rozwoju

www.baltmet.org; www.bdforum.org

Działanie horyzontalne „Promowanie” służy uwydatnieniu atutów regionu Morza Bałtyckiego i ułatwieniu współpracy na rzecz promocji tego regionu na poziomie wewnętrznym i zewnętrznym. Jego ogólnym celem jest zwiększenie konkurencyjności BSR i wykazanie, że region ten spełnia wyznaczone w strategii „Europa 2020” cele w zakresie inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Tworzenie marki regionu Morza Bałtyckiego i budowanie tożsamości regionalnej związanej z tym regionem stanowi długoterminowy plan w zakresie zdobycia i utrzymania szczególnej, pozytywnej i konkurencyjnej reputacji regionalnej, zarówno na poziomie regionu, jak i na poziomie międzynarodowym. Cele te można osiągnąć, stosując strategiczne, zharmonizowane i dostosowane do odbiorcy podejście do innowacji, kształtowania polityk, stosunków międzynarodowych i dyplomacji publicznej, promowania inwestycji i wywozu, turystyki i stosunków kulturalnych.

Celem działania horyzontalnego „Promowanie” jest gromadzenie i przekazywanie informacji na temat różnych działań w zakresie tworzenia marki i budowania tożsamości regionalnej oraz zintensyfikowanie międzysektorowej współpracy w obszarze tworzenia marki.

Cele tworzenia marki regionu Morza Bałtyckiego i budowania tożsamości związanej z tym regionem od ponad dekady stanowią istotny punkt programu politycznego wysokiego szczebla. Wiele osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki potwierdziło konieczność nadania regionowi Morza Bałtyckiego bardziej przejrzystej i konkurencyjnej tożsamości wizerunkowej w celu:

- zwiększenia skuteczności promowania inwestycji;
- przyciągnięcia większej liczby gości odwiedzających region ze względów wypoczynkowych, w ramach podróży służbowych lub w celach turystycznych;
- przyciągnięcia i zatrzymania najlepszych i najzdolniejszych talentów;
- lewarowania wywozu dzięki zwiększeniu efektu „regionu pochodzenia”;
- wykorzystania komplementarności atutów dojrzałych gospodarek i gospodarek przechodzących proces transformacji.

Łączenie zasobów wiąże się z oczywistymi korzyściami: zapewnia zwiększenie zasięgu i zainteresowania w skali globalnej, przynosi korzyści skali i zwiększa ilość środków, które można przeznaczyć na rozwijanie produktów w skali międzynarodowej.

Pomimo dużego zainteresowania prowadzeniem wspólnych działań promocyjnych, do tej pory nie zaobserwowano wypracowania ustrukturyzowanych i systematycznych strategii marketingowych i strategii w zakresie tworzenia marki regionu. Region Morza Bałtyckiego nie funkcjonuje również jako region o współdzielonej tożsamości i rozpoznawalnym wizerunku. W regionie nie można zaobserwować wspólnej tożsamości, która mogłaby posłużyć jako podstawa do podjęcia rzeczywistych działań w obszarze budowania marki. Dlatego też istnieje pilna potrzeba podjęcia działań, które pozwoliłyby zwiększyć poczucie wspólnoty w regionie. Wizerunek regionu i sposób jego postrzegania przez podmioty zewnętrzne może wywierać wpływ na sposób, w jaki jest on postrzegany przez ludność miejscową, i *vice versa*.

EUSBSR zapewnia ramy dla koordynacji i prowadzenia współpracy, a także wyznacza długoterminową perspektywę dla działań w zakresie tworzenia marki i budowania tożsamości w regionie. Wspomniane ramy należy wypełnić treścią i projektami – odpowiedzialność za podjęcie działań w tym zakresie w skoordynowany sposób sprzyjający włączeniu i oparty na współpracy spoczywa na różnych podmiotach prowadzących działalność w skali całego regionu, jak również na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w ramach różnych zagadnień priorytetowych.

Tworzenie marki i budowanie tożsamości regionalnej jest zagadnieniem horyzontalnym. W ramach wielu zagadnień priorytetowych, takich jak np. „Żegluga”, „Turystyka”, „Kultura”, „Innowacje” i „MŚP”, ustanowiono już odpowiednie programy polityczne w tym zakresie. Działanie horyzontalne „Promowanie” będzie realizowane w oparciu o ścisłą współpracę z podmiotami zarządzającymi wszystkimi istotnymi zagadnieniami priorytetowymi oraz z innymi regionalnymi zainteresowanymi stronami, aby zwiększyć świadomość w zakresie różnych aspektów regionalnych związanych z marką i zaangażować odpowiednie podmioty w celu znalezienia przykładów komplementarności i łączenia zasobów. Zainteresowane strony mogą obejmować decydentów odpowiedzialnych za kształtowanie kierunków polityk, przedstawicieli społeczności lokalnej i ekspertów z państw BSR, a także przedstawicieli miast i regionów z regionu Morza Bałtyckiego. Do realizacji wyznaczonych celów mogą przyczynić się również agencje turystyczne i agencje ds. promocji inwestycji, uniwersytety, organizatorzy wydarzeń kulturalnych i NGO.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i

poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Poziomem docelowym jest zwiększenie liczby wspólnych działań promocyjnych i marketingowych podejmowanych w regionie Morza Bałtyckiego, jak również działań w zakresie współpracy kulturalnej w BSR zarówno na szczeblu regionalnym, jak i na szczeblu ponadregionalnym. „Wspólne działania promocyjne” obejmują działania podejmowane przez zainteresowane strony reprezentujące co najmniej dwa państwa BSR.

Stopień realizacji tego poziomu docelowego można zmierzyć, analizując liczbę faktycznie zrealizowanych projektów, opracowanych produktów i zorganizowanych kampanii i wydarzeń marketingowych (np. w zakresie promowania turystyki, inwestycji, promowania BSR jako obszaru szkolnictwa wyższego, a także promowania transnarodowej działalności kulturalnej).

Cel	Wskaźnik	Poziom bazowy	Wartości poziomu docelowego/sytuacja	Źródła informacji
Wspólna promocja regionu.	Elementy tworzenia marki wspólne dla regionu Morza Bałtyckiego, w tym: - wspólne kampanie i wydarzenia marketingowe; - wspólne produkty marketingowe; - współpraca w obszarze kultury.	Liczba wspólnych kampanii, wydarzeń i produktów marketingowych, liczba przykładów współpracy w obszarze kultury w ciągu ostatnich trzech lat.	Wzrost liczby wspólnych kampanii, wydarzeń i produktów marketingowych oraz przypadków prowadzenia współpracy w obszarze kultury w ciągu ostatnich trzech lat, prowadzący do opracowania wspólnych ram dla prowadzenia spójnej i długotrwałej współpracy do 2016 r.	Analiza sytuacji w zakresie „Tworzenia marki miejsca i wysiłków na rzecz promowania danego miejsca podejmowanych w regionie Morza Bałtyckiego”. Aktualizacja publikowana co dwa lata przez LDH.
Wspólna promocja tożsamości regionalnej	Publikowanie wspólnych wiadomości lokalnych w przestrzeni medialnej BSR (serwis Newswave podobny do PressEurope).	Z uwagi na brak innych serwisów porównywalnych z NewsWave nie można wyznaczyć odpowiednich standardów (serwis można porównać jedynie z serwisami	Utworzenie środka masowego przekazu obejmującego cały BSR (wcześniej nieistniejącego).	Google Analytics: liczba materiałów informacyjnych powstających w ramach BSR oraz liczba subskrybentów.

		polennu.dk i PressEurope)		
--	--	------------------------------	--	--

Działania i projekty przewodnie

Działania obejmują przedsięwzięcia służące zwiększaniu świadomości i widoczności, panele dyskusyjne poświęcone kwestiom politycznym, badania opinii i kampanie marketingowe służące promowaniu regionu, w szczególności w obszarze turystyki, promowania inwestycji i przyciągania talentów. Zaplanowano również „kampanię w obszarze *public relations* służącą wykreowaniu pozytywnego wizerunku regionu Morza Bałtyckiego” w celu promowania regionu.

Ostatnia analiza sytuacji w zakresie „Tworzenia marki miejsc i wysiłków na rzecz promowania tych miejsc podejmowanych w regionie Morza Bałtyckiego” została przeprowadzona w 2010 r. przez BDF w ramach projektu BaltMet Promo realizowanego przez miasto Helsinki. W ramach projektu BaltMet Promo przeprowadzono działanie pilotażowe w zakresie opracowywania transnarodowych, związanych z BSR produktów i usług dla turystów, talentów i inwestorów na rynkach światowych. W trakcie realizacji projektu liderzy działań horyzontalnych przygotowali również badanie dotyczące historii tożsamości regionu i zorganizowali szereg kampanii marketingowych i promocyjnych.

Działanie: Zintensyfikowanie wspólnych działań na rzecz promocji regionu

Liderzy działań horyzontalnych będą organizowali co roku / co dwa lata w roku odpowiednie wydarzenia we współpracy z innymi podmiotami z BSR, w ramach których zrzesza się organizacje zajmujące się szeregiem kwestii będących przedmiotem zainteresowania BSR (podmioty na szczeblu państwowym, regionalnym i miejskim, NGO, przedsiębiorstwa, sieci BSR) w celu omówienia kwestii istotnych dla BSR, a także w celu znalezienia możliwości współpracy w wielu obszarach, w tym przy tworzeniu nowych projektów.

Niedawno ustanowiono sieć agencji ds. promocji inwestycji regionu Morza Bałtyckiego. Istnieje również zainteresowanie nawiązaniem współpracy akademickiej w regionie. Konkretnie projekty w zakresie współpracy są w dalszym ciągu w trakcie opracowywania.

Projekty przewodnie

- **ONE BSR** to projekt ramowy, który łączy elementy związane z tworzeniem marki BSR i służy opracowaniu rozbudowanego zestawu wizerunków i tożsamości regionu. Atrakcyjność regionu Morza Bałtyckiego, która znalazła potwierdzenie przy realizacji wcześniejszego projektu BaltMet Promo na odległych rynkach, musi zostać przekształcona w ofertę BSR odpowiednio dostosowaną do potrzeb turystów, talentów i inwestorów we współpracy z partnerami prywatnymi i przedstawicielami społeczności lokalnej. Projekt ONE BSR ułatwia prowadzenie

dialogu w zakresie tworzenia marki i budowania tożsamości regionalnej w BSR. Koordynator projektu: miasto Helsinki. Termin: wrzesień 2014 r.

Działanie: Budowanie tożsamości regionalnej

Projekt przewodni

- **NewsWave** to aktualizowany codziennie portal informacyjny o zasięgu regionalnym służący usprawnieniu wymiany informacji i komunikacji transgranicznej w makroregionie Morza Bałtyckiego oraz promowaniu bardziej wyraźnej tożsamości regionalnej lub poczucia wspólnoty. Projekt NewsWave będzie angażował młode osoby śledzące bieżące wydarzenia na szczeblu lokalnym, zapewniając im możliwość publikowania materiałów na stronie internetowej. Wszystkie wiadomości będą przekazywane sieci odbiorców we wszystkich państwach (gazetom, agencjom prasowym i magazynom). Portal będzie prowadził współpracę z siecią blogerów ze wszystkich państw. Celem portalu NewsWave jest wypełnienie luki informacyjnej w obszarze i zaspokojenie zapotrzebowania na lepszą komunikację zgłaszanego przy realizacji planu EUSBSR. Grupą docelową opracowywanych przekazów będą obywatele, przedsiębiorstwa, decydenci odpowiedzialni za kształtowanie kierunków polityk, eksperci oraz wspólnota twórców z regionu. Portal będzie prowadzony w sposób interaktywny i otwarty, w języku angielskim, z zachowaniem neutralności w kwestiach politycznych oraz zgodnie z najlepszymi tradycjami dziennikarstwa rozumianego jako służba publiczna. Powołana zostanie specjalistyczna „rada medialna”. Projekt NewsWave jest projektem pilotażowym realizowanym w ramach projektu ONE BSR. Jeżeli zakończy się powodzeniem, zostanie rozszerzony i rozbudowany w ramach projektu stanowiącego działanie następcze. Koordynator projektu: Bałtyckie Forum Rozwoju. Termin: etap pilotażowy w ramach ONE BSR kończy się we wrześniu 2014 r., termin zakończenia etapu rozbudowy: do ustalenia.

DH „Planowanie przestrzenne” – Zachęcenie do stosowania planowania przestrzennego obszarów morskich i lądowych we wszystkich państwach członkowskich położonych nad Morzem Bałtyckim i stworzenie wspólnego podejścia do współpracy transgranicznej

Koordynowane przez: VASAB i HELCOM

http://www.helcom.fi/groups/en_GB/MSPWG/

Przedmiotowe działanie horyzontalne ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia spójności między działaniami oraz dla utrzymania zintegrowanego podejścia. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju nie będzie możliwe bez uzyskania przejrzystego obrazu sytuacji w regionie oraz bez zidentyfikowania problematycznych obszarów, trudności, z jakimi boryka się lokalna społeczność, nacisków gospodarczych i innych czynników. Dotyczy to zarówno sytuacji na morzu, jak i na lądzie.

Poza kwestiami związanymi z ochroną środowiska wzrost aktywności na Morzu Bałtyckim doprowadził do nasilenia rywalizacji o ograniczoną przestrzeń morską między poszczególnymi sektorami, takimi jak sektor transportu morskiego i przewozów morskich, energetyki morskiej, rozwoju portów, turystyki oraz rybołówstwa i akwakultury⁶². Planowanie przestrzenne obszarów morskich (PPOM) i zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną (ICZM) stanowią ważne narzędzie i proces służący usprawnieniu procesu decyzyjnego. Planowanie przestrzenne ułatwia użytkownikom zrównoważenie interesów sektorowych w postaci rywalizacji o przestrzeń morską i przyczynia się do zapewnienia zrównoważonego korzystania z obszarów morskich z korzyścią dla rozwoju gospodarczego i społecznego, jak również dla środowiska morskiego. Na szczeblu krajowym podejmowane są działania zachęcające do opracowywania ram planowania przestrzennego obszarów morskich i zarządzania strefą przybrzeżną dla Morza Bałtyckiego w oparciu o podejście ekosystemowe, a także do prowadzenia współpracy transgranicznej na rzecz wdrożenia PPOM w regionie Morza Bałtyckiego zgodnie z regionalnym zestawem zasad PPOM przyjętym przez wszystkie państwa Morza Bałtyckiego w ramach VASAB (wizji i strategii wokół regionu Morza Bałtyckiego) i HELCOM. Wspomniane regionalne zasady PPOM, które dostosowano do szczególnych potrzeb regionu Morza Bałtyckiego, są zgodne z najważniejszymi wspólnymi zasadami UE ustanowionymi w planie działania Komisji w zakresie PPOM.

UE oraz umawiające się państwa w ramach HELCOM postanowiły wdrożyć zintegrowany proces PPOM w kontekście bałtyckiego planu działań HELCOM. Ponadto podjęto szereg inicjatyw na rzecz

⁶² Zob. np. program WWF na rzecz ekoregionu bałtyckiego pt. „Future Trends in the Baltic Sea”, WWF 2010 r.

promowania PPOM w ramach VASAB, HELCOM, Regionalnego Komitetu Doradczego ds. Morza Bałtyckiego oraz Nordyckiej Rady Ministrów. W ramach już zakończonego projektu dotyczącego Zatoki Botnickiej Komisja Europejska przystąpiła do realizacji działań przygotowawczych służących zbadaniu możliwości wdrożenia bałtyckich zasad PPOM w transgranicznym kontekście regionu Morza Bałtyckiego. Transnarodowy projekt BaltSeaPlan w ramach inicjatywy INTERREG stanowi przykład innego istotnego projektu zrealizowanego w tym obszarze.

Wspólna grupa robocza HELCOM-VASAB ds. planowania przestrzennego obszarów morskich, która została ustanowiona w 2010 r., pełni funkcję regionalnej platformy w celu zapewnienia współpracy między państwami BSR na rzecz spójnego wdrażania procesów PPOM w kontekście transgranicznym. Ten istotny proces wymaga wsparcia na najwyższym szczeblu politycznym w państwach zaangażowanych w jego wdrażanie.

Działania w zakresie planowania przestrzennego obszarów lądowych zostały przeprowadzone przez wszystkie państwa BSR na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W ramach VASAB⁶³ ustanowiono wspólną platformę, dzięki której partnerzy mogą organizować spotkania, nawiązywać kontakty i wymieniać się wiedzą i doświadczeniami, a także nakreślono pierwszą wspólną wizję przestrzenną dla regionu Morza Bałtyckiego – „Wizja i strategię wokół Morza Bałtyckiego 2010” – (VASAB 2010), która została przyjęta przez ministrów właściwych ds. planowania przestrzennego w Tallinnie w 1994 r. Opracowana w ramach VASAB perspektywa długoterminowa w zakresie rozwoju terytorialnego regionu Morza Bałtyckiego⁶⁴ stanowi najnowszy wkład w wysiłki podejmowane w tym zakresie i powinna zostać uwzględniona przez koordynatorów innych zagadnień priorytetowych, gdy odnoszą się do celów i warunków planowania przestrzennego oraz wpływu podejmowanych przez nich działań. Perspektywa ta koncentruje się na kwestiach, których rozwiązanie wymaga wdrożenia rozwiązań transnarodowych, takich jak współpraca między obszarami miejskimi i wiejskimi, zwiększenie dostępności zewnętrznej i wewnętrznej oraz rozwój planowania przestrzennego obszarów morskich.

Perspektywę długoterminową jako część procesu realizacji EUSBSR wdraża się za pomocą szeregu działań krótko- i średnio- oraz długoterminowych we współpracy z zainteresowanymi stronami z regionu. Szczególną uwagę należy poświęcić rozbieżnościom terytorialnym w ramach BSR: 1) podziałowi na część wschodnią i zachodnią, 2) podziałowi na część północną i południową (w

⁶³ VASAB – Vision and Strategies around the Baltic Sea (Wizja i strategię wokół Morza Bałtyckiego) – jest międzyrządową siecią 11 państw regionu Morza Bałtyckiego promującą współpracę w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju regionu Morza Bałtyckiego.

⁶⁴ Przyjęta przez ministrów właściwych do spraw planowania przestrzennego i rozwoju państw regionu Morza Bałtyckiego w październiku 2009 r. w Wilnie.

szczegółności lepsze zintegrowanie terytoriów położonych najbardziej na północ z sieciami regionu Morza Bałtyckiego). Wdrażanie perspektywy długoterminowej należy kontynuować, podejmując dodatkowe działania w ramach różnych obszarów priorytetowych i za pośrednictwem projektów transnarodowych.

Przykładem takiego działania jest projekt BSR-TeMo realizowany w ramach ESPON, który dostarczy dowodów w zakresie rozwoju terytorialnego i spójności terytorialnej w BSR dzięki opracowaniu systemu monitorowania opartego na wskaźnikach. Wspomniany system monitorowania będzie uwzględniał wymiar polityczny związany z promowaniem spójności terytorialnej w BSR oraz wymiar metodologiczny służący opracowaniu opartego na wskaźnikach systemu monitorowania rozwoju terytorialnego w BSR.

Komitet VASAB ds. planowania i rozwoju przestrzennego regionu Morza Bałtyckiego powinien w dalszym ciągu pełnić rolę platformy koordynowania działań w zakresie rozwoju terytorialnego w regionie, prowadząc ścisłą współpracę z Radą Państw Morza Bałtyckiego.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną

Wskaźnik	Poziom bazowy	Poziom docelowy/termin	Źródła danych
Opracowanie i stosowanie transgranicznego planowania przestrzennego obszarów morskich uwzględniających kwestie ekosystemowe.	Brak w 2011 r.	Plany pilotażowe w 2013 r. Opracowanie i stosowanie w całym regionie w 2020 r.	Komisja Europejska, DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa, ministerstwa krajowe, grupa robocza HELCOM-VASAD ds. planowania przestrzennego obszarów morskich, i w stosownych przypadkach sprawozdania z realizacji programów Europejskiej współpracy terytorialnej: projekt dotyczący Zatoki Botnickiej, projekty BaltSeaPlan.

uzupełnione.

Wdrażanie tego działania horyzontalnego jest bezpośrednio związane ze wskaźnikami i poziomami docelowymi wyznaczonymi na poziomie strategicznym w odniesieniu do EUSBSR w ramach celu „Ocalenie morza”.

Przedmiotowy wskaźnik oznacza, że państwa basenu Morza Bałtyckiego powinny dążyć do opracowania krajowych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich poprzez zastosowanie podejścia ekosystemowego oraz że proces planowania powinien być przeprowadzany spójnie w poszczególnych państwach, co wiąże się z koniecznością prowadzenia ścisłej współpracy.

Przedmiotowy wskaźnik jest również powiązany ze wskaźnikami i poziomami docelowymi wyznaczonymi na poziomie strategicznym dla szeregu celów EUSBSR, w tym dla celu cząstkowego „Dobre warunki transportowe” (poprawa połączeń wewnętrznych i zewnętrznych) i celu cząstkowego „Poprawa globalnej konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego” (pozytywny wpływ na zmniejszenie różnic w średnich wartościach PKB i wskaźnika rozwoju społecznego między państwami członkowskimi w regionie z najlepszymi i najgorszymi wynikami).

Ogólnym celem tego działania horyzontalnego jest osiągnięcie perspektywy spójności terytorialnej w BSR do 2030 r., tj. aby region był dobrze zintegrowanym, spójnym makroregionem, który zniwelował rozbieżności w poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznego występujące w jego poszczególnych częściach i przekształcił globalne wyzwania w swoje atuty.

Działania i projekty przewodnie

Projekt przewodni

- ***PartiSEApate – Wielopoziomowe sprawowanie rządów w kontekście PPOM (planowania przestrzennego obszarów morskich) w całym regionie Morza Bałtyckiego.*** Głównym celem projektu jest opracowanie podejścia do zagadnień związanych z morzem, których wymiar terytorialny wykracza poza granice krajowe (tj. obszary ochrony środowiska, połączenia sieciowe, szlaki żeglugowe) dla całego regionu Morza Bałtyckiego, a tym samym utworzenie transnarodowych ram wielopoziomowego sprawowania rządów w kontekście PPOM. Partnerzy opracują koncepcję ram instytucjonalnych dla PPOM oraz model zarządzania do celów spójnego planowania w kwestiach o znaczeniu transgranicznym (uwzględniając konsultacje transnarodowe i sieć wymiany danych dotyczących PPOM), które będą dostarczały informacji na potrzeby podejmowania decyzji politycznych na szczeblu ministerialnym w państwach BSR. Projekt bazuje na wynikach prac prowadzonych w ramach istniejącej sieci, grupy roboczej HELCOM-VASAB ds. PPOM oraz już zrealizowanych projektów w regionie Morza Bałtyckiego: PlanBothnia, BaltSeaPlan, PlanCoast, East-WestWindow i BaltCoast. Projekt

został opracowany zgodnie z ustaleniami poczynionymi w ramach tych projektów w celu promowania i poprawy jakości i skuteczności ukierunkowanych na wyniki wysiłków transnarodowych w obszarze planowania przestrzennego obszarów morskich. Projekt składa się z dwóch filarów. Celem pierwszego filara jest praktyczna analiza dokumentów, wytycznych i zasad dotyczących transgranicznego planowania przestrzennego obszarów morskich istniejących w BSR. Drugi filar służy zwiększeniu zaangażowania zainteresowanych stron na szczeblu transnarodowym w BSR w działania na rzecz PPOM. Projekt został zainicjowany przez organy odpowiedzialne za PPOM w BSR, środowisko naukowe i organizacje pozarządowe. Łącznie do projektu przystąpiło 11 partnerów z niemal wszystkich państw BSR. Grupa robocza HELCOM-VASAB ds. PPOM pełni funkcję grupy doradczej w ramach projektu. Projekt otrzymał dofinansowanie z programu UE dla regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007–2013. Realizacja projektu obejmuje okres od czerwca 2012 r. do września 2014 r. Koordynator projektu: Instytut Morski w Gdańsku, Polska. Termin: 2014 r. Termin przeglądu postępu prac: spotkanie ministerialne HELCOM w 2013 r. i konferencja ministerialna VASAB w 2014 r.

DH „Zrównoważony rozwój i biogospodarka”

Koordynowane przez: Sekretariat Rady Państw Morza Bałtyckiego ds. zrównoważonego rozwoju

Nordycką Radę Ministrów ds. biogospodarki

www.cbss.org; www.norden.org

1. Zrównoważony rozwój

Koncepcja i przewodnia polityczna zasada zrównoważonego rozwoju łączy cele o charakterze gospodarczym, środowiskowym i społecznym. Wiele występujących obecnie na całym świecie wyzwań związanych z dążeniem do zapewnienia zrównoważonego charakteru pojawia się również w regionie Morza Bałtyckiego. Wyzwania te obejmują rosnący popyt na energię, zmianę klimatu oraz niedostatecznie zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych występujących na morzu i na lądzie. Na konferencji NZ Rio+20 potwierdzono potrzebę dalszego włączania zrównoważonego rozwoju w główny nurt na wszystkich szczeblach, łącząc aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe oraz uznając ich wzajemne powiązania, aby zapewnić zrównoważony rozwój we wszystkich ich wymiarach⁶⁵.

Celem działania horyzontalnego jest wspieranie transformacji regionu Morza Bałtyckiego w zrównoważony i cieszący się dobrobytem makroregion, rozpowszechnianie najlepszych praktyk oraz udzielanie wsparcia w opracowywaniu innowacyjnych praktyk w zakresie wdrażania tematów przewidzianych w działaniu horyzontalnym we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za odpowiednie zagadnienia priorytetowe w ramach EUSBSR zgodnie ze strategią „Europa 2020”, jej inicjatywami przewodnimi dotyczącymi efektywnego gospodarowania zasobami, wnioskowanego 7. unijnego programu działań w zakresie środowiska oraz strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, UE SDS. W ramach działania horyzontalnego zastosowano transnarodowe, zintegrowane i międzysektorowe podejście do globalnego wyzwania związanego z zapewnieniem zrównoważonego rozwoju, łącząc istniejącą transnarodową współpracę publiczną i sektorową oraz współpracę z NGO, projekty w zakresie rozwoju regionalnego i projekty badawcze oraz inne działania przewidziane w EUSBSR, a także identyfikując i uzupełniając potencjalne luki i rozwijając nowe możliwości.

⁶⁵ Dokument końcowy z konferencji NZ Rio+20 z 2012 r., „Przyszłość, jakiej chcemy” <http://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>.

Czynności przewidziane w działaniu horyzontalnym opierają się na nadrzędnym temacie zrównoważonego rozwoju, skupiając się kwestiach zmiany klimatu i promując region Morza Bałtyckiego jako zielony region.

Celem działania horyzontalnego jest:

- 1) zwiększenie koordynacji i synergii między inicjatywami i projektami na rzecz zapewnienia zrównoważonego rozwoju w regionie Morza Bałtyckiego;
- 2) promowanie zrównoważonej konsumpcji i produkcji, jak również zrównoważonego stylu życia w regionie Morza Bałtyckiego;
- 3) konsolidacja ustaleń i rozpowszechnianie dobrych przykładów, metod i doświadczeń w tym zakresie wśród szerszego kręgu odbiorców w regionie Morza Bałtyckiego, jak również ułatwianie podejmowania działań następczych i prowadzenia sprzyjających integracji dyskusji na temat polityki międzysektorowej oraz dostosowywanie polityk w państwach regionu Morza Bałtyckiego;
- 4) wspieranie przekształcenia regionu Morza Bałtyckiego w region przystosowany do zmiany klimatu i cechujący się niskim poziomem emisji dwutlenku węgla;
- 5) łączenie już istniejących działań i projektów w obszarze przystosowania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia w klastry oraz promowanie dialogu między środowiskiem nauki i polityki;
- 6) tworzenie sieci i prowadzenie dialogu między podmiotami ponad granicami krajowymi i sektorowymi w regionie Morza Bałtyckiego w celu opracowania wspólnych baz danych i wiedzy, metod i strategii przystosowywania się do zmiany klimatu i łagodzenia tej zmiany na poziomie makroregionalnym.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Wartość poziomu bazowego (2012 r.)	Wartości poziomu docelowego/termin	Źródła informacji w celu określenia poziomu bazowego i poziomu docelowego
Współpraca: zwiększenie koordynacji i synergii w BSR w odniesieniu do inicjatyw w zakresie współpracy,	Liczba projektów makroregionalnych, które doprowadziły do włączenia celów zrównoważonego	Do potwierdzenia.	30.	Właściwe ministerstwa krajowe w państwach BSR; programy Europejskiej współpracy

projektów i zainteresowanych stron zajmujących się zrównoważonym rozwojem w ramach sektora publicznego i NGO.	rozwoju do planów działania na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym.			terytorialnej BLA21F; ICLEI; program BONUS.
Łagodzenie zmiany klimatu: proces transformacji w region niskoemisyjny.	Udział BSR w unijnej strukturze zużycia energii ze źródeł odnawialnych oraz poziomy emisji gazów cieplarnianych. Wskaźnik efektywności energetycznej.	Poziomy z 1990 r. Średnia wartość dla regionu PMB w 2010 r. = xy % ⁶⁶	Osiągnięcie celu w zakresie udziału OZE przez państwa BSR zgodnie z założeniami pakietu klimatyczno-energetycznego UE do 2020 r. Osiągnięcie przez państwa BSR celów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych EU ETS do 2020 r. ⁶⁷ . Wyznaczony w strategii „Europa 2020” cel w zakresie efektywności energetycznej do 2020 r. powinien zostać dostosowany do specyfikacji PMB ⁶⁸ .	Eurostat. Roczne dane EUROSTATU udostępniane z dwuletnim opóźnieniem.
Przystosowanie się do zmiany klimatu: proces	Makroregionalna strategia	0	Przygotowanie projektu do 2013	Projekt BALTADAPT.

⁶⁶ Zgodnie z prognozami sporządzonymi w 2007 r. zużycie energii pierwotnej w UE w 2020 r. będzie wynosiło 1842 Mtoe. (dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej uchylająca dyrektywy 2004/8/WE i 2006/32/WE i zmieniająca dyrektywę 2009/125/WE).

⁶⁷ Zgodnie z decyzją Komisji ustanawiającą roczne limity emisji dla państw członkowskich.

⁶⁸ Każde państwo członkowskie ustala orientacyjną krajową wartość docelową w zakresie efektywności energetycznej w oparciu o swoje zużycie energii pierwotnej lub końcowej, oszczędność energii pierwotnej lub końcowej albo energochłonność. Zmniejszenie zużycia o 20 % oznaczałoby, że poziom zużycia w 2020 r. wyniósłby 1474 Mtoe, czyli byłby o 368 Mtoe niższy od wartości przewidzianej w prognozach.

transformacji w region przystosowany do oczekiwanych skutków zmiany klimatu	przystosowywania się do zmiany klimatu (CCAS) oraz jej plan działania opracowany i zatwierdzony przez państwa BSR; Przyjęcie krajowych polityk w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu.	0 Do potwierdzenia.	r. Zatwierdzenie CCAS przez wszystkie państwa członkowskie UE z BSR do 2020 r. Przyjęcie polityk w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu przez wszystkie państwa członkowskie UE z BSR do 2020 r.	Właściwe ministerstwa krajowe w państwach BSR.
	Zmiana/przyjęcie transnarodowych i krajowych dokumentów dotyczących polityki odnoszących się do kwestii wpływu zmiany klimatu w BSR.	Do potwierdzenia.	Ilość do 2015 r.	Ministerstwa krajowe; Komisja Europejska.

Działania i projekty przewodnie

Działanie: „Zielona gospodarka”

Region Morza Bałtyckiego ma duży potencjał, by stać się modelowym regionem w kontekście zielonej gospodarki oraz regionem wiodącym na świecie pod względem opracowywania produktów i usług opartych na wiedzy, eko-innowacji, a także technologii środowiskowych, co może doprowadzić do zwiększenia konkurencyjności i utworzenia nowych szans na rynku przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko. Ponadto bardziej ekologiczna gospodarka przyczyni się do zróżnicowania produktów i usług i stworzy nowe możliwości zatrudnienia, zapewniając jednocześnie ochronę i zachowanie różnorodności biologicznej i zasobów naturalnych oraz promując dobrostan i równość ludzi.

W minionym dziesięcioleciu wiele państw regionu Morza Bałtyckiego zdobyło istotne doświadczenie w wypracowywaniu rozwiązań w zakresie energii produkowanej z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz ekologicznych technologii w różnych obszarach, w tym w obszarze

rolnictwa, gospodarki leśnej, gospodarki wodnej, gospodarowania odpadami oraz zdrowego stylu życia. Nadal utrzymuje się jednak znaczne zróżnicowanie w obszarze rozwoju społeczno-ekonomicznego i wdrażania zrównoważonych praktyk. Aby zwiększyć odporność BSR na przyszłe wyzwania środowiskowe, społeczne i gospodarcze, należy opracować makroregionalne podejścia do tych kwestii.

Przedmiotowe działanie służy wsparciu przekształcenia regionu Morza Bałtyckiego w zielony region, co doprowadzi do „poprawy dobrostanu ludzi i zapewnienia sprawiedliwości społecznej przy jednoczesnym znacznym ograniczeniu zagrożeń środowiskowych i niedoborów ekologicznych”⁶⁹.

Projekty przewodnie

- ***Zielone zamówienia publiczne w regionie Morza Bałtyckiego, przeprowadzanie zielonych zamówień publicznych w regionie Morza Bałtyckiego we współpracy z MŚP realizującymi odpowiednie ZP.*** Zamówienia publiczne odpowiadają za 16–20 % PKB w Europie. Ta ogromna ilość pieniędzy z sektora publicznego może przyczynić się do rozwoju zrównoważonego charakteru rynku dzięki podejmowaniu świadomych decyzji. Zrównoważone zamówienia mogą stymulować innowacje i uczynić sektor publiczny motorem napędowym rozwoju zielonej gospodarki. Zielone zamówienia publiczne w regionie Morza Bałtyckiego doprowadzą do wdrożenia szeroko zakrojonego programu budowania potencjału w zakresie zielonych zamówień publicznych w ramach podstawowych instytucji zajmujących się zamówieniami w całym regionie Morza Bałtyckiego, w oparciu o wspólnie stosowane materiały szkoleniowe oraz działania związane z zakupem prowadzone w ramach największych zamówień publicznych w regionie Morza Bałtyckiego. Zakup innowacyjnych, ekowydajnych produktów i usług umożliwi znaczne ograniczenie zanieczyszczenia środowiska i doprowadzi do zwiększenia niezbędnego know-how i potencjału. Koordinator projektu: Szwedzka Rada ds. Środowiska, SEMCO. Termin: 31 grudnia 2013 r.
- ***EFFECT – platforma dialogu na rzecz energii i efektywnego gospodarowania zasobami w BSR.*** Głównym celem projektu EFFECT jest odwzorowywanie, wspieranie i przekazywanie informacji w zakresie rozwiązań w formie dobrych praktyk pod względem eko-efektywności, które przyciągną miasta, miejscowości i podregiony BSR, a także inne istotne podmioty na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i w skali całego regionu Morza Bałtyckiego i umożliwią im wspólne opracowywanie i wdrażanie polityk i konkretnych działań na rzecz transformacji w kierunku bardziej energo- i zasobooszczędnej, a także zrównoważonej i odpornej na zmianę klimatu gospodarki, wspierając jednocześnie gospodarkę bardziej

⁶⁹ UNEP 2011, „Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and poverty eradication – a synthesis for policy makers”. www.unep.org/greeneconomy.

ekologiczną. W perspektywie długoterminowej wspomniane działania przyczynią się do wykształcenia odpornych społeczeństw oraz do promowania regionu Morza Bałtyckiego jako zielonego regionu. Koordynator projektu: CBSS-Baltic21. Termin: 31 sierpnia 2015 r.

- ***Tworzenie sieci zrównoważonych miast i miejscowości.*** Celem projektu jest wymiana wiedzy i dobrych praktyk w zakresie praktycznych aspektów ekologicznego zarządzania miastami. Koordynator projektu: Szwecja. Termin: 31 sierpnia 2015 r.
- ***Ekomiejsowości.*** Celem projektu Ekomiejsowości jest wspieranie rozwoju ekomiejsowości jako bardziej zrównoważonego sposobu życia na obszarach wiejskich regionu Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Litwa. Termin: grudzień 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie i działania⁷⁰:

- ***REALS: podejścia do zrównoważonego stylu życia w oparciu o odporność i ekologię.*** Celem projektu jest wymiana doświadczeń w zakresie wykorzystywania ekotechnologii do rozwoju obszarów wiejskich oraz promowanie bardziej zrównoważonego stylu życia wśród społeczności miejskiej i wiejskiej w BSR.

Poza projektami przewodnimi inne oczekiwane rezultaty wdrożenia działania horyzontalnego obejmują:

- zwiększenie koordynacji i synergii między inicjatywami dotyczącymi różnych aspektów zrównoważonego rozwoju;
- łączenie odpowiednich projektów w klastry;
- rozpowszechnianie najlepszych praktyk i przykładów w tej dziedzinie, a także ułatwianie prowadzenia międzysektorowych dyskusji politycznych.

Działania w tym zakresie mogą obejmować zorganizowanie ***konferencji Ekologiczne Rolnictwo na rzecz Czystszego Morza Bałtyckiego (GABBS)***. Konferencja rolno-środowiskowa obejmująca cały obszar BSR służy wymianie wiedzy i przykładów dobrych praktyk w sektorze rolnictwa i środowiska i jest poświęcona najlepszym praktykom stosowanym w sektorze technologii rolno-środowiskowych w BSR w celu ratowania morza na lądzie. Konferencja zostanie zorganizowana we współpracy z projektami BSR (Baltic Manure, Baltic Compact, Baltic Deal i Beras) dotyczącymi zrównoważonego rolnictwa, a także zagadnieniami priorytetowymi „Substancje biogenne” i „Rolnictwo”.

Działanie: „Zmiana klimatu i łagodzenie jej wpływu”

Zmiana klimatu stanowi obecnie prawdopodobnie najbardziej palącą kwestię środowiskową. Skutki zmiany klimatu są dostrzegalne już teraz – zarówno w regionie Morza Bałtyckiego, jak i w pozostałych

⁷⁰ Przedstawioną listę potencjalnych projektów należy traktować jako zbiór wstępnych pomysłów, które powinny być przedmiotem dalszych dyskusji i uzgodnień w ramach grupy ekspertów RPMB ds. zrównoważonego rozwoju – Baltic 21.

częściach świata. Obniżanie emisji gazów cieplarnianych jest w wielu państwach kwestią najwyższej wagi w obszarze środowiska. Należy jednak podjąć dalsze działania, aby utrzymać skalę zmiany klimatu poniżej progu 2 °C. Nasz region dysponuje ogromnym potencjałem innowacyjnym w obszarze energii odnawialnej dzięki wykorzystywaniu morza, wiatru i biomasy, co może przyczynić się do zmniejszenia naszego uzależnienia od paliw kopalnych, a także ogromnym potencjałem w obszarze efektywności energetycznej.

Projekty przewodnie

- **Pełne wdrożenie inicjatywy UE – Rosja na rzecz efektywności energetycznej**, w szczególności rocznych programów prac wspólnej grupy tematycznej UE – Rosja na rzecz efektywności energetycznej działającej w ramach dialogu energetycznego UE – Rosja, które mają zostać wdrożone wspólnie przez stronę unijną i rosyjską. Koordynator projektu: Komisja Europejska, DG ds. Energii. Termin: do ustalenia.

Działanie: „Przystosowywanie się do zmiany klimatu”

Zmiana klimatu stanowi obecnie jedną z najbardziej palących kwestii środowiskowych. Morze Bałtyckie i jego strefy przybrzeżne są szczególnym ekoregionem, dlatego też można oczekiwać, że wpływ zmiany klimatu na ten region również będzie szczególny. Dlatego też wszystkie nadbrzeżne państwa BSR są podatne na zmianę klimatu, co może potencjalnie mieć również wpływ na bezpieczeństwo ludzkie, środowisko i konkurencyjność. W odpowiedzi na zmianę klimatu należy skoncentrować się nie tylko na podejmowaniu środków łagodzących, takich jak redukcja emisji gazów cieplarnianych, ale również na opracowywaniu strategii służących przystosowaniu się do już zachodzących i przewidywanych zmian.

Szereg inicjatyw krajowych, regionalnych i lokalnych na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu jest już wdrażanych w regionie Morza Bałtyckiego. Należy jednak podjąć dalsze działania w tym zakresie. Dlatego też sprostanie wyzwaniu związanemu z przystosowaniem się do zmiany klimatu wymaga współpracy zarówno między państwami, jak i między odpowiednimi sektorami w BSR.

Opracowanie i wdrożenie makroregionalnej strategii przystosowywania się do zmiany klimatu i planu działań w tym zakresie wzmocni wysiłki na rzecz takiej współpracy, w oparciu o zrozumienie konkretnych skutków w ramach BSR i radzenie sobie z tymi skutkami. Podmioty na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym muszą prowadzić współpracę w zakresie podejmowania wspólnych wysiłków na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu, w tym prowadzić wymianę doświadczeń, wspólnej wiedzy i baz danych, opracowywać i wdrażać krajowe strategie i plany działań w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu, a także wymieniać się „najlepszymi praktykami”

stosowanymi w określonych sektorach w BSR, których zrównoważony charakter w kontekście ekonomicznym, społecznym i środowiskowym został już potwierdzony.

Należy zapewnić spójność strategii w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu z działaniami na szczeblu UE przewidzianymi w białej księdze Komisji Europejskiej poświęconej przystosowywaniu się do zmiany klimatu. Kwestią tą może zająć się ustanowiona w białej księdze grupa sterująca ds. wpływu zmiany klimatu i przystosowywania się do tego wpływu.

Zapewniając komplementarność z inicjatywami na skalę UE, strategia regionalna powinna koncentrować się na kwestiach o znaczeniu transgranicznym w danym regionie, takich jak opracowanie solidniejszych podstaw dowodowych na temat wpływu i konsekwencji zmiany klimatu, podnoszenie świadomości w zakresie konieczności podejmowania odpowiednich działań; zapewnianie i mierzenie postępu (z wykorzystaniem wskaźników jako punktu odniesienia przy mierzeniu postępu) i zalecanie podejmowania działań na wczesnym etapie, aby zapewnić włączenie przystosowania do zmiany klimatu do głównych obszarów polityki – oznacza to dokonanie przeglądu polityk w świetle zagrożenia związanego ze zmianą klimatu i rozważenie różnych wariantów działań przystosowawczych. Ponadto należy rozważyć możliwość zaangażowania Rosji w podejmowanie działań operacyjnych służących zwiększeniu wspólnych wysiłków na rzecz opracowania strategii przystosowywania się do zmiany klimatu dla całego regionu Morza Bałtyckiego.

Projekty przewodnie

-
- **BALTADAPT.** Celem projektu jest opracowanie ogólnoregionalnej strategii i planu działania w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu w regionie Morza Bałtyckiego. Przedmiotowa strategia będzie miała charakter makroregionalny i będzie koncentrowała się na obszarach morskich i przybrzeżnych regionu Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Dania, odpowiedzialność za opracowanie strategii: Szwecja. Termin: 2013 r.

Potencjalne projekty przewodnie⁷¹

- **Przystosowywanie się do zmiany klimatu i bezpieczeństwo cywilne** (we współpracy z obszarem priorytetowym „Bezpieczeństwo”).
- **Oceny kosztów i korzyści w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu w regionie Morza Bałtyckiego** oraz tworzenie i korzystanie ze wspólnych platform naukowych na rzecz

⁷¹ Przedstawioną listę potencjalnych projektów należy traktować jako zbiór wstępnych pomysłów, które powinny być przedmiotem dalszych dyskusji i uzgodnień w ramach grupy ekspertów RPMB ds. zrównoważonego rozwoju – Baltic 21.

prowadzenia dialogu politycznego i sektorowego służącego zintegrowaniu przystosowywania się do zmiany klimatu z innymi aspektami zrównoważonego rozwoju (we współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za odpowiednie zagadnienia priorytetowe).

- ***Współpraca w obszarze zmiany klimatu, tam gdzie możliwe jest ustanowienie współpracy między szkołami i uniwersytetami zajmującymi się tą tematyką*** (we współpracy z KZP z Hamburga w ramach działania „Edukacja”).

2. Biogospodarka

Region Morza Bałtyckiego ma wszystkie cechy niezbędne do pełnienia roli światowego lidera w dziedzinie zrównoważonej produkcji biomasy i łańcucha wartości związanego z biomasą. W regionie występuje duże nagromadzenie biomasy, przy czym dysponuje on dobrze rozwiniętą infrastrukturą, wiedzą technologiczną i środowiskową oraz wieloletnią tradycją prowadzenia współpracy regionalnej. Istnieje jednak potrzeba rozwijania współpracy w ramach regionu oraz współpracy międzysektorowej. Należy również wzmocnić współpracę między sektorem badań i innowacji, organizacjami publicznymi i przedsiębiorstwami prywatnymi na szczeblu makroregionalnym, krajowym i lokalnym.

Koncepcja biogospodarki łączy cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne. Wiele spośród istniejących obecnie globalnych wyzwań w zakresie rozwoju zrównoważonej biogospodarki występuje również w regionie Morza Bałtyckiego. Wspomniane wyzwania obejmują m.in. wzrost liczby ludności, rosnący popyt na żywność, konieczność zapewnienia odnawialnych zasobów na potrzeby przemysłu i sektora energetycznego, zmianę klimatu oraz w szczególności niedostatecznie zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych występujących zarówno na morzu, jak i na lądzie. Na konferencji NZ Rio+20 potwierdzono potrzebę dalszego włączania zrównoważonego rozwoju w główny nurt na wszystkich szczeblach, łącząc aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe oraz uznając ich wzajemne powiązania, aby zapewnić zrównoważony rozwój we wszystkich ich wymiarach⁷².

W skali globalnej biogospodarka zajmuje się kwestiami związanymi z przekształcaniem gospodarki opartej na paliwach kopalnych w gospodarkę opierającą się w większym stopniu na biomase. Dlatego też celem działania horyzontalnego jest zbadanie możliwości wykorzystania tego przekształcenia jako narzędzia służącego wdrażaniu zrównoważonego rozwoju. Wzrost popytu na żywność, bioenergię i inne bioprodukty stanowi doskonałą okazję do zapewnienia wzrostu gospodarczego. Z drugiej strony wiąże się jednak również z ryzykiem niezrównoważonego rozwoju. Należy w wyraźny sposób promować rozdzielenie kwestii wzrostu gospodarczego od kwestii degradacji środowiska. Dlatego też głównym celem przedmiotowego działania horyzontalnego będzie wypracowywanie zrównoważonych rozwiązań na całej długości łańcucha wartości od biomasy do żywności, bioenergii i bioproduktów, koncentrując się na potencjale tworzenia rozwiązań sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi gospodarczemu, społecznemu i środowiskowemu.

W tym celu, należy połączyć siły i zacieśnić partnerstwa między podmiotami publicznymi i prywatnymi. Działanie horyzontalne wniesie wkład w realizację ogólnych celów wyznaczonych w EUSBSR w zakresie promowania zrównoważonego charakteru i dobrobytu. W ramach działania

horyzontalnego szczególnie nacisk zostanie położony na zrównoważoną produkcję biomasy i jej wykorzystywanie do celów związanych z żywnością, produkcją włókien i energii oraz stosowanie jej w kontekście środowiskowym, technicznym, społecznym i gospodarczym, a także powiązanie tej produkcji ze zrównoważonym rozwojem regionalnym.

Działanie horyzontalne jest ściśle powiązane z odpowiednimi zagadnieniami priorytetowymi w ramach EUSBSR oraz zgodne ze strategią „Europa 2020” i dokumentem „Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy”⁷³. W ramach działania horyzontalnego zastosowano transnarodowe, zintegrowane i międzysektorowe podejście do globalnego wyzwania związanego z biogospodarką, łącząc istniejącą transnarodową współpracę publiczną i sektorową oraz współpracę z NGO, projekty w zakresie rozwoju regionalnego i projekty badawcze oraz inne działania przewidziane w EUSBSR, a także identyfikując i uzupełniając potencjalne luki i budując nowy potencjał.

Celem działania horyzontalnego jest:

- 1) wspieranie przejścia na biogospodarkę w regionie Morza Bałtyckiego;
- 2) zbadanie możliwości przekształcenia zwiększonego popytu na żywność, bioprodukty wykorzystywane do celów przemysłowych i bioenergię w zrównoważone rozwiązania, które można będzie wdrożyć na całej długości łańcucha wartości. Zwiększenie koordynacji i synergii między inicjatywami i projektami dotyczącymi biogospodarki realizowanymi w regionie Morza Bałtyckiego;
- 3) promowanie zrównoważonych metod produkcji i korzystania z biomasy w regionie Morza Bałtyckiego;
- 4) łączenie już istniejących działań i projektów w obszarze biogospodarki w klastry oraz promowanie dialogu między środowiskiem nauki i polityki;
- 5) łączenie sił i zacieśnianie partnerstw między podmiotami publicznymi i prywatnymi;
- 6) tworzenie sieci i prowadzenie dialogu między podmiotami ponad granicami krajowymi i sektorowymi w regionie Morza Bałtyckiego w celu opracowania wspólnej bazy danych oraz wiedzy, metod i strategii wprowadzania zrównoważonej biogospodarki opartej na wiedzy;
- 7) konsolidacja ustaleń i rozpowszechnianie dobrych przykładów, metod i doświadczeń w tym zakresie wśród szerszego kręgu odbiorców w regionie Morza Bałtyckiego, jak również ułatwianie podejmowania działań następczych i prowadzenia sprzyjających integracji dyskusji

⁷² Dokument końcowy z konferencji NZ Rio+20 z 2012 r., „Przyszłość, jakiej chcemy” <http://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>.

⁷³ Dokument roboczy służb Komisji Europejskiej towarzyszący dokumentowi „Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy”, COM(2012) 60 final.

na temat polityki międzysektorowej oraz dostosowywanie polityk do specyfiki państw regionu Morza Bałtyckiego.

Poziomy docelowe i wskaźniki

W 2013 r. pod nadzorem liderów działań horyzontalnych ustanowiony zostanie kompleksowy system opracowywania, monitorowania i podejmowania działań następczych w związku ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. Brakujące w dalszym ciągu dane na temat poziomów docelowych i terminów, poziomu bazowego oraz statystyk / źródeł informacji związanych z poniższymi wskaźnikami zostaną uzupełnione.

Cel / cel cząstkowy	Wskaźnik	Wartość poziomu bazowego (2013 r.)	Wartości poziomu docelowego/termin	Źródła informacji w celu określenia poziomu bazowego i poziomu docelowego
Współpraca: zwiększenie koordynacji i synergii w BSR w odniesieniu do inicjatyw w zakresie współpracy, projektów i zainteresowanych stron zajmujących się biogospodarką w ramach sektora publicznego i NGO.	Liczba projektów makroregionalnych realizowanych w ramach sektora publicznego i NGO oraz projektów w zakresie badań i rozwoju, które doprowadziły do włączenia celów związanych z biogospodarką do planów działania realizowanych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.	0		Organy, instytucje badawcze i organizacje w państwach BSR.
Biogospodarka: rozwój zrównoważonej biogospodarki w regionie Morza Bałtyckiego.	Inicjatywy na rzecz biogospodarki w BSR.	0	50 (do potwierdzenia)	Organy, instytucje badawcze i organizacje w państwach BSR.

Działania i projekty przewodnie

Działania na rzecz biogospodarki w BSR mogą stanowić forum wymiany doświadczeń i wzbogacania dyskusji na temat zrównoważonego rozwoju na szczeblu europejskim, a nawet na szczeblu globalnym. „Angażowanie się wraz z partnerami na arenie międzynarodowej w działania służące przyspieszeniu rozwoju badań i innowacji związanych z biogospodarką na całym świecie będzie miało kluczowe znaczenie dla maksymalizacji zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i wspierania pozytywnego wpływu na kwestie społeczno-ekonomiczne i środowiskowe oraz na kwestie związane ze zmianą klimatu. Działania na rzecz biogospodarki będą również wspierane w ramach światowej inicjatywy Rio+20⁷⁴.

W strategii „Europa 2020” biogospodarka została wskazana jako kluczowy element służący zapewnieniu inteligentnego i zielonego wzrostu w Europie⁷⁵.

Celem biogospodarki jest utworzenie drogi dla obniżenia poziomu emisji i przekształcenia społeczeństwa w społeczność oszczędniej gospodarującą zasobami, które łączy produkcję żywności ze zrównoważonym wykorzystywaniem zasobów odnawialnych do celów przemysłowych oraz do celów ochrony środowiska. Przejście na biogospodarkę oznacza przejście z gospodarki, która w przeważającej mierze opiera się na paliwach kopalnych, na bardziej zasobooszczędną gospodarkę korzystającą w większym stopniu z surowców odnawialnych wytwarzanych dzięki zrównoważonemu korzystaniu z lądowych i wodnych usług ekosystemowych.

Należy zbadać możliwość przekształcenia zwiększonego popytu na biomasę i bioprodukty w zrównoważone rozwiązania, które będzie można zastosować wzdłuż całego łańcucha wartości, od biomasy po żywność, innowacyjne bioprodukty i bioenergię. Opisane wyzwania wpisują się w cele w zakresie biogospodarki wyznaczone w strategii i planie działań Komisji Europejskiej⁷⁶.

Podejście biogospodarcze łączy szerokie spektrum dziedzin naukowych (np. nauki o życiu, agronomię, ekologię, nauki leśne, nauki o morzu oraz nauki społeczne), tworząc powiązania między technologiami przemysłowymi (np. biotechnologią, nanotechnologią i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi) a wiedzą na szczeblu lokalnym i wiedzą ukrytą.

Z uwagi na jego przekrojowy charakter podejście biogospodarcze zapewnia unikalną możliwość odniesienia się do złożonych i wzajemnie ze sobą powiązanych wyzwań, przy jednoczesnym zapewnieniu wzrostu gospodarczego. Należy wzmocnić wymianę informacji między instytucjami badawczymi, organami publicznymi i przedsiębiorstwami prywatnymi na szczeblu makroregionalnym, krajowym i lokalnym, aby zbadać możliwość przekształcenia zwiększonego popytu na biomasę w zrównoważone rozwiązania, które można będzie zastosować wzdłuż całego łańcucha wartości, od biomasy do bioproduktów i konsumenta.

W regionie Morza Bałtyckiego występuje duże nagromadzenie biomasy, przy czym dysponuje on dobrze rozwiniętą infrastrukturą, wiedzą technologiczną i środowiskową i wieloletnią tradycją prowadzenia współpracy w całym regionie. Wspomniana współpraca powinna być prowadzona w

⁷⁴ Dokument roboczy służb Komisji Europejskiej towarzyszący dokumentowi „Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy”, COM(2012) 60 final.

⁷⁵ Inicjatywa przewodnia strategii „Europa 2020” „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”: http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/index_en.htm.

⁷⁶ Komunikat Komisji Europejskiej „Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy”, COM(2012) 60 final.

bardziej intensywny sposób ponad granicami krajowymi i regionalnymi oraz między poszczególnymi sektorami.

W ten sposób przedmiotowe działanie horyzontalne przyczyni się do powiązania istniejących projektów i działań w ramach EUSBSR (tj. projektów przewodnich) i odpowiednich obszarów (wspomniane działanie jest powiązane z działaniami realizowanymi obecnie m.in. w ramach zagadnień priorytetowych „Rolnictwo”, „Energia”, „Innowacje” i „Różnorodność biologiczna”, ale nie ogranicza się do tych działań), a także wniesie wkład w prace służące zidentyfikowaniu i uzupełnieniu potencjalnych luk oraz budowaniu potencjału.

Działanie horyzontalne będzie obejmowało 7 ogólnych tematów opracowanych i wspólnie uzgodnionych przez dużą liczbę zainteresowanych stron, badaczy, partnerów biznesowych, organizacji publicznych i prywatnych i społeczeństwo obywatelskie podczas konferencji dotyczącej biomasy zorganizowanej przez Nordycką Radę Ministrów w dniach 20–21 marca 2012 r.:

1. główny punkt lub centrum wymiany wiedzy;
2. łańcuch dostaw;
3. zrównoważony charakter produkcji biomasy i jej wykorzystywania w perspektywie bałtyckiej;
4. usprawnienie współpracy transgranicznej i usunięcie barier w handlu;
5. transport biopaliw i zrównoważone rozwiązania;
6. polityka i narzędzia planowania użytkowania gruntów w związku z produkcją biomasy.

Oczekiwane rezultaty wdrożenia działania horyzontalnego obejmują:

- zwiększenie koordynacji i synergii między inicjatywami i projektami na rzecz zapewnienia zrównoważonej produkcji i zrównoważonego wykorzystywania biomasy w regionie Morza Bałtyckiego;
- organizowanie warsztatów i konferencji w celu przedstawienia i wymiany najważniejszych wyników badań, innowacji i technologii w zakresie produkcji i wykorzystywania biomasy;
- powołanie zespołów ekspertów, którzy będą mogli wnieść wkład w identyfikowanie przyszłych wyzwań i możliwości.

Potencjalne projekty przewodnie

Szereg projektów można realizować jako projekty zewnętrzne, projekty przewodnie w ramach przedmiotowego działania horyzontalnego albo poprzez łączenie projektów przewodnich w klastry w ramach różnych zagadnień priorytetowych. Projekty te mogą obejmować:

- **nordycką inicjatywę na rzecz biogospodarki.** Nordycka inicjatywa na rzecz biogospodarki to realizowany obecnie proces dostosowawczy służący zapewnieniu spójności polityki w

działaniach wspierających rozwój biogospodarki w krajach nordyckich. Koordynator projektu: NCM. Termin: 2014 r.;

- **projekt „Promowanie bioenergii II” realizowany w regionie Morza Bałtyckiego.** Celem projektu jest wsparcie rozwoju zrównoważonego, konkurencyjnego i zintegrowanego pod względem terytorialnym regionu Morza Bałtyckiego w zakresie zrównoważonego wykorzystania bioenergii. Koordynator projektu: Niemcy. Termin przeglądu prac: do ustalenia;
- **projekt „Zrównoważona gospodarka leśna w regionie Morza Bałtyckiego – EFINORD”** (projekt przewodni realizowany w ramach zagadnienia priorytetowego „Rolnictwo”). Koordynator projektu: EFINORD. Termin: do ustalenia.

Wkład mogłyby ponadto wnieść poniższe projekty:

- projekt dotyczący stałej biomasy (realizowany we współpracy z grupą roboczą NCM ds. energii odnawialnej (AGFE));
- biogospodarka jako czynnik stymulujący zrównoważony rozwój obszarów wiejskich;
- budowanie potencjału w celu dokonania oceny wpływu działań na rzecz redukcji emisji na rozwój biogospodarki;
- opracowanie szczególnego zestawu narzędzi umożliwiających analizę każdego działania w obszarze biogospodarki pod kątem jego wpływu na środowisko, gospodarkę i związanych z nim konsekwencji społecznych.

ZAŁĄCZNIK I: ZAKOŃCZONE PROJEKTY PRZEWODNIE⁷⁷

ZP1 – Zmniejszenie ilości substancji biogenych napływających do morza do dopuszczalnych poziomów

1.1. Rezygnacja z fosforanów w detergentach. Celem projektu jest wsparcie państw regionu Morza Bałtyckiego we wdrażaniu zalecenia HELCOM 28E/7, tj. krajowego działania prawodawczego na rzecz ograniczenia wykorzystywania fosforanów w detergentach przeznaczonych do prania i detergentach przeznaczonych do automatycznych zmywarek do naczyń. Cel ten zrealizowano, opracowując materiały informacyjne dla osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki. W 2011 r. przyjęto ogólnounijny zakaz stosowania fosforanów w detergentach. [Sprawozdanie końcowe](#).

ZP3 – Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych

3.1. Opracowanie narzędzi i wskaźników na potrzeby oceny skutków biologicznych antropogenicznego oddziaływania chemicznego w regionie Morza Bałtyckiego (BEAST) poprzez zbadanie związku przyczynowo-skutkowego między oddziaływaniem chemicznym a skutkami biologicznymi na różnych poziomach struktury biologicznej. Jednym z rezultatów projektu było opracowanie zestawu zaleceń w zakresie monitorowania wpływu substancji niebezpiecznych na cały obszar Morza Bałtyckiego. Projekt przyczynił się do budowania potencjału i wzmocnienia sieci dzięki zorganizowanym warsztatom (projekt BEAST finansowany w ramach Wspólnego Programu Badawczo-Rozwojowego na rzecz Morza Bałtyckiego BONUS). Koordynator projektu: Fiński Instytut ds. Środowiska. Termin zakończenia: grudzień 2011 r. [Sprawozdanie końcowe](#).

3.3. W ramach projektu na rzecz zrównoważonego zarządzania zanieczyszczonymi osadami (SMOCS) odniesiono się do kwestii zrównoważonego zarządzania zanieczyszczonymi osadami. Celem projektu było zapewnienie wsparcia na rzecz działań w zakresie pogłębiania prowadzonych w całym regionie Morza Bałtyckiego poprzez opracowanie wytycznych dotyczących zarządzania zanieczyszczonymi osadami, uwzględniając praktyki w zakresie oceny zrównoważoności i wspomaganie decyzji w sprawie sposobu postępowania z rozwiązaniami alternatywnymi i technologiami uzdatniania. Opracowano wytyczne i zestaw narzędzi na potrzeby technologii uzdatniania oraz system oceny i wspomagania decyzji, a także przeprowadzono próby terenowe w celu zatwierdzenia metod i sprawdzenia ich skuteczności w różnych warunkach. Dzięki współpracy z kluczowymi grupami docelowymi i zastosowaniu opartego na uczestnictwie podejścia do wszystkich pakietów prac utworzono trwałą sieć (projekt SMOCS finansowany w ramach programu dla regionu Morza Bałtyckiego). Koordynator projektu: Szwedzki Instytut Geotechniczny. Termin zakończenia: grudzień 2012 r.

⁷⁷ Lista projektów przewodnich została sporządzona zgodnie z zagadnieniami priorytetowymi przyjętymi w styczniu 2012 r.

3.5. Kontrola substancji niebezpiecznych w regionie Morza Bałtyckiego (COHIBA). W ramach projektu zbadano źródła i wielkości wkładu 11 substancji niebezpiecznych lub grup substancji niebezpiecznych ujętych w bałtyckim planie działań HELCOM (BSAP) oraz opracowano zalecenia w zakresie środków, jakie należy podjąć, aby zmniejszyć ilość tych substancji. Ogólnym celem COHIBA było wsparcie wdrażania BSAP w odniesieniu do substancji niebezpiecznych poprzez opracowanie wspólnych działań na rzecz realizacji wyznaczonego celu. Projekt był współfinansowany w ramach programu UE dla regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007–2013. Koordynator projektu: Fiński Instytut ds. Środowiska (SYKE). Termin zakończenia: 2012 r. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem <http://www.cohiba-project.net/>. [Sprawozdanie końcowe](#).

Dodatkowe informacje na temat trzech wspomnianych powyżej projektów można uzyskać pod adresem: <http://www.swedishepa.se/en/In-English/Start/EU-and-international-cooperation/Swedish-EPAs-work-in-the-EU/The-Baltic-Sea-Strategy/Priority-area-3/Flagships/>

ZP4 – Stworzenie wzorcowych warunków ekologicznej żeglugi w regionie

4.4. Wyeliminowanie odprowadzania ścieków ze statków, w szczególności statków pasażerskich, poprzez podejmowanie działań następczych w związku ze skierowanym do Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) wnioskiem HELCOM w sprawie nadania Morzu Bałtyickiemu statusu obszaru kontroli odprowadzania ścieków ze statków pasażerskich, wskutek czego liniowce i statki pasażerskie zostałyby zobowiązane do uzdatniania ścieków w celu usunięcia substancji biogenych lub do ich dostarczenia do portowych urządzeń odbiorczych. Pod przewodnictwem Finlandii państwa członkowskie HELCOM zainicjowały procedurę w ramach IMO, która doprowadziła do ostatecznego zatwierdzenia podczas 62. posiedzenia Komitetu Ochrony Środowiska Morskiego (MEPC) zorganizowanego w lipcu 2011 r. Morza Bałtyckiego jako pierwszego morza na świecie, któremu nadano status specjalnego obszaru kontroli odprowadzania ścieków zgodnie z załącznikiem IV do konwencji MARPOL. Wszystkie statki pasażerskie pływające na specjalnym obszarze Morza Bałtyckiego będą zobowiązane do uzdatniania ścieków na pokładzie, usuwania substancji biogenych ze ścieków przed ich odprowadzeniem do morza lub do dostarczenia ich do portowego urządzenia odbiorczego. Nowe i istniejące statki pasażerskie będą zobowiązane do zapewnienia zgodności z przepisami w zakresie przeciwdziałania odprowadzaniu ścieków odpowiednio do 2016 i 2018 r. Status obszaru specjalnego zostanie nadany, gdy państwa HELCOM powiadomią IMO, że w portach pasażerskich zlokalizowanych na ich obszarze są dostępne odpowiednie urządzenia odbiorcze do przyjmowania ścieków. Koordynator projektu: HELCOM. Projekt można uznać za zakończony na etapie projektowym, przy czym w dalszym ciągu oczekuje się na przekazanie formalnego powiadomienia w sprawie dostępności odpowiednich urządzeń odbiorczych do przyjmowania ścieków. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem http://www.helcom.fi/shipping/waste/en_GB/waste/.

4.5. Poprawa gospodarowania odpadami na statkach i w portach w ramach projektu Baltic Master II dzięki zwiększeniu zaangażowania różnych podmiotów, tj. nadmorskich gmin i portów oraz organów krajowych, instytutów badawczych, uniwersytetów i organizacji panbałtyckich oraz dzięki wskazaniu praktycznych rozwiązań umożliwiających poprawę gospodarowania odpadami. Celem projektu Baltic Master II, którego wdrażanie rozpoczęto w styczniu 2009 r., było odniesienie się do istniejących problemów z perspektywy lokalnej i regionalnej dzięki wykorzystaniu współpracy transgranicznej i międzysektorowej, aby znaleźć możliwe do zastosowania rozwiązania globalnych problemów. W realizację projektu zaangażowane były podmioty prowadzące działalność na różnych szczeblach, począwszy od podmiotów szczebla lokalnego, regionalnego i organów krajowych, a skończywszy na uniwersytetach i organizacjach panbałtyckich. Zapewnienie łącznika między poziomem lokalnym/regionalnym a poziomem krajowym stanowiło istotny element projektu służący połączeniu wiedzy praktycznej z działaniami strategicznymi. Koordinator projektu: Region Blekinge, Szwecja. Termin zakończenia: styczeń 2012 r. [Sprawozdanie końcowe](#).

4.6. Przeprowadzenie studium wykonalności w zakresie infrastruktury LNG dla żeglugi bliskiego zasięgu. Żeglugę morską bliskiego zasięgu należy rozwijać jako zrównoważone rozwiązanie alternatywne w obszarze transportu obejmujące transport intermodalny i transport towarów luzem. W kontekście nadchodzących zmian związanych z obniżeniem dopuszczalnej zawartości siarki w paliwie bunkrowym oraz ograniczeniami w zakresie emisji tlenków azotu konkurencyjność żeglugi bliskiego zasięgu jest poważnie zagrożona, dlatego też należy rozważyć możliwość wprowadzenia nowych technologii w tym zakresie. Producenci silników proponują wykorzystywanie skroplonego gazu ziemnego (LNG) jako paliwa alternatywnego wobec ropy naftowej, ale możliwość korzystania z tego rozwiązania alternatywnego jest uzależniona od dostępności infrastruktury składającej się ze stacji napełniających LNG. Skroplony gaz ziemny (LNG) to paliwo przyjazne dla klimatu i środowiska, które należy uczynić konkurencyjnym poprzez ustanowienie wydajnej infrastruktury i zapewnienie dobrych warunków ramowych. Zapewnienie konkurencyjności LNG stanowi cel dużego projektu, w którego realizację zaangażowane są m.in. kraje skandynawskie i szereg dużych przedsiębiorstw energetycznych. Rolę partnera koordynującego projekt pełnił Duński Urząd Morski. Celem projektu było opracowanie zaleceń dotyczących sposobu utworzenia infrastruktury ułatwiającej wykorzystywanie LNG jako paliwa dla statków. Zidentyfikowano jednak również inne istotne obszary. Zalecenia dotyczące projektu koncentrują się na pięciu głównych obszarach: *napełnianiu zbiorników statków gazem LNG, warunkach ekonomicznych i finansowych, bezpieczeństwie, warunkach technicznych i operacyjnych oraz zezwoleniach dotyczących infrastruktury nabrzeżnej*⁷⁸. Koordinator projektu: Duński Urząd Morski. Termin zakończenia: czerwiec 2012 r. [Sprawozdanie końcowe](#).

ZP8 – Wdrażanie Small Business Act: promowanie przedsiębiorczości, wzmacnianie MŚP i zwiększenie efektywnego wykorzystania zasobów ludzkich

8.3. Zrównoważona produkcja dzięki wprowadzaniu innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach. Projekt został zakończony w kwietniu 2012 r. Projekt SPIN był projektem o wartości 3 mln EUR wspieranym w ramach programu Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007–2013. W realizacji projektu SPIN brały udział niektóre z najważniejszych instytucji zajmujących się ekoinnowacjami w regionie Morza Bałtyckiego, przy czym projekt ten otrzymywał wsparcie ze strony szeregu rządów krajowych, stowarzyszeń sektorowych, ośrodków badawczych i transnarodowych NGO.

ZP11 – Ulepszenie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych

11.1. Projekt na rzecz skrócenia tras przelotu samolotów był realizowany poprzez tworzenie „funkcjonalnych bloków przestrzeni powietrznej” (FAB) w regionie Morza Bałtyckiego (północnoeuropejski FAB, duńsko-szwedzki FAB oraz bałtycki FAB (wspólna inicjatywa polsko-litewska). Koordynator projektu: Litwa. Termin zakończenia: grudzień 2012 r.

Do dnia 4 grudnia 2012 r. państwa członkowskie muszą podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia wdrożenia funkcjonalnych bloków przestrzeni powietrznej, aby osiągnąć wymagany poziom przepustowości i wydajności sieci zarządzania ruchem lotniczym w ramach jednolitej europejskiej przestrzeni powietrznej oraz utrzymać wysoki poziom bezpieczeństwa, przyczyniając się do zwiększenia ogólnej wydajności systemu transportu powietrznego oraz do ograniczenia wpływu na środowisko.

Duńsko-szwedzki FAB został uznany za ustanowiony i zgłoszony Komisji Europejskiej w 2009 r.

Północnoeuropejski FAB (NEFAB) obejmuje Estonię, Finlandię, Łotwę i Norwegię. Państwa podpisały i ratyfikowały umowy, a odpowiednie dokumenty zostały złożone u depozytariusza. Oznacza to, że NEFAB zostanie ustanowiony zgodnie z obowiązującymi wymaganiami w grudniu 2012 r.

11.2. Opracowanie sieci zielonych korytarzy oznaczało skuteczne wdrożenie unijnych przepisów, ograniczeń i zachęt mających na celu rozwiązanie problemu tzw. zewnętrznych czynników związanych z transportem, tj. emisji, zanieczyszczenia, hałasu, wypadków i zagęszczenia ruchu. W projektach podkreślano rolę sieci zielonych korytarzy – prace nad wdrażaniem projektów Transbaltic, Scandria i EWTC II zakończyły się we wrześniu i grudniu 2012 r.

Projekt **TransBaltic** był projektem transnarodowym, któremu organy zaangażowane w realizację programu UE dla regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007–2013 przyznały status projektu strategicznego. Ogólnym celem projektu TransBaltic było dostarczanie na szczeblu regionalnym bodźców zachęcających do tworzenia kompleksowego systemu transportu multimodalnego w BSR. Cel

⁷⁸ Sprawozdanie końcowe jest dostępne pod adresem

ten zrealizowano dzięki podejmowaniu wspólnych działań w obszarze rozwoju transportu i wspólnemu wdrażaniu koncepcji prowadzenia działalności gospodarczej. [Sprawozdanie końcowe.](#)

Projekt **Scandria** został zrealizowany dzięki współpracy 19 partnerów z Niemiec i Skandynawii, którzy wyrazili gotowość udziału w procesie opracowywania zielonego, innowacyjnego korytarza transportowego między Morzem Bałtyckim a Morzem Adriatyckim w przyszłości, a także wspierania nowego europejskiego kluczowego obszaru gospodarczego. Projekt był wdrażany w ramach trzech filarów tematycznych: infrastruktury transportowej, innowacyjnych rozwiązań logistycznych oraz budowy korytarza strategicznego. Konferencja kończąca realizację projektu została zorganizowana w czerwcu 2012 r. [Sprawozdanie końcowe.](#)

EWTC II – Celem projektu było opracowanie i działanie na rzecz wydajnego, bezpiecznego i przyjaznego dla środowiska sposobu postępowania z coraz większą liczbą towarów przewożonych ze wschodu na zachód w południowej części regionu Morza Bałtyckiego w drodze współpracy międzynarodowej. Projekt miał przygotować zainteresowane strony z regionu do zintensyfikowania planowania w dziedzinie zrównoważonego transportu i inteligentnych rozwiązań IT związanych z transportem. Opisane działania w połączeniu z rozwojem przedsiębiorstw w sektorze transportu powinny stymulować wzrost gospodarczy na całej długości korytarza transportowego Wschód-Zachód. [Sprawozdanie końcowe.](#)

ZP12 – Utrzymanie i zwiększenie atrakcyjności regionu Morza Bałtyckiego, zwłaszcza dzięki edukacji, turystyce i zdrowiu

12.12. Zdrowie: Poprawa zdrowia publicznego – dzięki wspieraniu równomiernego rozmieszczenia wysokiej jakości systemów podstawowej opieki zdrowotnej projekt służył poprawie oszczędności kosztowej publicznego systemu opieki zdrowotnej oraz zwiększeniu skuteczności przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się chorób zaraźliwych i zwalczaniu problemów zdrowotnych wynikających z czynników społecznych. Koordynator projektu: Partnerstwo na rzecz zdrowia publicznego i dobrostanu społecznego w ramach wymiaru północnego (NDPHS) oraz centrum kompetencji w Blekinge, rada hrabstwa Blekinge. Termin zakończenia: grudzień 2012 r. Sprawozdanie końcowe nie jest jeszcze dostępne. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem: www.ltlekinge.se/imprim.

12.13. Zdrowie: ICT dla zdrowia. Wzmacnianie potencjału społecznego w zakresie wykorzystywania technologii e-zdrowia w kontekście starzenia się społeczeństwa. Zarządzanie realizacją projektu „ICT dla zdrowia” stanowiącego jeden z elementów programu Interreg IV B odbywało się w ramach sieci „E-zdrowie dla regionów” – projekt ten miał na celu przyczynienie się do poprawy wdrażania technologii e-zdrowia dzięki zwiększeniu potencjału społecznego oraz wiedzy obywateli i personelu medycznego w tym zakresie, jak również ich gotowości do przyjęcia proponowanych rozwiązań. W ramach projektu

www.dma.dk/themes/LNGinfrastructureproject/Sider/LNGinfrastructureproject.aspx.

odniesiono się do niektórych kluczowych wyzwań występujących w regionie Morza Bałtyckiego, mianowicie do zmian w strukturze demograficznej i istotnych różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz ich jakości. Koordynator projektu: Uniwersytet Nauk Stosowanych, Flensburg. Termin zakończenia: grudzień 2012 r. Sprawozdanie końcowe nie jest jeszcze dostępne. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem: www.ictforhealth.net lub www.ehealthacceptance2012.net.

12.2. Edukacja: BSR-Quick. Celem projektu BSR – Quick jest podnoszenie kwalifikacji absolwentów oraz właścicieli i pracowników małych i średnich przedsiębiorstw. Projekt obejmuje kształcenie na poziomie akademickim (podwójne studia licencjackie) oraz szkolenia zawodowe. Dzięki utworzeniu sieci uniwersytetów możliwe było uzupełnienie braku ognia między MŚP a środowiskiem akademickim. Poza rozwiązaniami w obszarze kształcenia i szkolenia projekt zapewnił również poszczególnym przedsiębiorstwom możliwość skorzystania z innowacyjnych rozwiązań. Koordynator projektu: Hanse Parlament e.V., Hamburg, Niemcy, wraz z 40 partnerami ze wszystkich państw BSR, uwzględniając organizacje przedsiębiorców, uniwersytety i politechniki oraz organy administracji publicznej. Termin zakończenia: grudzień 2012 r. Sprawozdanie końcowe.

12.3. Edukacja: Zidentyfikowanie barier ograniczających mobilność naukowców i studentów w BSR oraz zacieśnienie współpracy regionalnej w obszarze mobilności. W ramach projektu opracowano sprawozdanie opisujące bariery ograniczające mobilność. We współpracy z BDF i Nordycką Radą Ministrów zorganizowano konferencję, na której przedstawiono zalecenia. Kwestia mobilności edukacyjnej jest bardzo istotna na szczeblu europejskim, ale należy się do niej odnieść w ramach przyszłych projektów przewodnich, traktując ją jako narzędzie służące zacieśnianiu współpracy i zwiększaniu kwalifikacji. Koordynator projektu: Dania, Litwa i Niemcy. Termin zakończenia: grudzień 2010 r.

ZP 13 – Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu

13.1. Funkcjonalności morskie w regionie Morza Bałtyckiego. Projekt obejmował zaangażowanie krajowych służb pełniących podobne funkcje, co straż przybrzeżna, z państw członkowskich UE i państw trzecich w działania na rzecz bezpieczeństwa morskiego, ochrony na morzu, przeciwdziałania zanieczyszczeniom oraz reagowania w regionie Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Fińska straż graniczna. Termin zakończenia: 31 grudnia 2011 r. [Sprawozdanie końcowe](#)

13.2. Uzyskanie statusu regionu pilotażowego w kontekście zintegrowania systemów nadzoru morskiego. Ogólnym celem tego projektu pilotażowego i działań przygotowawczych w zakresie polityki morskiej było opracowanie i przetestowanie mechanizmów służących zwiększaniu poziomu świadomości w zakresie sytuacji na morzu poprzez prowadzenie wymiany informacji operacyjnych między ministerstwami i agencjami rządowymi odpowiedzialnymi za monitorowanie sytuacji na morzu z wszystkich państw regionu Morza Bałtyckiego. Jednym z celów szczegółowych było opracowanie interfejsów technicznych pozwalających wszystkim państwom w bezpieczny sposób zaangażować się w

działania na rzecz opracowania wspólnego obrazu sytuacji zawierającego poufne informacje na temat egzekwowania prawa oraz inne informacje. (projekt nadzoru morskiego w północnym regionie Morza Bałtyckiego (MARSUNO)). Koordynator projektu: Szwedzka straż graniczna. Termin zakończenia: 31 grudnia 2011 r. [Sprawozdanie końcowe](#).

13.4. Uzyskanie statusu regionu pilotażowego w zakresie e-nawigacji dzięki utworzeniu co najmniej jednej strefy testowej na potrzeby e-nawigacji, biorąc pod uwagę stopniowe postępy we wdrażaniu zintegrowanej sieci systemów e-nawigacji na europejskich wodach przybrzeżnych i na pełnym morzu (projekt Wydajna, bezpieczna i zrównoważona żegluga morska (EfficienSea)). Koordynator projektu: Duński urząd morski. Termin zakończenia: styczeń 2012 r. [Sprawozdanie końcowe](#).

ZP 14 – Zwiększenie zdolności w zakresie reagowania w przypadku wystąpienia wypadków na morzu oraz zdolności do zapewnienia ochrony przed poważnymi sytuacjami kryzysowymi

14.2. Określenie obecnych zdolności reagowania na zanieczyszczenia morskie i stworzenie planów współpracy transgranicznej w obszarze reagowania na szczeblu niższym niż regionalny w oparciu o wyniki oceny zintegrowanego ryzyka wystąpienia wypadków na morzu. (projekt BRISK finansowany w ramach transnarodowego programu na rzecz regionu Morza Bałtyckiego, który jest realizowany jako jeden z elementów celu „Współpraca terytorialna”). Ogólnym celem przedmiotowego projektu trzyletniego jest zwiększenie gotowości państw Morza Bałtyckiego do reagowania na przypadki poważnego wycieku ropy naftowej i niebezpiecznych substancji ze statków oraz zacieśnienie współpracy na szczeblu niższym niż regionalny. Projekt doprowadził do przeprowadzenia oceny ryzyka w zakresie wypadków na morzu, opracowania mapy wrażliwości środowiskowej na zanieczyszczenia oraz zawarcia nowych dwu- i wielostronnych umów dotyczących reagowania na przypadki zanieczyszczania morza. Projekt został wdrożony w ramach grupy HELCOM ds. reagowania, we współpracy z Nordycką Radą Ministrów (biuro informacyjne w Kaliningradzie). Koordynator projektu: Siedziba główna admiralicji floty duńskiej. Termin zakończenia: kwiecień 2012 r. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem <http://www.brisk.helcom.fi/>. [Sprawozdanie końcowe](#).

ZP15 – Zmniejszenie skali przestępczości transgranicznej i jej skutków

15.1. Przeprowadzenie oceny zagrożeń dla regionu Morza Bałtyckiego związanych z przestępczością zorganizowaną i bezpieczeństwem na granicach zgodnie z metodyką oceny zagrożenia przestępczością zorganizowaną oraz dokonanie bardziej długoterminowej oceny zagrożeń dla infrastruktury krytycznej. Koordynator projektu: Europol we współpracy z BSTF OPC i podmiotami w ramach Współpracy Służb Granicznych Państw Regionu Morza Bałtyckiego oraz z agencją FRONTEX w przypadku granic zewnętrznych (działania koordynowane przez Finlandię). Termin zakończenia: grudzień 2010 r. Ze względów bezpieczeństwa sprawozdania nie można udostępnić publicznie.

15.2. Utworzenie pojedynczego krajowego ośrodka koordynacji w każdym państwie członkowskim, który będzie odpowiedzialny za całodobowe koordynowanie działań wszystkich organów krajowych

przeprowadzających odpowiednie czynności (wykrywanie, identyfikowanie, śledzenie i przechwytywanie) na granicy zewnętrznej i który będzie mógł wymieniać się odpowiednimi informacjami z ośrodkami w innych państwach członkowskich oraz z agencją FRONTEX. *Stworzenie jednego krajowego systemu nadzorowania granic* integrującego działania w obszarze nadzoru i umożliwiającego prowadzenie całodobowej wymiany informacji między wszystkimi organami przeprowadzającymi czynności kontrolne na wszystkich lub – w oparciu o wyniki analizy ryzyka – na wybranych odcinkach granicy zewnętrznej. (EUROSUR etap 1). Przedmiotowy projekt przewodni jest powiązany z zagadnieniem priorytetowym 13 („Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu”), a w szczególności z realizowanymi w jego ramach projektami przewodnimi w obszarze nadzoru morskiego i egzekwowania prawa 13.1 „Projekt funkcjonalności Morza Bałtyckiego – BSMF” oraz 13.2 „Uzyskanie statusu regionu pilotażowego w kontekście zintegrowania systemów nadzoru morskiego – MARSUNO”, dlatego też jego wdrażanie zakończyło się wraz z zakończeniem działań związanych z tym zagadnieniem. Koordynator projektu: Finlandia. Termin zakończenia: grudzień 2012 r.

15.4. Gromadzenie środków niezbędnych do oddelegowania urzędników łącznikowych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych w celu zwalczania poważnych form przestępczości transgranicznej takich jak handel narkotykami, m.in. poprzez rozważenie możliwości rozwinięcia decyzji Rady w sprawie wspólnego wykorzystywania urzędników łącznikowych oddelegowanych za granicę przez organy ścigania państw członkowskich w regionie Morza Bałtyckiego. Koordynator projektu: Finlandia. Termin zakończenia: grudzień 2010 r. Sprawozdanie nie jest publicznie dostępne.

ZAŁĄCZNIK II: TABELA PRZEDSTAWIAJĄCA SPOSÓB REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW W RAMACH ZAGADNIENÍ PRIORYTETOWYCH I DZIAŁAŃ HORYZONTALNYCH

	ZP Subst. biog. ZP Zagrożenia	ZP Różn. biol.	ZP Rolnic.	ZP Żegluga	ZP Bezpiecz.	ZP Zabezpieczeni	ZP Transport	ZP Energia	ZP Turystyka	ZP Kultura	ZP Przestępcz.	ZP Rynek	ZP Innowacje	ZP: MŚP	ZP Zdrowie	ZP Edukacja	DH Plan. przestrzenne	DH Kraje sąs.	DH Zaangaż.	DH Zrówn. rozwój	DH Promow.
Cel 1: Ocalenie morza																			✓		✓
Czysta woda	✓	✓	✓	✓	✓													✓		✓	
Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	✓	✓	✓	✓	✓												✓			✓	
Ekologiczny i bezpieczny transport morski	✓	✓			✓	✓	✓														
Poprawa współpracy	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓						✓	✓		✓	
Cel 2: Rozwój połączeń w regionie																			✓		✓
Dobre warunki transportowe					✓	✓	✓						✓	✓							
Wiarygodne rynki energii								✓					✓	✓							
Łączenie ludzi			✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓	✓		✓	
Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości transgranicznej i nielegalnego handlu transgranicznego											✓							✓			
Cel 3: Zwiększenie dobrobytu																			✓		✓
Jednolity rynek					✓		✓	✓				✓									
Strategia „Europa 2020”	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	
Konkurencyjność na rynku globalnym				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	
Zmiana klimatu	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓					✓	✓							✓

✓ Ciemny znak wyboru – ZP lub DH dotyczy przede wszystkim tego celu cząstkowego

✓ **Jasny znak wyboru – ZP odnosi się również do tych celów cząstkowych, ale nie w sposób bezpośredni**